

เปตวัตถุ

เรียบเรียงโดย หลวงพ่อชุมพล พลปลโย

พระมหาเจดีย์พุทธคยา
สถานที่ตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เปิดตัวตุ

เรียบเรียงโดย หลวงพ่อชุมพล พลบุญโณ

สถิติการพิมพ์

พิมพ์ครั้งที่ ๘ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๖

จำนวนพิมพ์ ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๗	วันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๖	วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๕	วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๔	วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๓	วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๗ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒	วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๑	วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ จำนวน ๖๐,๐๐๐ เล่ม

รวมยอดพิมพ์ที่พิมพ์มาแล้วทั้งหมด จำนวน ๑๓๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ บริษัท สยามคัลเลอร์พริ้น จำกัด
๔๑/๒๓ หมู่ ๓ ซอยกั้นตนา ตำบลบางใหญ่
อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๔๐
โทร. ๐๒ ๙๙๓ ๖๕๐๐-๙ โทรสาร ๐๒ ๙๙๓ ๖๕๓๙
Email: siamcolourprint@yahoo.co.th
info@siamcolourprint-2549.com

ท่านที่ต้องการหนังสือ หรือต้องการร่วมพิมพ์ กรุณาติดต่อ
บริษัท โตโยต้า เกตรา ยูสคาร์ จำกัด สาขาเมืองปทุม
๖๖ หมู่ ๓ ถ.กรุงเทพ-ปทุมธานี ต.บ้านฉาง อ.เมือง จ.ปทุมธานี ๑๒๐๐๐
โทร. ๐๒ ๕๕๑ ๔๖๖๒ โทรสาร ๐๒ ๙๗๕ ๗๓๒๑
Email: dhammaconnect2015@gmail.com

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ชื่อว่า **เปตวัตถุ** เพราะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเปรต
คัมภีร์เปตวัตถุนี้ เป็นคัมภีร์ที่นับเนื่องจากคัมภีร์พระไตรปิฎก

ข้าพเจ้าเห็นว่าคัมภีร์เปตวัตถุนี้มีคุณประโยชน์มาก เพราะเป็น
การบอกเล่าชี้แจงเรื่องราว ผลของการกระทำความชั่ว และผลของ
การกระทำความดี ทำให้ผู้อ่านมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เกิด
ความละอายต่อบาป เกรงกลัวต่อบาป ไม่ประมาทในชีวิต

ข้าพเจ้าจึงได้นำคัมภีร์เปตวัตถุมาจัดพิมพ์เผยแพร่ โดยพยายาม
รักษารูปแบบภาษาตามสำนวนแปล ที่ท่านนักปราชญ์ราช-
บัณฑิตได้แปลไว้ ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงขัดเกลาสำนวนบ้าง เพื่อ
ให้ท่านสาธุชนผู้ไม่คุ้นเคยกับสำนวนภาษาบาลีได้อ่านง่ายขึ้น

การที่ข้าพเจ้าจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ออกมาเผยแพร่เป็นธรรม-
ทาน หวังว่าจะเกิดคุณประโยชน์แก่ท่านสาธุชน และเกิดประโยชน์
โดยรวมแก่พระพุทธศาสนา

กุศลผลบุญใดที่เกิดจากการพิมพ์ธรรมะเผยแพร่ขอให้ท่านสาธุ-
ชนและสรรพสัตว์ทั้งปวงจงมีส่วนในผลบุญนี้จงทุกประการ

หนังสือเล่มนี้มีข้อผิดพลาดบกพร่องที่ใด ข้าพเจ้าขออ้อมรับ
เพื่อแก้ไขต่อไปในโอกาสข้างหน้า

คุณความดีที่เกิดจากหนังสือเล่มนี้ ถือว่าเป็นคุณความดีของ

ท่านนักปราชญ์ราชบัณฑิตในทางพระพุทธศาสนาได้กระทำไว้

ความดีในการดำเนินงานขอถวายบูชา พระพุทธ พระธรรม พระ
สงฆ์ บิณฑบาตดา ครุบาอาจารย์และท่านผู้มีพระคุณ

ธรรมะที่ข้าพเจ้าบันทึกไม่สงวนลิขสิทธิ์

ขอให้ธรรมะอันประเสริฐของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จงแพร่ขยาย
ไปกว้างไกล ยังประโยชน์แก่สรรพสัตว์

ขออนุโมทนาต่อท่านผู้มีจิตเป็นกุศล

พระ ชุมพล พลปัญญา

๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕

ภาพปกหน้า รัตนจกรมเจดีย์ ทางทิศเหนือของพระมหาเจดีย์พุทธคยา
ภาพปกหลัง พระมหาเจดีย์พุทธคยายามค่ำคืน

ขอเชิญอ่านธรรมชาติของหลวงพ่อชุมพล พลปัญญา ได้ที่

<http://www.chumpolpalapanyo.com>

เสาหินอโศก ที่ลุมพินี
สถานที่ประสูติขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

สารบัญ

คำนำ	ก
๑. เขตตูปมาเปตวัตถุ	๑
ว่าด้วยพระอรหันต์เปรียบเหมือนนา	๑
อรรถกถาขุททกนิกาย เปตวัตถุ	๒
กถาเริ่มต้นปกรณ์	๒
อรรถกถาเขตตูปมาเปตวัตถุที่ ๑	๕
๒. สูกรเปตวัตถุ	๑๑
ว่าด้วยกายงามปากเหม็น	๑๑
อรรถกถาสูกรเปตวัตถุ ๒	๑๒
๓. บุติมุขเปตวัตถุ	๑๔
ว่าด้วยสัรวมกายแต่ไม่สัรวมวาจา	๑๔
อรรถกถาบุติมุขเปตวัตถุที่ ๓	๑๕
๔. ปิฎฐฐีตลิกเปตวัตถุ	๑๙
ว่าด้วยบุคคลไม่ตระหนี่	๑๙
อรรถกถापิฎฐฐีตลิกเปตวัตถุที่ ๔	๒๐
๕. ตีโรกุททเปตวัตถุ	๒๒
ว่าด้วยเปรตให้พรแก่ผู้ที่ให้ทานแล้วอุทิศให้เปรต	๒๒
อรรถกถาตีโรกุททเปตวัตถุที่ ๕	๒๔

๖. ปัญจปุตตชาทิกเปติวัตถุ	๓๒
ว่าด้วยความหิวของนางเปรต	๓๒
อรรถกถาปัญจปุตตชาทิกเปติวัตถุที่ ๖	๓๓
๗. สัตตปุตตชาทิกเปติวัตถุ	๓๗
ว่าด้วยนางเปรตเปลือยกายมีกลิ่นเหม็น	๓๗
อรรถกถาสัตตปุตตชาทิกเปติวัตถุที่ ๗	๓๘
๘. โคณเปตวัตถุ	๔๑
ว่าด้วยเกี่ยวหญ้าอ่อนให้โคคตายกิน	๔๑
อรรถกถาโคณเปตวัตถุที่ ๘	๔๒
๙. มหาเปสการเปติวัตถุ	๔๖
ว่าด้วยเปรตกินบุตรคูถเพราะค่าสามี	๔๖
อรรถกถามหาเปสการเปติวัตถุที่ ๙	๔๗
๑๐. ขัลลาตียเปติวัตถุ	๕๑
ว่าด้วยพ่อค้าให้ผ้าแก่นางเปรต	๕๑
อรรถกถาขัลลาตียเปติวัตถุที่ ๑๐	๕๓
๑๑. นาคเปตวัตถุ	๕๙
ว่าด้วยกรรมทำให้เป็นเทพและเป็นเปรต	๕๙
อรรถกถานาคเปตวัตถุที่ ๑๑	๖๑
๑๒. อุรคเปตวัตถุ	๖๗
ว่าด้วยมาอย่างไรไปอย่างนั้น	๖๗
อรรถกถาอุรคเปตวัตถุที่ ๑๒	๖๙
๑. สังสารโมจกเปติวัตถุ	๗๕
ว่าด้วยไม่ทำบุญต้องเกิดเป็นนางเปรต	๗๕
อรรถกถาสังสารโมจกเปติวัตถุที่ ๑	๗๘
๒. สาริปุตตเถรมาตูปติวัตถุ	๘๘
ว่าด้วยนางเปรตผู้เคยเกิดเป็นมารดาพระสารีบุตร	๘๘
อรรถกถาสาริปุตตเถรมาตูปติวัตถุที่ ๒	๙๐

๓. มัตตาเปตวิวัตถุ	๙๕
ว่าด้วยผู้คร่ำตายเป็นนางเปรต	๙๕
อรรถกถามัตตาเปตวิวัตถุที่ ๓	๑๐๐
๔. นันทาเปตวิวัตถุ	๑๐๕
ว่าด้วยผู้คร่ำตายเป็นนางเปรต	๑๐๕
อรรถกถานันทาเปตวิวัตถุที่ ๔	๑๐๗
๕. มัญจกุกุณทสิเปตวิวัตถุ	๑๑๑
ว่าด้วยบุพกรรมของมัญจกุกุณทสิเปรต	๑๑๑
อรรถกถามัญจกุกุณทสิเปตวิวัตถุที่ ๕	๑๑๑
๖. กัณหาเปตวิวัตถุ	๑๑๓
ว่าด้วยความปรารถนากระต่ายจากดวงจันทร์	๑๑๓
อรรถกถากัณหาเปตวิวัตถุที่ ๖	๑๑๖
๗. ธนपालเปตวิวัตถุ	๑๒๑
ว่าด้วยเปรตหิว ๕๕ ปี	๑๒๑
อรรถกถาธนपालเสฏฐิเปตวิวัตถุที่ ๗	๑๒๓
๘. จูฬเสฏฐิเปตวิวัตถุ	๑๒๘
ว่าด้วยคฤหบดีตระหนี่เกิดเป็นเปรตเปลือยผอม	๑๒๘
อรรถกถาจูฬเสฏฐิเปตวิวัตถุที่ ๘	๑๓๐
๙. อังกรเปตวิวัตถุ	๑๓๔
ว่าด้วยบุญสำเร็จที่ฝ่ามือ	๑๓๔
อรรถกถาอังกรเปตวิวัตถุที่ ๙	๑๔๓
๑๐. อุตตรมาตุเปตวิวัตถุ	๑๖๑
ว่าด้วยลูกให้ทานไม่พอใจตายเป็นเปรต	๑๖๑
อรรถกถาอุตตรมาตุเปตวิวัตถุที่ ๑๐	๑๖๒
๑๑. สุตตเปตวิวัตถุ	๑๖๗
ว่าด้วยเปรตอยากกลับไปมนุษยโลก	๑๖๗
อรรถกถาสุตตเปตวิวัตถุที่ ๑๑	๑๖๘

๑๒. กัณณมณฑลเปติวัดถุ	๑๗๓
ว่าด้วยภรรยานอกใจสามีตายไปเป็นเปรต	๑๗๓
อรรถกถากัณณมณฑลเปติวัดถุที่ ๑๒	๑๗๕
๑๓. อุพพีเปติวัดถุ	๑๘๔
ว่าด้วยพระราชอาชญาพระนามว่าพรหมทัตต์มี ๘๖,๐๐๐ องค์	๑๘๔
อรรถกถาอุพพีเปติวัดถุที่ ๑๓	๑๘๖
๑. อภิขมานเปติวัดถุ	๑๙๕
ว่าด้วยเปรตเปลือยมีร่างเป็นเปรตกึ่งหนึ่ง	๑๙๕
อรรถกถาอภิขมานเปติวัดถุที่ ๑	๑๙๘
๒. สานุวาสีเถรเปติวัดถุ	๒๐๓
ว่าด้วยพระเถระทำทานอุทิศถึงเปรต	๒๐๓
อรรถกถาสานุวาสีเถรเปติวัดถุที่ ๒	๒๐๖
๓. รถการีเปติวัดถุ	๒๑๓
ว่าด้วยอยากอยู่กับนางเปรตในสวนนันทวัน	๒๑๓
อรรถกถารถการีเปติวัดถุที่ ๓	๒๑๔
๔. กุสเปติวัดถุ	๒๑๘
ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตทั้ง ๔	๒๑๘
อรรถกถากุสเปติวัดถุที่ ๔	๒๑๙
๕. กุมารเปติวัดถุ	๒๒๒
ว่าด้วยเด็กพูดวาทะยาบเป็นบาปได้	๒๒๒
อรรถกถากุมารเปติวัดถุที่ ๕	๒๒๔
๖. เสรีนีเปติวัดถุ	๒๒๙
ว่าด้วยคนตระหนี่ไปเกิดเป็นเปรต	๒๒๙
อรรถกถาเสรีนีเปติวัดถุที่ ๖	๒๓๑
๗. มิคลุตทเปติวัดถุที่ ๑	๒๓๕
ว่าด้วยนายพรานเนื้อใจหยาบตายไปเป็นเปรต	๒๓๕
อรรถกถาปฐมมิคลุตททกเปติวัดถุที่ ๗	๒๓๖

๘. มิคลุตทเปตวัตตฤที่ ๒	๒๓๙
ว่าด้วยกรรมให้พรานเนื้อเสวยทุกซี่ในป่าช้า	๒๓๙
อรรถกถาทุติยมิคลุตททกเปตวัตตฤที่ ๘	๒๔๐
๙. กุฎวินิจฉยีกเปตวัตตฤ	๒๔๓
ว่าด้วยเปรตจิกกินเนื้อหลังของตนกิน	๒๔๓
อรรถกถากุฎวินิจฉยีกเปตวัตตฤที่ ๙	๒๔๔
๑๐. ธาตุวิวัณณเปตวัตตฤ	๒๔๗
ว่าด้วยเปรตถูกรदन้ากรดแสบเนียนเนื้อด้วยกรรมอะไร	๒๔๗
อรรถกถาธาตุวิวัณณเปตวัตตฤที่ ๑๐	๒๔๘
๑๑. อัมพัสักขรเปตวัตตฤ	๒๕๓
ว่าด้วยเปรตถูกเสียบอยู่ปลายหลาว	๒๕๓
อรรถกถาอัมพัสักขรเปตวัตตฤที่ ๑	๒๖๗
๑๒. เสรีสกเปตวัตตฤ	๒๘๖
๑๓. นันทกเปตวัตตฤ	๒๘๗
ว่าด้วยขัดขวางการให้ทานไปเกิดเป็นเปรต	๒๘๗
อรรถกถานันทกเปตวัตตฤที่ ๓	๒๙๓
๑๔. เรวตีเปติวัตตฤ	๓๐๑
๑๕. อูจฉุเปตวัตตฤ	๓๐๒
ว่าด้วยเปรตมีไร้อ้อยแต่กินอ้อยไม่ได้	๓๐๒
อรรถกถาอูจฉุเปตวัตตฤที่ ๕	๓๐๓
๑๖. กุมารเปตวัตตฤ	๓๐๗
ว่าด้วยเปรตมีแต่ความหิวเพราะกรรมอะไร	๓๐๗
อรรถกถากุมารเปตวัตตฤที่ ๖	๓๐๘
๑๗. ราชปุตตเปตวัตตฤ	๓๑๐
ว่าด้วยประทุษร้ายต่อฤษีตกนรกแล้วมาเป็นเปรต	๓๑๐
อรรถกถาราชปุตตเปตวัตตฤที่ ๗	๓๑๑

๘. คุณชาทกเปตวิัตถุที่ ๑	๓๑๔
ว่าด้วยตำพระตกรกนของไม่สะอาด	๓๑๔
อรรถกถาปฐมคุณชาทกเปตวิัตถุที่ ๘	๓๑๕
๙. คุณชาทกเปตวิัตถุที่ ๒	๓๑๘
อรรถกถาทุติยคุณชาทกเปตวิัตถุที่ ๙	๓๑๘
๑๐. คนเปตวิัตถุ	๓๒๐
ว่าด้วยเรื่องเปรตหิวน้ำแล้วกินไม่ได้	๓๒๐
อรรถกถาคนเปตวิัตถุที่ ๑๐	๓๒๑
๑๑. ปาฎลีปุตตเปตวิัตถุ	๓๒๔
ว่าด้วยหญิงชาวเมืองปาฎลีปุตรสนทนากับนางเปรต	๓๒๔
อรรถกถาปาฎลีปุตตเปตวิัตถุที่ ๑๑	๓๒๕
๑๒. อัมพวนเปตวิัตถุ	๓๒๗
ว่าด้วยเปรตฝากทรัพย์ไปให้ลูกใช้นี้	๓๒๗
อรรถกถาอัมพวนเปตวิัตถุที่ ๑๒	๓๒๘
๑๓. อักขรูกขเปตวิัตถุ	๓๓๓
ว่าด้วยเทวดาเตือนอุบาสก	๓๓๓
อรรถกถาอักขรูกขเปตวิัตถุที่ ๑๓	๓๓๓
๑๔. โภคสังหรณเปตวิัตถุ	๓๓๕
ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตรวบรวมโภคะ	๓๓๕
อรรถกถาโภคสังหรณเปตวิัตถุที่ ๑๔	๓๓๕
๑๕. เสฎฐิปุตตเปตวิัตถุ	๓๓๗
ว่าด้วยที่สุดไม่มี	๓๓๗
อรรถกถาเสฎฐิปุตตเปตวิัตถุที่ ๑๕	๓๓๗
๑๖. สัมภูสิญญสหัสสเปตวิัตถุ	๓๔๑
ว่าด้วยเปรตถูกข้อนต่อยศีระษะ	๓๔๑
อรรถกถาสัมภูสิญญเปตวิัตถุที่ ๑๖	๓๔๒
กถาสรูปท้าย	๓๔๘

อธิบายศัพท์แปลวัตถุ

๓๕๐

ของฝากท้ายเล่ม

๓๕๕

บทปลงสังขาร	๓๕๘
คาถาเงินล้าน	๓๖๐
จริยธรรมของพระโพธิสัตว์ ๑๐ ประการ	๓๖๒
คำอุทิศส่วนกุศลเวลาบำเพ็ญทาน	๓๖๔
คำขอขมาลาโทษทั้ง ๓๑ ภูมิ	๓๖๕
คำถอนอธิษฐานที่เป็นมิจฉาทิฎฐิ	๓๖๖
คำแผ่บารมีกุศลมหาอธิษฐาน	๓๖๘
คำอธิษฐานเพื่อพ้นทุกข์โทษเวรภัย	๓๗๑
คำประกาศโทษตน	๓๗๒
คำอธิษฐานเพื่อเจริญธรรม	๓๗๓
คาถาเชื่อมจิตกับพระโพธิสัตว์ทุกองค์	๓๗๔
คำแผ่เมตตา ๖ ทิศ	๓๗๖
คำอธิษฐานที่พุทธคยา	๓๗๗
คำอธิษฐานย้ายบัญชีทองคำ	๓๘๒
(คำบูชาครู)	๓๘๒
(บทบวงสรวงทำวมหาราชทั้ง ๔)	๓๘๓
(บทชุมนุมเทวดา)	๓๘๔
คำอธิษฐานเมื่อออกธุดงค์และเดินทางไกล	๓๘๙
บทขอขมากรรมสำนึกผิด	๓๙๕

ต้นโพธิ์ตรีสรู๋ ทางด้านทิศตะวันตก
ของพระมหาเจดีย์พุทธคยา

พระสุตตันตปิฎก
ขุททกนิกาย เปตวัตถุ

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

พระพุทธเมตตา ในพระมหาเจดีย์พุทธคยา
เชื่อว่าเป็นจุดที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้

อุรควรรคที่ ๑

๑. เขตตูปมาเปตวัตถุ

ว่าด้วยพระอรหันต์เปรียบเหมือนนา

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ความว่า

[๘๖] พระอรหันต์ทั้งหลายเปรียบด้วยนา ทายกทั้งหลายเปรียบด้วยชาวนา ไทยธรรมเปรียบด้วยพืช ผลทนาย่อมเกิดแต่การบริจาค ไทยธรรมของทายกแก่ปฏิกูลาห ก พืชนาและการหว่านพืชนั้นย่อมให้เกิดผลแก่เปรตทั้งหลายและทายก เปรตทั้งหลายย่อมบริโภคนั้น ทายกย่อมเจริญด้วยบุญ ทายกทำกุศลในโลกนี้แล้ว อุทิศให้เปรตทั้งหลาย ครั้นทำกรรมดีแล้ว ย่อมไปสวรรค์.

จบ เขตตูปมาวัตถุที่ ๑

ปรมัตถทีปนี

อรรถกถาขุททกนิกาย เปตวัตถุ

กถาเริ่มต้นปกรณ์

ข้าพเจ้า ขอนมัสการ ซึ่งพระโลกนาถเจ้า ผู้ประกอบด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ผู้บรรลุปิ๊งแห่งสาครคือไถยธรรมคือธรรมที่น่าประโยชน์ยิ่งใหญ่มากผู้รู้ ผู้มีเทศนานัยอันละเอียดลึกซึ้งและวิจิตร.

ข้าพเจ้า ขอนมัสการ ซึ่งพระธรรมเจ้า อันสูงสุดนั้น ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบูชาแล้ว ซึ่งเป็นเครื่องนำสัตว์ที่เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะให้ออกจากโลก.

ข้าพเจ้า ขอนมัสการ ซึ่งพระอริยสงฆ์ ผู้เพียบพร้อมด้วยคุณมีศีลเป็นต้น ผู้ดำรงอยู่ในมรรคและผล ผู้เป็นบุญเขต อันยอดเยี่ยม.

ด้วยเดชแห่งบุญ อันเกิดจากการนมัสการพระรัตนตรัย ดังกล่าวมาแล้วนี้ ขอข้าพเจ้า จงเป็นผู้มีอันตรายอันถูกห้วงบุญนั้นกำจัดไปแล้วในที่ทุกสถาน ก็เทศนาใดของพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย ประกาศถึงกรรมอันแปรตทั้งหลาย ที่กระทำไว้ในชาติก่อน อันเป็นเหตุนำมาซึ่งความตกต่ำไปเป็นแปรต โดยความต่างกันแห่งผลกรรมของแปรตเหล่านั้น อันนำความสังเวชให้เกิดโดยพิเศษแก่เหล่าสาธุชน ทำเรื่องราวรายละเอียดของกรรมและการสนองผลของกรรมให้ประจักษ์ เทศนานั้นมีเรื่องที่ทราบกันดีแล้ว โดยชื่อว่า เปตวัตถุ ที่

ท่านผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ได้สังคายนาไว้แล้ว ในคัมภีร์ขุททกนิกาย สุตตันตปิฎก ในพระไตรปิฎก ข้าพเจ้าจะยัดเอานัยแห่งคำอธิบายชี้แจงความอันเก่าแก่ดั้งเดิมของโบราณบัณฑิต อันอธิบายแจกแจงความของเปตวัตถุนั้นมาชี้แจงถึงเหตุในเรื่องนั้น ๆ ให้แจ่มแจ้งโดยพิเศษ จักกระทำอรรถสังวรรณนาอันงดงามบริสุทธ์ด้วยดี ไม่ปะปนด้วยถ้อยคำที่ไร้แก่นสาร มีอรรถและวินิจฉัยอันละเอียด ไม่ค้ำกับลัทธิของพระมหาเถระผู้อยู่ในมหาวิหารตามกำลัง ขอสาธุชนทั้งหลายจงตั้งใจสดับ อรรถสังวรรณนานั้นของข้าพเจ้า ผู้กล่าวอยู่โดยเคารพ เทอญ.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **เปตวัตถุ** ได้แก่ กรรมอันเป็นเหตุให้สัตว์นั้น ๆ มีตัวอย่างจากเรื่องบุตรแห่งเศรษฐีเป็นต้น ไปเกิดเป็นเปรต. ก็พระปริยัติธรรมอันเป็นไปโดยประกาศถึงกรรมนั้น มีอาทิว่า พระอรหันต์ทั้งหลายเปรียบด้วยนา ท่านประสงค์เอา เปตวัตถุ ในที่นี้.

ถามว่า เปตวัตถุนั้น ใครกล่าว กล่าวที่ไหน กล่าวเมื่อไร และเพราะเหตุไรจึงกล่าว ? ข้าพเจ้าจะเฉลย : จริงอยู่เปตวัตถุนี้ เกิดด้วยเหตุ ๒ อย่าง คือ ด้วยอัตถุปัตติเหตุคือเหตุที่เกิดขึ้นแห่งเรื่อง ๑ และด้วยอำนาจคำถามและคำตอบ ๑ หนึ่งในสองอย่างนั้น ที่เกิดด้วยอัตถุปัตติเหตุพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ตรัส นอกนั้น พระนารทเถระเป็นต้น เป็นผู้ถาม พวกเปรตนั้น ๆ เป็นผู้แก้. ก็เพราะเหตุที่เมื่อพระนารทเถระ เป็นต้น กราบทูลถึงคำถามและคำตอบนั้น ๆ แก่พระศาสดา พระศาสดาจึงกระทำเรื่องนั้น ๆ ให้เป็นกรณียกขึ้นแล้ว แสดงธรรมแก่บริษัทที่มาประชุมพร้อมหน้ากัน. ฉะนั้นเปตวัตถุนั้นทั้งหมด จึงเป็นอันชื่อว่า พระศาสดาตรัสทั้งนั้น. จริงอยู่ เมื่อพระศาสดาทรงประกาศพระธรรมจักรอันบวร ประทับอยู่ในที่นั้น ๆ มีกรุงราชคฤห์เป็นต้น เปตวัตถุนั้น ๆ จึงขึ้นสู่เทศนา โดย

กระทำการและผลของกรรม แห่งสัตว์ทั้งหลายให้ประจักษ์ ด้วยการถามและแก้ไขอัฐุปัตติเหตุนั้น ๆ

ก็เปตวัตถุนี้ นั้น นับเนื่องในสุดตันตปิฎก ในบรรดาปิฎก ๓ คือ วินัยปิฎก สุดตันตปิฎก และอภิธรรมปิฎก นับเนื่องในขุททกนิกาย ในบรรดานิกาย ๕ คือ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย และขุททกนิกาย สงเคราะห์เข้าในคาถา ในบรรดาศาสนา มีองค์ ๙ คือ สุตตะ เคยยะ เวຍยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตก ชาดก อปัฏทธรรม และเวทลละ. สงเคราะห์เข้าในธรรมชั้นเล็ก น้อย ในบรรดาธรรมชั้น ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นที่พระอานนท์ผู้ เป็นคลังแห่งการรักษารธรรม ได้อ้างถึงไว้อย่างนี้ว่า

ข้าพเจ้าเรียนเอาพระธรรมชั้นจากพระพุทธเจ้า ๘๒,๐๐๐ พระธรรมชั้น และจากสำนักภิกษุผู้เป็นบัณฑิตอีก ๒,๐๐๐ พระธรรมชั้น ฉะนั้นพระธรรมที่เป็นไปในหทัยของข้าพเจ้า จึงมีจำนวน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้น ดังนี้.

อุรควรรคที่ ๑

อรรถกถาเขตตูปมาเปตวัตถุที่ ๑

ก็ พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อทรงประทับอยู่ที่พระเวฬุวันมหาวิหาร ใกล้กรุงราชคฤห์ ทรงปรารภเปรตซึ่งเคยเป็นบุตรเศรษฐีคนหนึ่ง จึงตรัสเรื่องนั้นดังต่อไปนี้ :-

ได้ยินว่า ในกรุงราชคฤห์ ได้มีเศรษฐีคนหนึ่ง เป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีเครื่องอุปกรณ์แห่งทรัพย์ที่น่าปลื้มใจอย่างมากมาย สักสมทรัพย์ไว้เป็นจำนวนหลายโกฏิ. ได้มีบุตรคนเดียว เป็นที่น่ารัก น่าชอบใจ. เมื่อบุตรนั้น รู้เตยงสา บิดามารดาจึงพากันคิดอย่างนี้ว่า แม้ต่อไปในกาลข้างหน้า ถ้าเมื่อบุตรของเราจะจ่ายทรัพย์ให้สิ้นเปลืองไปวันละ ๑,๐๐๐ ทุกวัน สิ้นเวลาถึงร้อยปี ทรัพย์ที่เราสั่งสมไว้นี้ ก็ไม่หมดสิ้นไป. จะประโยชน์อะไร ด้วยการที่จะทำให้บุตรนี้ลำบากในการต้องไปศึกษาศิลปะ ขอให้บุตรนี้จงมีความไม่ลำบากกายและจิต บริโภคโภคสมบัติตามสบายเถิด ดังนี้แล้ว จึงไม่ให้บุตรศึกษาศิลปะ. ก็เมื่อบุตรเจริญวัยแล้ว มารดาบิดาได้นำหญิงสาวแรกรุ่ง ผู้สมบูรณ์ด้วยสกุล เป็นสาวและงดงามมาให้ เขาจึงเป็นผู้เฝ้าอ้อมด้วยกามคุณ เขาอภิรมย์กับหญิงสาวนั้น ไม่ให้เกิดแม้ความคิดถึงธรรม ไม่มีความเื้ออเพื่อในสมณพราหมณ์และคนที่ควรเคารพ ห้อมล้อมด้วยพวกนักเลง กำหนัด ยินดี ติดอยู่ในกามคุณ ๕ เป็นผู้มิดมนไปด้วยโมหะความหลง ให้เวลาผ่านไปอย่างไร้แก่นสาร เมื่อมารดาบิดา ถึงแก่กรรมลง ได้ให้รางวัลและสิ่งที่ปรารถนาแก่นักรำ นักร้อง เป็นต้น ผลาญทรัพย์ให้วอดวายไป โดยกาลไม่นานเท่าไรนักก็กลับกลายเป็นคนสิ้นเนื้อประดาตัว เทียวขอยืมเงิน

เลี้ยงชีวิต จนกระทั่งว่ายี่มหนี้ใครไม่ได้อีก เวลาเมื่อถูกพวกเจ้าหนึ่
ทวงถาม ก็ต้องชดใช้โดยการให้ที่นาที่สวนและเรือนเป็นต้นของตน
แก่พวกเจ้าหนึ่เหล่านั้น ถือขามกระเบื้องเที่ยวขอทานกิน พักอยู่ที่
ศาลาคอนนาถา ในพระนครนั้นนั่นแล.

ครัน้อยู่มาวันหนึ่ง พวกโจรมาประชุมกันที่ศาลา เมื่อเห็นเขา
แล้ว ได้กล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า นายผู้เจริญ ท่านจะมีประโยชน์อะไร
ด้วยการเป็นอยู่ลำบากอย่างนี้ ท่านยังเป็นหนุ่ม มีเรี่ยวแรงกำลังก็
สมบูรณ์ เหตุไฉนท่านจึงอยู่เหมือนมีมือเท้าพิกลพิการ มาเถิด มา
ร่วมกับพวกเราเที่ยวปล้นทรัพย์พวกชาวบ้าน แล้วจะเป็นอยู่สบาย
ดี. ชายคนนั้น พู่ว่า เราไม่รู้วิธีการทำโจรกรรม. พวกโจรตอบว่า
ไม่เป็นไร พวกเราจะสอนให้เธอ ขอให้เธอจงเชื่อฟังคำของพวกเรา
อย่างเดียว. ชายนั้นรับคำแล้ว ได้ไปกับพวกโจรเหล่านั้น. ลำดับ
นั้น พวกโจรเหล่านั้น ใช้ให้เขาถือฆ้อนใหญ่ ตัดช่องย่องขึ้นเรือน สั่ง
ให้เขายืนตรงที่ปากช่องแล้วสอนว่า ถ้าคนพวกอื่นมาในที่นี้ เจ้าจง
เอาไม้ฆ้อนนี้ทุบผู้คนที่เดียวให้ตายเลย. เขาเป็นคนโง่เขลา ไม่รู้สิ่ง
ที่เป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ ได้ยืนอยู่แต่ในที่นั้น มองดูทางมา
ของคนเหล่าอื่นอย่างเดียว. ฝ่ายพวกโจรเข้าไปยังเรือนแล้ว ถือเอา
สิ่งของที่ควรถือเอาไปด้วย พอพวกคนในเรือนรู้ตัวเท่านั้น ก็พากัน
หนีไปคนละทิศ คนละทาง. พวกคนในเรือนลุกขึ้น ต่างก็พากันวิ่ง
ขับโดยเร็ว พร้อมกับแลข้างโหนข้างนี้ เห็นชายคนนี้อยู่ตรงช่อง
ประตู จึงร้องตะโกนว่า เฮ้ย คนร้าย แล้วพากันจับไว้ เอาไม้ฆ้อนเป็น
ต้น ทุบมือและเท้าแล้ว นำไปกราบทูลแสดงแด่พระราชาวา ขอเดชะ
คนนี้เป็นโจร ข้าพระองค์จับได้ที่ปากช่องทาง. พระราชาทรงมีพระ
บัญชาให้ผู้รักษาพระนครลงโทษด้วยพระดำรัสว่า จงตัดศีรษะของ
ผู้นี้. ผู้รักษาพระนครรับสนองพระบรมราชโองการแล้ว จึงจับชาย

คนนั้น แล้วให้มัดมือโพล่หลังอย่างมั่นคง ให้ตระเวนหาผู้ถูกคล้อง คอด้วยพวงมาลัยสีแดงห่าง ๆ มีศิระระเบือนด้วยผงอิฐ ตามทางที่เขาแห่ด้วยกลองตีประจันโทษ จากทางรถบรรจบทางรถ จากทางสี่แพร่งบรรจบทางสี่แพร่งแล้ว ให้เขียนด้วยหวาย พลงนำไปยังสถานที่ประหารชีวิต. ประชาชนพากันแตกตื่นว่า ในพระนครนี้ เขาจับโจรปล้นสะดมรบกวนนี้ได้.

ก็สมัยนั้นในพระนครนั้น มีหญิงงามเมืองคนหนึ่ง ชื่อว่า สุลสา ยืนอยู่ที่ปราสาทมองไปตามช่องทางต่าง เห็นชายคนนี้ถูกนำไปอย่างนั้น เธอเคยถูกชายผู้นั้นเลี้ยงดูบำเรอมาในกาลก่อน จึงเกิดความสงสารชายคนนั้นขึ้นว่า ชายคนนี้ เคยเสวยสมบัติเป็นอันมาก ในพระนครนี้เอง บัดนี้ถึงความพินาศอดวายถึงเพียงนี้ จึงสงขนมตัม ๔ ลูก และน้ำดื่มไปให้. และได้แจ้งให้ผู้รักษาพระนครทราบ ว่า ขอเจ้านาย จงรอนจนถึงชายผู้นี้กินขนมตัมเหล่านี้ แล้วดื่มน้ำก่อน ค่อยลงโทษ.

ครั้นในระหว่างนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะ ตรวจดูด้วยทิพยจักขุ เห็นชายคนนั้นจะถึงความอดวาย ด้วยแรงกรุณาเตือนใจ คิดว่า ชายคนนี้ ไม่เคยทำบุญ ทำแต่บาป เพราะฉะนั้น ชายผู้นี้จักเกิดในนรก ครั้นพอเราไป เขาถวายขนมตัมและน้ำดื่มแล้ว จักเกิดเป็นภุมมเทวดา โฉนหนอ เราจะพึงเป็นที่พึงของชายผู้นี้ ดังนี้แล้ว ได้ไปปรากฏข้างหน้าของชายผู้นั้น ในขณะที่เขานำน้ำดื่มและขนมตัมเข้าไปให้ ครั้นเขาเห็นพระเถระก็มีจิตเลื่อมใส คิดว่า เราผู้จะถูกคนเหล่านี้ฆ่าในบัดนี้เอง จะมีประโยชน์อะไร ด้วยขนมตัมที่เราจะกินเข้าไป ก็ผลทานนี้ จักเป็นเสบียงสำหรับคนไปสู่ปรโลก เขาถวายขนมตัมและน้ำดื่มแต่พระเถระ. พระเถระเพื่อจะเจริญความเลื่อมใสของชายผู้นั้น เมื่อชายผู้นั้นกำลังดูอยู่นั้นแหละ พระเถระจึงนั่งในที่

นั่น ฉันขนมต้มและต้มน้ำแล้ว ลุกจากอาสนะหลีกไป. ฝ่ายชายผู้นั้น ถูกเพชรฆาตนำไปสู่ที่ประหาร แล้วให้ถึงการตัดศีรษะ ด้วยบุญที่เขาทำไว้ในพระมหาโมคคัลลานเถระ ผู้เป็นพระอรหันต์อันเป็นบุญเขตอย่างยอดเยี่ยม สามารถนำเขาให้มีคุณสมบัติเป็นผู้ควรที่จะไปเกิดในเทวโลกชั้นสูง แต่เพราะเหตุที่เธอมีจิตเศร้าหมองในเวลาใกล้จะตาย เพราะความเสนาหาที่มุ่งถึงนางสุลสาว่า เราได้ไทยธรรมนี้ เพราะอาศัยนางสุลสา ฉะนั้น เมื่อจะเกิดเป็นหมู่เทพชั้นต่ำ จึงเกิดเป็นรุกขเทวดาที่ต้นไทรใหญ่ มีร่มเงาอันสนิท อันเกิดแทบภูเขา.

อาจารย์บางพวกกล่าวว่า “ได้ยินว่า ถ้าในปฐมวัย เขาจักได้ชวนชวายเป็นการดำรงวงศ์สกุลไซร์ เขาก็เป็นผู้เลิศกว่าเศรษฐีทั้งหลาย ในพระนครนั้นนั่นเอง ถ้าชวนชวายนในมัชฌิมวัย เขาก็เป็นเศรษฐีวัยกลางคน ถ้าชวนชวายนในปัจฉิมวัย เขาก็จักเป็นเศรษฐีในวัยสุดท้าย. แต่ถ้าในปฐมวัยเขาจักได้บวชไซร์ เขาก็จักได้เป็นพระอรหันต์. ถ้าบวชในมัชฌิมวัย เขาก็จักได้เป็นพระสกทาคามี หรือพระอนาคามี. ถ้าบวชในปัจฉิมวัย เขาก็จักได้เป็นพระโสดาบัน. แต่เพราะเขาคลุกคลีด้วยบาปมิตร เขาจึงเป็นนักเลงหญิง นักเลงสุรายินดีแต่ในทุจริต เป็นคนไม่เอื้อเฟื้อในกุศลธรรม เสื่อมจากสมบัติทั้งปวง ถึงความย่อยยับอย่างใหญ่หลวง โดยลำดับ เพราะสาเหตุที่ได้คบมิตรชั่ว โดยแท้แล.”

ครั้นสมัยต่อมา เทพบุตรนั้นเห็นนางสุลสาไปสวน เกิดกามราคะเนรมิตให้มีดีแล้วนำนางไปยังภพของตน สำเร็จการอยู่ร่วมกับนางสิ้น ๗ วัน และได้แนะนำตนแก่นาง. มารดาของนาง เมื่อไม่เห็นนาง ได้ร้องให้พลางวิ่งพล่านไปข้างโน้นข้างนี้. มหาชนเห็นเข้าจึงกล่าวว่า พระผู้เป็นเจ้ามหาโมคคัลลานะ เป็นผู้มั่งคั่งมาก มีอำนาจมาก จะพึงรู้จักดีของนาง แม้พึงเข้าไปหาท่านแล้วไต่ถามเถิด. นาง

รับคำแล้วเข้าไปหาท่าน ถามความนั้น. พระเถระกล่าวว่า ในวัน
ที่ ๗ แต่วันนี้ เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงธรรมในพระเวฬุวัน
มหาวิหาร เธอจักเห็นบุตรี ณ ท้ายที่สุดแห่งบริษัท. ลำดับนั้น นาง
สุลสาได้กล่าวกะเทวบุตรนั้นว่า ข้อที่เราอยู่ในภพของท่านไม่สมควร
วันนี้ เป็นวันที่ ๗ มารดาของฉันทไม่เห็นฉันท ก็จักถึงความร่ำไร
โศกเศร้า ดิละเทวดา ท่านจงพาฉันทไปที่นั่นนั้นเถิด. เทพบุตรพานาง
ไปพักไว้ท้ายบริษัท ในเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ากำลังทรงแสดงธรรม
อยู่ในพระเวฬุวัน ได้ยืนอยู่ไม่ปรากฏตัว.

ลำดับนั้น มหาชนเห็นนางสุลสา แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า แม่สุลสา
เธอไปไหนมาตลอดวันเท่านี้ มารดาของเธอ เมื่อไม่เห็นเธอ ก็ได้
ถึงความร่ำไรโศกเศร้าเหมือนคนบ้า. นางจึงแจ้งเรื่องนั้นแก่มหาชน
และเมื่อมหาชนถามว่า อย่างไรบุรุษนั้นการทำความขวนขวายแต่
บาปเช่นนั้น ไม่ได้ทำกุศลได้เลย ยังเกิดเป็นเทพได้ นางสุลสา กล่าว
ว่า เขาได้ถวายขนมต้มและน้ำดื่มที่เราให้เขาแก่ท่านพระมหาโมค-
คัลลานะ ด้วยบุญนั้น จึงได้เกิดเป็นเทพบุตร มหาชนได้ฟังดังนั้น จึง
ได้เกิดอัศจรรย์จิต อย่างไม่เคยมี จึงได้พากันคิดว่า เขาได้กระทำความ
กรรมเมื่อน้อย ในพระอรหันต์ ผู้ชื่อว่า เป็นบุญเขตอันยอดเยี่ยมของ
ชาวโลก จึงนำให้ได้ไปเกิดเป็นเทพบุตร ดังนี้แล้ว จึงได้เสวยปีติและ
โสมนัสอันโอฬาร ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเนื้อความนั้น แต่พระผู้มี-
พระภาคเจ้า. ลำดับนั้น เพราะอตุฏฐปัตติเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า
จึงได้ทรงภาษิตคาถาเหล่านี้ว่า :-

พระอรหันต์ทั้งหลาย เปรียบด้วยนา ทายกทายิกาทั้ง
หลาย เปรียบด้วยชาวนา ไทยธรรมเปรียบด้วยพืช ผลทาน
ย่อมเกิด แต่การบริจาคไทยธรรม ของทายกทายิกาผู้ให้แก่

ปฏิบัติหกรู้รับนั้น พืชนาและการหว่านพืชนี้ ย่อมให้เกิดผลแก่
พวกเปรต และทายกทายิกาผู้ให้ เปรตทั้งหลาย ย่อมพากัน
บริโภคนั้น ทายกทายิกาย่อมเจริญด้วยบุญ ทายกทายิกาทำ
กุศลในโลกนี้แล้ว อุทิศให้เปรตทั้งหลาย ครั้นทำกรรมดีแล้ว
ย่อมไปสวรรค์.

ในเวลาจบเทศนา สัตว์ ๘๔,๐๐๐ ตั้งต้นแต่เทพบุตรและนาง
สุลสา ได้ตรัสรู้ธรรมแล้วแล.

จบ อรรถกถาเขตตูปมาเปตวัตถุที่ ๑

๒. สุกกรเปตวัตถุ

ว่าด้วยกายงามปากเหม็น

ท่านพระนารทะถามเปรตตนหนึ่งว่า

[๘๓] กายของท่านล้วนมีสีเหมือนทองคำ รัศมีกายของท่าน
สว่างไสวไปทั่วทุกทิศ แต่หน้าของท่านเหมือนหน้าสุกร เมื่อ
ก่อนท่านได้ทำกรรมอะไรไว้

เปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่พระนารทะ เมื่อก่อนข้าพเจ้าได้สำรวจกาย แต่ไม่
ได้สำรวจวาจา เพราะเหตุนั้น รัศมีกายของข้าพเจ้าจึงเป็น
เช่นกับที่ท่านเห็นอยู่นั้น เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าขอกล่าวกะ
ท่าน สรีระของข้าพเจ้าท่านเห็นเองแล้ว ขอท่านอย่าทำบาป
ด้วยปาก อย่าให้หน้าสุกรเกิดมีแก่ท่าน.

จบ สุกกรเปตวัตถุ

อรรถกถาสูทรเปตวัตถุ ๒

เมื่อพระศาสดา ทรงอาศัยกรุงราชคฤห์ ประทับอยู่ในพระเวฬุวัน
กลันทกนิวาปวิหาร ทรงปรารภเปรตผู้มีหน้าเหมือนสุครตคนหนึ่ง จึง
ตรัสคำเริ่มต้นว่า กาย เต สพฺพโส วณฺโณ ดังนี้.

ได้ยินว่า ในอดีตกาล ในศาสนาของพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระ-
นามว่า กัสสปะ ได้มีภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้สำรวมทางกาย คือมีการ
กระทำทางกายที่สำรวมในศีล แต่ไม่สำรวมทางวาจา ด่าบริภาษ
ภิกษุทั้งหลายเป็นอาจิณ มรณภาพแล้ว ไปบังเกิดในนรก ใหม่ใน
นรกนั้นสิ้นพุทธรัตนหนึ่ง จุตินจกนรกนั้นแล้ว ในพุทธรูปบาทกาลนี้
บังเกิดเป็นเปรต ถูกความหิวกระหายครอบงำ ด้วยเศษวิบากของ
กรรมนั้นนั้นแล ณ เขิงเขาคิชฌกูฏ ใกล้กรุงราชคฤห์. ร่างของเปรต
นั้นได้มีสีเหมือนทองคำ. แต่หน้าของเปรตนั้น เหมือนหน้าสุคร.
ลำดับนั้น ท่านพระนารทะ อยู่ที่เขาคิชฌกูฏ ชำระร่างกายแต่เช้าตรู่
ถือบาตรและจีวร กำลังเที่ยวบิณฑบาต ยังกรุงราชคฤห์ พบเปรตนั้น
ในระหว่างทาง เมื่อจะถามถึงกรรมที่เปรตนั้นทำ จึงกล่าวคาถาว่า

กายของท่านล้วนมีสีดุจทองคำ รัศมีกายของท่านสว่าง
ไสวไปทุกทิศ แต่หน้าของท่านเหมือนหน้าสุคร เมื่อก่อนท่าน
ได้ทำกรรมอะไรไว้.

เปรตนั้น ครั้นถูกพระเถระถามถึงกรรมที่ตนทำอย่างนี้ เมื่อจะ
ตอบด้วยคาถา จึงกล่าวว่า :-

ข้าแต่ท่านนารทะ เมื่อก่อนข้าพเจ้าได้สำรวมทางกาย แต่
ไม่สำรวมทางวาจา เพราะเหตุนั้น รัศมีกายของข้าพเจ้า จึง

เป็นเช่นกับที่ท่านเห็นอยู่นั้น.

เปרטฤกพระเถระถามอย่างนี้ ครั้นแก้คำถามนั้นแล้ว เมื่อจะทำความนั้นนั้นแหละให้เป็นเหตุแล้วตักเตือนพระเถระ จึงกล่าวคาถาว่า :-

ข้าแต่ท่านพระนารทะ เพราะเหตุนั้นข้าพเจ้าขอล่าวก่
ท่าน สรีระของข้าพเจ้า ท่านเห็นเองแล้ว ขอท่านอย่าได้
ทำบาปด้วยปาก อย่าให้หน้าสุกรเกิดมีแก่ท่านเลย.

ลำดับนั้น ท่านพระนารทะ เทียวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ กลับจากบิณฑบาตภายหลังอาหาร กราบทูลเนื้อความนั้น แต่พระศาสดา ผู้ประทับนั่งท่ามกลางบริษัท ๔. พระศาสดา ตรัสว่า นารทะเมื่อก่อน แล เราได้เคยเห็นสัตว์นั้นแล้ว เมื่อจะทรงประกาศโทษอันต่ำทราม โดยอาการเป็นอเนก ซึ่งอาศัยวจีทุจริต และอานิสงส์อันเกี่ยวด้วย วจีทุจริต จึงทรงแสดงธรรม. เทศนานั้นได้มีประโยชน์แก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้วแล.

จบ อรรถกถาสูกรเปตวัตถุที่ ๒

๓. ปุติมุขเปตวัตถุ

ว่าด้วยสำรวมกายแต่ไม่สำรวมวาจา

ท่านพระนารทะถามเปรตตนหนึ่งว่า

[๘๘] ท่านมีผิวพรรณงามดังทิพย์ ยืนอยู่ในอากาศกลางหาบ แต่ปากของท่านมีกลิ่นเหม็น หมู่นอนพากันไซซอนอยู่ เมื่อก่อนท่านทำกรรมอะไรไว้.

เปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อนข้าพเจ้าเป็นสมณะลามก มีวาจาชั่วช้ายิ่งนัก ได้เป็นผู้สำรวมกายเป็นปกติ แต่ไม่สำรวมปาก อนึ่ง ผิวพรรณดังทอง ข้าพเจ้าได้แล้ว เพราะพรหมจรรย์การสำรวมกายนั้น แต่ปากของข้าพเจ้าเหม็นเน่า เพราะกล่าววาจาต่อเสียด ข้าแต่ท่านพระนารทะ รูปของข้าพเจ้านี้ ท่านเห็นเองแล้ว ท่านผู้ฉลาดผู้อนุเคราะห์ทักกล่าวไว้ว่า ท่านอย่าพูดต่อเสียดและอย่าพูดมุสา ถ้าท่านละคำต่อเสียดและคำมุสาแล้ว สำรวมวาจา ท่านจักเป็นเทพเจ้าผู้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่น่าใคร่.

จบ ปุติมุขเปตวัตถุที่ ๓

อรรถกถาปุติมุขเปตวัตถุที่ ๓

เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ที่เวฬุวันกลันทกนิวาปีวิหาร พระองค์ทรงปรารภเปรตผู้มีปากเน่า จึงตรัสคำเริ่มต้นว่า **นิพฺพํสุกํ ธาเรสิวณฺณธาตุํ** ดังนี้.

ได้ยินว่า ในอดีตกาล ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระนามว่า **กัสสปะ** ยังมีกุลบุตร ๒ คน บวชในพระศาสนาของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น สมบูรณ์ด้วยศีลและอาจารย์ มีความประพฤติขัดเกลา อยู่ด้วยความพร้อมเพรียงกันในอาวาสใกล้บ้านตำบลหนึ่ง. ลำดับนั้น ภิกษุรูปหนึ่ง มีอหยาตัยชั้ว ชอบส่อเสียดเข้าไปยังสถานอันเป็นที่อยู่ของภิกษุ ๒ รูปนั้น. พระเถระทำปฏิสันถารกับเธอ ให้ที่พัก ในวันที่ ๒ จึงพาเธอเข้าไปยังบ้านเพื่อบิณฑบาต. พวกมนุษย์เห็นท่านเหล่านั้นแล้ว ทำการนอบน้อมอย่างยิ่งในพระเถระเหล่านั้น ได้ต้อนรับด้วยอาหารมีข้าวยาคุ และภัตตรเป็นต้น. เธอเข้าไปยังวิหารคิดว่า “โคจรคามนี้ ดีหนอ. และพวกมนุษย์ ก็มีศรัทธาเลื่อมใส ถวายบิณฑบาตแสนจะประณีต. กัวิหารนี้ สมบูรณ์ด้วยร่มเงาและน้ำ เราสามารถจะอยู่ในที่นี้ได้สบาย แต่เมื่อภิกษุเหล่านั้น อยู่ในที่นี้เราก็จักอยู่ไม่สบาย จักอยู่เหมือนจะอยู่อย่างอันเตวาลิกคือต้องคอยปรนนิบัติรับใช้ภิกษุเหล่านั้น เอาเถอะ. เราจักทำโดยที่ภิกษุเหล่านี้แตกจากกันแล้ว จะไม่ได้อยู่ในที่นี้ต่อไป.”

ภายหลังวันหนึ่ง เมื่อพระมหาเถระให้โอวาทแก่กันและกันแล้ว เข้าไปยังที่พักของตน ภิกษุมักส่อเสียด ยับยั้งอยู่ชั่วเวลาหนึ่ง จึงเข้าไปหาพระมหาเถระ. ไหว้แล้ว และเมื่อพระเถระถามว่า ทำไมคุณมาผิดกาลเวลา จึงตอบว่า ครับ ผมมีเรื่องที่จะพูดอยู่อย่างหนึ่ง

พระเถระจึงอนุญาตว่า เล่าไปซิคุณ จึงเรียนว่า ท่านครับ พระเถระ
ผู้เป็นสหายของท่านนั้น ต่อหน้าท่าน แสดงตนเหมือนเป็นมิตร พอ
ลับหลังก็กล่าวให้ร้ายคล้ายศัตรู. ถูกพระเถระถามว่า เขาพูดว่า
อย่างไร จึงเรียนว่า ฟังนะครับ พระมหาเถระรูปนั้นกล่าวโทษท่าน
ว่า เป็นผู้โอ้อวด มีมายา หลอกหลวง เลี้ยงชีพด้วยมิจฉาชีพ. พระ
เถระตอบว่า อย่าพูดอย่างนั้นซิคุณ, ภิกษุรูปนั้นจักไม่ว่าเราถึงอย่าง
นั้น ตั้งแต่เวลาเป็นคฤหัสถ์มาแล้ว เธอรู้สภาวะของเราว่า มีศีลเป็น
ที่รัก มีกัลยาณธรรม. ภิกษุนั้นกล่าวว่า ท่านครับ ถ้าท่านคิดอย่าง
นั้น เพราะค่าที่ตนมีจิตบริสุทธิ์ ข้อนั้นเหมาะแก่ท่านทีเดียว แต่ผม
ก็ไม่มีเวรกับพระมหาเถระนั้น แล้วทำไม ผมจึงจะได้กล่าวคำที่พระ
มหาเถระไม่ได้กล่าว ช่างเถอะ ท่านเองนั่นแหละ จักรู้ในเวลาต่อ
ไป. ฝ่ายพระเถระเกิดสองจิตสองใจเพราะค่าที่ตนยังเป็นปุถุชน เกิด
มีความรังเกียจว่า เห็นทีจะเป็นอย่างนั้น จึงได้คลายความไว้วางใจ
ไปหน่อยหนึ่ง. ภิกษุนั้น เป็นคนพาล ชั้นแรกยุยงพระมหาเถระแล้ว
ไปยุยงพระเถระอีกรูปหนึ่ง โดยนัยดังกล่าวแล้วนั้นแล. ลำดับนั้น
พระเถระทั้งสองนั้น ในวันที่ ๒ ไม่ได้พูดกัน ต่างถือบาตรและจีวร
เข้าไปบิณฑบาตในบ้าน ถือบิณฑบาตมาฉันในที่พักของตนนั่นเอง
แม้มาตราสามัคคีธรรมคือการช่วยรับบาตรและจีวรให้กันและกันก็
ไม่ยอมทำ ตลอดวันนั้น อยู่ในที่นั้นนั้นแหละ และพอราตรีสว่าง ไม่
ยอมบอกกันและกันเลย ได้แยกกันไปสู่อื่นตามความต้องการตาม
ความสำราญ.

ก็ภิกษุผู้แหย่ มีมโนรถเต็มเปี่ยม เข้าไปบิณฑบาตยังบ้าน พวก
มนุษย์เห็นเข้า พวกนั้นก็กล่าวว่า พระเถระทั้งหลายพากันไปไหนเสีย
ครับ. ภิกษุนั้นกล่าวว่า พระเถระทั้งสองทะเลาะกันและกันตลอดคืน
ยังรุ่ง ถึงอาตมาจะเตือนว่า อย่าทะเลาะกันเลยครับ จงสามัคคีกัน

ไว้เถิด ขึ้นชื่อว่า การทะเลาะกันมีแต่จะนำความพินาศมาให้ ก่อให้เกิดความทุกข์ในอนาคต เป็นทางแห่งอกุศล แม้คนสมัยก่อน ก็เคยพลาดจากประโยชน์ใหญ่ เพราะการทะเลาะกัน ดังนี้เป็นต้น ก็ไม่เชื่อฟังคำของอาตมา พวกนั้นหลีกไป. ลำดับนั้น พวกมนุษย์วิงวอนว่า พระเถระทั้งสองไปก็ช่างเถอะ แต่ท่านอย่ารำคาญใจ จงอยู่ในที่นี้แหละ เพื่ออนุเคราะห์พวกกระผม. ท่านรับคำแล้ว อยู่ในที่นั้นนั่นเอง ต่อมา ๒-๓ วัน จึงคิดว่า เรายูยงภิกษุทั้งหลายผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม ด้วยอยากเป็นเจ้าของอวาสา เราชวนขวายเป็นกรรมชั่วไว้มากหนอ จึงถูกความเดือดร้อนอย่างแรงกล้าเข้าครอบงำ เป็นไข้เพราะกำลังแห่งความเศร้าโศก ไม่นานนักก็มรณภาพ ไปบังเกิดในอเวจีมหานรก.

ฝ่ายพระเถระผู้เป็นสหายนัน ๒ รูป เทียวจาริกไปในชนบท มาพบกันในอวาสาแห่งหนึ่ง จึงปราศรัยซึ่งกันและกัน จึงบอกคำอุยงที่ภิกษุนั้นพูดแก่กันและกัน รู้ว่าเรื่องนั้นไม่เป็นจริง จึงได้พร้อมกันกลับมายังอวาสนั้นนั้นแล โดยลำดับ. พวกมนุษย์เห็นพระเถระทั้ง ๒ รูปแล้ว พวกนั้นปลื้มใจ เกิดความดีใจ อุบัติจากด้วยปัจจัย ๔ ดังเคย. ก็แล เมื่อพระเถระทั้ง ๒ รูป อยู่ในที่นั้นนั้นแหละ มีจิตเป็นสมาธิ เพราะได้อาหารอันเป็นสัปปายะ เจริญวิปัสสนาแล้ว ไม่นานนักก็บรรลुพระอรหันต์.

ภิกษุผู้มักส่อเสียด ใหม่ในนรกตลอดพุทธันดรหนึ่ง ในพุทธรูปบาทกาลนี้ เกิดเป็นเปรตปากเน่า ไม่ไกลแต่กรุงราชคฤห์. กายของเขา ได้มีสีเหมือนทองคำ. แต่หนอนไต่ออกจากปาก พวกนั้นเจาะกินปากข้างโน้นข้างนี้. กลืนปากของเปรตนั้นเหม็นฟุ้งกระจายไปทั่วในอากาศตั้งไกล.

ลำดับนั้น ท่านนารทะ ขณะลงจากเขาคิชฌกูฏ พบเปรตนั้น จึงถามถึงกรรมที่เขอกระทำไว้ ด้วยคาถานี้ว่า :-

ท่านมีผิวพรรณงามดังทิพย์ ยืนอยู่ในอากาศกลางหาว แต่ปากของท่านมีกลิ่นเหม็น หมู่นอนพากันซ่อนใจอยู่ เมื่อก่อนท่านทำกรรมอะไรไว้.

เปรตนั้น ถูกพระเถระถามถึงกรรมที่ตนทำอย่างนี้ เมื่อจะแก้ความนั้น จึงกล่าวคาถานี้ว่า :-

เมื่อก่อน ข้าพเจ้าเป็นสมณะลามก มีวาจาชั่วร้ายนัก ได้เป็นผู้สำรวมกายเป็นปกติ แต่ไม่สำรวมปาก อนึ่งผิวพรรณดังทอง ข้าพเจ้าได้แล้ว เพราะพรหมจรรย์การสำรวมกายนั้น แต่ปากของข้าพเจ้าเหม็น เพราะกล่าววาจาต่อเสียด.

เปรตนั้น ครั้นบอกกรรมที่ตนได้ทำไว้อย่างนั้นแล้ว บัดนี้ เมื่อจะตักเตือนพระเถระ จึงกล่าวคาถาสุดท้ายว่า :-

ข้าแต่ท่านพระนารทะ รูปร่างของข้าพเจ้า ท่านได้เห็นเองแล้ว ท่านผู้ฉลาดผู้อนุเคราะห์ก็กล่าวไว้ว่า ท่านอย่าพูดต่อเสียดและอย่าพูดมุสา สำรวมด้วยวาจาแล้ว ท่านจักได้เป็นเทพเจ้าผู้สมบุรณ์ด้วยสิ่งที่น่าปรารถนา.

พระเถระได้ฟังดังนั้นแล้ว แต่นั้นจึงไปยังกรุงราชคฤห์ เทียวบิณฑบาต กลับจากบิณฑบาต ภายหลังอาหาร จึงกราบทูลความนั้นแด่พระศาสดา. พระศาสดาทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็นอตุลุปัตติเหตุแล้วแสดงธรรม. พระธรรมเทศนานั้นได้มีประโยชน์แก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้วแล.

จบ อรรถกถาบุตฺติมุขเปตวตฺตฤที่ ๓

๔. ปิฎฐธิตลิกเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุคคลไม่ตระหนี่

[๘๕] บุคคลผู้ไม่ตระหนี่ ควรทำเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ
ปรารภถึงบุรพเปตชน เทวดาผู้สิงอยู่ในเรือน หรือทำวมหา-
ราชทั้ง ๔ ผู้รักษาโลก ผู้มียศ คือ ท้าวชตรฐ ๑ ท้าววิรุพหก
๑ ท้าววิรุปักษ์ ๑ ท้าวกุเวร ๑ ให้เป็นอารมณ์แล้ว พึงให้ท่าน
ท่านเหล่านั้นเป็นอันบุคคลได้บูชาแล้ว และทายกก็ไม่ไร้ผล
ความร้องให้ ความเศร้าโศก หรือความร่ำไห้ออย่างอื่น ไม่ควร
ทำเลย เพราะความร้องให้เป็นต้นนั้น ย่อมไม่เป็นประโยชน์
แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ญาติทั้งหลายคงตั้งอยู่ตามธรรมดาของ
ตน ๆ อันทักษิณาทานนี้ ที่ท่านเข้าไปตั้งไว้ดีแล้วในสงฆ์ ให้
แล้ว ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่บุรพเปตชนโดยทันที ล้นกาล
นาน.

จบ ปิฎฐธิตลิกเปตวัตถุที่ ๔

อรรถกถาปิฎกฐิติติกเปตวัตถุที่ ๔

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร กรุงสาวัตถี ทรงปรารภทานของท่านอนาถปิณฑิกคฤหบดี ได้ตรัสคำนี้ เริ่มต้นว่า **ยงฺกิญฺจา ร ม มณฺ** กตฺวา ดังนี้ :-

ได้ยืมว่า พี่เลี้ยงของเด็กหญิง ธิดาของลูกสาวท่านอนาถปิณฑิกคฤหบดี ได้ให้ตุ๊กตาแบ่งด้วยสั่งว่า นี่ลูกสาวของเจ้า เจ้าจงอุ้มมันไปเล่นเถอะ. เด็กหญิงนั้นเกิดความเข้าใจในตุ๊กตาแบ่งนั้นว่า เป็นลูกสาว. ครั้นวันหนึ่ง เมื่อเธออุ้มตุ๊กตานั้นเล่น ตุ๊กตาดกแตก เพราะความเลินเล่อ. แต่เด็กหญิงจึงร้องร่ำให้ ลูกสาวเราตายแล้ว. เธอกำลังร้องไห้อยู่ คนในเรือนบางคน ก็ไม่สามารถจะชี้แจงให้เธอเข้าใจได้. ก็สมัยนั้น พระศาสดาประทับนั่งบนปัญญาตดาอาสน์ ในเรือนของท่านอนาถปิณฑิกคฤหบดี. และท่านมหาเศรษฐี ก็ได้นั่งอยู่ ณ ที่ใกล้พระผู้มีพระภาคเจ้า. หญิงพี่เลี้ยงได้พาเด็กหญิงนั้นไปหาท่านเศรษฐี. ท่านเศรษฐีเห็นเข้า จึงกล่าวว่า เด็กหญิงนี้ร้องไห้เพื่ออะไรกัน. พี่เลี้ยงได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ท่านเศรษฐีแล้ว. เศรษฐีได้ให้เด็กหญิงนั้น นั่งบนตักแล้วให้เข้าใจว่า ฉันจะให้ท่านอุทิศแก่ลูกของหนู ดังนี้ แล้วจึงกราบทูลต่อพระศาสดาว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ปรารถนาจะให้ท่าน อุทิศแก่ตุ๊กตาแบ่ง ซึ่งเป็นลูกสาวของหลานของข้าพระองค์ ขอพระองค์ พร้อมด้วยภิกษุ ๕๐๐ รูป จงรับทานนั้นของข้าพระองค์ในวันพรุ่งนี้เถิด. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับนิมนต์ด้วยดุชนิภาพ.

ครั้นในวันที่สอง พระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมด้วยภิกษุ ๕๐๐ รูปเสด็จไปยังเรือนของท่านเศรษฐี เสวยพระกระยาหารแล้ว เมื่อจะทำอนุโมทนา จึงได้ภาสิตพระคาถาเหล่านี้ว่า :-

บุคคลผู้ไม่ตระหนี่ ควรทำเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ
ปรารภถึงบุรพเปตชน เทวดาผู้สิงอยู่ในเรือน หรือทำมหา
ราชทั้ง ๔ ผู้รักษาโลก ผู้มียศ คือท้าวธตรฐ ๑ วิรุฬหก ๑
วิรุฬักษ์ ๑ และท้าวภูเวระ ๑ ให้เป็นอารมณ์แล้วพึงให้ทาน ท่าน
เหล่านั้นเป็นผู้อันบุคคลบูชาแล้ว ทั้งทายกก็ไม่ไร้ผล ความ
รื่องให้ ความเศร้าโศกหรือความรำไห่อย่างอื่น ไม่ควรทำเลย
เพราะความรื่องให้ เป็นต้นนั้น ไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ล่องลับ
ไปแล้ว ญาติทั้งหลาย คงตั้งอยู่ตามธรรมดาของตน ๆ อัน
ทักษิณาทานนี้ ที่ท่านเข้าไปตั้งไว้ดีแล้วในพระสงฆ์ ให้แล้ว
ย่อมสำเร็จประโยชน์โดยฉับพลัน แก่บุรพเปตชนนั้น ลิ่นกาล
นาน.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นทรงแสดงธรรมอย่างนี้แล้ว ทรงกระทำ
ให้มหาชนมีใจยินดียิ่งในทานที่อุทิศให้เปรตแล้ว เสด็จลุกจากอาสนะ
หลีกไป. วันรุ่งขึ้น ภริยาเศรษฐี และพวกญาติที่เหลือ เมื่อคล้อยตาม
เศรษฐี จึงให้มหาทานเป็นไปประมาณ ๓ เดือน ด้วยอาการอย่างนี้.

ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศล เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค-
เจ้า ทูลถามว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะเหตุไร ภิกษุทั้งหลาย
จึงไม่ไปเรือนของหม่อมฉัน ประมาณ ๑ เดือนแล้ว. เมื่อพระศาสดา
ตรัสบอกเหตุนั้นแล้ว ฝ่ายพระราชามีจะทรงคล้อยตามเศรษฐี จึง
ให้มหาทานเป็นไปแก่ภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน. ชาว
เมืองเห็นดังนั้น เมื่อจะอนุวัตรตามพระราชามี จึงให้มหาทานเป็นไป
ประมาณ ๑ เดือน. ชาวเมืองให้มหาทาน ซึ่งมีตุ๊กตาแบ่งเป็นเหตุ
เป็นไปตลอด ๒ เดือน ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาปิฎกฐีตลิกเปตวัตถุ ๔

๕. ตีโรกฤษฏเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตให้พรแก่ผู้ที่ให้ทานแล้วอุทิศให้
เปรต

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกะพระเจ้าพิมพิสารว่า :-

[๕๐] เปรตทั้งหลายพากันมา สู่เรือนของตน แล้วยืนอยู่ภายนอกฝาเรือนที่ตรอก และทาง ๓ แพร่ง และยืนอยู่ที่ใกล้บานประตู เมื่อข้าว น้ำ ของกิน ของบริโภคเป็นอันมาก เขาเข้าไปตั่งไว้แล้ว แต่ญาติไร ๆ ของเปรตเหล่านั้นระลึกไม่ได้ เพราะบาปกรรมเก่าของเปรตนั้นเป็นปัจจัย เหล่าชนผู้อนุเคราะห์ ย่อมมีให้น้ำและโภชนะอันสะอาดประณีต สมควรแล้วอุทิศแก่ญาติทั้งหลายตามกาล ดูจทานที่มหาบพิตรทรงถวายแล้วจะนั้น ด้วยเจตนาอุทิศว่า ขอทานนี้แลจงสำเร็จผลแก่ญาติทั้งหลายของเรา ขอญาติทั้งหลายของเราจงเป็นสุขเถิด ส่วนเปรตผู้เป็นญาติเหล่านั้น พากันมาชุมนุมในที่นั้น เมื่อข้าวและน้ำมีอยู่เพียงพอ ย่อมอนุโมทนาโดยเคารพว่า เราได้สมบัติเพราะเหตุแห่งญาติเหล่าใด ขอญาติของเราเหล่านั้นจงมีชีวิตอยู่ยืนนาน การบูชาเป็นอันพวกญาติได้ทำแล้วแก่เราทั้งหลาย และญาติทั้งหลายผู้ให้ก็ไม่ไร้ผล เพราะในเปตวิสัย

นั้น ไม่มีภิกขกรรม ไม่มีโศรกขกรรม การค้าขายเช่นนั้นก็ไม่มี การซื้อการขายด้วยเงินก็ไม่มี สัตว์ผู้ทำกาละไปเกิดในเปรตวิสัยนั้นย่อมยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยทานที่ญาติหรือมิตรให้แล้วแต่มนุษยโลกนี้ น้ำฝนอันตกลงในที่ดอนย่อมไหลไปสู่ที่ลุ่ม ฉนใด ทานอันญาติหรือมิตรให้แล้วจากมนุษยโลกนี้ ย่อมสำเร็จผลแก่เปรตทั้งหลาย ฉนนั้นเหมือนกัน ห้วงน้ำใหญ่เต็มแล้ว ย่อมยังสาครให้เต็มเปี่ยม ฉนใด ทานอันญาติหรือมิตรให้แล้วแต่มนุษยโลกนี้ ย่อมสำเร็จผลแก่เปรตทั้งหลาย ฉนนั้นเหมือนกัน กุลบุตรเมื่อหวนระลึกถึงอุปการะที่ท่านทำแล้วในกาลก่อนว่า คนโน้นให้สิ่งของแก่เรา คนโน้นได้ทำอุปการะแก่เรา ญาติ มิตรและสหายได้ให้สิ่งของแก่เรา และได้ช่วยทำกิจของเรา ดังนี้ พึงให้ทักษิณาอุทิศแก่เปรตทั้งหลาย ด้วยว่าความร้อให้ก็ดี ความเศร้าโศกก็ดี ความรำไรอย่างอื่นก็ดี ไม่ควรทำเลย เพราะความร้อให้เป็นต้นนั้น ไม่เป็นประโยชน์แก่เปรตทั้งหลาย เปรตญาติทั้งหลายย่อมดำรงอยู่อย่างนั้น อันทักษิณานี้แลที่ให้แล้ว เข้าไปตั้งไว้ดีแล้วในสงฆ์ ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่เปรตนั้นโดยพลันสิ้นกาลนาน ญาติธรรมนึ่งมหาบพิตรได้แสดงให้ปรากฏแล้ว การบูชาอันยิ่งเพื่อเปรตทั้งหลาย มหาบพิตรทรงกระทำแล้ว และกำลังกาย มหาบพิตรได้เพิ่มให้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว บุญมีประมาณไม่น้อยมหาบพิตรได้ทรงขวนขวายแล้ว.

จบ ตีโรกฤษฏาเปตวัตถุที่ ๕

อรรถกถาติโรกฐตเปตวัตถุที่ ๕

พระศาสดาเมื่อทรงประทับอยู่ในกรุงราชคฤห์ ทรงปรารภพวกเปรตเป็นอันมาก จึงตรัสพระคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า **ติโรกฐตเสสุติฏฺฐนฺติ** ดังนี้.

ในข้อนั้น มีกถาพิศดารดังต่อไปนี้ :- ในภิกขุที่ ๙๒ แต่ภิกขุภิกขุนี้ ได้มีนครหนึ่ง ชื่อว่า กาสี. พระราชาทรงพระนามว่า **ชัยเสน** ทรงครองราชสมบัติในพระนครนั้น. พระองค์ได้มีพระราชเทวีทรงพระนามว่า **สิริมา**. พระโพธิสัตว์พระนามว่า **มุสสะ** บังเกิดในพระครรภ์ของพระนางแล้ว ได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณโดยลำดับ. พระเจ้าชัยเสนเกิดความเห็นแก่ตัวขึ้นว่า บุตรของเรา ออกมหาภิเนษกรมณเป็นพระพุทธรเจ้า พระพุทธรเจ้าเป็นของเรา พระธรรมเป็นของเรา พระสงฆ์ก็เป็นของเรา ดังนี้แล้ว ทรงอุปฐากด้วยพระองค์เองทุก ๆ กาล ไม่ทรงให้โอกาสแก่ชนเหล่าอื่น.

พี่น้อง ๓ คน ผู้ต่างมารดา กัน เป็นพระกนิษฐภคินีของพระผู้มีพระภาคเจ้า พวกกันคิดว่า ธรรมดาว่า พระพุทธรเจ้าทั้งหลาย ย่อมอุปบัติเพื่อประโยชน์แก่ชาวโลกทั้งมวล มิใช่เพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคลผู้เดียว และพระบิดาของพวกเราก็ดoes not ย่อมให้โอกาสแก่ชนเหล่าอื่นเลย ทำอย่างไรหนอ พวกเราจะพึงได้อุปฐากพระผู้มีพระภาคเจ้าและภิกษุสงฆ์. พี่น้องทั้ง ๓ พระองค์นั้น ได้มีความคิดอย่างนี้ว่า เขาเถิด พวกเราจะทำอุบายสักอย่างหนึ่งให้ได้. พี่น้อง ๓ พระองค์เหล่านั้น ได้สร้างสถานการณช้ายแดน ประหนึ่งว่า เกิดการปั่นป่วน. แต่ นั้น พระราชาทรงสดับว่า แถบช้ายแดนเกิดความปั่นป่วน จึงได้ส่งพระโอรสทั้ง ๓ พระองค์ไปปราบปัจฉินตชนบท. พี่น้อง ๓ พระองค์เหล่านั้น ไปปราบให้ปัจฉินตชนบทสงบแล้วกลับมา. พระราชาทรง

พอพระทัย ได้ประทานพรว่า พวกลูกปรารถนาสิ่งใด ก็จงถือเอาในสิ่งนั้นเถิด. พี่น้องทั้ง ๓ พระองค์นั้น กราบทูลว่า ข้าพระองค์ปรารถนาจะอุปถัมภ์จากพระผู้มีพระภาคเจ้า. พระราชาตรัสว่า เว้นพระผู้มีพระภาคเจ้านี้เสีย เธอจงเลือกเอาอย่างอื่นเถิด. พี่น้อง ๓ พระองค์นั้นกราบทูลว่า พวกข้าพระองค์ไม่ต้องการสิ่งอื่น. พระราชาตรัสว่า ถ้าอย่างนั้น พวกเธอจงกำหนดเวลามาแล้วถือเอาเถิด. พี่น้อง ๓ พระองค์นั้นทูลขอถึง ๗ ปี พระราชาไม่ทรงอนุญาต. พี่น้อง ๓ พระองค์กราบทูลว่าขอ ๖ ปี ๕ ปี ๔ ปี ๓ ปี ๒ ปี ๑ ปี ๗ เดือน ๖ เดือน ๕ เดือน ๔ เดือน จนกระทั่งขอเพียง ๓ เดือน ด้วยประการฉะนี้. ในกาลนั้นพระราชาได้ทรงอนุญาตว่า จงถือเอาเถิด.

พี่น้อง ๓ พระองค์นั้น เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์ปรารถนาจะอุปถัมภ์จากพระผู้มีพระภาคเจ้าตลอด ๓ เดือน, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า จงทรงรับการอยู่จำพรรษาตลอด ๓ เดือนนี้แก่ข้าพระองค์เถิด. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงรับด้วยดุชะฎิภาพ. พี่น้อง ๓ พระองค์นั้น จึงส่งลิขิตไปถึงนายเสมียนในชนบทของตนว่า พวกเราพึงอุปถัมภ์จากพระผู้มีพระภาคเจ้าตลอด ๓ เดือนนี้, ขอท่านจงจัดแจงสัมภาระสำหรับอุปถัมภ์จากพระผู้มีพระภาคเจ้าทุกอย่าง เริ่มตั้งแต่วันนี้ไป. นายเสมียนนั้นได้จัดแจงทุกอย่างแล้ว ส่งลิขิตตอบไป. พี่น้อง ๓ พระองค์นั้น ต่างนุ่งผ้ากาสายะ พร้อมกับบุรุษ ๑,๐๐๐ คน ผู้ทำการชวนชวาย ได้พากันอุปถัมภ์จากพระผู้มีพระภาคเจ้าและภิกษุสงฆ์โดยเคารพ นำไปยังชนบท มอบถวายวิหารให้อยู่จำพรรษา.

บุตรคฤหบดีคนหนึ่ง ผู้เป็นภักตคาริกของพระกุมารพี่น้อง ๓ พระองค์นั้น พร้อมด้วยภริยา เป็นผู้มั่งคั่ง มีชื่อเสียง. เขาได้

จัดแจงการถวายทานวัตรแก่ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน โดยเคารพ. และพร้อมกันนี้ ได้มีนายเสมียนในชนบท พวกเขาไปพร้อมกับชาวชนบทประมาณ ๑๑,๐๐๐ คน ได้ให้ทานเป็นไปโดยเคารพทีเดียว. ในคนเหล่านั้นชาวชนบทบางพวกเป็นพวกเกรงไม่มีจิตเป็นกุศล ได้เกิดขัดใจกันขึ้น. เขาเหล่านั้น จึงพากันทำอันตรายแก่ทาน พากันเบียดบังกินไทยธรรมด้วยตนเอง และเอาไฟเผาโรงครัวก็มี. ส่วนราชบุตร ๓ องค์ผู้สมปรารถนาแล้วก็ได้พากันทำสักการะแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตั้งความเคารพอันยิ่งในพระผู้มีพระภาคเจ้า มีพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นเบื้องหน้า แล้วกลับมาหาพระบิดาตามเดิม. สมัยต่อมา บรรดาท่านเหล่านั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไปแล้ว ก็ปรินิพพาน. ส่วนราชบุตร เสมียนในชนบท และผู้เป็นภักตาคาริกพร้อมด้วยบริษัททำกาละแล้ว ไปบังเกิดในสวรรค์ ตามลำดับ. เหล่าชนเกรงผู้ขัดใจกัน ก็พากันไปเกิดในนรก. เมื่อชนทั้ง ๒ พวกนั้น จากสวรรค์เข้าถึงสวรรค์ จากนรกเข้าถึงนรก ด้วยอาการอย่างนี้ ผ่านเวลาไป ๙๒ กัปแล้ว.

ครั้นในภัททกัปนี้ ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระนามว่า กัสสปะ เหล่าคนผู้ขัดใจกันเหล่านั้น เกิดในพวกเปรต. ในกาลนั้น พวกภุมมูญพากันให้ทานอุทิศเพื่อประโยชน์แก่พวกเปรตผู้เป็นญาติของตนว่า ขอบานที่ให้นี้ จงสำเร็จแก่พวกญาติของพวกเราเถิด. เปรตที่มีญาติอุทิศให้เหล่านั้น ได้เสวยสมบัติจากการอนุโมทนาส่วนบุญของหมู่ญาติ. ลำดับนั้น เปรตเหล่านี้ ได้เห็นดังนั้น จึงเข้าไปเฝ้าพระกัสสปะสัมมาสัมพุทธเจ้า ทูลถามว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แม้พวกข้าพระองค์จะพึงได้สมบัติเห็นปานนี้หรือไม่หนอ ? พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า บัดนี้ ท่านยังไม่ได้ แต่ในอนาคต จักมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระนามว่า โคดม ในกาลแห่งพระผู้มีพระ-

ภาคเจ้าพระองค์นั้น จักมีพระราชานามว่า พิมพิสาร, ใน ๗๒
กับแต่ภักทกัปนี้ พระองค์ได้เป็นญาติของพวกท่าน เมื่อพระองค์ได้
ถวายทานแด่พระพุทธเจ้าแล้วจักอุทิศแก่พวกท่าน. พวกท่านจัก
ได้รับในกาลนั้น. ได้ยินว่า เมื่อพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัส
แล้วอย่างนี้ พระดำรัสนั้น ได้เป็นเหมือนตรัสแก่พวกเปรตเหล่านั้น
ว่า พวกเจ้าจักได้ในวันพรุ่งนี้.

ครั้นกาลเวลาพุทธันดรหนึ่งผ่านไป พระผู้มีพระภาคเจ้าของพวก
เราทรงอุบัติขึ้นแล้ว. ราชบุตรทั้ง ๓ แม่เหล่านั้น พร้อมด้วยบุรุษ
อันเป็นบริวาร ๑,๐๐๐ คน จูติจากเทวโลกแล้ว เกิดในสกุลพราหมณ์
ใหม่ครรัฐ พวกกันบวชเป็นฤๅษีตามลำดับ ได้เป็นชฎิล ๓ พี่น้อง
อาศัยอยู่ ณ ตำบลคยาสิสประเทศ. นายเสมียนในชนบท ได้เป็น
พระเจ้าพิมพิสาร คฤหบดีบุตรผู้เป็นขุนคลัง ได้เป็นเศรษฐี ชื่อว่า
วิสาขะ. ภริยาของคฤหบดีบุตรนั้น ได้เป็นธิดาของเศรษฐี นามว่า
ธรรมทินนา. ฝ่ายคนชนบทนอกนั้นบังเกิดเป็นบริวารของพระราช
านั้นเอง.

พระผู้มีพระภาคเจ้า แม่ของพวกเรา ก็ทรงอุบัติขึ้นในโลก เมื่อ
ตรัสรู้ล่วงไป ๗ สัปดาห์ ก็เสด็จมายังกรุงพาราณสีโดยลำดับ ทรง
ประกาศธรรมจักร ทรงแนะนำตั้งต้นแต่พระปัจจุวัตคีย์ จนถึงชฎิล
๓ พี่น้อง พร้อมด้วยบริวาร ๑,๐๐๐ คนให้บรรลุธรรมแล้วได้เสด็จ
ไปยังกรุงราชคฤห์. ก็ในบรรดาชนเหล่านั้น พระองค์ทรงแสดง
ธรรมให้พระเจ้าพิมพิสารพร้อมกับพราหมณ์และคฤหบดีชาวอังคะ
และมคธ ๑๑๐,๐๐๐ คน ให้ดำรงอยู่ในโสดาปัตติผลแล้ว. ลำ
ดับนั้น พระราชาทรงนิมนต์พระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยภัตตาหารเพื่อ
เสวยพระกระยาหารในวันพรุ่งนี้ พระองค์ทรงรับแล้วในวันที่ ๒ อัน
ท้าวสักกะจอมเทพผู้แปลงเพศเป็นมาณพน้อยนำเสด็จไป ชมเชย

ด้วยพระคาถามีอาทಿಯ่างนี้ว่า

**พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรงฝึกพระองค์แล้ว พันวิเศษแล้ว
มีวรรณะเพียงดั่งว่าลิมทองสิงคิ พร้อมด้วยพระปราณชฎิล ผู้
ฝึกตนแล้ว ผู้พันวิเศษแล้ว ได้เสด็จเข้าไปยังกรุงราชคฤห์ดังนี้.**

พอรุ่งเช้าจึงเสด็จเข้าไปยังกรุงราชคฤห์ ทรงรับมหาทานในพระ
ราชนิเวศน์. ส่วนพวกเปรตเหล่านั้น ได้พากันยืนล้อมด้วยหวังใจว่า
บัดนี้ พระราชาจักอุทิศทานแก่พวกเรา. จดจ้อรอคอยอยู่ว่า บัดนี้
พระราชาจักอุทิศ บัดนี้พระราชาจักอุทิศ.

พระราชาทรงถวายทานแล้ว ทรงพระดำริเฉพาะสถานที่ประทับ
อยู่ของพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าจะพึงประทับอยู่
ณ ที่ไหนหนอ ดังนี้ จึงไม่ได้อุทิศทานนั้นแก่ใคร ๆ. พวกเปรต
เมื่อไม่ได้ทานนั้น อย่างนั้น ก็สิ้นหวัง ในเวลากลางคืนจึงพากันส่ง
เสียงร้องอันน่าสะพรึงกลัวอย่างยิ่ง ที่ใกล้พระราชนิเวศน์. พระ
ราชาทรงถึงความสังเวชอันน่าสะพรึงกลัว นำหวาดเสียว เมื่อราตรี
ผ่านไปจึงได้กราบทูลแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าพระองค์ได้สดับ
เสียงเห็นปานนี้, จักมีเหตุอะไรแก่ข้าพระองค์ พระเจ้าข้า. พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสว่า อย่าทรงกลัวเลยมหาราชา จักไม่มีความชั่วช้า
ลามกอะไรแก่พระองค์ดอก อนึ่ง ญาติเก่าก่อนของพระองค์ที่เกิดใน
พวกเปรตก็มี, ญาติเหล่านั้น หวังจะพบเฉพาะพระองค์แต่ผู้เดียวถึง
พุทธรันดรหนึ่ง ท่องเที่ยวไปด้วยหวังใจว่าพระองค์เมื่อถวายทานแต่
พระพุทธรเจ้าแล้ว จักอุทิศแก่พวกเราบ้าง เพราะพระองค์ถวายทาน
เมื่อวันวานแล้ว มิได้อุทิศให้ จึงพากันสิ้นหวัง ส่งเสียงร้องเห็นปาน
นั้น. พระราชาตรัสถามว่า ถ้าเมื่อหม่อมฉันถวายทานใหม่ในบัดนี้
เปรตเหล่านั้นจะพึงได้รับหรือ พระเจ้าข้า ? พระศาสดาตรัสว่า ได้

มหาบพิตร. พระราชากราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า โปรดรับทานของข้าพระองค์เพื่อเสวยในวัน นี้, ข้าพระองค์จักอุทิศแก่พวกเปรตเหล่านั้น. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงรับนิมนต์ด้วยดุชนิภาพ.

พระราชาเสด็จไปยังพระราชนิเวศน์ ทรงให้จัดแจงมหาทานแล้ว ให้กราบทูลกาลแก่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไป ยังพระราชนิเวศน์ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ประทับนั่งบนอาสนะที่บรรจง จัดไว้. เปรตเหล่านั้นไปด้วยหวังว่า วันนี้ พวกเราจะพึงได้อะไรเป็น แน่ ดังนี้ จึงได้พากันยืนอยู่ในที่ต่าง ๆ มีภายนอกฝาเรือนเป็น ต้น. พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงกระทำอุทิสโดยที่พวกเปรตเหล่านั้ นทั้งหมดมาปรากฏแก่พระราชา. พระราชาเมื่อกำลังจะทรงหลั่ง น้ำทักษิโณทก จึงตั้งจิตอุทิศว่า ทานที่ข้าพเจ้าให้นี้ จงสำเร็จแก่พวก ญาติเกิด. ในบัดดลนั่นเอง สระโบกขรณีอันดารดาษด้วยกลุ่มดอก อุบลได้บังเกิดแก่พวกเปรต. เปรตเหล่านั้นพากันอาบและดื่มในสระ โบกขรณีนั้น ได้สงบระงับความกระวนกระวาย ความลำบาก และความกระหาย ได้เป็นผู้มีสีผิวดั่งทองคำ. พระราชา ถวายข้าวยาคุ ของเคี้ยว และของบริโภคน้ำแล้วอุทิสให้. ขณะนั้นนั่นเอง ข้าวยาคุ ของเคี้ยวและอาหารอันเป็นทิพย์ก็บังเกิดแก่เปรตเหล่านั้น. เปรต เหล่านี้พากันบริโภคน้ำข้าวยาคุเป็นต้นนั้นแล้ว ก็ได้เป็นผู้มีอินทรีย์ กระปรี้กระเปร่า. ลำดับนั้น พระองค์ได้ถวายผ้า, ที่นอน, และที่นั่ง แล้วอุทิสให้. เครื่องประดับและเครื่องอาศัยมีชนิดต่าง ๆ เช่น ผ้า ปราสาท เครื่องลาดและที่นอน เป็นต้น อันเป็นทิพย์ ได้บังเกิดแก่ เปรตเหล่านั้น. และสมบัติของเปรตเหล่านั้นทั้งหมดนั้น ได้ปรากฏ แก่สายพระเนตรของพระราชา โดยประการที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงอธิษฐานไว้. พระราชาทรงทอดพระเนตรเห็นดังนั้น ทรงพอ

พระทัยยิ่งนัก. ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า เสดวยพระกระยาหาร แล้ว ทรงห้ามภักตร์แล้ว เพื่อจะทรงอนุโมทนาแก่พระเจ้าพิมพิสาร จึง ได้ตรัสติโรกัฏฐเปตวัตถุว่า

เปรตทั้งหลายพากันมาเรือนของตน แล้วยืนอยู่ภายนอก ฝาเรือน ที่ตรอก กำแพง และทางสามแพร่ง และยืนอยู่ที่ โกล่บานประตู เมื่อข้าว น้ำ ของกิน ของบริโภคนึ่งเพียงพอ เขาเข้าไปตั้งไว้แล้ว แต่ญาติไร ๆ ของเปรตเหล่านั้นระลึกไม่ได้ เพราะบาปกรรมของเปรตนั้นเป็นปัจจัย เหล่าชนผู้มีจิต อนุเคราะห์ ย่อมให้นำและโภชนะอันสะอาดประณีต สมควร แก่ญาติทั้งหลายตามกาล ดูจทานที่มหาบพิตรถวายแล้วจะนั้น ด้วยเจตนาอุทิศว่า ขอทานนี้แล จงสำเร็จผล แก่ญาติทั้งหลาย ของเรา ขอญาติทั้งหลายของเรา จงเป็นสุขเถิด ส่วนเปรตผู้ เป็นญาติเหล่านั้น พากันมาชุมนุมในที่นั้นเมื่อข้าวและน้ำมีอยู่ เพียงพอ ย่อมอนุโมทนาโดยเคารพว่า เราได้สมบัติเพราะเหตุ แห่งญาติเหล่าใด ขอญาติของเราเหล่านั้น จงมีอายุยืนนาน การบูชาเป็นอันพอกญาติได้ทำแล้ว แก่เราทั้งหลาย และญาติ ทั้งหมด ผู้ให้ก็ไม่ไร้ผล เพราะในเปตวิสัยนั้น กสิกรรมและ โครักขกรรมไม่มี การค้าขายเช่นนั้นก็ไม่มี การซื้อการขาย ด้วยเงินตราก็ไม่มี สัตว์ทั้งหลายผู้ไปเกิดในเปตวิสัยนั้น ย่อม ยังอัตตภาพให้เป็นไปด้วยทานที่ทายกให้แล้ว จากมนุษยโลก นี้ น้ำฝนอันตกลงในที่ดอนย่อมไหลไปสู่ที่ลุ่ม ฉนฺได ทาน อันญาติหรือมิตรให้แล้ว จากมนุษยโลกนี้ ย่อมสำเร็จผลแก่ เปรตทั้งหลาย ฉนฺนํเหมือนกัน หวังน้ำใหญ่เต็มแล้วย่อมยัง สาคกรให้เต็มเปี่ยม ฉนฺได ทานอันญาติหรือมิตรให้แล้ว แต่

มนุษย์โลกนี้ ย่อมสำเร็จผลแก่เปรตทั้งหลาย ฉะนั้นเหมือน
กัน กุลบุตรเมื่อหวนระลึกถึงอุปการคุณที่ท่านทำแล้วในกาล
ก่อนว่า คนโน้นได้ให้สิ่งของแก่เราแล้ว คนโน้นได้ทำอุปการ-
คุณแก่เราแล้ว ญาติมิตรและสหายได้ให้สิ่งของแก่เราและได้
ช่วยทำกิจของเรา ดังนี้ พึงให้ทักษิณาทานอุทิศแก่เปรตทั้ง
หลาย ด้วยว่า การร้องไห้ก็ดี ความเศร้าโศกก็ดี การฟิโร
รำไรก็ดี ไม่ควรทำเลย เพราะการร้องไห้เป็นต้นนั้น ไม่เป็น
ไปเพื่อประโยชน์ แก่เปรตทั้งหลาย ญาติทั้งหลายก็คงดำรงอยู่
อย่างนั้น อันทักษิณานี้แล ที่ให้แล้ว ตั้งไว้ดีแล้วในสงฆ์ ย่อม
สำเร็จเพื่อประโยชน์แก่เปรตนั้นโดยพลัน สิ้นกาลนาน. ญาติ-
ธรรมนั้น มหาบพิตรได้แสดงให้เห็นปรากฏแล้ว การบูชาอันยิ่ง
เพื่อเปรตทั้งหลาย มหาบพิตรก็ทรงกระทำแล้ว และพลังกาย
มหาบพิตรก็ได้เพิ่มให้แก่อภิกษุทั้งหลายแล้ว บุญมีประมาณไม่
น้อย มหาบพิตรก็ได้ทรงชวนชวนแล้วแล.

ก็ในเวลาจบเทศนา ธรรมาภิสมัยได้มีแก่สัตว์ ๘๔,๐๐๐ ผู้มีใจ
สลดด้วยการพรรณนาโทษของการเกิดในเปตวิสัย ผู้เริ่มประพฤติ
ตนโดยอุบายอันแยบคาย. แม้ในวันที่ ๒ ก็ทรงแสดงติโรกฐท-
เทศนากัณฑ์นี้แหละ แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย. ธรรมาภิสมัย
เช่นนั้นนั้นแหละ ได้มีด้วยอาการอย่างนี้ ถึง ๗ วันแล.

จบ อรรถกถาติโรกฐทเปตวัตถุที่ ๕

๖. ปัญจปุตตชาติกเปติวัตถุ

ว่าด้วยความหิวของนางเปรต

พระสังฆเถระถามว่า :-

[๕๑] ท่านเปลือยกาย มีผิวพรรณเลวทราม มีกลิ่นเหม็นเน่าฟุ้ง
ไป หมูแมลงวันพากันตอมเกลื่อนกล่น ท่านเป็นใครหนอมา
ยืนอยู่ในที่นี่.

หญิงเปรตนั้นตอบว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรต ถึงทุกคติ เกิดในยมโลก
เพราะทำกรรมอันลามกจึงต้องจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก เวลา
เข้าตลอดบุตร ๕ คน เวลาเย็นอีก ๕ คน แล้วกินลูกเหล่านั้น
หมด ถึงบุตร ๑๐ คนเหล่านั้นก็ยังไม่อาจบรรเทาความหิวของ
ดิฉัน หัวใจของดิฉันเร่าร้อนอยู่เป็นนิจเพราะความหิว ดิฉัน
ไม่ได้ดื่มน้ำที่ควรดื่ม ขอท่านจงดูดิฉันผู้ถึงความพินาศเช่นนี้
เถิด.

พระเถระถามว่า :-

เมื่อก่อน ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกายวาจาใจหรือ
ท่านกินเนื้อบุตรทั้งหลาย เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร

หญิงเปรตนั้นตอบว่า :-

เมื่อก่อน หญิงร่วมสามีของดิฉันคนหนึ่งมีครรภ์ ดิฉันคิด
ชั่วต่อเขา มีใจประทุษร้าย ได้ทำให้ครรภ์ตกไป เขามีครรภ์ ๒
เดือนเท่านั้น ไหลออกเป็นโลหิต ครั้งนั้น มารดาของเขาโกรธ
ดิฉัน เชิญพวงญาติมาประชุมซักถาม ให้ดิฉันทำการสวด
และบูชาเข้ญให้กลัว ดิฉันได้กล่าวคำสวดและมุสาวาทอย่างแรง
ว่า ถ้าดิฉันทำชั่วย่างนี้ ขอให้ดิฉันกินเนื้อบุตรเถิด ฉันมีกาย
อันเปื้อนด้วยหนองและโลหิต กินเนื้อบุตรทั้งหลาย เพราะ
วิบากแห่งกรรม คือ การทำให้ครรภ์ตกและการพุดมูสาทั้ง
สองนั้น.

จบ ปัญจปุตตชาทิกเปติวัตตุที่ ๖

อรรถกถापัญจปุตตชาทิกเปติวัตตุที่ ๖

เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี ทรงปรารภถึงนางเปรต
ผู้เคี้ยวกินบุตร ๕ คน จึงตรัสคำเริ่มต้นว่า **นคคา ทุพฺพณฺณรูปาสี**
ดังนี้.

ได้ยินว่า มีภรรยาของกฏุมพีคนหนึ่ง ในหมู่บ้านไม่ไกลแต่กรุง
สาวัตถี เป็นหญิงหมั้น. พวงญาติของกฏุมพีคนนั้น ได้พากัน
กล่าวตั้งนี้ว่า ภรรยาของเจ้าเป็นหมั้น พวกเราจะนำหญิงสาวคนอื่น
มาให้เจ้า. เพราะความสึเนหาในภรยานั้น เขาจึงไม่ปรารถนา
(ภรรยาอื่น). ลำดับนั้น ภรรยาของกฏุมพีนั้น ทราบเรื่องนั้นแล้ว
จึงกล่าวกะสามีอย่างนี้ว่า นาย ฉันเป็นหมั้น ควรจะนำหญิงอื่นมา
(เป็นภรรยา) วงศ์ตระกูลของท่านจะได้ไม่ขาดสูญ เธอเมื่อถูกภรรยา

รบเจ้าจึงแต่งงานกะหญิงอื่น. ครั้นต่อมา หญิงนั้นได้ตั้งครรภ์. หญิงหมั้นมีความริษยาเป็นปกติ คิดว่า หญิงนี้ได้บุตรแล้ว จักเป็นใหญ่ในเรื่องนี้ จึงหาอุบายให้ครรภ์ของนางตกไป ได้เกลี้ยกล่อมบริพาชिकाคนหนึ่งด้วยข้าวและน้ำเป็นต้น ให้ทำครรภ์ของนางให้ตกไป นางเมื่อครรภ์ตกไปก็ได้แจ้งให้มารดาของตนทราบ มารดานางก็ได้นัดประชุมพวกญาติของตนแล้วแจ้งความนั้นให้ทราบ. ญาติเหล่านั้นได้พากันมากล่าวกะหญิงหมั้นตั้งนี้ว่า เจ้าทำครรภ์ของหญิงนี้ให้ตก หญิงหมั้นตอบว่า ฉันไม่ได้ทำให้ตก เขาเหล่านั้นคาดคั้นว่า ถ้าเจ้าไม่ได้ทำจริงเจ้าก็จะสบถสาบาน. หญิงหมั้นจำใจกล่าวเท็จ ทำการสบถต่อหน้าชนเหล่านั้นว่า ถ้าฉันทำครรภ์หญิงที่เป็นญาติท่านให้ตก ฉันก็จะพึงมีทุกคติเป็นที่ไปในเบื้องหน้า ถูกความหิวกระหายครอบงำ ขอให้คลอดบุตรทั้งเวลาเย็นเวลาเช้า ครั้งละ ๕ คน แล้วกินเสีย ก็ยังไม่อิ่ม ขอให้ฉันมีกลิ่นเหม็นเป็นนิจ และถูกแมลงวันไต่ต่อม. ต่อมาไม่นานนักนางก็ทำกาละบังเกิดเป็นนางเปรต มีรูปร่างซีหริ่อยูไม่ไกลบ้านนั้นนั่นเอง.

ในกาลนั้น พระเถระ ๘ รูป ออกพรรษาในชนบท แล้วได้เดินทางมายังกรุงสาวัตถี เพื่อเฝ้าพระศาสดา จึงเข้าไปพักในราวป่าอันสมบูรณ์ด้วยร่มเงาและน้ำ ไม่ไกลแต่บ้านนั้น. ลำดับนั้น นางเปรตนั้นได้แสดงตนแก่พระเถระทั้งหลาย. ในพระเถระเหล่านั้น พระสังฆเถระได้ซักถามนางเปรตด้วยคาถาว่า

**เจ้าเปลือยกาย มีรูปพรรณซีหริ่ ส่งกลิ่นเหม็นเน่าฟุ้ง
แมลงวันจับเป็นกลุ่ม เจ้าเป็นใคร มายืนอยู่ที่นี้.**

ลำดับนั้น นางเปรตนั้นถูกพระมหาเถระถามอย่างนั้นแล้ว เมื่อจะประกาศกรรมของตน อันจะทำให้เหล่าสัตว์เกิดความสลด จึงได้

กล่าว ๓ คาถานี้ว่า

ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรต ถึงทุกติเกิดในยมโลก เพราะ
กระทำความชั่วไว้จึงต้องจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก. เวลาเข้าดิฉัน
ตลอดบุตร ๕ คน เวลาเย็นอีก ๕ คน แล้วกินลูกเหล่านั้นทั้ง
หมด ถึงลูก ๑๐ คนเหล่านั้น ก็ไม่อาจบรรเทาความหิวของ
ดิฉันได้ หัวใจของดิฉันร่ำร้อนหมกหมุ่นเพราะความหิว ดิฉัน
ไม่ได้ดื่มน้ำที่ควรดื่ม ขอท่านจงดูดิฉันผู้ถึงความอดตายเช่น
นี้เถิด.

พระเถระได้ฟังดังนั้น เมื่อจะถามถึงกรรมที่นางเปรตนั้นกระทำ
จึงกล่าวคาถาว่า

เมื่อก่อน เธอทำความชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา และใจ
หรือ เธอกินเนื้อบุตรทั้งหลาย เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร.

ลำดับนั้น นางเปรตเมื่อจะประกาศกรรมที่ตนกระทำแก่พระเถระ
จึงได้กล่าวคาถาทั้งหลายว่า

เมื่อก่อน หญิงร่วมฟัวของดิฉันคนหนึ่งมีครรภ์ ดิฉันคิด
ชั่วต่อเขา มีจิตคิดประทุษร้าย ได้การทำกรรมให้ตกไป เขามี
ครรภ์ ๒ เดือนเท่านั้น ไหลออกเป็นโลหิต ในกาลนั้น มารดา
ของเขาโกรธดิฉัน เชิญพวกญาติมาประชุมซักถาม ให้ดิฉัน
ทำการสวด และขู่ว่าจะให้ดิฉันกลัว ดิฉันนั้นได้กล่าวคำสวด
และมุสาวาทอย่างร้ายกาจว่า ถ้าดิฉันทำชั่วดังนั้น ขอให้ดิฉัน
กินเนื้อบุตรเถิด ดิฉันมีกายอันเปื้อนด้วยหนองและโลหิตกิน
เนื้อบุตรทั้งหลาย เพราะวิบากแห่งกรรมคือการทำให้ครรภ์ตก
และการพุดมุสาวาททั้ง ๒ นั้น.

นางเปรตนั้น ครั้นประกาศวิบากแห่งกรรมของตนอย่างนี้แล้ว จึงได้กล่าวกะพระเถระทั้งหลายอย่างนี้อีกว่า ข้าแต่ท่านทั้งหลายผู้เจริญ ดิฉันเป็นภรรยาของกฏุมพีชื่อโนนในบ้านนี้เอง เป็นหญิงมีความริษยาเป็นปกติ กระทำกรรมชั่วจึงบังเกิดในกำเนิดเปรตอย่างนี้. ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดั่งดิฉันขอโอกาส ขอท่านทั้งหลาย จงไปยังเรือนของกฏุมพีคนนั้นเถิด กฏุมพีนั้นจักถวายนางแก่ท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายพึงให้เขาอุทิศทักษิณานั้นแก่ดิฉัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ดิฉันจะหลุดพ้นจากเปตโลกนี้. พระเถระทั้งหลายได้ฟังดังนั้นแล้ว เมื่อจะอนุเคราะห์นาง เข้าไปบิณฑบาตยังบ้านกฏุมพีนั้น. กฏุมพีเห็นพระเถระทั้งหลายแล้วเกิดความเลื่อมใส ต้อนรับแล้วรับบาตรนิมนต์ให้นั่งบนอาสนะ เริ่มให้ฉันด้วยอาหารอันประณีต. พระเถระทั้งหลายแจ้งเรื่องนั้นแก่กฏุมพี แล้วจึงให้เขาอุทิศทานนั้น แก่นางเปรตนั้น. ก็ขณะนั้นนั่นเอง นางเปรตนั้นปราศจากทุกข์เห็นปานนั้นแล้วได้รับสมบัติอันยิ่งแสดงตนแก่กฏุมพีในเวลาราตรี. ลำดับนั้น พระเถระทั้งหลายไปยังกรุงสาวัตถีโดยลำดับ กราบทูลความนั้นแก่พระผู้มีพระภาคเจ้า. ก็พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้พร้อมมูลกันอยู่ โดยยกเรื่องนั้นขึ้นเป็นอุบัติเหตุ. ในเวลาจบเทศนา มหาชนได้รับความสลดใจ เว้นขาดจากความริษยาและความตระหนี่. เทศนา นั้นได้มีประโยชน์แก่มหาชนด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาปัญญาจุดตขาทกเปตวิตถุที ๖

๗. สัตตปุตตชาติกเปติวัตถุ

ว่าด้วยนางเปรตเปลือยกายมีกลิ่นเหม็น

พระเถระถามหญิงเปรตตนหนึ่งว่า

[๕๒] ท่านเปลือยกายมีผิวพรรณเลวทราม มีกลิ่นเหม็นเน่าฟุ้ง
ไป หมู่แมลงวันพากันตอมเกลื่อนกล่น ท่านเป็นใครหนอมา
ยืนอยู่ที่นี้.

หญิงเปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรต ถึงทุกคติ เกิดในยมโลก
เพราะทำกรรมอันลามกจึงต้องจากโลกนั้นไปสู่เปตโลก เวลา
เข้าตลอดบุตร ๗ คน เวลาเย็นอีก ๗ คน แล้วกินบุตรเหล่านั้น
นั้นหมดทั้ง ๑๔ คน ก็ยังไม่อาจบรรเทาความหิวของดิฉันได้
หัวใจของดิฉันเร้าร้อนอยู่เป็นนิจเพราะความหิว ดิฉันเป็นသူ
ถูกเผาด้วยไฟในที่อันร้อนยิ่ง ไม่ได้ประสบการณ์เลย.

พระเถระถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วย กาย วาจา ใจ หรือ ท่านกิน
เนื้อบุตร เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร.

หญิงเปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อนดิฉันมีบุตร ๒ คน บุตร ๒ คน นั้นกำลัง
หนุ่มแน่น ดิฉันเป็นผู้เข้าถึงกำลังคือบุตร (ถือตัวว่ามีบุตร)
จึงได้ดูหมิ่นสามีของตน ภายหลังสามีของดิฉันโกรธ จึงได้
หาภรรยาใหม่ ก็ภรรยาใหม่นั้นมีครรภ์ ดิฉันคิดชั่วต่อ
เขา มีใจประทุษร้าย ได้ทำให้ครรภ์ตกไป ภรรยาใหม่มีครรภ์
๓ เดือนเท่านั้น ตกเป็นโลหิตเน่า มารดาของเขาโกรธดิฉัน
แล้วเชิญพวงญาติมาประชุมซักถาม ให้ดิฉันทำการสวดและ
ชู่เข้ญุดิฉันให้กลัว ดิฉันได้กล่าวคำสวดและมุสาวาทอย่างแรง
ว่า ถ้าดิฉันทำชั่วอย่างนี้ ขอให้ดิฉันกินเนื้อบุตรเถิด ดิฉันมี
กายเปื้อนหนองและโลหิต กินเนื้อบุตรทั้งหลาย เพราะวิบาก
แห่งกรรมคือการทำครรภ์ให้ตกไป และมุสาวาททั้งสองนั้น.

จบ สัตตปุตตชาทิกเปติวัตถุที่ ๗

อรรถกถาสัตตปุตตชาทิกเปติวัตถุที่ ๗

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี ทรงปรารภนางเปรตผู้
กินบุตร ๗ คน จึงตรัสคำนี้มีคำเริ่มต้นว่า **นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปาสี**
ดังนี้.

ได้ยินว่า อุบาสกคนหนึ่งในหมู่บ้านตำบลหนึ่งไม่ไกลกรุงสาวัตถี
ได้มีบุตร ๒ คน ตั้งอยู่ในปฐมวัย สมบูรณ์ด้วยรูปโฉมประกอบด้วย
ศีลและอาจารย์. มารดาของบุตรทั้ง ๒ นั้น คิดว่าเราเป็นผู้มีบุตร
จึงดูหมิ่นสามีด้วยกำลังแห่งบุตร. สามีนั้นถูกภรรยาดูหมิ่น มีใจ
เบื่อหน่าย จึงนำหญิงอื่นมาครอง. ไม่นานนัก หญิงนั้นก็ตั้งครรภ์.
ลำดับนั้น ภรรยาหลงเป็นหญิงมีความริษยาเป็นปกติ เอาอามิสไป
ล่อหมอกคนหนึ่ง ให้หมอนั้นทำครรภ์ของหญิงนั้นซึ่งตั้งมา ๓ เดือน

ให้ตก. ลำดับนั้น หญิงนั้นอันพวกญาติและพี่น้องชายถามว่า เธอทำกรรมของนางนี้ให้ตกไปหรือ จึงกล่าวมธุสว่าไม่ได้ทำให้ตกไป คนเหล่านั้นไม่เชื่อจึงกล่าวว่า เธอจงสบถ แล้วได้กระทำสบถว่า ขอให้ดิฉันคลอดบุตรทั้งเช้า ทั้งเย็น ครั้งละ ๗ คน แล้วเคี้ยวกินเนื้อบุตร ขอให้ดิฉันมีกลิ่นเหม็น และแมลงวันจับกลุ่มอยู่เป็นนิจ.

ครั้นต่อมา นางทำกาละแล้ว บังเกิดในกำเนิดเปรต ด้วยวิบากของการทำกรรมให้ตกไป และพุดมูสนั้นนั้นแล จึงเคี้ยวกินเนื้อบุตรโดยนัยดังกล่าวแล้ว เทียวไปในที่ไม่ไกลบ้านนั้นนั่นเอง. ก็สมัยนั้น พระเถระหลายรูปออกพรรษาในหมู่บ้าน มายังกรุงสาวัตถีเพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า พักแรมในส่วนหนึ่งไม่ไกลบ้านนั้น. ลำดับนั้น นางเปรตนั้นแสดงตนแก่พระเถระเหล่านั้น. พระมหาเถระถามเธอด้วยคาถาว่า :-

เธอเปลือยกายมีผิวพรรณซีหเร่ มีตัวน่าสงกลิ่นฟุ้ง แมลงวันจับกลุ่ม เธอเป็นใครหนอ มายืนอยู่ในที่นี้.

หญิงเปรตถูกพระเถระถามจึงได้ให้คำตอบด้วย ๓ คาถาว่า

ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรตถึงทุกคติเกิดในยมโลก เพราะทำกรรมชั่ว จึงต้องจากโลกนี้ไปยังเขตโลก เวลาเข้าคลอดบุตร ๗ คน เวลาเย็นอีก ๗ คน. แล้วเคี้ยวกินบุตรเหล่านั้นหมดทั้ง ๑๔ คนนั้น ก็ยังไม่อาจบรรเทาความหิวของดิฉันได้ หัวใจของดิฉันร่ำร้อนหม่นไหม้อยู่เป็นนิตย์ เพราะความหิว ดิฉันเป็นดุจถูกไฟเผาอยู่กลางแดด ไม่ได้ประสบความเย็นเลย.

พระมหาเถระได้ฟังดังนั้น เมื่อจะถามถึงกรรมที่นางเปรตนั้นกระทำ จึงกล่าวคาถาว่า :-

เธอทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วย กาย วาจา ใจ หรือ เธอกิน
เนื้อบุตร เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร ?

ลำดับนั้น นางเปรตเมื่อจะบอกถึงการที่ตนเกิดในเปตโลก และ
เหตุที่เคี้ยวกินเนื้อบุตร จึงได้กล่าวคาถานี้ว่า :-

เมื่อก่อนดิฉัน มีบุตร ๒ คน บุตร ๒ คนนั้น กำลังหนุ่ม
แน่น ดิฉันอาศัยกำลังคือบุตร จึงได้ดูหมิ่นสามีของตน ภาย
หลังสามีของดิฉันโกรธ จึงได้หาภริยาใหม่ และภริยาใหม่
นั้นมีครรภ์ ดิฉันคิดชั่วต่อเขา มีจิตคิดประทุษร้าย ได้ทำให้
ครรภ์ตกไป ภริยาคนใหม่มีครรภ์ ๓ เดือนเท่านั้น ตกเป็น
โลหิตเน่า มารดาของเขาโกรธแล้ว เชิญพวงญาติของดิฉันมา
ประชุมกัน ชักถามให้ดิฉันทำการสวด และขู่ขี้ขี้ดิฉันให้กลัว
ดิฉันได้กล่าวคำสวดและมุสาวาทอย่างแรงว่า ถ้าดิฉันทำความ
ชั่วอย่างนี้ ขอให้ดิฉันกินเนื้อบุตรเถิด ดิฉันมีกายเปื้อนหนอง
และเลือด กินเนื้อบุตรทั้งหลาย เพราะวิบากแห่งกรรม คือการ
ทำครรภ์ให้ตกไป และมุสาวาททั้ง ๒ นั้น.

จบ อรรถกถาสัตตปุตตชาทกเปตวิตถุที่ ๗

๘. โคนเปตวัตถุ

ว่าด้วยเกี่ยวหญ้าอ่อนให้โคตายกิน

กฎุมพีเป็นบิดาถามสุชาตกุมารว่า

[๕๓] เจ้าเป็นบ้าไปแล้วหรือ จึงเกี่ยวหญ้าอ่อนเขียวสดแล้วบังคับโคแก่อันเป็นสัตว์ตายแล้วว่า จงกิน จงกิน อันโคตายแล้ว ย่อมไม่ลุกขึ้นกินหญ้าและน้ำมิใช่หรือ เจ้าเป็นทั้งคนพาลทั้งมีปัญญาทราม เหมือนคนอื่นที่มีปัญญาทรามฉะนั้น.

สุชาตกุมารตอบว่า

โคตัวนี้ยังมีเท้าทั้ง ๔ มีศิรษะ มีตัวพร้อมทั้งหาง นัยน์ตาก็มีอยู่ตามเดิม ข้าพเจ้าคิดว่าโคตัวนี้พึงลุกขึ้นกินหญ้าสักวันหนึ่ง ส่วนมือ เท้า กาย และศิรษะของปู่ไม่ปรากฏ แต่คุณพ่อมาร้องให้ถึงกระดูกของปู่ที่บรรจุไว้ในสถูปดิน ไม่เป็นคนโง่หรือ.

กฎุมพีได้ฟังคำนั้นแล้ว จึงกล่าวสรรเสริญสุชาตกุมารว่า

เจ้าดับความกระวนกระวายทั้งปวงของเราผู้เร่าร้อนอยู่ให้หาย เหมือนบุคคลเอาน้ำดับไฟอันราดด้วยน้ำมันฉะนั้นได้ถอนขึ้นแล้วหนอ ซึ่งลูกศรคือความโศก อันเลียบแล้วที่

หทัยของบิดา บิดาผู้มีลูกศรอันเจ้าถอนขึ้นแล้ว เป็นผู้เย็นสงบแล้ว ดูก่อนมาณพ ต่อไปนี้บิดาจะไม่เศร้าโศก จะไม่ร้องไห้ เพราะได้ฟังคำของเจ้า ชนเหล่าใดที่มีปัญญา มีความอนุเคราะห์ต่อมารดาบิดา ชนเหล่านั้นย่อมทำอย่างนี้ ย่อมยังมารดาบิดาให้หายจากความเศร้าโศก ฉะนั้น.

จบ โศคนเปตวัตถุที่ ๘

อรรถกถาโศคนเปตวัตถุที่ ๘

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภกกุณพิกคนหนึ่ง ผู้ที่บิดาตายไป จึงตรัสคำเริ่มต้นนี้ว่า ก็ **หุ อุมมตตฺตฺรโปว** ดังนี้.

ได้ยินว่า ในกรุงสาวัตถี บิดาของกกุณพิกคนหนึ่งได้ตายไป เพราะบิดาตายไป เขาจึงเศร้าโศกร้อนรุ่มกลุ้มใจ เทียวร้องไห้เหมือนคนบ้า ถ้ามผู้ที่ตนพบเห็นว่า ท่านเห็นบิดาของฉันทบ้างไหม ? ใคร ๆ ไม่อาจจะบรรเทาความเศร้าโศกของเขาได้. แต่อุปนิสัยแห่งโศดาปัตติผล ยังโพลงอยู่ในหทัยของเขา เหมือนประทีปที่โพลงอยู่ในหม้อ.

ในเวลาเช้ามีต พระศาสดา ทรงตรวจดูสัตว์โลก ทรงเห็นอุปนิสัยแห่งโศดาปัตติผลของเธอ ทรงพระดำริว่า เราควรจะนำเหตุที่เป็นอดีตของกกุณพิกนี้มาแล้ว ระวังความเศร้าโศก ให้โศดาปัตติผลแก่เธอ ดังนี้แล้ว วันรุ่งขึ้น เมื่อกลับจากบิณฑบาต ภายหลังภัตร ไม่ได้พาใครเป็นปัจฉาสมณะได้ไปยังประตูเรือนของกกุณพิกนั้น. เขาได้ทราบว่ พระศาสดาเสด็จมา จึงต้อนรับนิมนต์พระศาสดาให้เสด็จเข้าไปยังเรือน เมื่อพระศาสดา ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาบรรจงจัด

ไว้ ตนเองก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้ว นั่ง ณ ที่สมควรข้างหนึ่ง จึงกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ทรงทราบสถานที่ที่บิดาของข้าพระองค์ไปแล้วหรือ ? ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสกะเขาว่า ดูก่อนอุปาสก เธอถามถึงบิดาในอดีตภพนี้หรือ หรือว่า ในอดีตภพที่ล่วงไปแล้ว. เขาได้ฟังดังนั้น จึงคิดว่า ได้ยินว่า เรามีบิดามาก ดังนี้ จึงมีความเศร้าโศกเบาบาง ได้รับความเศร้าโศกเพียงปานกลาง. ลำดับนั้น พระศาสดา ตรัสธรรมกถา อันเป็นเครื่องบรรเทาความเศร้าโศกแก่เขา ทรงทราบเขาว่าปราศจากความเศร้าโศก มีจิตสมควร จึงให้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล ด้วยสามกัณฐิกธรรมเทศนาแล้ว ได้เสด็จไปยังพระวิหาร.

ลำดับนั้น ภิกษุทั้งหลาย นั่งสนทนากันในธรรมสภาว่า อาวุโส ท่านทั้งหลาย จงดูพุทธานุภาพเกิด อุปาสกผู้เพียบพร้อมด้วยความเศร้าโศกและรำไรเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ยังทรงแนะนำในโสดาปัตติผล โดยขณะนั้นนั่นเองได้. พระศาสดาเสด็จไปในที่นั้น ประทับนั่งบนบวรพุทธอาสน์ที่เขาบรรจงจัดไว้แล้ว จึงตรัสถามว่า ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเขอนั่งสนทนากันด้วยเรื่องอะไรหนอ ? ภิกษุทั้งหลาย จึงกราบทูลความนั้น แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระศาสดาตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ไม่ใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้นก็หาไม่ ที่เรากำจัดความเศร้าโศกของภิกษุผู้นี้ออกไป แม้ถึงในกาลก่อน ก็ได้กำจัดออกไปเหมือนกัน ดังนี้แล้ว อันภิกษุเหล่านั้น ทูลอาราธนา จึงทรงนำอดีตนิทานมาว่า :-

ในอดีตกาล ในกรุงพาราณสี บิดาของคฤหบดีคนหนึ่ง ได้ตายไป. เพราะบิดาตายไป เขาจึงเพียบพร้อมไปด้วยความเศร้าโศก มีหน้าองไปด้วยน้ำตา นัยน์ตาแดง คร่ำครวญอยู่ เดินเวียนขวาเชิงตะกอน. บุตรของเขาชื่อว่า **สุชาติ** ยังเป็นเด็ก แต่เป็นคน

ฉลาดเฉียบแหลมสมบูรณ์ด้วยปัญญา จึงคิดหาอุบายเครื่องกำจัดความเศร้าโศกของบิดา วันหนึ่ง เห็นโคตัวหนึ่ง ตายภายนอกเมืองแล้ว นำเอาหญ้าและน้ำมาวางไว้ข้างหน้าของโคที่ตายแล้วนั้นพลาง ยืนกล่าวว่า เจ้าจงกิน จงกินเสีย จงดื่ม จงดื่มเถิด. คนผ่านไปผ่านมาเห็นเข้าจึงกล่าวว่า สหายสุชาติะ ท่านเป็นบ้าไปแล้วหรือ ที่ท่านน้อมนำหญ้าและน้ำไปให้โคที่ตายแล้ว เขาไม่ได้โต้ตอบอะไร ๆ พวกมนุษย์ จึงพากันไปหาบิดาของเขาแล้ว กล่าวว่า บุตรของท่านเป็นบ้าไปแล้ว เอาหญ้าและน้ำให้โคที่ตายกิน. ก็เพราะได้ฟังดังนั้น กุฎุมพีก็คลายความเศร้าโศกที่เกิดขึ้นเพราะปรารถนากินบิดา. เขาถึงความสลัดใจว่า ได้ยินว่า บุตรของเรากลายเป็นคนบ้าไป จึงรีบไปพลางท้วงว่า นี่แน่ะ พ่อสุชาติะ เจ้าเป็นผู้ฉลาดเฉียบแหลมสมบูรณ์ด้วยปัญญามีใช้หรือ แต่เหตุไฉนเจ้าจึงเอาหญ้าและน้ำ ให้โคที่ตายกิน จึงกล่าว ๒ คาถาว่า :-

เจ้าเป็นบ้าไปแล้วหรือ จึงเกี่ยวหญ้าที่เขียวสดแล้ว บังคับโคแก่ที่เป็นสัตว์ตายแล้วว่า จงกิน จงกิน อันโคตายแล้ว ย่อมไม่ลุกขึ้นกินหญ้าและน้ำมิใช่หรือ เจ้าเป็นทั้งคนพาล ทั้งเป็นคนทรมานปัญญา เหมือนคนอื่นที่มีปัญญาทรมานจะนั้น.

สุชาติกุมารได้ฟังดังนั้น เมื่อจะประกาศความประสงค์ของตน เพื่อให้บิดายินยอม จึงได้กล่าว ๒ คาถาว่า :-

โคตัวนี้ ยังมีเท้าทั้ง ๔ ข้าง มีศีรษะ มีตัว พร้อมทั้งหาง นัยน์ตาก็มีอยู่ตามเดิม ข้าพเจ้าคิดว่า โคตัวนี้ จะพึงลุกขึ้นกินหญ้าสักวันหนึ่ง ส่วนมือ เท้า กาย และศีรษะ ของคุณปู่ ไม่ปรากฏ แต่คุณพ่อมาร้องให้ถึงกระดูกของปู่ที่บรรจุไว้ในสถูปดิน จะไม่เป็นคนโง่ไปดอกหรือ.

บิดาของพระโพธิสัตว์ได้ฟังนั้นแล้ว จึงคิดว่า บุตรของเราเป็นบัณฑิต ได้ทำกรรมนี้เพื่อให้เราเข้าใจ เมื่อจะสรรเสริญบุตรว่า พ่อสุชาติเอ๋ย เราได้รู้แล้วว่า สัตว์ทั้งปวงมีความตายเป็นธรรมดา ตั้งแต่บัดนี้ไป เราจะไม่เศร้าโศก คนผู้มีปัญญาอันชื่อว่าสามารถจะจัดความเศร้าโศกเสียใจได้ ฟังเป็นเช่นกับเจ้านี้แหละ จึงได้กล่าวคาถาว่า :-

เจ้าดับความกระวนกระวายทั้งปวงของเรา ผู้ร่าร้อนอยู่ให้หายเหมือนบุคคลเอาน้ำดับไฟ ที่ราดด้วยน้ำมัน ได้ถอนขึ้นแล้วหนอ ซึ่งถูกศรคือความเศร้าโศก อันเสียบหทัยของบิดา บิดาผู้มีลูกศรอันถอนได้แล้ว เป็นผู้เย็นสงบแล้ว ดูก่อนมาพบต่อไปนี้ บิดาจะไม่เศร้าโศก จะไม่ร้องไห้ เพราะฟังคำของเจ้าชนเหล่าใดที่มีปัญญา มีความอนุเคราะห์ต่อมารดาบิดา ชนเหล่านั้น ย่อมทำอย่างนี้ ย่อมยังมารดาบิดาให้หายจากความเศร้าโศก เหมือนพ่อสุชาติทำให้บิดาหายเศร้าโศกฉะนั้น.

บิดาฟังคำของมาณพแล้ว เป็นผู้ปราศจากความโศก จึงทรงสนานศีระชะ บริโภคอาหาร ประกอบการงาน เมื่อเวลาทำกาละแล้ว ได้เป็นผู้มีสรวรรค์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า. พระศาสดาครั้นทรงนำพระธรรมเทศนານี้มาแล้ว จึงทรงประกาศสัจจะแก่ภิกษุเหล่านั้น. เมื่อจบสัจจะ ชนเป็นอันมากบรรลุโสดาปัตติผลเป็นต้น. ในกาลนั้น สุชาติกุมารได้กลับมาเกิดเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นพระโลกนาถในบัดนี้แล.

จบ อรรถกถาโคณเปตวัตถุที่ ๘

๙. มหาเปสการเปติวัตถุ

ว่าด้วยเปรตกินมูตรคูดเพราะดำสามิ

ภิกษุรูปหนึ่งถามเทพบุตรตนหนึ่งว่า :-

[๕๔] หลึงเปรตนี้กินคูด มูตร โลहित และหนอง นี่เป็นวิบากแห่งกรรมอะไร หลึงเปรตนี้ เมื่อก่อนได้ทำกรรมอะไรไว้จึงมีเลือดและหนองเป็นภักษาหารเป็นนิจ ผ้าทั้งหลายอันใหม่และงาม อ่อนนุ่ม บริสุทธิ มีขนอ่อน อันท่านให้แล้วแก่หลึงเปรตนี้ ย่อมกลายเป็นเหล็กไป เมื่อก่อนหลึงเปรตนี้ได้ทำกรรมอะไรไว้หนอ.

เทพบุตรนั้นตอบว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เมื่อก่อน หลึงเปรตนี้เป็นภรรยาของข้าพเจ้า มีความตระหนี่เหนียวแน่น ไม่ให้ท่าน นางได้ดำและบริภาษข้าพเจ้า ผู้กำลังให้ท่านแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลายว่า จงกินคูด มูตร เลือด และหนองอันไม่สะอาดตลอดกาลทุกเมื่อ คูด มูตร เลือด และหนอง จงเป็นอาหารของท่านในปรโลก แผ่นเหล็กจงเป็นผ้าของท่าน นางมาเกิดในที่นี้จึงกินแต่คูดและมูตรเป็นต้นตลอดกาลนาน เพราะประพฤติชั่วเช่นนี้.

อรรถกถามหาเปสการเปติวัตถุที่ ๙

เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี ทรงปรารภนางเปรตผู้ เป็นช่างหูกคนหนึ่ง จึงตรัสคำนี้มีคำเริ่มต้นว่า **คุณฤจ มุตตํ ฐิติณจ ปุพฺพํ** ดังนี้.

ได้ยินว่า ภิกษุประมาณ ๑๒ รูป เรียนพระกรรมฐานในสำนักพระ ศาสดา พิจารณาถึงสถานที่อันเหมาะสมแก่การอยู่ เมื่อจวนจะเข้า พรรษา เห็นราวป่าอันน่ารื่นรมย์ สมบูรณ์ด้วยร่มเงาและน้ำแห่งหนึ่ง และโคจรคามคือที่ที่จะไปบิณฑบาตไม่ไกลนักไม่ใกล้นักแต่ราวป่า นั้น จึงอยู่ในที่นั้นราตรีหนึ่ง รุ่งขึ้นจึงเที่ยวไปบิณฑบาตยังบ้าน. ช่าง หูก ๑๑ คน อาศัยอยู่ในบ้านนั้น เห็นเหล่าภิกษุนั้น ๆ เกิดความ โสมนัส จึงนำมาเรียงเรือของตน ๆ เลี้ยงดูด้วยอาหารอันประณีตแล้ว เรียนว่า จะไปไหนกันขอรับ. ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า เราจักไปในที่ที่ เรามีความสบาย. พวกช่างหูกพากันกล่าวว่า ท่านขอรับ ถ้าเมื่อเป็น เช่นนั้น ขอพระคุณเจ้าจงอยู่ที่นี้แหละ ดังนี้แล้ว จึงขอร้องให้อยู่จำ พรรษา. ภิกษุทั้งหลายก็รับคำ. อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายได้พากัน สร้างกระท่อมในป่าในที่นั้นแล้วมอบถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น. ภิกษุ ทั้งหลายจำพรรษาในที่นั้นแล้ว.

บรรดาช่างหูกเหล่านั้น ช่างหูกผู้เป็นหัวหน้า อุปัฏฐากภิกษุ ๒ รูป ด้วยปัจจัย ๔ โดยเคารพ นอกนั้นได้อุปัฏฐากภิกษุคนละรูป. ภรรยาของช่างหูกผู้เป็นหัวหน้า ไม่มีศรัทธา ไม่มีความเลื่อมใส เป็น มิจฉาทิฎฐิ มีความตระหนี่ ไม่อุปัฏฐากภิกษุทั้งหลายโดยเคารพ. ช่างหูกผู้เป็นหัวหน้าเห็นดังนั้น จึงนำน้องสาวของภรรยานั้นนั้นแล

มาแล้วมอบความเป็นใหญ่ในเรื่องของตน. น้องสาวนั้นเป็นผู้มีศรัทธา มีความเลื่อมใส ประณินบัติภิกษุทั้งหลายโดยเคารพ ช่างหูกทั้งหมดนั้นได้ถวายผ้าสาฎกแก่ภิกษุผู้อยู่จำพรรษารูปละผืน. ในบรรดาภรรยานั้น ภรรยาของช่างหูกผู้เป็นหัวหน้า ผู้มีความตระหนี่ มีจิตคิดประทุษร้าย ต่ำบริภาษสามีของตนว่า ทานคือข้าวและน้ำที่ ท่านให้แก่สมณะศากยบุตรนั้น จงบังเกิดเป็นคูด มูตร เป็นหนอง และโลหิต แก่ท่านในปรโลก และผ้าสาฎกจงเป็นแผ่นเหล็กลูกโปลง

สมัยต่อมา บรรดาคนเหล่านั้น ช่างหูกผู้เป็นหัวหน้าทำกาละแล้วบังเกิดเป็นรุกขเทวดาถึงพร้อมด้วยอานุภาพ ในดวงไฟไหม้ แต่ภรรยาผู้ตระหนี่ของเขา ทำกาละแล้วบังเกิดเป็นนางเปรต ในที่ไม่ไกลแต่ที่อยู่ของรุกขเทวดานั้นนั่นเอง นางเป็นคนเปลือย รูปร่างซีเหร่ ถูกความหิวกระหายครอบงำ ไปยังสำนักของภุมมเทพนั้นแล้วกล่าวว่า นาย ฉันไม่มีผ้า ถูกความหิวและความกระหายครอบงำอย่างเหลือเกินเที่ยวไป ท่านจงให้ผ้า ข้าว และน้ำ แก่ฉันเถิด. ภุมมเทพจึงน้อมข้าวและน้ำอันเป็นทิพย์อย่างยิ่งเข้าไปให้นางเปรตนั้น สิ่งเหล่านั้นกลายเป็นคูด มูตร หนอง และโลหิต ผ้าสาฎกที่ให้ไป พอ นางนุ่งห่มก็กลายเป็นแผ่นเหล็กลูกโซน นางเสวยทุกข์อย่างมหันต์ ทิ้งผ้าชิ้นคร่ำครวญเที่ยวไป.

ก็สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งออกพรรษาแล้ว เดินไปเพื่อจะเฝ้าพระศาสดา ดำเนินไปถึงดวงไฟไหม้ พร้อมกับกองเกวียนหมูใหญ่. พวกหมูเกวียนเดินทางไป ช่วงเวลากลางวันเห็นประเทศแห่งหนึ่งสมบูรณ์ด้วยร่มเงาอันสนิทและมีน้ำในป่า จึงปลดเกวียนแล้วพักอยู่ครู่หนึ่ง. ฝ่ายภิกษุหลีกไปหน่อยหนึ่ง เพราะใคร่ต่อความวิเวก ปุสังฆาฏิลงที่โคนไม้อันปิดบังด้วยพงป่า มีร่มเงาสนิทต้นหนึ่งแล้วนอน มีร่างกายอ่อนเพลียเพราะเหน็ดเหนื่อยในการเดินทางตอนกลางคืน จึงเปลือ

หลับไป. หมู่เกวียนครั้นพักแล้วก็เดินทางต่อไป ภิกษุ นั้นยังไม่ตื่น ครั้นเวลาเย็น เธอลุกขึ้นไม่เห็นพวกเกวียนเหล่านั้น จึงเดินผิดทาง ไปสายหนึ่ง ถึงที่อยู่ของเทวดานั้นโดยลำดับ. ลำดับนั้น เทพบุตร เห็นภิกษุ นั้นแล้ว แปลงเป็นรูปคนเข้าไปหากระทำปฏิสันถาร นิมนต์ ให้เข้าไปยังวิมานของตน ถวายเภสัช มียานวดทำเป็นต้น แล้ว เข้าไปนั่งใกล้. ก็สมัยนั้น นางเปรตมาแสดงตนกล่าวว่า นาย ท่าน จงให้ข้าว น้ำ และผ้าสาฎกแก่ฉันเถิด. เทพบุตรนั้นได้ให้ของเหล่านั้นแก่นางเปรตนั้น ก็ของเหล่านั้น พอนางเปรตรับ ก็กลายเป็นคุณ มุตร หนอง เลือด และแผ่นเหล็กอันลุกโชนที่เดียว. ภิกษุ นั้นเห็นดัง นั้น เกิดความสลดใจ จึงสอบถามเทพบุตรนั้นด้วย ๒ คาถาว่า

หญิงเปรตนี้กินคุณ มุตร เลือด และหนอง นี้เป็นวิบาก ของกรรมอะไร หญิงเปรตนี้ เมื่อก่อนได้กระทำความอะไรไว้ จึงมีเลือดและหนองเป็นรักษาหารเป็นนิตย์. ผ้าไหมสวยงาม อ่อนนุ่ม บริสุทธิ มีขนอ่อนอันท่านให้แก่หญิงเปรตนี้ ย่อม กลายเป็นเหล็กไป เมื่อก่อน หญิงเปรตนี้ได้กระทำความอะไร ไว้หนอ.

เทพบุตรนั้นถูกภิกษุ นั้นถามอย่างนี้ เมื่อจะประกาศกรรมที่นาง เปรตทำในชาติก่อน จึงกล่าว ๒ คาถาว่า :-

ท่านผู้เจริญ เมื่อก่อนหญิงเปรตนี้ได้เป็นภรรยาของข้า- พเจ้า ไม่ให้ท่าน มีความตระหนี่เหนียวแน่น นางได้ดำและ บริภาษข้าพเจ้าผู้กำลังให้ท่านแก่สมณะ พราหมณ์ทั้งหลายว่า จงกินคุณ มุตร เลือด และหนองอันไม่สะอาดตลอดกาลทุกเมื่อ คุณ มุตร เลือด และหนองนั้นจงเป็นอาหารของท่านในปรโลก แผ่นเหล็กจงเป็นผ้าของท่าน นางมาเกิดในที่นี้ กินแต่คุณและ

มูตรเป็นต้นตลอดกาลนาน เพราะประพตชั่วเช่นนี้.

เทพบุตรนั้น ครั้นแสดงกรรมที่นางเปรตกระทำไว้ในชาติก่อนอย่างนี้แล้ว จึงได้กล่าวกะภิกษุหนึ่งอีกว่า ท่านขอรับ ก็อุบายอะไร ๆ ที่จะทำให้นางเปรตนี้พ้นจากเปตโลกมีอยู่หรือ. และเมื่อภิกษุหนึ่งกล่าวว่า มีอยู่ จึงกล่าวว่า จงแสดงเถิด ขอรับ. ภิกษุกล่าวว่า ถ้าท่านถวายทานแก่พระผู้มีพระภาคเจ้า และแก่พระอรียสงฆ์ หรือแก่ภิกษุรูปเดียวเท่านั้น แล้วอุทิศให้นางเปรตนี้ ทั้งนางเปรตนี้ได้อนุโมทนาทานนั้น ด้วยอาการอย่างนี้ นางก็จะพ้นจากความทุกข์นี้ไปได้. เทพบุตรได้ฟังดังนั้น จึงได้ถวายข้าวและน้ำอันประณีตแก่ภิกษุหนึ่ง แล้วอุทิศทักษิณานั้นให้แก่นางเปรตนั้น. ทันใดนั้นเอง นางเปรตนั้นมีใจอึมเิบ มีอินทรีย์กระปรี้กระเปร่า ได้เป็นผู้อึมด้วยอาหารอันเป็นทิพย์ เทพบุตรนั้นได้ถวายคู่ผ้าทิพย์ในมือของภิกษุหนึ่งอุทิศแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วอุทิศทักษิณานั้นแก่นางเปรต ก็ในขณะนั้นนั่นเอง นางนุ่งผ้าทิพย์ ประดับเครื่องประดับอันเป็นทิพย์ พรั่งพร้อมด้วยสิ่งที่น่าปรารถนาทั้งปวง ได้เป็นผู้มีส่วนเปรียบด้วยนางเทพอัปสร. และภิกษุหนึ่งก็ได้ไปถึงกรุงสาวัตถีในวันนั้นเอง ด้วยฤทธิ์ของเทพบุตรนั้น เข้าไปยังพระเชตวันแล้ว เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ถวายบังคมแล้ว ได้ถวายคู่ผ้าสาฎกนั้นแล้ว กราบทูลเรื่องนั้น. แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็นอัตถุปัตติเหตุ แสดงธรรมแก่บริษัทผู้ประชุมกันอยู่พร้อมแล้ว เทศนาอันได้มีประโยชน์แก่มหาชนแล.

จบ อรรถกถามหาเปสการเปตวิตถุที่ ๙

๑๐. ซัลลาตียเปติวัตตุ

ว่าด้วยพ่อค้าให้ผ้าแก่นางเปรต

หัวหน้าพ่อค้าถามหญิงเปรตตนหนึ่งว่า

[๕๕] ท่านเป็นใครหนออยู่ภายในวิมานนี้ ไม่ออกจากวิมานเลย
ดูก่อนนางผู้เจริญ เจริญท่านออกมาเถิด ข้าพเจ้าจะขอดูท่านผู้
ยืนอยู่ข้างนอก.

นางเวมานิกเปรตฟังคำถามดังนี้แล้ว จึงกล่าวว่า

ดิฉันเป็นหญิงเปลือยกาย มีแต่ผมปิดบังไว้ กระดากอาย
ที่จะออกภายนอก ดิฉันได้ทำบุญไว้น้อยนัก.

พ่อค้ากล่าวว่า

ดูก่อนนางผู้มีรูปงาม เอาเถอะ ข้าพเจ้าจะให้ผ้าเนื้อดีแก่
ท่าน เจริญท่านนุ่งผ้านี้ แล้วจงออกมาภายนอก เจริญออกมา
ภายนอกวิมานเถิด ข้าพเจ้าจะขอดูท่านผู้ยืนอยู่ข้างนอก.

นางเวมานิกเปรตตอบว่า

ผ้านั้นถึงท่านจะให้ที่มือของดิฉันเอง ก็ไม่สำเร็จแก่ดิฉัน
ถ้าในหมู่ชนนี้มีอุบาสกผู้มีศรัทธา เป็นสาวกของพระสัมมา-
สัมพุทธเจ้า ขอท่านจงให้อุบาสกนั้นนุ่งห่มผ้าที่ท่านจะให้

ดิฉัน แล้วอุทิศส่วนกุศลให้ดิฉัน เมื่อท่านทำอย่างนั้น ดิฉันจึง
จะได้นุ่งห่มผ้านี้ตามปรารถนา ประสบความสุข

พ่อค้าทั้งหลายได้ฟังดังนี้แล้ว จึงให้อุบาสมันให้อาบน้ำ ลูบไล้
แล้วให้นุ่งห่มผ้า แล้วอุทิศส่วนกุศลให้นางเวมานิกเปรตนั้น พระ
สังคีตिकाจารย์เมื่อจะประกาศเนื้อความนั้น ได้กล่าวคาถา ๓ คาถา
ความว่า :-

ก็พ่อค้าเหล่านั้นยังอุบาสมันให้อาบน้ำ ลูบไล้ด้วยของ
หอม แล้วให้นุ่งห่มผ้า แล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้นางเวมา-
นิกเปรตนั้น ในทันตาเห็นนั่นเอง วิบากย่อมบังเกิดขึ้นแก่นาง
เวมานิกเปรตนั้น โภชนะ เครื่องนุ่งห่ม และน้ำดื่ม ย่อมบังเกิด
ขึ้น นี่เป็นผลแห่งทักษิณา ลำดับนั้น นางมีสตรีระบิรุทธิ์ นุ่ง
ห่มผ้าสะอาด งามดึกว่าผ้าที่ทำจากแก้วกาฬี เเดินยืมออกมา
จากวิมาน ประกาศว่า นี่เป็นผลแห่งทักษิณา.

พ่อค้าเหล่านั้นถามว่า

วิมานของท่านงดงาม มีรูปภาพจิตรดี สว่างไสว ดูก่อน
นางเทพธิดา พวกข้าพเจ้าถามแล้วขอท่านจงบอก นี่เป็นผล
แห่งกรรมอะไร.

นางเทพธิดาตอบว่า

เมื่อดิฉันเป็นมนุษย์อยู่นั้น มีจิตเลื่อมใส ได้ถวายแบ่งแก้ว
อันเจ็ดด้วยน้ำมัน แก่ภิกษุเที่ยวบิณฑบาต ผู้มีจิตซื่อตรง ดิฉัน
เสวยวิบากแห่งกุศลกรรมนั้นในวิมานนี้สิ้นกาลนาน ก็ผลบุญ
นั้น เดียวนี้ยังเหลือนิดหน่อย พัน ๔ เดือนไปแล้ว ดิฉันจักจุติ
จากวิมานนี้ จักไปตกนรกอันเร่าร้อนสาหัส มี ๔ เหลี่ยม มี
๔ ประตู จำแนกเป็นห้อง ๆ ล้อมด้วยกำแพงเหล็ก ครอบด้วย

แผ่นเหล็ก พื้นนรกนั้นล้วนเป็นเหล็กแดง ลูกเป็นเปลวเพลิง ประกอบด้วยความร้อน แม้ไปตลอดร้อยโยชน์โดยรอบ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ ดินันจักต้องเสวยทุกขเวทนาในนรกนั้นตลอดเวลา ก็การเสวยทุกข์เช่นนี้เป็นผลแห่งกรรมชั่ว เพราะฉะนั้น ดินันจึงเศร้าโศกที่จะไปเกิดในนรกนั้น.

จบ ขัลลาคติยเปตวิวัตถุที่ ๑๐

อรรถกถาขัลลาคติยเปตวิวัตถุที่ ๑๐

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี ทรงปรารภนางเปเรตขัลลาคติยะตนหนึ่ง จึงตรัสคำเริ่มต้นว่า กา อนุ อนุโต วิมานสุมี ดังนี้.

ได้ยินว่า ในอดีตกาล ในกรุงพาราณสี ยังมีหญิงผู้อาศัยรูปเปลี้ยงชีพคนหนึ่ง รูปร่างสวย น่าดู น่าชม ประกอบด้วยผิวพรรณอันงดงาม ยิ่งนัก มีกำแห่งผมน่ารักนรมย์ใจ. จริ่งอยู่ ผมของนางดำยาว ละเอียดย่ออ่อนนุ่ม สนิท มีปลายตวัดขึ้น เกล้าเป็นสองแฉกสยาย ห้อยย้อยลงจนถึงสายรัดเอว. คนหนุ่มเห็นความงามแห่งเส้นผมของนางนั้น โดยมากมีจิตปฏิพัทธ์ในนาง. ลำดับนั้น หญิง ๒-๓ คน ถูกความริษยาครอบงำ ทนต่อความงามของผมนางนั้นไม่ได้ จึงพากันปรึกษา เอาสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ล่อหญิงคนใช้ของนางนั่นเอง ให้หญิงคนใช้ให้ย้านเป็นเหตุทำเส้นผมของนางให้หลุดร่วงไป. ได้ยินว่า หญิงคนใช้นั้น ประกอบยานั้นกับผงสำหรับอาบน้ำ ในเวลานางไปอาบน้ำในแม่น้ำคงคา ก็ได้ให้แก่นาง. นางเอาผงนั้นจุ่มที่รากผมแล้วดำลงไปใต้น้ำ. พอนางดำน้ำเท่านั้น เส้นผมพร้อมทั้งรากผมได้หลุดร่วงไป. และศีรษะของนางได้เป็นเช่นกับกระโหลกน้ำเต้าขม. ลำดับนั้น นางหมดเส้นผมโดยประการทั้งปวง เหมือนนกพิราบ

ถูกถอนชนหัว ฉะนั้น น่าเกลียดพิลึก เพราะความละอาย จึงไม่อาจเข้าไปในเมือง เอาผ้าคลุมศีรษะสำเร็จการอยู่ในที่แห่งหนึ่งนอกเมือง พอ ๒-๓ วันผ่านไป นางหมดความละอาย กลับจากที่นั้นบีบเมล็ดงา กระทำการค้ำน้ำมัน และทำการค้ำสุรา เลี้ยงชีพ. วันหนึ่ง เมื่อคน ๒-๓ คน เมาสุราหลับสนิท นางจึงลักเอาผ้าที่คนเหล่านั้นนุ่งไว้ หลวม ๆ.

ภายหลังวันหนึ่ง นางเห็นพระชัณาสพเถระรูปหนึ่ง กำลังเที่ยวบิณฑบาต มีจิตเลื่อมใสจึงนำท่านไปยังเรือนของตน ให้นั่งบนอาสนะที่ตบแต่งไว้ ได้ถวายแป้งที่บีบในรางผสมกับน้ำมันงา. เพื่อจะอนุเคราะห์นาง พระเถระจึงรับประเคนแป้งผสมน้ำมันงานั้นฉนั้น. นางมีจิตเลื่อมใส ได้ยื่นก้นร่วมให้. ก็แลพระเถระนั้น เมื่อจะทำนางให้มีจิตรำเริง กล่าวอนุโมทนาภาถาแล้วจึงค่อยหลีกไป. ก็ในเวลาทีอนุโมทนานั้นแหละ หญิงนั้น ได้ตั้งความปรารถนาว่า พระคุณเจ้าขอให้เส้นผมของดิฉันยาวละเอียด นุ่มสนิท งอนงามตัวตปลายเถิด.

กาลต่อมา นางถึงแก่กรรม เพราะผลของกรรมที่คละกัน จึงเกิดเป็นหญิงอยู่โดดเดี่ยวในวิมานทอง ท่ามกลางมหาสมุทร. เส้นผมของนางได้ผลสำเร็จตามอาการที่เธออธิษฐานปรารถนานั้นแหละ. แต่เพราะกรรมที่นางลักเอาผ้าของพวกมนุษย์ นางจึงได้เป็นหญิงเปลือย. นางตายแล้วเกิดบ่อย ๆ อยู่ในวิมานทองนั้นนั่นแล ได้เสวยภพชาติเป็นหญิงเปลือยอยู่ตลอดกาลเวลาพุทธันดรหนึ่ง.

ลำดับนั้น เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าของพวกเรา เสด็จอุบัติในโลก ทรงประกาศพระธรรมจักรอันบรรจบประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี โดยลำดับ พ่อค้าชาวกรุงสาวัตถี ๗๐๐ คน แล่นเรือไปสู่มหาสมุทร จะมุ่งไปยังสุวรรณภูมิ. นาวาที่พวกพ่อค้านั้นขึ้นไป ถูกกำลังลมพัด

ผันให้ปั้นปวน จึงหมุนไปข้างโน้นข้างนี้ จนถึงประเทศที่นางเวมานิกเปรตนั้นอยู่. ลำดับนั้นนางเวมานิกเปรตนั้น จึงแสดงตนแก่พวกพ่อค้ำนั้น พร้อมด้วยวิมาน. หัวหน้าพ่อค้ำเห็นดังนั้น เมื่อจะถาม จึงกล่าวคาถาว่า :-

น้องสาวเป็นใครหนอ อยู่ในวิมานนี้ ไม่ยอมออกจาก
วิมานเลยนี้ น้องสาว จงออกมาเถิดน้อง พี่อยากเห็นน้อง
ข้างนอก.

ลำดับนั้น นางเวมานิกเปรตนั้น เมื่อจะประกาศ ตามที่ตนไม่อาจ
จะออกไปข้างนอกแก่พ่อค้ำนั้น จึงกล่าวคาถาว่า :-

ดิฉัน เป็นหญิงเปลือยกาย มีแต่ผมปิดบังไว้ อืดอัด ละอาย
ที่จะออกไปข้างนอก ดิฉันได้ทำบุญไว้บ่อยนัก.

ลำดับนั้น พ่อค้ำ ประสงค์จะให้ผ้าห่มของตนแก่นางเวมานิก-
เปรตนั้น จึงกล่าวคาถาว่า :-

แน่ น้องสาว คนสวย เอาเถอะ พี่จะให้ผ้าห่มเนื้อดีแก่
น้อง เชิญน้องนุ่งผ้าผืนนี้แล้ว จงออกมาข้างนอก เชิญออกมา
ข้างนอกวิมานเถิดน้อง พี่จะขอพบน้องข้างนอก.

ก็แล พ่อค้ำ ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว จึงนำเอาผ้าห่มของตนไปให้
แก่นาง. นางเวมานิกเปรต เมื่อจะแสดงความรักที่พ่อค้ำผู้มอบผ้าห่มให้
อย่างนั้น เป็นการอนุเคราะห์แก่ตน และการที่พ่อค้ำให้ผ้าห่มอย่าง
นั้น สำเร็จประโยชน์ จึงกล่าว ๒ คาถาว่า :-

ผ้านั้น ถึงพี่จะให้ที่มือของดิฉันเอง ด้วยมือของพี่ ก็
ไม่สำเร็จแก่น้องได้ดอก ถ้าในหมู่มนุษย์นี้ มีอุบาทว์ผู้มี

ศรัทธา เป็นพระสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอเพียง
ให้แก่อุบาสกนั้นนุ่งห่มผ้าที่พี่จะให้แก่น้องแล้ว ค่อยอุทิศส่วน
กุศลให้น้อง เมื่อพี่ทำอย่างนั้น น้องก็จะได้นุ่งห่มผ้านี้ตาม
ปรารถนา ประสบความสุข.

พวกพ่อค้าได้ฟังดังนั้น จึงให้อุบาสกนั้นอาบน้ำลูบไล้แล้ว ให้นุ่ง
ผืนหนึ่งห่มผืนหนึ่ง. พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลาย เมื่อจะประกาศ
ข้อความนั้น จึงได้กล่าว ๓ คาถาว่า:-

ก็พ่อค้าเหล่านั้น ยังอุบาสกนั้นให้อาบน้ำ ลูบไล้ด้วยของ
หอม แล้วให้นุ่งห่มผ้า อุทิศส่วนกุศลไปให้นางเวมานิกเปรต
นั้น ในทันตาเห็นนั่นเอง วิกาย่อมเกิดขึ้นแก่นางเวมานิก-
เปรตนั้น โภชนะเครื่องนุ่งห่ม และน้ำดื่ม ย่อมเกิดขึ้น นี้เป็น
ผลแห่งทักษิณา ในลำดับนั้น นางมีร่างกายบริสุทธิ์ นุ่งห่ม
ผ้าอันสะอาด งามกว่าผ้าแคว้นกาสิ เดินยิ้มออกมาจากวิมาน
ประกาศว่า นี้เป็นผลานิสงส์แห่งทักษิณาทานนั้น.

ลำดับนั้น พวกพ่อค้านั้น ได้เห็นผลบุญโดยประจักษ์อย่างนี้ จึง
เกิดอัศจรรย์จิต อย่างไม่เคยมีมาก่อน เกิดความเคารพนับถือมากใน
อุบาสกนั้น พากันการทำอัญชลีกรรมเข้าไปยังใกล้อุบาสกนั้น. ฝ่าย
อุบาสก ให้พ่อค้าเหล่านั้น เลื่อมใสในธรรมกถาโดยประมาณยิ่ง และ
ให้ตั้งอยู่ในสภาวะและศีล. พวกพ่อค้านั้น จึงถามถึงกรรมที่นาง
เวมานิกเปรตนั้นกระทำไว้ ด้วยคาถานี้ว่า :-

วิมานของท่านช่างงดงาม มีรูปภาพอันวิจิตรด้วยดี สว่าง
ไสว ดูก่อนนางเทพธิดา อันพวกข้าพเจ้าทั้งหลายถามแล้ว ขอ
ท่านจงบอกเถิดว่า นี้เป็นผลของกรรมอะไร ?

นางเทพธิดานั้น ถูกพวกพ่อค้ำนั้นถามอย่างนี้แล้ว เมื่อจะบอก ผลกรรมทั้ง ๒ อย่างนั้นว่า นี่เป็นผลของกุศลกรรมนิดหน่อย ที่ดิฉัน กระทำไว้เป็นอันดับแรก แต่สำหรับอกุศลกรรม จักเป็นเช่นนี้ในนรก ต่อไป ดังนี้ จึงได้กล่าวคาถาทิ้งหลายว่า :-

เมื่อดิฉันเป็นมนุษย์อยู่นั้น มีจิตเลื่อมใส ได้ถวายแป้งข้าว อันเจือด้วยน้ำมัน แก่ภิกษุผู้เที่ยววิภวาท ผู้มีจิตซื่อตรง ดิฉันได้เสวยวิบากแห่งกุศลกรรมนั้นในวิมานนี้ ล้นกาลนาน ก็ผลบุญนั้น เดียวนี้ ยังเหลืออยู่นิดหน่อย พื้น ๔ เตือนไปแล้ว ดิฉันจักจุติจากวิมานนี้ จักไปตกนรกอันร่ำร้อนแสนสาหัส มี ๔ เหลี่ยม ๔ ประตู แบ่งเป็นห้อง ๆ ล้อมด้วยกำแพงเหล็ก ครอบด้วยแผ่นเหล็ก พื้นแห่งนรกนั้น ล้วนแล้วด้วยเหล็กแดง ลูกเป็นเปลวเพลิง ประกอบด้วยความร้อน แผ่ไปตลอด ๑๐๐ โยชน์โดยรอบ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ ดิฉันจักต้องเสวยทุกขเวทนาใน นรกนั้น ตลอดกาลนาน ก็การเสวยทุกข์เช่นนี้ เป็นผลของ กรรมชั่ว เพราะฉะนั้นดิฉันจึงเสร์้าโศกอย่างแรงกล้า ที่จะไป เกิดในนรกนั้น.

เมื่อนางเทพธิดานั้น ประกาศผลแห่งกรรมที่ตนได้ทำไว้ และภัย ที่จะตกนรกในอนาคต อย่างนี้แล้ว อุบาสกนั้นมีความกรุณาเตือน ใจ ให้คิดว่า เขาเถอะเราจักเป็นที่พึ่งของนาง แล้วกล่าวว่า ดูก่อน แม่เทพธิดา เธอสำเร็จความปรารถนาทุกอย่าง กลายเป็นผู้ประกอบ ด้วยสมบัติอันยิ่งใหญ่ด้วยอำนาจทานของเราผู้เดียวเท่านั้น แต่บัดนี้ เจ้า ให้ทานแก่อุบาสกเหล่านี้แล้ว หวนระลึกถึงคุณแห่งพระศาสดา จัก หลุดพ้นจากความเกิดในนรกได้. นางเปรตนั้น มีใจร่าเริง ยินดี กล่าวว่ ดีละ แล้วให้อุบาสกเหล่านั้น อิ่มหน้าด้วยข้าวและน้ำอันเป็น

ของทิพย์ ได้ให้ผ้าทิพย์ และแก้วหลากชนิด. นางได้ฝากถวายคู่
ผ้าทิพย์ มุ่งแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ในมือของอุบาสกเหล่านั้น แล้ว
กล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ นางเวมานิกเปรตตนหนึ่ง ขอฝากไหว้
ด้วยเศียรเกล้าแทบพระบาทของพระผู้มีพระภาคเจ้า ดังนี้แล้ว เมื่อ
ท่านทั้งหลายกลับไปกรุงสาวัตถี ขอจงนำการการวะของข้าพเจ้าไป
ถึงพระศาสดาว่า ขอท่านทั้งหลายจงถวายบังคมพระศาสดา ตามคำ
ของเราเถิด. และในวันนั้นนั่นเอง นางได้ใช้ฤทธิ์นำเอาเรือนั้นไป
จอดยังทำที่อุบาสกเหล่านั้นปรารภณา ด้วยอิทธิคุณภาพของตน.

ลำดับนั้น พ่อค้าเหล่านั้น ออกจากทำนั้นแล้ว ถึงกรุงสาวัตถี
โดยลำดับ เข้าไปยังพระเชตวัน ถวายคู่ผ้านั้นแต่พระศาสดา และได้
ให้พระองค์ทรงทราบถึงการฝากไหว้ของนางแล้วกราบทูลเรื่องนั้น
ตั้งแต่ต้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระศาสดาทรงกระทำเรื่องนั้นให้
เป็นอัตถูปัตติเหตุแล้ว ทรงแสดงธรรมโดยพิสดารแก่บริษัทผู้ฟัง
พร้อมกันอยู่. พระธรรมเทศนานั้น ได้มีประโยชน์แก่มหาชน. ก็ใน
วันที่ ๒ อุบาสกเหล่านั้น ได้ถวายมหาทาน แก่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธ-
เจ้าเป็นประธานแล้ว อุทิศส่วนบุญให้แก่นางเปรตนั้น. และเมื่อเวลา
ที่นางได้จุติจากเปตโลกนั้นแล้ว ได้ไปบังเกิดในวิมานทอง ในภพชั้น
ดาวดึงส์ อันโชติช่วงไปด้วยรัตนะต่าง ๆ มีนางอัปสร ๑,๐๐๐ นาง
เป็นบริวารแล.

จบ อรรถกถาขัลลภียะเปตวิตถุที ๑๐

๑๑. นาคเปตวัตถุ

ว่าด้วยกรรมทำให้เป็นเทพและเป็นเปรต

สามเณรถามว่า :-

- [๕๖] คนหนึ่งชี้ข้างเผือกไปข้างหน้า คนหนึ่งชี้รถเทียมด้วยแม่ม้าอัสตรไปท่ามกลาง นางสาวน้อยขึ้นวอไปข้างหลัง เปล่งรัศมีสว่างไสวไปทั่วทั้ง ๑๐ ทิศ ส่วนท่านทั้งหลายมือถือหมอนเดินร้องไห้ มีหน้าชุ่มไปด้วยน้ำตา มีตัวเป็นแผลแตกพัง ท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบาปอะไรไว้ ท่านทั้งหลายดื่มกินโลหิตของกันและกัน เพราะกรรมอะไร.

เปรตทั้งสองได้ฟังสามเณรถามจึงตอบว่า :-

ผู้ใดชี้ข้างเผือกชาติกุญชรมี ๔ เท้าไปข้างหน้า คนนั้นเป็นบุตรหัวปีของข้าพเจ้าทั้งสอง เมื่อเป็นมนุษย์เขาได้ถวายทานแก่สงฆ์ จึงได้รับความสุขบันเทิงใจ ผู้ใดชี้รถเทียมด้วยแม่ม้าอัสตร ๔ ตัว แล่นเรียบไปท่ามกลาง ผู้นั้นเป็นบุตรคนกลางของข้าพเจ้าทั้งสอง เมื่อเขาเป็นมนุษย์เป็นคนไม่ตระหนี่ เป็นทานบดีรุ่งโรจน์อยู่ นารีที่มีปัญญา ดวงตากลมงาม ดูจตาเนื้อ ขึ้นวอตามไปข้างหลัง ผู้นั้นเป็นธิดาคนสุดท้ายของข้าพเจ้าทั้งสอง นางมีความสุขเบิกบานใจ เพราะส่วนแห่ง

ทานกิ่งส่วน เมื่อก่อนเขาทั้งสามมีจิตเลื่อมใส ได้ให้ทานแก่
สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ส่วนข้าพเจ้าทั้งสองเป็นคนตระหนี่
กลับบริจาคต่ำกว่าสมณพราหมณ์ทั้งหลาย เขาทั้งสามนี้ถวาย
ทานแล้ว ได้รับการบำรุงบำเรอด้วยกามคุณอันเป็นทิพย์ ส่วน
ข้าพเจ้าทั้งสองซบเซาอยู่ ดูกุไม้้อที่เขาตัดทิ้ง ฉะนั้น.

สามเณรถามว่า :-

อะไรเป็นโทษนะของท่าน อะไรเป็นที่นอนของท่าน และ
ท่านมีบาปกรรมอย่างยิ่ง ยังอัศภาพให้เป็นไปอย่างไร เมื่อ
โภคะเป็นอันมากมีอยู่ไม่น้อย ท่านหน่ายสุข ได้รับแต่ทุกข์ใน
วันนี้.

เปรตทั้งสองตอบว่า :-

ข้าพเจ้าทั้งสองตีซึ่งกันและกัน แล้วกินหนองและเลือด
ของกันและกัน ได้ดื่มหนองและเลือดเป็นอันมาก ก็ยังไม่หาย
อยาก มีความหิวอยู่เป็นนิจ สัตว์ทั้งหลายไม่ให้ทาน ละไปแล้ว
เกิดในยมโลก ย่อมรำไรอยู่ เหมือนข้าพเจ้าทั้งสองฉะนั้น สัตว์
เหล่าใด ได้ประสบโภคะต่าง ๆ แล้ว ไม่ใช่สอยเอง ทั้งไม่ทำ
บุญ สัตว์เหล่านั้น จักต้องหิวกระหายในปรโลก ภายหลังถูก
ความหิวแผดเผาไหม้อยู่สิ้นกาลนาน ครั้นทำกรรมทั้งหลายมี
ผลเผ็ดร้อน มีทุกข์เป็นกำไรแล้ว ย่อมได้เสวยทุกข์ ก็บัณฑิต
ทั้งหลายรู้ทรัพย์และข้าวเปลือกเป็นอย่างหนึ่ง รู้ชีวิตของสัตว์
ทั้งหลายในมนุษย์โลกนี้เป็นอย่างหนึ่ง รู้ทรัพย์และข้าวเปลือก
และชีวิตมนุษย์เป็นอีกอย่างหนึ่ง จากสิ่งนอกนี้แล้ว ฟังทำที่
ฟังของตน คนเหล่าใดเป็นผู้ฉลาดในธรรม มารู้ชัดอย่างนี้
คนเหล่านั้นย่อมไม่ประมาทในทาน เพราะได้ฟังคำของพระ

อรหันต์ทั้งหลาย.

จบ นาคเปตวัตถุที่ ๑๑

อรรถกถานาคเปตวัตถุที่ ๑๑

เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ในพระวิหารชื่อว่า เขตวัน ทรงมีพระปรารภถึงพราหมณ์เปรต ๒ ตน จึงตรัสพระธรรมเทศนานี้ มีคำเริ่มต้นว่า ปุโรโต ว เสเตน ปเลติ หตฺถินา ดังนี้.

ได้ยินว่า ท่านสังกัจจะ ผู้มีอายุได้ ๗ ขวบ บรรลุพระอรหัตในขณะจรดมีดโกนที่ปลายผมนั้นแล ดำรงอยู่ในภุมิสสามเณร อยู่ในราวป่าพร้อมกับภิกษุประมาณ ๓๐ รูป ได้ช่วยภิกษุเหล่านั้น ให้รอดตายจากมือของพวกโจร ๕๐๐ คน และฝึกโจรเหล่านั้นแล้ว ให้พวกโจรนั้นบรรพชา ได้พาไปยังสำนักของพระศาสดา. พระศาสดาทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุเหล่านั้น. ในเวลาจบพระธรรมเทศนาภิกษุเหล่านั้น ก็ได้บรรลุพระอรหัต. ลำดับนั้น ท่านสังกัจจะ มีพรสาครบได้อุปสมบทแล้ว พร้อมด้วยภิกษุ ๕๐๐ รูป เหล่านี้พากันไปยังกรุงพาราณสี อยู่ในป่าอิสิปตนมฤคทายวัน. พวกมนุษย์พากันไปหาพระเถระ ได้ฟังธรรมแล้ว มีจิตเลื่อมใส ได้ถวายอาคันตุกทาน เป็นพวก ๆ ตามลำดับถนน. ในบรรดามนุษย์เหล่านั้น มีอุบาสกคนหนึ่ง ได้ชักชวนพวกมนุษย์ในนิตยภัต. มนุษย์เหล่านั้น ได้เริ่มตั้งนิตยภัตตามกำลัง.

ก็สมัยนั้น ในกรุงพาราณสี มีพราหมณ์ผู้เป็นมิถิชาทิฏฐิคนหนึ่ง ได้มีบุตรชาย ๒ คน บุตรหญิง ๑ คน. ในบุตรเหล่านี้ บุตรคนโตได้มีอุบาสกเป็นมิตร. อุบาสกนั้น พาบบุตรคนโต (ของพราหมณ์) นั้น ไปหาท่านสังกัจจะ. ท่านสังกัจจะแสดงธรรมแก่เธอ. เธอได้เป็นผู้มีจิต

อ่อนโยนเกิดความศรัทธา. ลำดับนั้น อุบาสกนั้นจึงกล่าวกะเธอว่า เธอจงให้นิตยภัตแก่ภิกษุรูปหนึ่ง. บุตรพราหมณ์กล่าวว่า พวกเราผู้ เป็นพราหมณ์ไม่เคยประพฤตินิตยภัตทานแก่พระสมณผู้ศากยบุตร เลย เพราะฉะนั้น เราจักไม่ยอมให้. อุบาสกกล่าวว่า ถึงเราท่าน ก็จักไม่ให้ภัตบ้างหรือ บุตรพราหมณ์กล่าวว่า ทำไม จันจักไม่ให้ คุณ. อุบาสกพูดว่า ถ้าเมื่อเป็นเช่นนั้น สิ่งที่จะให้เรา เธอจงเอา ไปถวายแก่ภิกษุรูปหนึ่งเถิด. เขารับคำว่าได้แล้ว ในวันที่ ๒ ได้ไป ยังวิหารแต่เช้าตรู่ นิมนต์ภิกษุมารูปหนึ่งให้ฉันภัตตอาหารแล้ว.

เมื่อเวลาผ่านไปอย่างนี้ น้องชายและน้องสาวของเขา เห็น การปฏิบัติของภิกษุทั้งหลาย และได้มีโอกาสฟังธรรมแล้ว มีความ เลื่อมใสยิ่งในพระศาสนา และได้มีความยินดีในบุญกรรม. คนทั้ง ๓ คนเหล่านั้น เมื่อให้ทานตามกำลังทรัพย์อย่างนี้ ได้สักการะเคารพ นับถือบูชาภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย. ส่วนมารดาและบิดาของพวกเขา เป็นผู้มีศรัทธา ไม่มีความเลื่อมใส ไม่เคารพในสมณพราหมณ์ ไม่ อื่อเพื่อ ไม่พอใจในการบำเพ็ญบุญ. ครั้นต่อมาพวกญาติของพวกเขา จึงได้มาสู่ขอเด็กหญิงผู้เป็นธิดาคนเล็กของพวกเขาเหล่านั้น มา เพื่อเป็นภรรยาแก่บุตรชายของหน้า. ก็บุตรชายของหน้าคนทีวานั้น ได้ ฟังธรรมในสำนักของท่านสังกัจจะแล้วเกิดความสังเวช ได้บรรพชา แล้ว และไปยังที่เรือนของมารดาตนเพื่อฉันเป็นนิตย. มารดาจึง พยายามชักจูงล่อใจเธอด้วยเด็กสาว ผู้เป็นบุตรของพี่ชายตน. ด้วย เหตุนั้น เธอเป็นผู้มีความกระวนกระวายใจเพราะกิเลสจึงเข้าไปหา พระอุปัชฌาย์ เรียนว่า ท่านครับ ผมจักสึก ขอท่านจงอนุญาตให้ ผมสึกเถิด. พระอุปัชฌาย์ เห็นเธอเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยอุปนิสัยทาง ธรรม จึงกล่าวว่า พ่อสามเณร รอสักเดือนก่อนเถอะ. สามเณรรับคำ ท่านแล้ว ผ่านไปได้เดือนหนึ่ง จึงได้แจ้งให้ทราบอย่างนั้นเหมือน

กัน. พระอุปัชฌาย์ก็กล่าวซ้ำอีกว่า รออีกสักกิ่งเดือนเถิด. พอกิ่งเดือนผ่านไป เมื่อสามเณรกล่าวอย่างนั้น พระเถระก็กล่าวอีกว่า รออีกสัก ๗ วัน เถอะ. สามเณรรับคำแล้ว. ครั้นภายใน ๗ วันนั้น ได้มีเหตุการณ์คือเรือนของลุงสามเณรหลังนั้นพังไป เพราะเหตุที่ทรุดโทรม ฝาเรือนชำรุด ถูกลมพัดและฝนสาดแรงเข้าก็พังลงอย่างฉับพลัน. ในคนเหล่านั้น ท่านพราหมณ์ พราหมณี ลูกชาย ๒ คน และลูกสาว ๑ คนที่เป็นคู่หมั้นหมายของสามเณรนั้น ถูกเรือนพังทับตายไปหมด. ในคนที่ตายไปเหล่านั้น พราหมณ์ และนางพราหมณี บังเกิดในกำเนิดเปรต. ลูกชาย ๒ คน ลูกสาว ๑ คน บังเกิดในภุมมเทวดา. ในบุตรเหล่านั้น บุตรคนโตเกิดมีข้างเป็นพาทนะ. บุตรคนรองมีรตเทียมด้วยแม่ม้าอัสตร. บุตรหญิงมีวอทองคำเป็นเครื่องแห่แหน. พราหมณ์และนางพราหมณี ถือเอาช้อนเหล็กชนิดใหญ่มาทาบกัน. ที่ที่ถูกทาบแล้วมีฝีมุขขึ้นมาประมาณเท่าหม้อลูกใหญ่ พอมุขขึ้นครู่เดียวเท่านั้น หัวฝีกก็แก่เต็มที่แล้วแตก. พราหมณ์สองผิวเมียนั้น ต่างช่วยกันฝ่าฝืนของกันและกัน ต่างคนต่างก็ได้ถูกความโกรธครอบงำ ไร้ความกรุณาส่งเสียงตะคอกใส่กันด้วยวาจาหยาบคาย พากันตีหมองและเลือดของกันและกัน แต่ถึงแม้กระนั้นก็ไม่ได้รับความอึด.

ฝ่ายทางด้านสามเณร ถูกความกลุ้มใจลุ่มรุ่มจึงเข้าไปหาพระอุปัชฌาย์ เรียกว่า ท่านครี๊บ กระผมผ่านวันปฏิญญาไปแล้ว ผมจ๊กกลับไปเรือน ขอท่านจงอนุญาตผมเถิด. ลำดับนั้นพระอุปัชฌาย์กล่าวแก่เธอว่า เมื่อถึงวันแรม ๑๔ ค่ำ เวลาพระอาทิตย์ตกดิน เธอจงมาเถิด. ดังนี้แล้ว ได้เดินไปหน้อยหนึ่งแล้ว ยืนอยู่ด้านอิสิปตนวิหาร. ก็สมัยนั้น เทพบุตร ๒ องค์นั้น พร้อมด้วยน้องสาว เดินผ่านไปทางนั้นนั่นแล เพื่อจะอวดอ้างแก่สมาคมยักษิ์. ฝ่ายมารดาบิดาของพวกเขา

เขา ต่างก็ถือไม้ฆ้อน พูตวาจาหยาบคาย รูปร่างดำ มีเส้นผมยาวยุ่ง รุงรังเคร้าหมอง เช่นกับต้นตาลที่ถูกไฟไหม้ มีหนองและโลหิตไหล มีตัวหดเหี่ยว เห็นเข้าก็น่าเกลียดน่ากลัวพิลึก ดิตตามพวกบุตรไป.

ลำดับนั้น ท่านสังกัจจะสำแดงฤทธิ์โดยประการที่สามเถรนั้นจะ ได้พบเห็นพวกเหล่านั้น ผู้กำลังเดินไปทั้งหมดแล้วกล่าวกะสามเถร ว่า เห็นไหม ? พ่อสามเถร พวกเหล่านี้กำลังเดินไป. สามเถรเรียน ว่า เห็นขอรับ. ท่านสังกัจจะกล่าวว่า ถ้าเช่นนั้นเธอจงสอบถามถึง กรรมที่พวกเหล่านี้ กระทำไว้เถิด. สามเถรสอบถามพวกที่ไปด้วย ยานช้างเป็นต้น ตามลำดับ. คนเหล่านั้นกล่าวว่า ท่านจงสอบถาม พวกเปรตที่มาภายหลังเถิด. สามเถรกล่าวว่ากะเปรตเหล่านั้น ด้วย คาถาทิ้งหลายว่า :-

คนหนึ่งชี้ข้างเผือกไปข้างหน้า คนหนึ่งชี้รถเทียมด้วยแม่ ม้าอัสตร ไปในท่ามกลาง นางสาวน้อยขึ้นวอไปข้างหลัง เปล่ง รัศมีสว่างไสวไปทั่วทั้ง ๑๐ ทิศ ส่วนท่านทั้งหลาย มือถือฆ้อน เดินร้องไห้ มีใบหน้าชุ่มไปด้วยน้ำตา มีตัวเป็นแผลแตกพัง เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ ได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ ท่านทั้งหลาย คิมกินโลหิตของกันและกัน เพราะกรรมอะไร.

เปรตเหล่านั้น ถูกสามเถร ถามอย่างนั้น จึงได้กล่าวตอบเรื่อง นั้นทั้งหมด ด้วย ๔ คาถาว่า :-

ผู้ใดชี้ข้างเผือกชาติกุกุชกร มี ๔ เท้า ไปข้างหน้า คนนั้น เป็นบุตรหัวปีของข้าพเจ้าทั้ง ๒ เมื่อเป็นมนุษย์ เขาได้ถวาย ทานแก่ภิกษุสงฆ์ จึงได้รับความสุข บันเทิงใจ ผู้ใดชี้รถเทียม ด้วยแม่ม้าอัสตร ๔ ม้า แล่นเรียบไปท่ามกลาง ผู้นั้นเป็นบุตร คนกลาง ของข้าพเจ้าทั้ง ๒ เมื่อเขาเป็นมนุษย์ เขาเป็นคน

ไม่ตระหนี่ เป็นทานบติรุ่งเรืองอยู่ นารีใดที่มีปัญญา มีดวง
ตากลมงดงาม รุ่งเรืองคูจตาเนื้อ ขึ้นวอมาข้างหลัง นารีนั้น
เป็นธิดาคณสุดท่าย ของข้าพเจ้าทั้ง ๒ นางมีความสุขเบิกบาน
ใจ เพราะส่วนแห่งทานกึ่งส่วน เมื่อก่อนเขาทั้ง ๓ คน มี
จิตเลื่อมใส ได้ให้ทานแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ส่วนข้าพเจ้า
ทั้ง ๒ เป็นคนตระหนี่ บริภาษสมณพราหมณ์ทั้งหลาย เขา
ทั้ง ๓ คนนี้ ถวายทานด้วยดีแล้ว จึงได้รับการบำรุงบำเรอด้วย
กามคุณอันเป็นทิพย์ ส่วนข้าพเจ้าทั้ง ๒ ชูบชีวิตอยู่เหมือนไม้
อ้อที่เขาตัดทิ้งไว้ ฉะนั้น.

เปเรตเหล่านั้น ครั้นประกาศความซั่วของตนอย่างนี้แล้ว จึงแจ้ง
ว่า พวกเราเป็นลุงและป้าของท่านเอง. สามเณรได้ฟังดังนั้นแล้ว
เกิดความสลดใจ เมื่อจะถามว่า ทำอย่างไรหนอ โภชนะจึงจะสำเร็จ
แก่พวกคนทำความซั่วเห็นปานนี้ได้ จึงกล่าวคาถานี้ว่า

อะไรเป็นโภชนะของท่าน อะไรเป็นที่นอนของท่าน และ
ท่านผู้มีบาปธรรมเป็นอย่างยิ่งยังอดภาพให้เป็นไปอย่างไรได้
และโภคะเป็นอันมากมีอยู่ไม่น้อย ท่านปราศจากความสุข ได้
ประสบทุกข์ในวันนี้.

เปเรตทั้งหลาย ถูกสามเณรถามอย่างนั้นแล้ว เมื่อจะแก้ข้อความ
ที่สามเณรถาม จึงได้ภาษิตคาถา ๕ คาถาว่า :-

ข้าพเจ้าทั้งสอง ตีซึ่งกันและกันแล้ว กินหนองและเลือด
ของกันและกัน ได้ดื่มหนองและเลือดเป็นอันมาก ก็ยังไม่หาย
อยาก มีความหิวอยู่เป็นนิตย์ สัตว์ทั้งหลายไม่ได้ให้ทาน ละไป
แล้ว เกิดในยมโลก ย่อมร่ำไรอยู่ เหมือนข้าพเจ้าทั้ง ๒ ฉะนั้น
สัตว์เหล่าใดได้ประสบโภคะต่าง ๆ แล้วไม่ใช่สอยเอง ไม่ทำ

บุญ สัตว์เหล่านั้น จักต้องหิวกระหายในปรโลก ภายหลังถูก
ความหิวแผดเผาไหม้อยู่สิ้นกาลนาน ครั้นทำกรรมทั้งหลายมี
ผลเผ็ดร้อน มีทุกข์ เป็นผลแล้ว ย่อมได้เสวยทุกข์ บัณฑิตทั้ง
หลาย รู้ทรัพย์และข้าวเปลือกเป็นอย่างหนึ่ง รู้ชีวิตของสัตว์
ทั้งหลาย ในมนุษยโลกนี้ เป็นอย่างหนึ่ง รู้ทรัพย์ ข้าวเปลือก
และชีวิตมนุษย์ เป็นอีกอย่างหนึ่ง จากสิ่งนอกนี้แล้ว พึงทำที่
พึงของตน ชนเหล่าใด เป็นผู้ฉลาดในธรรม พึงคำของพระ
อรหันต์ทั้งหลายแล้ว มารู้อัตถ์อย่างนี้ ชนเหล่านั้น ชื่อว่า ไม่
ประมาทในทาน.

เปรตเหล่านั้น ถูกสามเณรถามแล้วอย่างนี้ จึงบอกความนั้น
แล้ว ประกาศว่า พวกเราเป็นลูกและป้าของท่าน. สามเณรได้
ฟังดังนั้นแล้ว เกิดความสลัดใจ บรรเทาความกระวนกระวายใจเสีย
ได้ ชบศิระชะลงที่แทบเท้าทั้ง ๒ ของพระอุปัชฌาย์แล้วกล่าวอย่าง
นี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้อที่ท่านผู้อนุเคราะห์ อาศัยความเอ็นดูพึง
กระทำนั้น เป็นอันท่านกระทำแล้วแก่กระผม กระผมจะรักษาไว้ให้
ดี โดยไม่ให้ตกไปสู่ความเสื่อม, บัดนี้ เราไม่มีความต้องการด้วย
การครองเรือน เราจักยินดียิ่งในการอยู่ประพฤติพรหมจรรย์. ลำดับ
นั้น ท่านสังกัจจะ ได้บอกกัมมัญฐานอันเหมาะสมแก่อริยาคัยของ
สามเณรนั้น. สามเณรนั้นหมั่นประกอบพระกัมมัญฐาน ไม่นาน
นักก็บรรลุพระอรหัต. ฝ่ายท่านสังกัจจะ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว. พระศาสดา ทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็น
อตุลุปัตติเหตุ ทรงแสดงธรรมโดยพิสดาร แก่บริษัทผู้พร้อม
แล้ว. พระธรรมเทศนานั้น ได้มีประโยชน์แก่มหาชนชนนี้แล.

จบ อรรถกถาขนาดเปตวัตถุที่ ๑๑

๑๒. อรุณเบิกฟ้า

ว่าด้วยมาอย่างไรไปอย่างไร

พราหมณ์ได้ฟังดังนั้นแล้ว เมื่อจะบอกเหตุแห่งการไม่เสร้างโศก จึงกล่าวคาถา ๒ คาถา ความว่า

[๕๗] บุตรของเรา ละสรีระอันคร่ำคร่าของตนไป เหมือนงูลอกคราบฉะนั้น เมื่อสรีระแห่งบุตรของเรา ใช้สอยไม่ได้ ละไปแล้ว มีกาละอันกระทำแล้วอย่างนี้ บุตรของเราเมื่อญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้สึกรู้ถึงความร่ำไรของญาติทั้งหลาย เพราะฉะนั้น เราจึงไม่เสร้างโศกถึงเขา คติอันใดของเขามีอยู่ เขาได้ไปสู่คติอันนั้นแล้ว.

นางพราหมณ์กล่าวว่า

บุตรของดิฉัน ดิฉันไม่ได้เชิญมา ก็มาแล้วจากปรโลก ดิฉันไม่ได้อนุญาตให้ไป ก็ไปแล้วจากมนุษย์โลกนี้ เขามาอย่างไร เขาก็ไปอย่างนั้น ทำไมจะต้องไปร่ำไรในการไปจากโลกนี้ของเขาเล่า บุตรของดิฉันเมื่อพวกญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้สึกรู้ถึงความร่ำไรของหมู่ญาติ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องไห้ถึงบุตรนั้น คติอันใดของเขามีอยู่ เขาได้ไปสู่คติอันนั้นแล้ว.

น้องสาวกล่าวว่า

ถ้าดิฉันร้องไห้ ก็จะเป็นผู้ชুবผอม ผลอะไรจะพึงมีแก่ดิฉันในการร้องไห้นั้น ความไม่สบายใจก็จะพึงมีแก่ญาติและมิตรสหายทั้งหลายโดยยิ่ง พี่ชายของดิฉันอันญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้สึกรถึงความร้ายของญาติทั้งหลาย เพราะฉะนั้นดิฉันจึงไม่ร้องไห้ถึงพี่ชายของดิฉันนั้น คติอันใดของเขามีอยู่ เขาได้ไปสู่อันนั้นแล้ว.

ส่วนภรรยาของเขากล่าวว่า

ผู้ใดเศร้าโศกถึงคนที่ล่วงลับไปแล้ว ผู้นั้นก็เปรียบเหมือนทารกร้องไห้ถึงพระจันทร์ อันลอยอยู่ในอากาศฉะนั้น สามิของดิฉันอันญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้สึกรถึงความร้ายของพวกญาติ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องไห้ถึงเขา คติอันใดของเขามีอยู่ เขาได้ไปสู่อันนั้นแล้ว.

ส่วนนางทาสีกล่าวว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นเหล่ากอแห่งพรหม หมอน้ำอันแตกแล้ว พึงประสานให้ติดอีกไม่ได้ ฉันทิ ผู้ใดเศร้าโศกถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว ผู้นั้นก็เปรียบเหมือนฉันทิ นั้น นายของดิฉันอันพวกญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้สึกรถึงความร้ายของญาติทั้งหลาย เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องไห้ถึงท่าน คติอันใดของท่านมีอยู่ ท่านได้ไปสู่อันนั้นแล้ว.

จบ อรรถเปตวัตถุที่ ๑๒

อรรถกถาอุรคเปตวัตถุที่ ๑๒

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภอุบาสิกคนหนึ่ง จึงตรัสคำเริ่มต้นว่า อุรโคว ตจ ชินฺณํ ดังนี้.

ไต่ยินว่า ในกรุงสาวัตถี บุตรของอุบาสิกคนหนึ่ง ได้ถึงแก่กรรมลง. เพราะเหตุที่บุตรตายลง อุบาสิกนั้น จึงถึงความเศร้าโศกร่ำไร ไม่อาจจะทำการงานอะไร ๆ ได้ จึงอยู่แต่ในเรือนเท่านั้น. ครั้นในเวลาใกล้รุ่ง พระศาสดาออกจากพระมหารุกฺขาสมาบัติแล้ว ทรงตรวจดูสัตว์โลกด้วยพุทธจักขุ ทรงเห็นอุบาสิกนั้น ในเวลาเช้า ทรงนุ่งห่มแล้ว ทรงถือบาตรเสด็จไปยังเรือนของอุบาสิกนั้นแล้ว ประทับยืนอยู่ที่ประตู. ฝ่ายอุบาสิก ทราบว่าพระศาสดาเสด็จมา จึงรีบลุกขึ้นไปต้อนรับแล้ว รับบาตรจากพระหัตถ์ แล้วเชิญเสด็จเข้าบ้าน ให้คนปูลาดอาสนะถวาย. พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้แล้ว ฝ่ายอุบาสิกไหว้พระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกะอุบาสิกนั้นว่า ดูก่อนอุบาสิก ทำไมจึงปรากฏดูเหมือนเศร้าโศกไป. อุบาสิกกราบทูลว่า พระเจ้าข้า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า บุตรที่รักของข้าพระองค์ตายไป เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์จึงเศร้าโศก. ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงบรรเทาความเศร้าโศกของเข่า จึงตรัสอุรคชาตกว่า :-

ไต่ยินว่า ในอดีตกาล ในเมืองพาราณสี แคว้นกาสิ ได้มีตระกูลพราหมณ์ ชื่อว่า ธรรมपालะ. ในตระกูลพราหมณ์นั้น มีคนเหล่านี้คือ พราหมณ์ พราหมณี บุตร ธิดา ลูกสะใภ้ และทาสี ทั้งหมดได้มีความยินดีในการเจริญมรณานุสสติคือการระลึกถึงความตายเป็นอารมณ์. บรรดาชนเหล่านั้น คนผู้ที่จะออกไปจากเรือน จะให้

โอวาทคนที่เหลือแล้ว ไม่หวังโยกกังวลในสิ่งใด ออกไปแล้ว. ครั้นวันหนึ่ง พราหมณ์กับบุตรออกจากเรือนไปไถนา. ผู้บุตรสุขุมหม้ายไปไม้และพินแห้ง ๆ อยู่. ภูเขาตัวหนึ่งในที่นั้น เลื้อยออกจากโพรงไม้ เพราะกำลังถูกเผาไฟจึงกับุตรคนหนึ่งของพราหมณ์. เขาสลบไปเพราะกำลังพิษลึ้มลงตรงนั่นเอง ตายแล้ว ไปบังเกิดเป็นท้าวสักกเทวราช. พราหมณ์เห็นบุตรตายแล้ว จึงพูดกะบุรุษคนหนึ่ง ผู้เดินไปใกล้ที่ทำงานอย่างนี้ว่า สหายเอ๋ย ท่านจงไปเรือนของเรา แล้วบอกนางพราหมณ์อย่างนี้ว่า จงอาบน้ำ ぬ่งผ้าขาว ถือเอาภักตร์สำหรับคนผู้เดียวและดอกไม้ของหอมเป็นต้นแล้วจงรีบมาที่นี่. บุรุษนั้นไปที่เรือนนั้นแล้ว บอกความให้ทราบอย่างนั้น. ฝ่ายชนในเรือนก็ได้ทำตามนั้น. พราหมณ์ อาบน้ำ บริโภคอาหารแล้วลูบไล้ มีชนบริวารห้อมล้อม ยกร่างของบุตรขึ้นเชิงตะกอน จุดไฟเผา ไม่เศร้าโศก ไม่เดือดร้อนใจ ได้พากันยืนพิจารณามนสิการถึงอนิจจสัญญา คือการกำหนดหมายถึงความไม่เที่ยงไม่ยั่งยืนของสังขาร อาการดูเหมือนกำลังช่วยกันเผาที่อนไม้จะนั้น.

ลำดับนั้น บุตรของพราหมณ์ บังเกิดเป็นท้าวสักกะ. พระองค์ทรงพิจารณาชาติก่อนของพระองค์ และบุญที่ได้ทำไว้ เมื่อจะอนุเคราะห์บิดาและพวกญาติ จึงแปลงเพศเป็นพราหมณ์มาในที่นั้น เห็นพวกญาติไม่เศร้าโศก จึงกล่าวว่า ท่านผู้เจริญเผาเนื้อมฤคหรือ จงให้เนื้อแก่ข้าพเจ้าบ้าง ข้าพเจ้าหิวจริง. พราหมณ์กล่าวว่า ไม่ใช่มฤค แต่เป็นมนุษย์นะพราหมณ์. ท้าวสักกะกล่าวว่า ผู้นี้เป็นศัตรูของพวกท่านหรือไง. พราหมณ์กล่าวว่า ไม่ใช่ศัตรู เขาเป็นบุตรรุ่นหนุ่ม มีคุณมาก เป็นโอรสเกิดแต่อก. ท้าวสักกะกล่าวว่า เมื่อบุตรรุ่นหนุ่มมีคุณเห็นปานนั้นตายไป ทำไมพวกท่านจึงไม่เศร้าโศกกันแล้ว. พราหมณ์ได้ฟังดังนั้น เมื่อจะบอกเหตุที่ไม่เศร้าโศก จึงกล่าว ๒ คาถาว่า :-

บุตรของเรา ละสรีระอันคร่ำคร่าของตนไป เหมือนงูลอกคราบ เมื่อสรีระใช้สอยไม่ได้ ละไปแล้วทำกาละไปแล้วอย่างนี้ บุตรของเราเมื่อญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้ถึงความร่ำไรของพวกเขาญาติได้ เพราะฉะนั้น เราจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา. คติอันใดของเขามืออยู่ เขาก็ได้ไปสู่คติอันนั้นแล้ว.

พราหมณ์ได้กล่าวถึงเหตุที่ตนไม่เศร้าโศก เมื่อได้ประกาศถึงความฉลาดในการมณสิการโดยปริยายอย่างนี้แล้ว ท้าวสักกะ ผู้มาในรูปร่างพราหมณ์ จึงตรัสกะนางพราหมณีว่า แม่คุณ ผู้ตายนั้น เป็นอะไรกับท่าน. นางพราหมณีกล่าวว่า นาย เขาเป็นบุตรของฉัน ฉันบริหารกรรมมาถึง ๑๐ เดือน ให้ตีมน้ำนม ประคบประหม่มือและเท้า จนเติบโต. ท้าวสักกะตรัสว่า ถ้าเมื่อเป็นเช่นนี้ เริ่มแรกบิดาไม่ร้องไห้ เพราะเขาเป็นผู้ชาย, แต่ธรรมดาว่ามารดามีหทัยอ่อนโยน เพราะเหตุไร ท่านจึงไม่ร้องไห้เล่า. นางได้ฟังดังนั้น เมื่อจะบอกเหตุที่ไม่ร้องไห้ จึงกล่าว ๒ คาถาว่า :-

บุตรของดิฉัน ดิฉันไม่ได้เชิญมาก็มาจากปรโลกนั้น ดิฉันไม่ได้อนุญาตให้ไป ก็ไปแล้วจากมนุษยโลกนี้ เขามาอย่างไร เขาก็ไปอย่างนั้น ทำไมจะต้องไปร่ำไร ในการไปจากโลกนี้ของเขาเล่า. เขาถูกพวกญาติเฝ้าอยู่ ย่อมไม่รู้ถึงความร่ำไรของพวกเขาญาติ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องไห้ถึงเขา, คติอันใดของเขามืออยู่ เขาก็ได้ไปสู่คติอันนั้นแล้ว.

ท้าวสักกะครั้นได้สดับคำของนางพราหมณีอย่างนี้แล้ว จึงถามน้องสาวของเขาว่า แม่คุณ เขาเป็นอะไรกับเธอหรือ ? น้องสาวตอบว่า เขาเป็นพี่ชายของฉันจ๊ะนาย. ท้าวสักกะถามว่าແေးแม่ ธรรมดาว่าน้องสาว จะต้องรักพี่ชาย เพราะเหตุไร เธอจึงไม่ร้องไห้เล่า. ฝ่าย

นางเมื่อจะบอกเหตุที่ไม่ร้องให้ จึงกล่าว ๒ คาถาว่า :-

ถ้าดิฉันร้องให้ ก็จะไม่สบาย ผลอะไรจะมีแก่ฉัน
ในการร้องให้ นั้น ความไม่สบายใจก็จะมีแก่ญาติมิตรและ
สหายยิ่งขึ้น. พี่ชายของดิฉันถูกเผาอยู่ ย่อมไม่รู้ถึงถึงความ
ร่ำไรของพวกญาติเลย เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องให้ถึงเขา
คดีอันใดของเขามีอยู่ เขาก็ไปสู่อันนั้นแล้ว.

ท้าวสักกะ ได้สดับคำของน้องสาวอย่างนั้นแล้ว จึงกล่าวกะภริยา
ของเขาว่า เธอเป็นอะไรกะเขา ? นางตอบว่า เขาเป็นสามีของดิฉัน
จะนาย. ท้าวสักกะตรัสว่า นางผู้เจริญ ธรรมดาสตรีย่อมมีความ
เสนาหาในสามี และหญิงหม้ายในสามีนั้น ย่อมเป็นคนไรที่ฟัง เพราะ
เหตุไร เธอจึงไม่ร้องให้. ฝ่ายนาง เมื่อจะบอกเหตุที่ตนไม่ร้องให้ จึง
กล่าว ๒ คาถาว่า :-

ผู้ใดเศร้าโศก ถึงคนที่ล่วงลับไปแล้ว ผู้นั้นก็เปรียบเหมือน
ทารก ร้องให้ถึงพระจันทร์อันลอยอยู่ในอากาศ ฉะนั้น. สามี
ดิฉันถูกพวกญาติเผาอยู่ ย่อมไม่รู้ถึงถึงความร่ำไรของพวก
ญาติ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องให้ถึงเขา คดีอันใดของเขามี
อยู่ เขาก็ไปสู่อันนั้นแล้ว.

ท้าวสักกะ ครั้นฟังคำภริยาของเขาว่าอย่างนั้นแล้ว จึงถามทาสี
ว่า เธอเป็นอะไรกะเขา ทาสีตอบว่า เขาเป็นนายของดิฉันจะ ท้าว
สักกะกล่าวว่า ถ้าเมื่อเป็นอย่างนั้น เธอคงจักถูกเขาโบยตีแล้วใช้ให้
ทำการงานหนัก เพราะฉะนั้น เธอเห็นจะไม่ร้องให้ ด้วยคิดว่า เรา
พ้นดีแล้วจากเขา. นางทาสีกล่าวว่า นาย อย่าได้พูดอย่างนั้นกะ
ดิฉันเลย ทั้งข้อนั้นก็สมควรแก่ดิฉัน, บุตรของเจ้านายดิฉัน พร่อม

ด้วยขันติ เมตตา และความเอ็นดู เป็นอย่างยิ่ง ขอบกล่าวความถูกต้อง ได้เป็นเหมือนบุตรที่เติบโตในอกแสดงออกต่อมารดา. ท้าวสักกะกล่าวว่า เมื่อเป็นอย่างนั้น เพราะเหตุไร เธอจึงไม่ร้องไห้. ฝ่ายนางทาสี เมื่อจะบอกเหตุที่ตนไม่ร้องไห้ จึงกล่าว ๒ คาถาว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เป็นเหล่ากอของพรหม หม่อน้ำที่แตกแล้ว จะฟังประธานให้คิดอีกไม่ได้ฉันใด ผู้ใดเศร้าโศกถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว ผู้นั้นก็เปรียบเหมือนฉันนั้น นายของดิฉันถูกพวกญาติเฆาะอยู่ ก็ไม่รู้สักถึงความร้ายของพวกญาติ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่ร้องไห้ถึงท่าน คติอันใดของท่านมีอยู่ ท่านก็ได้ไปสู่คติอันนั้นแล้ว.

ท้าวสักกะ ครั้นได้ฟังถ้อยคำของคนเหล่านั้นแล้ว มีจิตเลื่อมใส จึงตรัสว่า ท่านทั้งหลาย เจริญมรณัสสติชอบทีเดียว ตั้งแต่นี้ไป ท่านทั้งหลาย ไม่มีกิจที่จะต้องทำมีการไถนาเป็นต้น ดังนี้แล้ว จึงทำเรือนของชนเหล่านั้น ให้เต็มด้วยรัตนะ ๗ ประการ และให้อิวาทว่า ท่านทั้งหลาย อย่าประมาท จงให้ท่าน รักษาศีล ทำอุโบสถกรรมและบอกให้คนเหล่านั้นรู้จักพระองค์แล้ว เสด็จกลับไปสู่ที่ภพของพระองค์แล. แม้ชนเหล่านั้น มีพราหมณ์เป็นต้น ทำบุญมีท่านเป็นต้น ดำรงอยู่ชั่วอายุแล้ว ใต้ไปบังเกิดในเทวโลกแล.

พระศาสดา ครั้นทรงนำชาดกนี้มาแล้ว ทรงถอนลูกศรคือความเศร้าโศกของอุบาสกนั้นแล้ว ทรงประกาศสัจจะให้สูง ๆ ขึ้น. ในเวลาจบสัจจะ อุบาสก ดำรงอยู่ในโสดาปัตติผลแล.

จบ อรรถกถาอุรคเปตวัตถุที่ ๑๒

จบ อรรถวรรคที่ ๑

ธรรมเมกขสถูป ที่สารนาถ เมืองพาราณสี
สถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา

อุพพรีวรรคที่ ๒

๑. สังสารโมจกเปติวัตถุ

ว่าด้วยไม่ทำบุญต้องเกิดเป็นนางเปรต

ท่านพระสารีบุตรเถระถามนางเปรตตนหนึ่งว่า

[๕๘] ท่านเป็นผู้เปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียด ชุบผอม สะพรั่ง
ไปด้วยเส้นเอ็น ดูก่อนนางผู้ชุบผอมมีแต่ชีโครง ท่านเป็นใคร
เล่ามายืนอยู่ในที่นี่.

นางเปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรต เข้าถึงทุกตเกิดในยม-
โลก ได้ทำกรรมอันชั่วไว้ จึงจากมนุษย์โลกนี้ไปสู่เปตโลก.

พระเถระถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรด้วยกาย วาจา ใจ เล่า ท่านจาก
มนุษย์โลกนี้ไปสู่เปตโลก เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร.

นางเปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ชนเหล่าใดเป็นบิดาก็ดี มารดาที่ดี หรือ
แม้เป็นญาติ ผู้มีจิตเลื่อมใส ฟังชักชวนดิฉันว่า จงให้ท่านแก่
สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ชนผู้นุเคราะห์แก่ดิฉันเช่นนั้น มิได้

มี, ตั้งแต่นี้ไป ดินันจึงเป็นเปรตเปลือยกาย ถูกความหิวและ
ความกระหายเบียดเบียน เทียวไปเช่นนี้ตลอด ๕๐๐ ปี นี่เป็น
ผลแห่งบาปกรรมของดินัน ข้าแต่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า ดินันมีจิต
เลื่อมใสจะขอให้อ่าน ข้าแต่ท่านผู้แก้แค้นผู้มีอำนาจมาก
ขอท่านจงอนุเคราะห์แก่ดินันเถิด ขอท่านจงให้ท่านอย่างไร
อย่างหนึ่ง แล้วจงอุทิศกุศลมาให้ดินันบ้าง ขอท่านจงเปลื้อง
ดินันจากทุกติดด้วยเถิด.

ท่านพระสารีบุตรเถระผู้มีใจอนุเคราะห์ รับคำของนางเปรตนั้น
แล้ว จึงถวายข้าวคำหนึ่ง ผ้าประมาณเท่าฝ่ามือผืนหนึ่ง และน้ำดื่ม
ขันหนึ่งแก่ภิกษุรูปหนึ่งแล้ว อุทิศส่วนบุญไปให้นางเปรตนั้น พอ
ท่านพระสารีบุตรเถระอุทิศส่วนบุญให้ ข้าว น้ำ และเครื่องนุ่งห่ม
ก็บังเกิดขึ้นทันที นี่เป็นผลแห่งทักษิณา ภายหลังนางเปรตนั้นมี
ร่างกายบริสุทธิ์ นุ่งห่มผ้าอันสะอาด มีค่ามากกว่าผ้าแคว้นกาสิ มี
วิวัฒนาการอันวิจิตรงดงาม เข้าไปหาท่านพระสารีบุตรเถระ.

พระสารีบุตรเถระถามว่า

ดูก่อนนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ส่องสว่าง
ไสวไปทั่วทุกทิศ สถิตอยู่ดุจดาวประกายพรึก ท่านมีวรรณะ
เช่นนี้ เพราะกรรมอะไร อิกฐผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมาน
นี้ เพราะกรรมอะไร และโภคะทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นที่รักแห่ง
ใจ ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะกรรมอะไร ดูก่อนนางเทพธิดาผู้
มีอำนาจมาก เราขอถามท่าน เมื่อตอนที่ท่านเกิดเป็นมนุษย์
ได้ทำบุญอะไรไว้ อนึ่ง ท่านมีอำนาจอันรุ่งเรือง และมีรัศมี
สว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะกรรมอะไร.

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

เมื่อก่อนดิฉันเป็นเปรต พระคุณเจ้าเป็นมุนี มีความ
กรุณาในโลก ได้เห็นดิฉันซุบผอมเหลือง ถูกความหิวแผด
เผา เปลือยกาย มีหนังแตกเป็นริ้วรอย เสวยทุกขเวทนา ได้
ถวายข้าวคำหนึ่ง ผ้าประมาณเท่าฝ่ามือผืนหนึ่ง น้ำดื่มขัน
หนึ่ง แก่ภิกษุ แล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้ดิฉัน ขอท่านจงดูผล
แห่งข้าวคำหนึ่งที่พระคุณเจ้าถวายแล้ว ดิฉันเป็นผู้ประกอบ
ด้วยสิ่งที่น่าปรารถนา บริโภคอาหารมีกับข้าวมีรสหลายอย่าง
สามารถดำรงอยู่ได้ตั้งพัน ๆ ปี ขอพระคุณเจ้าจงดูผลแห่งการ
ถวายผ้าประมาณเท่าฝ่ามือ ที่ดิฉันได้รับนี้เถิด ข้าแต่พระคุณ
เจ้าผู้เจริญ ผ้าในแวนแคว้นของพระเจ้าอินทราขมีประมาณ
เท่าใด ฟ้านุ่งผ้าห่มของดิฉันมีมากกว่านั้นอีก คือ ผ้าไหม ผ้า
ขนสัตว์ ผ้าป่าน ผ้าฝ้าย ผ้าแม่เหล่านั้ัน ทั้งกว้างทั้งยาว ทั้งมี
ค่ามาก ห้อยอยู่ในอากาศ ดิฉันเลือกเอาแต่ผืนที่พอใจมานุ่งห่ม
ขอพระคุณเจ้าจงดูผลแห่งการถวายน้ำดื่มขันหนึ่งซึ่งดิฉันได้
รับอยู่นี้ สระโบกขรณี ๔ เหลี่ยมลึก อัญมณฺ์กรรมสร้างให้ดี
แล้ว มีน้ำใส มีท่าราบเรียบ มีน้ำเย็น มีกลิ่นหอม หาดิ่งเปรียบ
มิได้ ดาราฉายไปด้วยดอกปทุมและดอกอุบล เต็มไปด้วยน้ำ
สะอาดอันดาราฉายไปด้วยเกสรบัว ดิฉันปราศจากภัย ย่อม
รื่นรมย์ชื่นชมบันเทิงใจ ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันมาเพื่อ
จะให้หัวพระคุณเจ้าผู้เป็นมุนี ผู้มีความกรุณาในโลก.

จบ สังสารโมจกเปตวิตถุที่ ๑

อุพพรีวรรคที่ ๒

อรรถกถาสังสารโมจกเปติวัตถุที่ ๑

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเวฬุวัน ทรงปรารภนางเปรตคนหนึ่ง ในบ้านชื่อว่า อิกฺกุฏกวตฺติ แคว้นมคธ จึงตรัสคำเริ่มต้นว่า **นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปาสี** ดังนี้.

ได้ยินว่า ในแคว้นมคธ ได้มีหมู่บ้าน ๒ หมู่ คือ หมู่บ้านอิกฺกุฏกวตฺติ และหมู่บ้านที่ฆราษี. ใน ๒ หมู่บ้านนั้น มีพวกคนมิจฉาทิกฺกุฏฺฐิ. ที่เรียกว่าพวกสังสารโมจกจะเป็นอันมากอยู่ประจำ. ก็ในอดีตกาลเมื่อ ๕๐๐ ปีก่อน มีหญิงคนหนึ่ง บังเกิดในตระกูลสังสารโมจกจะตระกูลหนึ่ง ในบ้านอิกฺกุฏกวตฺตินั้นแหละ ด้วยอำนาจมิจฉาทิกฺกุฏฺฐิฆ่าแมลงชนิดตักแตนเป็นจำนวนมาก แล้วบังเกิดเป็นเปรต.

นางเสวยทุกข์มีความหิวกระหายเป็นต้น ถึง ๕๐๐ ปี เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ทรงประกาศพระธรรมจักรอันบวร เสด็จเข้าไปอาศัยเมืองราชคฤห์ ประทับอยู่ในพระเวฬุวันโดยลำดับ นางกลับมาเกิดในตระกูลสังสารโมจกะนั้นแลตระกูลหนึ่ง ในหมู่บ้านอิกฺกุฏกวตฺติ ในเวลาที่นางมีอายุ ๗-๘ ขวบ ได้สามารถเล่นรถกับพวกเด็กหญิงอื่น ๆ ได้ ท่านพระสารีบุตรเถระ. อาศัยบ้านนั้นนั่นแหละ อยู่ในอรุณวดีวิหาร วันหนึ่ง พร้อมด้วยภิกษุ ๑๒ รูป เดินไปตามทางใกล้ประตูบ้านนั้น. ในขณะนั้น เด็กหญิงชาวบ้านเป็นจำนวนมาก ออกจากบ้านไปเล่นอยู่ใกล้ประตู มีใจเลื่อมใส จึงรีบมาไหว้พระเถระและภิกษุเหล่านั้น ด้วยเบญจางคประดิษฐ์ตามที่เห็นมารดาบิดาปฏิบัติ. ส่วนหญิงคนนี้นั้น เป็นธิดาแห่งตระกูลที่

ไม่มีศรัทธา ขาดความประพฤติของคนดี เพราะไม่ได้สั่งสมกุศลไว้เสียนาน จึงไม่เอื้อเฟื้อ ยืนอยู่เหมือนคนไม่มีโชค. พระเถระเห็นความประพฤติในกาลก่อนของนาง การที่นางมาเกิดในตระกูลสังสารโมจกะในบัดนี้ และการที่นางมีกรรมอันสมควรแก่การเกิดในนรกต่อไป ทราบว่า ถ้าหญิงคนนี้ จักไหว้เราไซ้ จักไม่บังเกิดในนรก แม้เมื่อเกิดเป็นเปรต จักได้สมบัติเพราะอาศัยเราเหมือนกัน ดังนี้ เป็นผู้ที่มีใจถูกกรุณาตักเตือน จึงกล่าวกะเด็กหญิงเหล่านั้นว่า พวกเจ้าไหว้ภิกษุทั้งหลาย แต่เด็กหญิงคนนี้ ยืนอยู่เหมือนคนไม่มีโชค. ลำดับนั้น เด็กหญิงเหล่านั้น จึงพากันจับมือนางจุดคร่ำมาให้ไหว้ทำพระเถระโดยพลการ.

สมัยต่อมา นางเจริณวีย์ บิดามารดาแยกนางให้แก่กุมารคนหนึ่ง ในตระกูลสังสารโมจกะ ในบ้านที่ชื่อว่า พอครรรภ์แก่เต็มทีก็ตายไปบังเกิดเป็นเปรต เปลือยกายรูปร่างน่าเกลียด ถูกความหิวกระหายครอบงำ น่าเกลียดเป็นอย่างยิ่ง เทียวไปในตอนกลางคืน แสดงตนแก่ท่านพระสารีบุตรเถระ แล้วยืนอยู่ ณ ส่วนข้างหนึ่ง.

พระเถระเห็นนางนั้น จึงถามด้วยคาถาว่า :-

ท่านเปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียด ชูบผอม สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ดูก่อนนางผู้ชูบผอม มีแต่ซีโครง ท่านเป็นใครเล่า มายืนอยู่ในที่นี่.

นางเปรตได้ฟังดังนี้แล้ว เมื่อจะประกาศตน จึงกล่าวคาถาว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรตเข้าถึงทุกคติ เกิดในยมโลก เพราะทำบาปกรรมไว้ จึงจากมนุษยโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

ถูกพระเถระถามถึงกรรมที่ทำไว้ชื่อว่า :-

ท่านทำกรรมชั่วอะไร ด้วยกาย วาจา และใจ ไว้แล้ว เพราะ
วิบากของกรรมอะไร ท่านจึงจากมนุษยโลกนี้ ไปสู่เปตโลก
ดังนี้.

เมื่อนางจะแสดงว่า ดิฉันไม่เคยให้ทานเลย เป็นคนตระหนี่ จึง
เกิดในกำเนิดเปรต เสวยทุกข์มหันต์ถึงอย่างนี้ จึงได้กล่าว ๓ คาถา
ว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ คนเหล่าใดเป็นบิดาก็ดี มารดาที่ดี หรือ
ว่าเป็นญาติก็ดี มีจิตเลื่อมใส จึงชักชวนดิฉันว่า จงให้ทาน
แก่สมณพราหมณ์ คนผู้อนุเคราะห์แก่ดิฉันเช่นนั้น มิได้มี.
ตั้งแต่นี้ไป ดิฉันจึงเป็นเปรตเปลือยกาย มีความหิวและความ
กระหายเบียดเบียน เทียวไปเช่นนี้ ถึง ๕๐๐ ปี นี้ เป็นผลแห่ง
บาปกรรมของดิฉัน. ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ดิฉันมีจิตเลื่อมใส
จะขอไหว้ท่าน ข้าแต่ท่านผู้แก่ล้า มีอายุมาก ขอท่าน
จงอนุเคราะห์แก่ดิฉันเถิด ขอท่านจงให้ทานอย่างใดอย่างหนึ่ง
แล้วอุทิศกุศลมาให้ดิฉัน ขอท่านจงเปลื้องดิฉันจากทุกข์ด้วย
เถิด.

เมื่อนางเปรตกล่าวอ้อนวอนอย่างนั้น เพื่อจะแสดงประการที่พระ
เถระปฏิบัติ พระสังคีติกาจารย์ จึงกล่าวคาถา ๓ คาถาว่า :-

พระสารีบุตรผู้มีใจอนุเคราะห์ จึงรับคำของนางแล้ว ถวาย
คำข้าว ๑ คำ และผ้าประมาณเท่าฝ่ามือผืนหนึ่ง และน้ำดื่ม ๑
ขัน แก่ภิกษุรูปหนึ่ง แล้วอุทิศทักษิณาไปให้นางเปรตนั้น. พอ
ท่านพระสารีบุตรอุทิศส่วนบุญให้ กุศลวิบากคือข้าว น้ำ และ
เครื่องนุ่งห่ม ก็เกิดทันที นี้เป็นผลแห่งทักษิณา. ภายหลังนาง

เปรตนั้น มีร่างกายบริสุทธิ์ นุ่งห่มผ้าอันสะอาด มีค่ามากยิ่งขึ้นกว่าผ้าแก้วนาคี มีวิตถาวรณวิจิตรงดงาม เข้าไปหาท่านพระสารีบุตรเถระ.

ลำดับนั้น ท่านพระสารีบุตร เห็นนางเปรตนั้น มีอินทรีย์ผ่องใส มีผิวพรรณผุดผ่อง มีผ้าและอาภรณ์เครื่องประดับอันเป็นทิพย์ ส่องสว่างไปรอบด้าน ด้วยรัศมีของตน ผู้เข้าไปหาแล้วยืนอยู่ ประสงค์จะให้นางเปรตนั้น ประกาศผลกรรม โดยประจักษ์ จึงได้กล่าวคาถา ๓ คาถาว่า :-

ดูก่อน นางเทพธิดา ท่านมีวรรณงามยิ่งนัก ส่องสว่างไปทั่วทุกทิศ สถิตอยู่ดุจดาวประกายพริ้ว ท่านมีวรรณเช่นนี้ เพราะกรรมอะไร อัญญาผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ เพราะกรรมอะไร และโภคะทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นที่น่ารัก เกิดขึ้นแก่ท่าน เพราะกรรมอะไร ? ดูก่อนเทพธิดา ผู้มีอนุภาพมาก เราขอถามท่าน ท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ อนึ่งท่านมีอนุภาพอันรุ่งเรือง และมีรัศมีอันสว่างไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะกรรมอะไร.

นางเปรตถูกพระเถระถามซ้ำอย่างนี้ เมื่อจะประกาศเหตุที่ตนได้สมบัตินั้น จึงได้กล่าวคาถาที่เหลือว่า :-

เมื่อก่อนดิฉันเป็นเปรต พระคุณเจ้าเป็นมุนีผู้มีความกรุณาในโลก ได้เห็นดิฉันซบผอมเหลือง ถูกความหิวแผดเผา เปลือยกาย มีหนังแตก เป็นริ้วรอย เสวยทุกขเวทนา จึงได้ถวายข้าวคำหนึ่ง ผ้าประมาณเท่าฝ่ามือ ๑ ผืน น้ำดื่ม ๑ ชัน แต่ภิกษุแล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้ดิฉัน ขอท่านจงดูผลแห่งข้าวคำหนึ่ง

ที่พระองค์เจ้าถวายแล้ว ดินันเป็นผู้ที่ได้รับสิ่งที่น่าปรารถนา
บริโภคอาหารมีกับข้าวมีรสหลายอย่าง ดำรงอยู่ได้ตั้งพัน ๆ
ปี ขอพระองค์เจ้า จงดูผลแห่งการถวายผ้าประมาณเท่าฝ่ามือ
ที่ดินันได้รับนี้เถิด ข้าแต่พระองค์เจ้าผู้เจริญ ฝ่าในแวนแคว้น
ของพระเจ้านันทราช มีประมาณเท่าใด ฝ่านุ่งผ้าห่มของดินัน
มีมากกว่านั้นอีก คือ ฝ่าไหม ฝ่าขนสัตว์ ฝ่าป่าน ฝ่าฝ้าย ฝ่า
แม้เหล่านั้นทั้งกว้าง ทั้งยาว ทั้งมีค่ามาก ห้อยอยู่ในอากาศ
ดินันเลือกเอาแต่ผืนที่พอใจมานุ่งห่ม ขอพระองค์เจ้าจงดูผล
แห่งการถวายน้ำดื่ม ๑ ชั้น ซึ่งดินันได้รับอยู่นี้ สระโบทกษณิ
๔ เหลี่ยมลึก อันบุญกรรมสร้างให้ดีแล้ว มีน้ำใส มีท่าราบ
เรียบ น้ำเย็น มีกลิ่นหอมหาสิ่งเปรียบมิได้ ดารดาชไปด้วย
ดอกปทุมและดอกอุบล เต็มไปด้วยน้ำอันดารดาชไปด้วยเกสร
ดอกบัว ดินันปราศจากภัย รื่นรมย์ ชื่นชม บันเทิงใจอยู่ ข้าแต่
พระองค์เจ้าผู้เจริญ ดินันมาเพื่อจะไหว้พระองค์เจ้า ผู้เป็นมุนี
มีความกรุณาในโลก.

ในคำนั้น ใคร ชื่อว่า นันทราชาองค์นี้ ได้ยินว่า ในอดีตกาล ใน
หมู่มนุษย์ผู้มีอายุ ๑๐,๐๐๐ ปี มีกฏุมพีชาวเมืองพาราณสีคนหนึ่ง
เที่ยวเดินเล่นในป่า ได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้ารูปหนึ่งในป่า. พระ
ปัจเจกพุทธเจ้ารูปนั้น กำลังทำจีวรอยู่ในป่านั้น เมื่อผ้าอนุวาทไม่
พอ ก็เริ่มจะพับเก็บ. กฏุมพีนั้นเห็นดังนั้นจึงกล่าวว่า ท่านทำอะไร
ขอรับ แม้ท่านจะไม่พูดอะไร ๆ เพราะท่านเป็นผู้มักน้อย ก็รู้ว่าผ้า
ที่จะทำผ้าจีวรไม่พอ จึงวางผ้าห่มของตน ที่ใกล้เท้าของพระปัจเจก
พุทธเจ้าแล้วก็ไป. พระปัจเจกพุทธเจ้าถือเอาผ้าห่มนั้นมาใช้เป็น
ผ้าอนุวาทของจีวร. ในเวลาสิ้นชีวิต กฏุมพีนั้น ตายไปเกิดในภพ

ดาวดิงส์ เสวยทิพยสมบัติอยู่ในภพดาวดิงส์นั้นตลอดชั่วอายุ จูติจากภพดาวดิงส์นั้นไปบังเกิดในตระกูลอำมาตย์ บ้านหนึ่ง ในที่ประมาณ ๑ โยชน์ จากเมืองพาราณสี.

ในเวลาเขาเจริญวัย ได้มีการป่าวร้องงานนักขัตตฤกษ์ ในบ้านนั้น เขาพูดกะมารดาว่า คุณแม่ จงให้ผ้าสาฎกแก่นั้นบ้าง ฉันจักเล่นงานนักขัตตฤกษ์. มารดาได้นำเอาผ้าที่ซักรั้วสะอาดดีออกมาให้. เขาพูดว่า ผ้าผืนนี้ เนื้อหยาบจะแม่. มารดาจึงได้นำผ้าอื่นมาให้, แม้ผ้าผืนนั้น เขาก็ปฏิเสธเสียอีก. ลำดับนั้น มารดาจึงกล่าวกะเขาว่า พ่อเอ๋ย พวกเราเกิดในเรือนที่ไม่มีบุญ ยากจะได้ผ้าที่เนื้อละเอียดกว่านี้. เขากล่าวว่า ฉันจะไปยืมที่ที่จะได้นะแม่. มารดากล่าวว่า ไปเถอะลูก แม่ปรารถนาจะให้เจ้าได้ราชสมบัติ ในเมืองพาราณสีในวันนี้แหละ. เขารับพรแล้ว ไหว้มารดา ทำประทักษิณแล้วกล่าวว่า ฉันไปละแม่. แม่ก็พูดว่า ไปเถอะลูก. ได้ยินว่า มารดานั้นได้มีความคิดอย่างนี้ว่า เขาจักไปไหนรอด เขาก็จักนั่งอยู่ในเรือนนี้ หรือออกเดินเล่นไปเรือนนั้น. ส่วนเขาถูกแรงแห่งบุญเก่าตัดเตือนอยู่ จึงออกจากบ้านไปเมืองพาราณสีแล้ว นอนคลุมศิระบนแผ่นศิลาอันเป็นมงคล. ก็วันนั้นเป็นวันที่พระเจ้าพาราณสีสวรรคตได้ ๗ วัน.

พวกอำมาตย์และปุโรหิต พากันถวายพระเพลิงพระบรมศพด้วยหนึ่งปริกษากันที่พระลานหลวงว่า พระราชา มีพระราชธิดา ๑ พระองค์, แต่พระราชโอรสไม่มี, ราชสมบัติที่ไม่มีพระราชธิดาครอบครอง ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้, พวกเราจักปล่อยบุษยรถอันมีสีเหมือนดอกโกมุท เพื่อเสี่ยงทายหาผู้มีบุญที่จะมาครองราชสมบัติ เขาพากันเทียมรถแล้ว วางเครื่องราชกกุธภัณฑ์ ๕ อย่าง มีเศวตฉัตรเป็นประธาน วางไว้ในรถนั้นแหละ แล้วปล่อยรถไป ให้ประโคมดนตรีตามมาข้างหลัง. รถออกจากประตูด้านทิศตะวันออก ได้มุ่งตรงไป

ยังพระราชอุทยาน. อำมาตย์บางพวกกล่าวว่า รถมุ่งหน้าไปทางอุทยาน เพราะความเคยชิน, พวกเราจะให้กลับ. ปุโรหิตกล่าวว่ากันว่า อย่าให้กลับเลย. รถทำประทักษิณที่กุมารนอนอยู่แล้ว ทำท่าจะไปต่อแต่ก็ได้หยุดเสีย. ปุโรหิต ดึงชายผ้าห่มของกุมารนั้นออกตรวจดูฝ่าเท้าทั้ง ๒ ข้างตามตำราดูลักษณะ กล่าวว่า ทวีปนี้ จงยกไว้ กุมารนี้สมควรเพื่อจะครอบครองเอกราช ในทวีปใหญ่ทั้ง ๔ มีทวีปน้อย ๒,๐๐๐ เป็นบริวาร ดังนี้แล้ว จึงให้ประโคมดนตรีขึ้น ๓ ครั้งว่า จงประโคมดนตรี จงประโคมอีก.

ลำดับนั้น กุมารเปิดหน้าแลดูแล้วกล่าวว่า พ่อทั้งหลาย พวกท่านพากันมา ด้วยการงานอะไร. พวกอำมาตย์กล่าวว่า ข้าแต่สมมุติเทพ ราชสมบัติถึงแก่ท่าน. กุมารถามว่า พระราชาของพวกท่านไปไหนเสียเล่า ? พวกอำมาตย์กล่าวว่า ทิวคงเสียแล้วนาย. กุมารถามว่า ล่วงไปกี่วันแล้ว ? พวกอำมาตย์กล่าวว่า วันนี้เป็นวันที่ ๗. กุมารถามว่า พระราชโอรส พระราชธิดา ไม่มีดอกหรือ ? พวกอำมาตย์กล่าวว่า มีแต่พระราชธิดา พระราชโอรสไม่มี. กุมารกล่าวว่า ถ้าอย่างนั้น เราจักครอบครองราชสมบัติ. พวกอำมาตย์เหล่านั้น พากันทำมณฑปสำหรับอภิเษกในทันทีทันใด แล้วประดับพระราชธิดาด้วยเครื่องอลังการทั้งปวงแล้ว นำมายังพระราชอุทยานทำการอภิเษกสมรสกับกุมาร.

ลำดับนั้น พวกอำมาตย์ น้อมนำผ้ามีค่าแสนหนึ่ง เข้าไปถวายพระราชกุมารผู้อภิเษกแล้วนั้น. พระราชาพระองค์ใหม่นั้นตรัสถามว่า นี้อะไรกันพ่อ ? พวกอำมาตย์กราบทูลว่า ผ้าสำหรับนุ่งพระเจ้าข้า. พระราชารับสั่งว่า ผ้าเนื้อหยาบมิใช่หรือ พ่อ. พวกอำมาตย์ทูลว่า ข้าแต่สมมุติเทพ ในบรรดากระบวนผ้าที่พวกมนุษย์ใช้สอยกัน ผ้าที่ละเอียดกว่านี้ไม่มี พระเจ้าข้า. พระราชาตรัสถามว่า พระ

ราชาพระองค์เก่าของพวกท่าน ทรงนุ่งผ้าเห็นปานนี้หรือ ? พวกอำมาตย์ทูลว่า พระเจ้าข้า ข้าแต่สมมุติเทพ. พระราชาองค์ใหม่ตรัสว่า พระราชาของพวกท่านเห็นจะไม่มีบุญ พวกท่านจงนำเอาพระเต้าทองมา เราจักได้ผ้า. พวกอำมาตย์ จึงนำเอาพระเต้าทองมา. พระราชาเสด็จลุกขึ้นล้างพระหัตถ์ ด้วยพระองค์ บ้วนพระโอษฐ์ แล้วเอาพระหัตถ์กอบน้ำ สาดไปทางทิศตะวันออก. ในคราวนั้น ต้นกัลปพฤกษ์ ๘ ต้น ทำลายแผ่นดินหนาผุดขึ้น. ทรงกอบน้ำอีกแล้ว สาดไปในทิศใต้ ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทรงสาดไปทั้ง ๔ ทิศ อย่างนี้ ด้วยประการฉะนี้ ต้นกัลปพฤกษ์ทิศละ ๘ ต้น ๘ ต้น รวมเป็น ๓๒ ต้น ผุดขึ้นทั่วทุกทิศ. บางอาจารย์กล่าวว่า ต้นกัลปพฤกษ์ผุดขึ้น ๖๔ ต้น โดยแบ่งเป็นทิศละ ๑๖ ต้น. พระราชาทรงนุ่งผ้าทิพย์ผืนหนึ่ง ห่มผืนหนึ่งแล้วตรัสว่า พวกท่านจงเที่ยวตีกลองป่าวประกาศว่า ในแคว้นแคว้นของพระเจ้านั้นทรราช พวกผู้หญิงที่กรอตำแย ไม่ต้องกรอตำแยอีกแล้ว ให้พากันมานำผ้าจากต้นกัลปพฤกษ์ไปใช้ ดังนี้แล้ว จึงให้ยกเสวตฉัตรขึ้น ทรงตกแต่งประดับประดา เสด็จขึ้นคอช้างตัวประเสริฐ เข้าพระนคร ขึ้นสู่ปราสาทแล้ว เสวยมหาสมบัติ.

เมื่อเวลาล่วงไปอย่างนี้ วันหนึ่ง พระเทวีเห็นสมบัติของพระราชาแล้ว ทรงแสดงอาการแห่งความกรุณาว่า พุทโธ่ ท่านผู้มีตบะ และถูกย่อนถามว่า นี่อะไรกัน พระเทวี จึงทูลว่า ข้าแต่สมมุติเทพ สมบัติของพระองค์ใหญ่ยิ่ง พระองค์ได้กระทำความอ้นงามไว้ในอดีตกาล, บัดนี้ไม่ทรงทำกุศลไว้เพื่อประโยชน์แก่นาคตกาล. พระราชาตรัสว่า เราจะให้แก่ใคร ไม่มีท่านผู้มีศีล. พระเทวีกราบทูลว่า ข้าแต่สมมุติเทพ ชมพูทวีป ไม่ว่างเปล่าจากพระอรหันต์ทั้งหลาย ขอพระองค์ทรงจักเตรียมทานไว้เท่านั้น หม่อมฉันจักได้พระอรหันต์. ในวันรุ่งขึ้น พระราชาสั่งให้ตระเตรียมทานอันควรแก่ค่ามากไว้. พระเทวีทรง

อธิษฐานว่า ถ้าในทิศนี้มีพระอรหันต์ไชรั ขอฉันน้อมมารับภิกษาหารของดิฉันทั้งหลายในที่นี้เถิด แล้วทรงนอนราบผินหน้าไปทางทิศเหนือ. เมื่อพระเทวีนอนลงเท่านั้น บรรดาพระปัจเจกพุทธเจ้า ๕๐๐ องค์ ผู้เป็นพระราชโอรสของนางปทุมวดี ซึ่งอยู่ในป่าหิมพานต์ พระมหาปทุมปัจเจกพุทธเจ้า ผู้เป็นพี่ชาย เรียกพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้น้องชายมาว่า ท่านผู้วิรุฑุฑ์ พระเจ้านั้นนทรราชนิมนต์พวกท่าน ขอพวกท่านจงรับนิมนต์ของพระองค์เถิด. พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น รับนิมนต์แล้ว เหาะไปทันที แล้วลงที่ประตูด้านทิศเหนือ. พวกมนุษย์กราบทูลแต่พระราชาวา ข้าแต่สมมุติเทพ พระปัจเจกพุทธเจ้า ๕๐๐ องค์มาแล้ว. พระราชาพร้อมกับพระเทวีเสด็จมาไหว้ รับบาตรแล้วนิมนต์ให้พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ขึ้นยังปราสาท ถวายทาน แต่พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น บนปราสาท ในเวลาเสร็จภัตตกิจ พระราชาทรงหมอบที่ใกล้เท้าของพระสังฆเถระ พระเทวีทรงหมอบที่ใกล้เท้าของพระสังฆนวกะ ให้ทรงกระทำปฏิญญาว่า พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย จักไม่ลำบากด้วยปัจจยสี่ ข้าพเจ้าทั้งหลายจักไม่เสื่อมจากบุญ ขอท่านทั้งหลายจงให้ปฏิญญาแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อจะอยู่ในที่นี้ ดังนี้ แล้วให้สร้างสถานที่อยู่ในพระราชอุทยาน บำรุงพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ตลอดชั่วอายุ เมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น ปรินิพพานแล้ว ให้เล่นสาธุกีฬาแล้ว ให้ทำการฌาปนกิจด้วยไม้หอมเป็นต้น แล้วให้เก็บพระธาตุบรรจุในพระเจดีย์ เกิดความสังเวชว่า ความตายยังมีแก่ท่านผู้มีอำนาจมาก แม้เห็นปานนี้ จะป่วยกล่าวไปใยถึงคนเช่นพวกเราเล่า จึงทรงตั้งพระราชโอรสองค์ใหญ่ไว้ในราชสมบัติ ส่วนพระองค์เองทรงผนวชเป็นดาบส. ฝ่ายพระเทวีคิดว่า เมื่อพระราชารทรงผนวชแล้ว เราจักทำอะไร ดังนี้ จึงทรงผนวช. แม้ทั้ง ๒ พระองค์ก็อยู่ในพระราชอุทยาน ทำฌานให้

บังเกิดแล้วยังอยู่ด้วยความสุขในฉนวน ในเวลาสิ้นอายุ บังเกิดในพรหมโลก. ได้ยินว่า พระเจ้านั้นทรราชนั้น ได้กลับชาติมาเกิดเป็นพระมหากัสสปเถระ พระสาวกผู้ใหญ่ แห่งพระศาสนา ของเราทั้งหลาย. ส่วนพระอัครมเหสีของพระเจ้านั้นทรราชนั้น ได้กลับชาติมาเกิดเป็นพระภิกษุณีผู้ชื่อว่า ภัททกาปิลาณีเถรี.

ก็พระเจ้านั้นทรราชนี้ ทรงนุ่งห่มผ้าทิพย์ ด้วยพระองค์เองถึง ๑๐,๐๐๐ ปี ทรงทำแวนแคว้นของพระองค์ทั้งหมดทีเดียว ให้เป็นเหมือนอุตตรกुरुทวีป ได้ให้ผ้าทิพย์แก่พวกมนุษย์ผู้มาถึงแล้ว ๆ. นางเปรตนั้นหมายเอาความสำเร็จผ้าทิพย์นี้ นั่น และความสำเร็จแห่งผ้าทั้งปวง จึงกล่าวว่า วัตถุเครื่องปกปิดกายในแวนแคว้นของพระเจ้านั้นทรราชมีประมาณเท่าไร.

บัดนี้ นางเปรตนั้น เมื่อจะแสดงว่า บัดนี้ ความสำเร็จของเรา ไพบูลย์กว่าความสำเร็จของพระเจ้านั้นทรราช จึงกล่าวคำมีอาทิว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ผ้าและเครื่องปกปิดกายของเรา มากกว่าผ้าของพระเจ้านั้นทรราชนั้น.

เมื่อนางเปรตกล่าวอย่างนั้น ท่านพระสารีบุตรแสดงความนั้น โดยพิสดาร ในเมื่อพวกคนชาวบ้านทั้ง ๒ คือ บ้านอิฏฐกวัตติ และบ้านที่ฆราวาส ผู้มายังสำนักตน ให้พวกเขาสลัดใจ ให้พ้นจากมิจฉาทิฏฐิและกรรมชั่ว ให้ตั้งอยู่ในภาวะเป็นอุบาสก. เรื่องนั้นปรากฏแล้วรู้กันทั่วในหมู่ภิกษุ. ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแก่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็นอัตถุပ္ปัตติเหตุแล้วทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว เทศนา นั้นได้มีประโยชน์แก่มหาชนแล.

จบ อรรถกถาสังสารโมจกเปติวัตถุที่ ๑

๒. สาริปุตตเถรมาตุเปติวัตถุ

ว่าด้วยนางเปรตผู้เคยเกิดเป็นมารดาพระ สาริปุตระ

พระสาริปุตระเถระถามนางเปรตตนหนึ่งว่า

[๕๕] คุณอนางเปรตผู้พอมมีแต่ซี่โครง ท่านเป็นผู้เปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียด ชุบพอม มีตัวสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ท่านเป็นใครหรือมายืนอยู่ในที่นี่.

นางเปรตนั้นตอบว่า

เมื่อในชาติก่อนดิฉันเคยเป็นมารดาของท่าน บัดนี้ดิฉันเข้าถึงเปตวิสัย เพียบพร้อมไปด้วยความหิวและความกระหาย เมื่อถูกความหิวครอบงำแล้ว ย่อมกินน้ำลาย น้ำมูก เสมหะอันคนเข่าดมทิ้งแล้ว และกินมันเหลวแห่งซากศพที่เขาเผาอยู่ที่เชิงตะกอน กินโลหิตของหญิงทั้งหลายที่คลอดบุตรและโลหิตแห่งบุรุษทั้งหลายที่ถูกตัดมือ เท้า และศีรษะ ที่เป็นแผล กินเนื้อ เอ็น และข้อมือข้อเท้าเป็นต้นของชายหญิง กินหนอง และเลือดแห่งปศุสัตว์และมนุษย์ทั้งหลาย ไม่มีที่พึ่ง ไม่มีที่อยู่อาศัย นอนบนเตียงของคนตายซึ่งเขาทิ้งไว้ในป่าช้า ลูกเอ๋ย

ขอลูกจงให้ท่านแล้วอุทิศส่วนบุญมาให้แม่บ้าง ไฉนหนอ แม่
จึงจะพ้นจากการกินหนองและเลือด.

ท่านพระสารีบุตรเถระผู้มีจิตอนุเคราะห์ได้ฟังคำของอดีตมารดา
แล้ว จึงปรึกษากับท่านพระโมคคัลลานเถระ ท่านพระอนุรุทธะ และ
ท่านพระกัปปิณะ แล้วให้สร้างกุฏิ ๔ หลัง แล้วถวายกุฏิ ทั้งข้าวและ
น้ำให้แก่สงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ อุทิศส่วนกุศลไปให้มารดา ในทันใด
นั่นเอง กุศลวิบาก คือ ข้าว น้ำ และผ้าก็เกิดขึ้น นี่เป็นผลแห่ง
ทักษิณา ภายหลังนางมีร่างกายบริสุทธิ์สะอาด นุ่งห่มผ้าอันมีค่ายิ่ง
กว่าผ้าแคว้นกาสิ ประดับด้วยรัตนาภรณ์อันวิจิตรเข้าไปหาท่านพระ
มหาโมคคัลลานเถระ.

ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระจึงถามว่า

ดูก่อนนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ส่องสว่าง
ไสวไปทั่วทุกทิศสถิตอยู่จุดดาวประกายพริ้ว ท่านมีวรรณะ
เช่นนี้ เพราะกรรมอะไร อิฏฐุผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมาน
นี้ เพราะกรรมอะไร และโภคะทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นที่พอใจ
ย่อมบังเกิดแก่ท่านเพราะกรรมอะไร ดูก่อนนางเทพธิดาผู้มี
อานุภาพมาก อาตมาขอถามท่าน เมื่อท่านเป็นมนุษย์ได้ทำ
บุญอะไรไว้ อนึ่ง ท่านมีอานุภาพรุ่งเรืองและมีรัศมีกายสว่าง
ไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร.

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

เมื่อก่อน ดิฉันเป็นมารดาของท่านพระสารีบุตรเถระ ใน
ชาติอื่น ๆ เกิดในเปตวิสัย เพียบพร้อมไปด้วยความหิวและ
ความกระหาย เมื่อถูกความหิวครอบงำแล้ว จึงกินน้ำลาย
น้ำมูก เสมหะอันเข่าดมทิ้งไว้ และกินมันเหลวแห่งซากศพ ที่
เขาเผาอยู่บนเชิงตะกอน กินโลหิตของหญิงที่คลอดบุตร และ

โลหิตแห่งบุรุษทั้งหลายซึ่งถูกตัดมือ เท้า และศีรษะ ที่เป็น
แผล กินเนื้อ เอ็น ข้อมือและข้อเท้าของชายหญิง กินหนอง
และเลือดของปศุสัตว์และมนุษย์ ดิฉันไม่มีที่พึ่ง ไม่มีที่อยู่
อาศัย นอนบนเตียงของคนตาย ที่เขาทิ้งไว้ในป่าช้า ดิฉันกลับ
กลายเป็นผู้ไม่มีภัยแต่ที่ไหน ๆ บ้านเทิงอยู่ เพราะทานของท่าน
พระสารีบุตร ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันมาตรงนี้ เพื่อจะให้
ท่านพระสารีบุตรผู้เป็นนักปราชญ์ มีความกรุณาในโลก.

จบ สาริปุตตเถรมาตุเปติวัตตฤที่ ๒

อรรถกถาสาริปุตตเถรมาตุเปติวัตตฤที่ ๒

พระศาสดาเมื่อเสด็จประทับอยู่ที่พระเวฬุวันมหาวิหาร ทรงปรารภ
นางเปตตผู้มารดาของท่านพระสารีบุตรเถระ โดยชาติที่ ๕ แต่
ปัจจุบันชาตินี้ จึงตรัสคาถานี้มีคำเริ่มต้นว่า **นคคา ทุพฺพณฺณรูปา**
ปาสี ดังนี้.

วันหนึ่ง ท่านพระสารีบุตร ท่านพระมหาโมคคัลลานะ ท่านพระ
อนุรุทธะ และท่านพระกัปปินะ ได้อยู่ในราวป่าแห่งหนึ่ง ไม่ไกลแต่
กรุงราชคฤห์. ก็สมัยนั้นแล ในกรุงพาราณสี มีพราหมณ์คนหนึ่ง
เป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก เป็นจุดบ่อที่ดื่มกินของสมณ-
พราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทาง วณิพก และยาก ได้ให้สิ่งของมี
ข้าว น้ำ ผ้า และที่นอนเป็นต้น และเมื่อจะให้ ย่อมปฏิบัติตามความ
พอใจของผู้รับทานทุกอย่าง ตามลำดับของการให้น้ำล้างเท้า และ
เช็ดเท้าเป็นต้น ตามเวลาและตามความเหมาะสมแก่คนผู้มาถึงแล้ว
ๆ. ในเวลาก่อนอาหารได้อังคาสภิกษุทั้งหลายด้วยข้าวและน้ำเป็น
ต้นโดยเคารพ. เขาเมื่อจะไปธุระถิ่นอื่นจึงกล่าวกะภรรยาว่า. นาง

ผู้เจริญ เธออย่าได้ทำทานวิธีนี้ตามที่บัณฑิตบัญญัติให้เสื่อมเสีย จงหมั่นดำรงไว้โดยเคารพ. ภรรยาได้รับคำแล้ว แต่พอสามีหลีกไปเท่านั้น ก็ตัดขาดทานวิธีที่บัญญัติไว้เพื่อภิกษุทั้งหลาย เป็นอันดับแรก และเมื่อคนเดินทางเข้าไปเพื่ออยู่อาศัย ก็แสดงศาลาที่เก่าที่ทอดทิ้งไว้หลังเรือนด้วยคำว่า พวกท่านจงอยู่ที่ศาลานี้. เมื่อคนเดินทางมาในที่นั้นเพื่อต้องการข้าวและน้ำเป็นต้น จึงกล่าวคำหยาบว่า ท่านจงกินคูถ ตีมมูลร ตีมโลหิต กินมันสมองของมารดาท่าน แล้วจึงระบุชื่อของสิ่งที่ไม่สะอาด น่าเกลียด แล้วถ่มน้ำลายใส่

สมัยต่อมา นางทำกาละแล้ว อันอานุภาพกรรมชั้ไป บังเกิดในกำเนิดเปรต เสวยทุกข์อันเหมาะสมแก่วิจิตรของตน หวนระลึกถึงความสัมพันธ์กันในชาติก่อน มีความประสงค์จะมายังสำนักของท่านพระสารีบุตร จึงมาถึงประตูวิหาร. เทวดาผู้สิงอยู่ที่ประตูวิหารของท่านพระสารีบุตรนั้น ห้ามเข้าวิหาร. ได้ยินว่านางเปรตนั้นได้เคยเป็นมารดาของพระเถระ ในชาติที่ ๕ แต่ปัจจุบันชาตินี้. เพราะฉะนั้น เธอจึงกล่าวอย่างนี้ว่า ดิฉันเป็นมารดาของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าสารีบุตรเถระ ในชาติที่ ๕ แต่ปัจจุบันชาติ ขอท่านจงให้ดิฉันเข้าประตูเพื่อเยี่ยมพระเถระ. เทวดาได้ฟังดังนั้นจึงอนุญาตให้นางเข้าไป นางครั้นเข้าไปแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่สุดแห่งทางจงกรมแสดงตนแก่พระเถระ. พระเถระครั้นได้เห็นนางเปรตนั้น เป็นผู้มีใจอ่อนโยนอันความกรุณาตักเตือน จึงถามด้วยคาถาว่า

**ท่านเป็นผู้เปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียดชুবผอม มีตัว
สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ดูก่อนนางผู้ชুবผอม มีแต่ซี่โครง ท่าน
เป็นใครหรือ จึงมายืนอยู่ในที่นี่.**

นางเปรตนั้นถูกพระเถระถาม เมื่อจะให้คำตอบจึงได้กล่าวคาถา

๕ คาถา ความว่า

เมื่อก่อนดิฉันเป็นมารดาของท่าน ในชาติอื่น ๆ ดิฉันเข้า ถึงเปตวิสัย เพียบพร้อมไปด้วยความหิว และความกระหาย เมื่อถูกความหิวครอบงำ ย่อมกินน้ำลาย น้ำมูก เสมหะ ที่เขา ถ่มทิ้ง และกินมันเหลวของซากศพ ที่เขาเผาที่เชิงตะกอน กิน โลหิตของพวกหญิงที่คลอดบุตร และโลหิตของพวกบุรุษที่ถูก ตัดมือ เท้า และศีรษะที่เป็นแผล กินเนื้อ เอ็น และข้อมือข้อ เท้าเป็นต้นของชายหญิง กินหนองและเลือดของปศุสัตว์ และ มนุษย์ทั้งหลาย ไม่มีที่เร้น ไม่มีที่อยู่อาศัย นอนบนเตียงของ คนตายที่เขาทิ้งไว้ในป่าช้า ลูกเอ๋ย ขออุทิศให้ท่านแล้วอุทิศ ส่วนบุญแก่เราบ้าง โฉนหนอแม่จึงจะพ้นจากการกินหนอง และเลือด.

ท่านพระสารีบุตรเถระ ได้สดับดังนั้นแล้ว ในวันที่สอง จึงเรียก พระเถระ ๓ รูป มีท่านพระมหาโมคคัลลานเถระเป็นต้นมา พร้อมด้วย พระเถระเหล่านั้นเที่ยวไปบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ ได้ไปถึง พระราชนิเวศน์ของพระเจ้าพิมพิสาร. พระราชาเห็นพระเถระแล้ว จึงถามถึงเหตุแห่งการมาว่า ท่านขอรับ ท่านมาทำไม ? ท่านพระ มหาโมคคัลลานะ จึงได้ทูลเรื่องนั้นแต่พระราชา พระราชาตรัสว่า โยมรู้แล้ว แล้วจึงละพระเถระ รับผิดชอบให้เรียกอำมาตย์ผู้สำเร็จราชการ ทรงพระบัญชาว่า เธอจงสร้างกุฎี ๔ หลังในที่นี้อันสมบูรณ์ด้วยร่มเงาและน้ำ อันวิจิตร ไม่ไกลแต่เมือง และพระองค์เองก็ได้เสด็จไป ในที่นั้น ได้ทรงกระทำพระราชกรณียกิจที่ควรทำ. เมื่อกุฎีสำเร็จ แล้ว จึงให้เตรียมพลีกรรมทั้งหมด เข้าไปตั้งข้าวน้ำและผ้าเป็น ต้น และเครื่องบริวารทุกอย่างที่สมควรแก่ภิกษุสงฆ์ที่มาจากทิศทั้ง

๔ มี พระพุทธเจ้าเป็นประธาน แล้วมอบถวายสิ่งทั้งหมดนั้นแต่ท่าน พระสารีบุตรเถระ. ลำดับนั้น พระเถระ ได้ถวายสิ่งทั้งหมดนั้น แต่ ภิกษุสงฆ์มาจากทิศทั้ง ๔ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน อุทิศแก่นาง เปรตนั้น. นางเปรตนั้น ได้อนุโมทนาส่วนบุญนั้นแล้ว บังเกิดใน เทวโลก เป็นผู้พรั่งพร้อมด้วยสิ่งที่น่าปรารถนาทุกอย่าง ในวันต่อมาก็ได้เข้าไปหาท่านพระมหาโมคคัลลานเถระ ไหว้แล้วยืนอยู่. พระเถระสอบถามนางเปรตนั้น. นางเปรตนั้น ได้แจ้งเหตุที่ตนเข้าถึง ความเป็นเปรต และเข้าถึงความเป็นเทวดาอีก. ด้วยเหตุนี้ท่านจึง กล่าวว่ :-

ท่านพระสารีบุตรเถระผู้มีจิตอนุเคราะห์ ได้ฟังคำของ มารดาแล้ว จึงปรึกษากับท่านพระมหาโมคคัลลานะเถระ ท่าน พระอนุรุทธะและท่านพระกัปปิณะ แล้วให้สร้างกุฏิ ๔ หลัง ถวายกุฏิทั้งข้าวและน้ำแด่พระสงฆ์มาจากทิศทั้ง ๔ อุทิศส่วน กุศลไปให้แก่มารดา. ในทันใดนั้นเอง วิบากคือ ข้าว น้ำ และผ้าก็เกิดขึ้น นี่เป็นผลแห่งทักษิณา ภายหลังนางมีร่างกาย บริสุทธิสะอาด นุ่งห่มผ้าอันมีค่า ยิ่งกว่าผ้าแคว้นกาสิ ประดับ ด้วยรัตนาภรณ์อันวิจิตร เข้าไปหาท่านพระมหาโมคคัลลานะ เถระ

ลำดับนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะ ถามนางเปรตนั้นว่า

ดูก่อน นางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ส่องสว่าง ใสไปทุกทิศ สถิตอยู่ดุจดาวประกายพริ้ว. ท่านมีวรรณะ เช่นนี้ เพราะกรรมอะไร อิฏฐุผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมาน นี้ เพราะกรรมอะไร และโภคะทุกสิ่งทุกอย่าง อันเป็นที่พอใจ ย่อมบังเกิดแก่ท่าน เพราะกรรมอะไร. ดูก่อน นางเทพธิดา

ผู้มีอำนาจมาก อาตมาพขอถามท่าน เมื่อท่านเป็นมนุษย์
ได้ทำบุญอะไรไว้ อนึ่งท่านมีอำนาจรุ่งเรือง และมีรัศมีกาย
สว่างไสวไปทุกทิศอย่างนี้ เพราะบุญอะไร.

ลำดับนั้น นางเปตจึงตอบโดยนัยมีอาทิว่า ดิฉัน เป็นมารดา
ของท่านพระสารีบุตร. คำที่เหลือมีนัยดังกล่าวมาแล้วนั้นแล. ลำดับ
นั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะเถระ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี-
พระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็นอัตถุ-
ปัตติเหตุแล้ว ทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้เข้าถึงพร้อมแล้ว. เทศนา
นั้นได้มีประโยชน์แก่มหาชน ฉะนั้นแล.

จบ อรรถกถาสาริปุตตเถรมาตุเปตวิตถุที่ ๒

๓. มัตตาเปติวัตถุ

ว่าด้วยผู้ดูร้ายตายเป็นนางเปรต

นางติสสาถามหญิงเปรตตนหนึ่งว่า

[๑๐๐] ดูก่อนนางเปรตผู้ชুবผมมีแต่ซี่โครง ท่านเป็นผู้เปลือย
กาย มีรูปร่างน่าเกลียด ชুবผม มีตัวสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น
ท่านเป็นใคร มายืนอยู่ในที่นี่.

นางเปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อน ท่านชื่อติสสา ส่วนฉันชื่อมัตตา เป็นหญิงร่วม
สามีกับท่าน ได้ทำกรรมอันลามกไว้ จึงจากมนุษย์โลกนี้ไปสู่
เปตโลก

นางติสสาถามว่า

ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือ เพราะ
วิบากแห่งกรรมอะไร ท่านจึงจากมนุษย์โลกนี้ไปสู่เปตโลก.

นางเปรตนั้นตอบว่า

ฉันเป็นหญิงดูร้ายและหยาบคาย มักหึงหวง มีความ
ตระหนี่ เป็นคนโอ้อวด ได้กล่าววาจาชั่วแก่ท่าน จึงจากโลกนี้
ไปสู่เปตโลก

นางติสสากล่าว

เรื่องทั้งหมดนั้นเป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านเป็นหญิงดูร้ายอย่างไร แต่อยากจะถามท่านสักอย่างหนึ่ง ท่านมีสตรีระเพื่อนฝูงเพราะกรรมอะไร.

นางเปรตนั้นตอบว่า

ท่านกับฉันพากันอาบน้ำแล้ว นุ่งห่มผ้าสะอาด ตบแต่งร่างกายแล้ว แต่ฉันแต่งร่างกายเรียบร้อยยิ่งกว่าท่าน เมื่อฉันแลดูท่านคุยอยู่กับสามี ลำดับนั้น ความริษยาและความโกรธได้เกิดแก่ฉันเป็นอันมาก ทันใดนั้นฉันจึงกวาดเอาฝุ่นโปรยลงรดท่าน ฉันมีสตรีระเพื่อนด้วยฝูง เพราะวิบากแห่งกรรมนั้น.

นางติสสากล่าวว่า

เรื่องทั้งหมดนั้นเป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านเอาฝุ่นโปรยใส่ฉัน แต่ฉันอยากจะถามท่านสักอย่างหนึ่ง ท่านเป็นหิดคันไปทั่วตัว เพราะกรรมอะไร.

นางเปรตนั้นตอบว่า

เราทั้งสองเป็นคนหาญ ได้พากันไปที่ป่า ส่วนท่านนั้นหาญมาได้ แต่ฉันกลับนำเอาผลหมามู๋ยามา เมื่อท่านผลอ ฉันได้โปรยหมามู๋ลงบนที่นอนของท่าน ฉันเป็นหิดคันไปทั้งตัว เพราะวิบากแห่งกรรมนั้น.

นางติสสากล่าวว่า

เรื่องทั้งหมดนั้นเป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านโปรยผลหมามู๋ลงบนที่นอนของฉัน แต่ฉันอยากจะถามท่านสักอย่างหนึ่ง ท่านเป็นผู้เปลือยกายเพราะกรรมอะไร.

นางเปรตนั้นตอบว่า

วันหนึ่ง ได้มีการประชุมพวกมิตรสหายและญาติทั้งหลาย ส่วนท่านได้รับเชิญ แต่ฉันซึ่งร่วมสามีกับท่าน กลับไม่มีใครเชิญ เมื่อท่านผลอนฉันได้ลักผ้าของท่านซ่อนเสีย ฉันเป็นผู้เปลือยกายเพราะวิบากแห่งกรรมนั้น.

นางติสสากล่าวว่า

เรื่องทั้งหมดนั้นเป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านได้ลักผ้าของฉันไปซ่อน แต่ฉันอยากจะถามท่านสักอย่างหนึ่ง ท่านมีกลิ่นกายเหม็นดัง कुछ เพราะกรรมอะไร.

นางเปรตนั้นตอบว่า

ฉันได้ลักของหอม ดอกไม้ และเครื่องดูบไล้ อันมีค่ามากของท่านนำไปทิ้งลงในหลุม कुछ บาปนั้นฉันได้ทำไว้แล้ว ฉันมีกลิ่นกายเหม็นดัง कुछ ก็เพราะวิบากแห่งกรรมนั้น.

นางติสสากล่าวว่า

เรื่องทั้งหมดนั้นเป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า บาปนั้นท่านทำไว้แล้ว แต่ฉันอยากจะถามท่านสักอย่างหนึ่ง ท่านเป็นคนยากจนเพราะกรรมอะไร.

นางเปรตนั้นตอบว่า

ทรัพย์สิ่งใดมีอยู่ในเรือน ทรัพย์นั้นของเราทั้งสองมีเท่า ๆ กัน เมื่อไทยธรรมมีอยู่ แต่ฉันไม่ได้ทำทานอันจะเป็นที่พึงแก่ตน ฉันเป็นคนยากจนเพราะวิบากแห่งกรรมนั้น ครั้งนั้น ท่านได้เคยว่ากล่าวตักเตือนฉัน ห้ามไม่ให้ทำบาปกรรมว่า ท่านจะไม่ได้สูคติ เพราะกรรมอันลามก.

นางติสสากล่าวว่า

ท่านไม่เชื่อถือเราและริษยาเรา ขอท่านจงดูวิบากแห่งกรรมอันลามกเช่นนี้ เมื่อก่อนนางทาสีและเครื่องอาภรณ์ทั้งหลายได้ดีพร้อมแล้วในเรือนของท่าน แต่เดี๋ยวนี้ นางทาสีเหล่านั้นพากันห้อมล้อมคนอื่น โภคะทั้งหลายย่อมไม่มีแก่ท่านแน่แท้ บัดนี้ กฎุมพีผู้เป็นบิดาของบุตรเรา ยังไปในตลาดอยู่ ท่านอย่าเพิ่งไปจากที่นี่เสียก่อน บางทีเขาจะให้อะไรแก่ท่านบ้าง.

นางเปรตนั้นกล่าวว่า

ฉันเป็นผู้เปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียดชুবผอม สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น การเปลือยกายและมีรูปร่างน่าเกลียดเป็นต้นนี้ เป็นการยังความละอายของหญิงทั้งหลายให้กำเริบ ขออย่าให้กฎุมพีได้เห็นฉันเลย.

นางติสสากล่าวว่า

ถ้าอย่างนั้น ฉันจะให้สิ่งไร หรือทำบุญอะไรให้แก่ท่าน ท่านจึงจะได้ความสุข สำเร็จความปรารถนาทั้งปวง.

นางเปรตนั้นกล่าวว่า

ขอท่านจงนิมนต์ภิกษุจากสงฆ์ ๔ รูป และจากบุคคล ๔ รูป รวมเป็น ๘ รูป ให้ฉันภัตตาหาร แล้วอุทิศส่วนบุญให้ฉัน เมื่อทำอย่างนั้นฉันจึงจะได้ความสุข สำเร็จความปรารถนาทั้งปวง.

นางติสสารับคำแล้ว นิมนต์ภิกษุ ๘ รูป ให้ฉันภัตตาหาร ให้ครองไตรจีวรแล้ว อุทิศส่วนกุศลไปให้นางเปรต ข้าว น้ำและเครื่อง

นุ่งห่มอันเป็นกุศลวิบาก ได้บังเกิดขึ้นในทันใดนั้นนั่นเอง นี่เป็นผลแห่งทักษิณา ในขณะที่นั้นนั่นเอง นางเปรตมีร่างกายบริสุทธิ์สะอาด นุ่งห่มผ้าอันมีค่ายิ่งกว่าผ้าแคว้นกาสิ ประดับด้วยผ้าและอาภรณ์อันวิจิตร เข้าไปหานางติสสาผู้ร่วมสามี.

นางติสสาจึงถามว่า

ดูก่อนเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ส่องสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ สถิตอยู่จุดดาวประกายพริ้ว ท่านมีวรรณะเช่นนี้ อัญญาผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ และโภคะทุกสิ่งทุกอย่าง อันเป็นที่พอใจ ย่อมเกิดขึ้นแก่ท่านเพราะกรรมอะไร ดูก่อนนางเทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก ฉันขอถามท่านเมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ อนึ่ง ท่านมีอานุภาพอันรุ่งเรือง และมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะกรรมอะไร.

นางมัตตาเทพธิดาตอบว่า

เมื่อก่อน ท่านชื่อติสสา ฉันชื่อมัตตา เป็นหญิงร่วมสามีกันกับท่าน ฉันได้ทำกรรมอันลามกไว้ จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก ฉันอนุโมทนาทานที่ท่านให้แล้ว จึงไม่มีภัยแต่ที่ไหน คุณที่ขอท่านพร้อมด้วยญาติทุกคนจงมีอายุยืนนานเถิด คุณที่ผู้จงงาม ท่านจงประพฤดิธรรมและให้ทานในโลกนี้แล้ว จะเข้าถึงฐานะอันไม่เศร้าโศก ปราศจากฐลี ปลอดภัย อันเป็นที่อยู่แห่งท้าวสวรรค์ ท่านกำจัดมลทินคือความตระหนี่พร้อมด้วยรากแล้ว อันใคร ๆ ไม่ติเตียนได้ จักเข้าถึงโลกสวรรค์.

จบ มัตตาเปติวัตตฺถุที่ ๓

อรรถกถามัตตาเปติวัตถุที่ ๓

เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภนางเปรตชื่อว่า มัตตา จึงตรัสพระคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า **นคฺคา ทุพฺพณฺณรูปาสี** ดังนี้.

ได้ยินว่า ในกรุงสาวัตถี ได้มีกฏุมพีผู้หนึ่ง เป็นคนมีศรัทธา มีความเลื่อมใส. แต่ภริยาของเขา ไม่มีศรัทธา ไม่มีความเลื่อมใส มักโกรธและเป็นหมั่น โดยชื่อมีชื่อว่า **มัตตา**. ลำดับนั้น กฏุมพีนั้น เพราะกลัววงศ์สกุลจะขาดศูนย์ จึงได้นำหญิงอื่นชื่อว่า **ติสสา** มาจากสกุลเสมอกัน. นางเป็นผู้มีศรัทธา มีความเลื่อมใส ทั้งเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของสามี. ไม่นานนัก นางก็ตั้งครรภ์ โดยล่วงไป ๑๐ เดือน นางจึงคลอดบุตรคนหนึ่ง บุตรคนนั้นมีชื่อว่า **ภูตะ**. นางเป็นแม่บ้านที่ประเสริฐ อุปัฏฐากภิกษุ ๔ รูป โดยเคารพ, ส่วนหญิงหมั้นเกิดความริษยานางยิ่ง.

วันหนึ่ง หญิงทั้งสองคนนั้น สระผม ได้ยินผมเปียกอยู่แล้ว. กฏุมพีมีความเส่นหาผูกพันในนางชื่อว่า **ติสสา** ด้วยอำนาจคุณความดี มีใจฟูขึ้น ได้ยินเจรจามากมาย กับนางติสสานั้น. นางมัตตาอดทนต่อเหตุการณ์นั้นไม่ได้ ถูกความริษยาครอบงำ จึงขยุ้มเอาหยากเยื่อที่กวาดสุ่มไว้ในเรือนมาโปรยลงบนกระหม่อมของนางติสสา. สมัยต่อมา นางมัตตา ทำกาละแล้ว บังเกิดในกำเนิดเปรต เสวยทุกข์ ๕ ประการ เพราะพลังแห่งกรรมของตน. ก็ทุกข์นั้น จะรู้ได้ตามพระคาถานั้นเอง. ภายหลัง ณ วันหนึ่ง นางเปรตนั้น จึงแสดงตนแก่นางติสสา ผู้กำลังอาบน้ำ อยู่ด้านหลังเรือน. นางติสสา เห็นนางนั้น จึงสอบถามด้วยคาถาว่า :-

ท่านเป็นผู้เปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียด ชุบผม มีตัว
สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ดูก่อนนางผู้ชุบผม มีแต่ซี่โครง ท่าน
เป็นใครมายืนอยู่ในที่นี่.

ฝ่ายนางเปเรต ได้ให้คำตอบด้วยคาถาว่า :-

เมื่อก่อน ฉันชื่อมัตตา ท่านชื่อติสสา เป็นหญิงร่วมสามี
กับท่าน ได้ทำกรรมชั่วไว้ จึงจากมนุษยโลกนี้ไปยังเปตโลก.

นางติสสาจึงถามถึงกรรมที่เขาคทำไว้ ด้วยคาถาอีกว่า :-

ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะวิบาก
ของกรรมอะไร ท่านจึงจากมนุษยโลกนี้ไปยังเปตโลก.

ฝ่ายนางเปเรตจึงบอกกรรมที่ตนทำไว้ ด้วยคาถาอีกว่า :-

ดิฉันเป็นหญิงคู่ร้าย และหยาบช้า มักริษยา ตระหนี่
โอ้อวด ได้กล่าววาจาชั่วแก่ท่านไว้ จึงจากมนุษยโลกนี้ ไปยัง
เปตโลก.

เบื้องหน้าแต่นี้ไป หญิงทั้งสองคนนั้น ได้ประกาศคาถาว่าด้วย
การกล่าวและการกล่าวโต้ตอบกันว่า :-

ติสสา : เรื่องทั้งหมดนั้น แม้ฉันก็รู้ว่าท่านเป็นคนคู่ร้ายอย่างไร
แต่อยากจะถามท่านสักอย่างหนึ่งว่า ท่านมีสิทธิ์เป็นนุ่น เพราะ
กรรมอะไร.

นางเปเรต : ท่านกับฉันพากันอาบน้ำแล้ว นุ่งห่มผ้าสะอาด
ตบแต่งร่างกายแล้ว แต่ฉันแต่งร่างกายเรียบร้อยยิ่งกว่าท่าน เมื่อฉัน
แลดูท่านคุยอยู่กับสามี ลำดับนั้น ความริษยาและความโกรธ ได้เกิด
แก่ฉันเป็นอันมาก ทันใดนั้น ฉันจึงกวาดเอาฝุ่นโปรยรดท่าน ฉันมี

ร่างกายเปื้อนฝุ่นเพราะวิบากแห่งกรรมนั้น.

ติสสา : เรื่องทั้งหมดนั้นเป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านเอาฝุ่นไปโรยใส่ฉัน แต่ฉันอยากจะถามท่านสักอย่างหนึ่ง ท่านเป็นหิดคันไปทั้งตัว เพราะกรรมอะไร

นางเปเรต : เราทั้งสอง เป็นคนหยา ได้พากันไปป่า ส่วนท่านหยามาได้ แต่ฉันกลับนำเอาผลหมามูยมา เมื่อท่านเปลอ ฉันได้ไปรยหมามูยนั้นลงบนที่นอนของท่าน ฉันเป็นหิดคันไปทั้งตัว เพราะวิบากแห่งกรรมนั้น.

ติสสา : เรื่องทั้งหมดเป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านไปรยผลหมามูยลงบนที่นอนของฉัน แต่ฉันอยากจะถามท่านสักอย่างหนึ่ง ท่านเป็นผู้เปลือยกาย เพราะกรรมอะไร

นางเปเรต : วันหนึ่งได้มีการประชุมพวกมิตรสหายและญาติ ส่วนท่านได้รับเชิญ แต่ฉันผู้ร่วมสามีกับท่าน กลับไม่มีใครเชิญ เมื่อท่านเปลอ ฉันได้ลักผ้าของท่านไปซ่อนเสีย ฉันเป็นผู้เปลือยกาย เพราะวิบากแห่งกรรมนั้น.

ติสสา : เรื่องทั้งหมดนั้น เป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า ท่านได้ลักผ้าของฉันไปซ่อน แต่ฉันอยากจะถามท่านสักอย่างหนึ่ง ท่านมีกลิ่นกายเหม็นดังคูด เพราะกรรมอะไร.

นางเปเรต : ฉันได้ลักของหอม ดอกไม้ และเครื่องลูบไล้ อันมีค่ามากของท่านไปทิ้งลงในหลุมคูด บापนั้นฉันได้ทำไว้แล้ว ฉันมีกลิ่นกายเหม็นดังคูด เพราะวิบากกรรมนั้น.

ติสสา : เรื่องทั้งหมดนั้น เป็นความจริง แม้ฉันก็รู้ว่า บापนั้นท่านทำไว้แล้ว แต่ฉันอยากจะถามท่านสักอย่างหนึ่งว่า ท่านเป็นคนยากจน เพราะกรรมอะไร

นางเปรต : ทรัพย์สิ่งใจ มีอยู่ในเรือน ทรัพย์นั้น ของเราทั้งสอง มีอยู่เท่า ๆ กัน เมื่อไทยธรรมมีอยู่ แต่ฉันไม่ได้ทำที่พึงแก้ตน ฉันเป็นคนยากจน เพราะวิบากแห่งกรรมนั้น ครั้งนั้น ท่านได้ว่ากล่าว ตักเตือนฉัน ห้ามไม่ให้ทำกรรมชั่วว่า ท่านจักไม่ได้สุคติเพราะกรรม ชั่ว.

ติสสา : ท่านไม่เชื่อถือเรา เพราะริษยาเรา ขอท่านจงดูวิบาก แห่งกรรมชั่วเช่นนี้ เมื่อก่อนนางทาสี และเครื่องอาภรณ์ทั้งหลาย ได้ มีแล้วในเรือนของท่าน แต่เดี๋ยวนี้ทาสีเหล่านั้น พวกกันห้อมล้อมคน อื่น โภคะทั้งหลาย ก็ไม่มีแก่ท่านแน่แท้ บัดนี้กฏุมพีผู้เป็นบิดาของ บุตรเรา ยังไปตลาดอยู่ ท่านอย่าเพิ่งไปจากที่นี่เสียก่อน บางทีเขา จะให้อะไรแก่ท่านบ้าง.

นางเปรต : ฉันเป็นผู้เปลือยกายมีรูปร่างน่าเกลียด ชุบผอม สะพรังไปด้วยเส้นเอ็น การเปลือยกายและมีรูปร่างน่าเกลียด เป็น ต้นนี้ เป็นการทำความละอาย ของหญิงทั้งหลายให้กำเริบ ขออย่าให้ ท่านกฏุมพีได้เห็นฉันเลย.

ติสสา : ถ้าอย่างนั้น ฉันจะให้สิ่งไรหรือทำบุญอะไร ให้แก่ท่าน ท่านจึงจะได้ความสุข สำเร็จความปรารถนาทั้งปวงได้.

นางเปรต : ขอท่านจงนิมนต์ภิกษุจากสงฆ์มา ๔ รูป จากบุคคล ๔ รูป รวมเป็น ๘ รูป ให้ฉันภัตตาหาร แล้วอุทิศส่วนบุญให้ฉัน เมื่อ ทำอย่างนั้น ฉันจึงจะได้ความสุข สำเร็จความปรารถนาทั้งปวงได้.

นางติสสารับคำแล้ว นิมนต์ภิกษุ ๘ รูป ให้ฉันภัตตาหาร ให้ ครองไตรจีวรแล้ว อุทิศส่วนกุศลไปให้นางเปรต ในทันตาเห็นนั่นเอง กุศลวิบาก คือ ข้าว น้ำ และเครื่องนุ่งห่ม ได้เกิดขึ้น นี้เป็นผลแห่ง ทักขิณา ในขณะนั่นเอง นางเปรตมีร่างกายบริสุทธิ์สะอาด นุ่งห่ม ผ้าอันมีค่ายิ่งกว่าผ้าแคว้นกาสิ ประดับด้วยผ้าและอาภรณ์อันวิจิตร

เข้าไปหานางติสสา ผู้เป็นหญิงร่วมสามี.

ติสสา : คุณก่อนนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก ส่องสว่างไสวไปทุกทิศสถิตอยู่ ดุจดาวประกายพริ้ว ท่านมีวรรณะเช่นนี้ เพราะกรรมอะไร อธิฏฐผลสำเร็จแก่ท่านในความเป็นทิพย์นี้ เพราะกรรมอะไร และโภคะทุกสิ่งทุกอย่าง เกิดเพราะกรรมอะไร คุณก่อนนางเทพธิดา ผู้มีอำนาจมาก ฉันขอลามท่าน เมื่อท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้ อื่นๆ ท่านมีอำนาจอันรุ่งเรือง และมีรัศมีอันสว่างไสวไปทุกทิศอย่างนี้ เพราะกรรมอะไร.

เทพธิดา : เมื่อก่อนฉันชื่อมัตตา ท่านชื่อ ติสสา เป็นหญิงร่วมสามีกับท่าน ได้ทำกรรมชั่วไว้ จึงจากมนุษย์โลกนี้ไปยังเขตโลก. ฉันได้อนุโมทนาทานที่ท่านให้แล้ว จึงไม่มีภัยแต่ที่ไหน คุณพี่ ขอท่านพร้อมด้วยญาติทุกคน จงมีอายุยืนนาน คุณพี่ ผู้งดงาม ท่านจงประพฤติธรรมและให้ทานในโลกนี้แล้ว จักเข้าถึงฐานะอันไม่เศร้าโศก ปราศจากฐลี อันเป็นที่อยู่แห่งท้าวสวรรค์ ท่านกำจัดมลทินคือความตระหนี่พร้อมทั้งราก อันใคร ๆ ตีเตียนไม่ได้ จะเข้าถึงโลกสวรรค์.

ลำดับนั้น นางติสสา บอกเรื่องราวนั้นแก่ภุมพী. ภุมพীจึงได้เรียนแก่ภิกษุทั้งหลาย. ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูล แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็นอตุลุปัตติเหตุ จึงทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว. มหาชนได้ฟังธรรมนั้น กลับได้ความสลดใจ จึงกำจัดมลทินมีความตระหนี่เป็นต้น เป็นผู้ยินดีในทานและศีล มีสุคติเป็นที่ไปในเบื้องหน้า ฉะนั้นแล.

จบ อรรถกถามัตตาเปตวิตถุที่ ๓

๔. นันทาเปติวัตถุ

ว่าด้วยผู้ดูร้ายตายเป็นนางเปรต

นันทิเสนอุบาทถถามว่า

[๑๐๑] ท่านมีผิวพรรณดำ มีรูปร่างน่าเกลียด ตัวขรุขระดูน่ากลัว มีตาเหลือง เขี้ยวงอกออกเหมือนหมู เราไม่เข้าใจว่าท่านเป็นมนุษย์.

นางเปรตตอบว่า

ข้าแต่ท่านนันทิเสน เมื่อก่อน ฉันชื่อ นันทา เป็นภรรยาของท่าน ได้ทำกรรมอันลามกไว้ จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

นันทิเสนถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะวิบากแห่งกรรมอะไรท่านจึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

นางเปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อนฉันเป็นหญิงดูร้าย หยาบคาย ไม่เคารพท่าน พุดคำชั่วหยาบกะท่าน จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

นันทิเสนถามว่า

เอาละ เราจะให้ผ้านุ่งแก่ท่าน ขอท่านจงนุ่งผ้านี้แล้วจง
มา เราจักนำท่านไปเรือน ท่านไปเรือนแล้วจักได้ผ้า ข้าวและ
น้ำ ทั้งจักได้ชมบุตรและลูกสะใภ้ของท่าน.

นางเปรตนั้นตอบว่า

ผ้านั้นถึงท่านจะให้ที่มือของฉัน ด้วยมือของท่าน ก็ยอม
ไม่สำเร็จประโยชน์แก่ฉัน ขอท่านจงเลี้ยงดูภิกษุทั้งหลายผู้
สมบรูณ์ด้วยศีล ปราศจากราคะ เป็นพหูสูต ให้อิ่มหน้าด้วย
ข้าวและน้ำ แล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้ฉัน เมื่อท่านทำอย่างนั้น
ฉันจักมีความสุข สำเร็จความปรารถนาทั้งปวง.

เมื่อนันทิเสนอุบาสรรับคำแล้ว ได้ให้ท่านเป็นอันมาก คือ ข้าว
น้ำ ของเคี้ยว ผ้า เสนาสนะ ร่ม ของหอม ดอกไม้ และรองเท้า
ต่าง ๆ และเลี้ยงดูภิกษุทั้งหลายผู้สมบรูณ์ด้วยศีล ปราศจากราคะ
เป็นพหูสูตให้อิ่มหน้าด้วยข้าวและน้ำ แล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้นาง
นันทา ข้าว น้ำ และเครื่องนุ่งห่มอันเป็นวิบาก ย่อมบังเกิดในทันตา
เห็นนั้นนั่นเอง นี่เป็นผลแห่งทักษิณา ในขณะนั้นนั่นเอง นางเปรต
นั้นมีร่างกายบริสุทธิ์สะอาด นุ่งห่มผ้าอันดีมีค่ายิ่งกว่าผ้าแคว้นกาสิ
ประดับด้วยวัตถุภรณ์อันวิจิตร เข้าไปหาสามี.

นันทิเสนอุบาสรจึงถามว่า

ดูก่อนนางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนักส่องสว่างไสว
ไปทั่วทุกทิศสถิตอยู่ จูจดาวประกายพริ้ว ท่านมีวรรณะงาม
เช่นนี้ อภิลุผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ และโภคะทุกสิ่ง
ทุกอย่างอันเป็นที่พอใจ ย่อมเกิดแก่ท่านเพราะกรรมอะไร ดู
ก่อนนางเทพธิดาผู้มีอำนาจมาก ฉันขอถามท่าน เมื่อท่าน
เกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไร อนึ่งท่านมีอำนาจรุ่งเรือง และ

มีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เพราะกรรมอะไร.

นางนันทาทะพธิตาตอบว่า

ข้าแต่ท่านนันทิเสน เมื่อก่อน ฉันชื่อนันทา เป็นภรรยาของท่าน ได้ทำกรรมชั่วช้า จึงจากมนุษยโลกนี้ไปสู่เขตโลกอันอนุโมทนาทานที่ท่านให้แล้ว จึงไม่มีภัยแต่ที่ไหน ๆ คู่ก่อนคฤหบดี ขอท่านพร้อมด้วยญาติทั้งปวงจงมีอายุยืนนานเถิด คู่ก่อนคฤหบดี ท่านประพฤดิธรรมและให้ทานในโลกนี้แล้ว จะเข้าถึงถิ่นฐานอันไม่เศร้าโศก ปราศจากฐลี ปลอดภัย อันเป็นที่อยู่ของท้าวสวรรค์ ท่านกำจัดมลทิน คือความตระหนี่พร้อมด้วยรากแล้ว อันใคร ๆ ไม่ติเตียนได้ จักเข้าถึงโลกสวรรค์.

จบ นันทาเปติวัตถุที่ ๔

อรรถกถานันทาเปติวัตถุที่ ๔

เมื่อพระศาสดา ประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภนางเปเรตชื่อว่า นันทา จึงตรัสคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า กาสี ทุพฺพณฺณรูปาสี ดังนี้.

ได้ยินว่า ในหมู่บ้านตำบลหนึ่ง ไม่ไกลแต่กรุงสวตถีนัก ยังมีอุบาสกคนหนึ่ง ชื่อว่า นันทิเสน เป็นผู้มั่งคั่งร่ำรวย มีความเลื่อมใส ส่วนภริยาของเขา ชื่อว่า นันทา ไม่มีศรัทธา ไม่มีความเลื่อมใสเป็นคนตระหนี่ ดุร้าย กล่าววาจาหยาบ ไม่เคารพยำเกรงสามี ดำบริภาษแม่ผัว ดั้วววาจาว่าเป็นโจร. สมัยต่อมานางนันทานั้น ทำกาลแล้ว ไปบังเกิดในกำเนิดเปเรต แสดงตนในที่ที่ไม่ไกลหมู่บ้านนั้น

นั่นเอง. นันทิเสนอุบาสกเห็นนางนั้น จึงได้กล่าวคาถาว่า :-

ท่านมีผิวพรรณดำ มีรูปร่างน่าเกลียด ตัวขรุขระดูน่ากลัว
มีตาเหลือง มีเขี้ยวงอกออกเหมือนหมู เราไม่เข้าใจว่า ท่านจะ
เป็นมนุษย์.

นางเปรตได้ฟังดังนั้น เมื่อจะประกาศตนจึงกล่าวคาถาว่า :-

ท่านนันทิเสน เมื่อก่อนดิฉันชื่อนันทา เป็นภรรยาของ
ท่าน ได้ทำกรรมชั่วไว้ จึงจากมนุษยโลกนี้ ไปสู่เปตโลก.

เบื้องหน้าแต่นี้ไป อุบาสกนั้นจึงถามว่า :-

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะวิบาก
ของกรรมอะไร ท่านจึงจากมนุษยโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

ลำดับนั้นนางเปรต จึงได้ตอบกะนันทิเสนอุบาสกว่า

ดิฉัน เป็นหญิงดูร้าย มีวาจาหยาบคาย ไม่เคารพพี่ กล่าว
คำชู้หยาบกะพี่ จึงจากมนุษยโลกนี้ ไปสู่เปตโลก.

นันทิเสนอุบาสก จึงถามอีกว่า :-

เอาเถอะ เราจะให้ผ้าถุงแก่เจ้า เจ้าจงนำผ้านี้ ครั้นนำผ้านี้
แล้ว จงมา ฉันจะนำเจ้าไปสู่เรือน เจ้าไปเรือนแล้ว จักได้ผ้า
ขาว และน้ำ ทั้งจักได้ชมบุตรและลูกสะใภ้ของเธออีกด้วย.

ลำดับนั้น นางเปรตจึงได้กล่าวคาถา ๒ คาถา แก่นันทิเสน-
อุบาสกนั้นว่า :-

ผ้านั้น ถึงพี่จะให้ที่มีมือของฉัน ด้วยมือของพี่เอง ก็
ไม่สำเร็จประโยชน์แก่ฉันได้ ขอพี่จงเลี้ยงดูภิกษุทั้งหลาย ผู้

สมบุรณ์ด้วยศีล ผู้ปราศจากราคะ ผู้เป็นพหูสูต ให้อิมหนำ ด้วยข้าวและน้ำ แล้วอุทิศส่วนบุญไปให้ดิฉัน เมื่อท่านทำอย่าง นั้น ดิฉันจักมีความสุข สำเร็จความปรารถนาทั้งปวง.

ลำดับนั้น พระสังคีติกาจารย์ กล่าว ๔ คาถานี้ว่า :-

นันทิเสนอุบาสก รับคำแล้ว ได้ให้ทานเป็นอันมาก คือ ข้าว น้ำ ของเคี้ยว ผ้า และเสนาสนะ ร่ม ของหอม ดอกไม้ และรองเท้าหลากชนิด เลี้ยงดูภิกษุทั้งหลาย ผู้สมบุรณ์ด้วย ศีล ปราศจากราคะ เป็นพหูสูต ให้อิมหนำด้วยข้าวและน้ำแล้ว อุทิศส่วนบุญไปให้นาง ในทันตาเห็น วิบาก คือข้าว เครื่องนุ่ง ห่ม และน้ำดื่ม ก็เกิดขึ้น นี้เป็นผลแห่งทักษิณา ลำดับนั้น นาง เปรตมีร่างกายบริสุทธิ์สะอาด นุ่งห่มผ้าอย่างดี มีค่ายิ่งกว่าผ้า แคว้นกาสิ ประดับด้วยรัตนาภรณ์อันวิจิตร เข้าไปหาสามี.

ต่อแต่นั้น เป็นคาถากล่าวโต้ตอบระหว่างอุบาสกกับนางเปรตว่า

:-

ดูก่อน เทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนักส่องสว่างไสวไป ทั่วทุกทิศสถิตอยู่ ดูดาวประกายพริ้ว ท่านมีวรรณะงดงาม เช่นนี้ เพราะกรรมอะไร อัญญาผลย่อมสำเร็จแก่ท่านในวิมานนี้ เพราะกรรมอะไร และโภคะทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นที่พอใจ เกิด ขึ้นแก่ท่านเพราะกรรมอะไร ดูก่อนเทพธิดา ผู้มีอาณูภาพมาก เราขอถามท่าน เมื่อเป็นมนุษย์ ท่านทำบุญอะไรด้วย ท่านมี อาณูภาพรุ่งเรืองและมีรัศมีสว่างไสวไปทุกทิศอย่างนี้

พินันทิเสน เมื่อก่อนดิฉันซื้อนันทา เป็นภริยาของท่าน ได้ทำกรรมชั่วช้า จึงจากมนุษย์โลกนี้ไปสู่เปตโลก ดิฉันได้

อนุโมทนาทานที่ท่านให้แล้ว จึงไม่มีภัยแต่ที่ไหน ๆ คู่ก่อน
คฤหบดี ขอท่านพร้อมด้วยญาติทั้งปวง จงมีอายุยืนนานเถิด
คู่ก่อนคฤหบดี ท่านประพาศธรรมและให้ทานในโลกนี้แล้ว
จะเข้าถึงถิ่นฐานอันไม่เศร้าโศก ปราศจากทุกข์ ปลอดภัย อัน
เป็นที่อยู่ของท้าวสวรรค์ กำจัดมลทินคือความตระหนี่พร้อม
ทั้งราก ใคร ๆ ไม่ติเตียนได้ จักเข้าถึงโลกสวรรค์.

นางเทพธิดานั้น ครั้นประกาศทิพยสมบัติของตน และเหตุแห่ง
ทิพยสมบัตินั้น แก่นันทิเสนอุบาสกอย่างนี้แล้ว จึงได้ไปยังสถานที่
อยู่ของตนตามเดิม. อุบาสกแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย. ภิกษุทั้ง
หลาย จึงกราบทูล แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรง
กระทำเรื่องนั้นให้เป็นอัตถูปัตติเหตุ ทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึง
พร้อมแล้ว. เทศนานั้น ได้มีประโยชน์แก่มหาชน ฉะนั้นแล.

จบ อรรถกถานันทาเปตวิัตถุที่ ๔

๕. มัญจกุกุณทลีเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของมัญจกุกุณทลีเปต

พราหมณ์ถามว่า

[๑๐๒] ท่านตกแต่งร่างกาย ใส่ต่างหูเกลี้ยง ฯลฯ

(เหมือนในมัญจกุกุณทลีวิมานที่ ๙ สุนิกขิตตวรรคที่ ๗ ในวิมานวัตถุ)

จบ มัญจกุกุณทลีเปตวัตถุที่ ๕

อรรถกถามัญจกุกุณทลีเปตวัตถุที่ ๕

เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภมัญจกุกุณทลีเทพบุตร จึงตรัสคำเริ่มต้นว่า **อลงกโต มัญจกุกุณทลีส** ดังนี้. ข้อที่จะฟังกล่าวในเรื่องมัญจกุกุณทลีนั้น ท่านได้กล่าวไว้แล้วในอรรถกถา มัญจกุกุณทลีวิมานวัตถุ ในอรรถกถาวิมานวัตถุ ชื่อปรมัตถกปิณี เพราะฉะนั้น ฟังทราบโดยนัยดังกล่าวไว้ในอรรถกถาวิมานวัตถุนั้นนั่นแหละ.

ก็ในที่นี้ เรื่องของมัญจกุกุณทลีนั้น ท่านยกขึ้นรวบรวมไว้ในบาลีวิมานวัตถุ เพราะมัญจกุกุณทลีเทพบุตรเป็นเทวดาในวิมานก็จริง

ถึงกระนั้น เพราะเหตุที่เทพบุตรนั้น เพื่อจะกำจัดความเศร้าโศกของอทินนบุพพะพราหมณ์ ผู้ไปป่าช้า เดินเวียนรอบป่าช้าร้องไห้ เพราะความเศร้าโศกถึงบุตร จึงแปลงรูปเทวดาของตน เป็นคนมีร่างกายประพรมด้วยจันทน์เหลือง ประคองแขนทั้ง ๒ คร่ำครวญอยู่ แสดงตนโดยอาการที่ถูกทุกข์ครอบงำ เหมือนเปรต. แม้จะเป็นเปรตโดยอ้อม ก็ยอมได้ เพราะปราศจากอดีตภาพมนุษย์ ดังนั้นพึงเห็นว่า เรื่องของมัจจุรุษกุลีนั้น ท่านจึงยกขึ้นรวบรวมไว้ในบาลีเปตวัตถุ.

จบ อรรถกถามัจจุรุษกุลีนีเปตวัตถุที่ ๕

๖. กัณห์เปตวัตถุ

ว่าด้วยความปรารถนากระต่ายจากดวงจันทร์

โรหิโณยอำมาตย์กราบทูลว่า

[๑๐๓] ข้าแต่พระองค์ผู้กัณห์โคตร ขอพระองค์จงลุกขึ้นเถิด จะมีบรรทมอยู่ทำไม จะมีประโยชน์อะไรแก่พระองค์ด้วยการบรรทมอยู่เล่า ข้าแต่พระเกสวะ บัดนี้พระภาคาร่วมพระอุทรของพระองค์ ซึ่งเป็นดุจพระหทัยและนัยน์เนตรเบื้องขวาของพระองค์ มีลมกำเริบคลั่งเพื่อถึงกระต่ายไปเสียแล้ว.

พระเจ้าเกสวะ ได้ทรงฟังคำของโรหิโณยอำมาตย์แล้ว อันความเศร้าโศกถึงพระภาคาคอรอบงำ ก็รีบเสด็จลุกขึ้นทันที จับพระหัตถ์ทั้งสองของขมภูษัณทิตไวมั่นแล้ว เมื่อจะทรงปราศรัย จึงตรัสพระคาถา มีความว่า

เหตุไรหนอ เธอจึงทำคุดเป็นคนบ้าเที่ยวไปทั่วนครทวารกะนี้ เพื่ออยู่ว่า กระต่าย ๆ เธอปรารถนากระต่ายเช่นไร ฉันทจักให้นายช่างทำกระต่ายทอง กระต่ายแก้วมณี กระต่ายโลหะ กระต่ายรูปียะ กระต่ายสังข์ กระต่ายหิน กระต่ายแก้วประพาพ ให้แก่เธอ หรือว่ากระต่ายอื่น ๆ ที่เที่ยวหากินอยู่ในป่ามีอยู่ ฉันทจักให้เขานำกระต่ายเหล่านั้นมาให้เธอ เธอ

ปรารธนากระต่ายเช่นไร.

ฉมภูบัณฑิตกราบทูลว่า

ข้าพระองค์ไม่ปรารธนากระต่ายที่อาศัยแผ่นดิน ข้าพระองค์ปรารธนากระต่ายจากพระจันทร์ ข้าแต่พระเจ้าเกษวะ ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณา นำกระต่ายนั้นลงมาประทานแก่ข้าพระองค์เถิด.

พระเจ้าवासเทพตรัสว่า

ดูก่อนพระญาติ เธอจักละชีวิตที่สดชื่นไปเสียเป็นแน่ เพราะเธอปรารธนากระต่ายจากดวงจันทร์ ชื่อว่าปรารธนาสิ่งที่ไม่พึงปรารธนา.

ฉมภูบัณฑิตกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้กัณโศตร ถ้าพระองค์ทรงพร้าสอนผู้อื่นฉันใด ขอให้พระองค์ทรงทราบฉันนั้นเถิด เพราะเหตุไฉน พระองค์จงทรงพระกรรแสงถึงราชโอรสที่ทิวคตแล้ว แต่ก่อนมาแม้จนวันนี้เล่า มนุษย์หรืออมนุษย์ไม่พึงได้ตามปรารธนาว่า บุตรของเราที่เกิดมาแล้วจงอย่าตาย พระองค์จะทรงได้ราชโอรสที่ทิวคตแล้ว ซึ่งไม่ควรได้แต่ที่ไหน ข้าแต่พระองค์ผู้กัณโศตร พระองค์ทรงกรรแสงถึงราชโอรสที่ทิวคตแล้ว ไม่สามารถจะนำคืนมาด้วยมนต์ รากยา โอสถ หรือทรัพย์ได้ แม้ษัตริย์ทั้งหลายมีแวนแคว้นมาก มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทรัพย์และข้าวเปลือกมาก จะไม่ทรงชราและไม่สวรรคต ไม่มีเลย แม้ษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ สูทร คนจัณฑาล คนเทหยากเยื่อ จะไม่แก่และไม่ตายเพราะชาติของตน ก็ไม่มีเลย ชนเหล่าใด ร้ายมนต์อันประกอบด้วยองค์

๖ อันพราหมณ์คิดแล้ว คนเหล่านั้นจะไม่แก่และไม่ตายเพราะ
วิชาของตน ก็ไม่มีเลย แม้พวกฤๅษีเหล่าใดเป็นผู้สงบ มีตน
อันตำรวมแล้ว มีตบะ แม้พวกฤๅษีผู้มีตบะเหล่านั้น ย่อมละ
ร่างกายไปตามกาล พระอรหันต์ทั้งหลายมีตนอันอบรมแล้ว
ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ ลี้นบุญและบาป ย่อมทอดทิ้ง
ร่างกายนี้ไว้.

พระเจ้าวาสุเทพตรัสว่า

เธอดับความกระวนกระวายทั้งปวงของเราผู้เร่าร้อนอยู่
ให้หายเหมือนบุคคลเอาผ้าดับไฟที่ราดด้วยน้ำมันฉะนั้น เธอ
บรรเทาความโศกถึงบุตรของเราผู้ถูกความโศกครอบงำ ได้
ถอนขึ้นแล้วหนอซึ่งลูกศร คือ ความโศกอันเสียบแทงแล้ว
ที่หทัยของเรา เราเป็นผู้มีลูกศร คือ ความโศกอันถอนขึ้น
แล้ว เป็นผู้เย็น สงบแล้ว เราจะไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้อีก
เพราะได้ฟังคำของเธอ คนเหล่าใดผู้มีปัญญา ผู้อนุเคราะห์
กันและกัน คนเหล่านั้นย่อมทำอย่างนี้ ย่อมยังกันและกันให้
หายโศก เหมือนเจ้าชายฆฎะยังพระเชษฐาให้หายโศกฉะนั้น
พวกอำมาตย์ผู้เป็นบริจาริกาของพระราชบิดา เป็นเช่นนี้ ย่อม
แนะนำด้วยสุภาพิต เหมือนเจ้าชายฆฎะแนะนำพระเชษฐา
ของตน พระราชานั้นจะมีความโศกมาแต่ไหน.

จบ กัณห์เปตวัตถุที่ ๖

อรรถกถากัณห์เปตวัตถุที่ ๖

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภ อุบาสกคนหนึ่งลูกตาย จึงตรัสพระคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า **อุฏฺเฐหิกณฺห กิ เสสิ** ดังนี้.

ได้ยินว่า ในกรุงสาวัตถี ยังมีบุตรของอุบาสกคนหนึ่งทำกาลแล้ว. อุบาสกนั้น เพียบพร้อมไปด้วยลูกศรคือ ความเศร้าโศก เพราะการตายของลูกนั้น ไม่อาบน้ำ ไม่กินข้าว ไม่จัดแจงการงาน ไม่ไปยังที่อุปัฏฐากพระพุทฺธเจ้า บ่นเพ้ออย่างเดียว พลางกล่าวว่า เจ้าเป็นลูกที่รัก เจ้าละทิ้งพ่อไปไหนเสียก่อน. ในเวลาใกล้รุ่ง พระศาสดาทรงตรวจดูสัตว์โลก ทรงเห็นอุปนิสัยแห่งโศดาปัตติผลของอุบาสกนั้น รุ่งขึ้นแวดล้อมไปด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จไปบิณฑบาตยังกรุงสาวัตถี ทรงเสวยพระกระยาหารเสร็จแล้ว จึงทรงส่งภิกษุทั้งหลายไป ส่วนพระองค์มีพระอาณนฺท์เถระเป็นปัจฉิมสมณะ ได้เสด็จไปยังประตูเรือนของอุบาสกนั้น คนทั้งหลายจึงได้แจ้งแก่อุบาสกว่า พระศาสดาเสด็จมาถึงแล้ว. ลำดับนั้น คนในเรือนของอุบาสกนั้น จึงพากันตบแต่งเสนาสนะที่ประตูเรือน แล้วนิมนต์พระศาสดาให้ประทับนั่ง ประคองอุบาสกพาเข้าไปเฝ้าพระศาสดา. พระศาสดาทรงเห็นเขอนั่งอยู่ ณ ส่วนข้างหนึ่ง จึงตรัสถามว่า อุบาสก ท่านเสียใจอะไรหรือ ? เมื่ออุบาสกกราบทูลให้ทรงทราบ จึงตรัสว่า อุบาสก แต่โบราณบัณฑิตทั้งหลาย ฟังถ้อยคำของบัณฑิตทั้งหลายแล้ว ไม่เศร้าโศกถึงบุตรที่ตายไป ดังนี้แล้ว อันอุบาสกนั้นทูลอาราธนา จึงทรงนำอดีตนิทานมาว่า :-

ในอดีตกาล ในกรุงทวารวดี มีพระราชาน้องกัน ๑๐ คน คือ

พระเจ้าวสุเทพ พลเทพ จันทเทพ สุริยเทพ อัคคีเทพ วรุณเทพ อัมรินทร์เทพ บัษุณเทพ ฌฎบัณฑิตเทพ และอังกูรเทพ. ในเจ้าเหล่านั้น โอรสผู้เป็นที่รักของวสุเทพมหาราช ได้ทิวงคตลง. เพราะเหตุนั้น พระราชา จึงถูกความเศร้าโศกครอบงำ ทรงละพระราชกรณียกิจทุกอย่าง ยึดแม่แคร์เดียว ทรงบรรทมบนเพ้อไป. ในเวลานั้น ฌฎบัณฑิตเทพ ทรงพระดำริว่า เว้นเราเสียคนอื่นใครเล่า ที่ชื่อว่า สามารถจะแก้ไขความเศร้าโศกของพี่ชายเราย่อมไม่มี เราจะขจัดความเศร้าโศกของพี่ชายเราด้วยอุบาย. ท่านฌฎบัณฑิต จึงแปลงเพศเป็นคนบ้า แหงนดูอากาศ เทียวไปทั่วพระนครพลางกล่าว ว่า ท่านจงให้กระต่ายแก่เรา ท่านจงให้กระต่ายแก่เราเถิด. ชาวพระนครทั้งสิ้น พากันแตกตื่นว่า ฌฎบัณฑิตเป็นบ้าเสียแล้ว.

เวลานั้น อำมาตย์ชื่อว่า โรหิไณยไปเฝ้าพระเจ้าวสุเทพ เมื่อจะนั่งสนทนากับพระเจ้าวสุเทพ จึงกล่าวคาถานี้ว่า:-

ข้าแต่พระองค์ผู้กัณโศตร ขอพระองค์จงลุกขึ้นเถิด จัก
มัวบรรทมอยู่ทำไม จะมีประโยชน์อะไรแก่พระองค์ ด้วยการ
บรรทมอยู่เล่า ข้าแต่พระเกษวะ บัดนี้ พระภาดาพร้อมอุทร
ของพระองค์ผู้เป็นดูพระทัย และนัยน์เนตรเบื้องขวาของ
พระองค์ มีลมกำเริบคลั่งเพื่อถึงกระต่าย.

พระศาสดา เมื่อจะทรงแสดงความที่พระเจ้าวสุเทพ ได้สดับคำ
ของอำมาตย์นั้นแล้ว เสด็จลุกขึ้นจากที่บรรทม พระองค์เป็นผู้ตรัสรู้
ยิ่ง จึงตรัสคาถานี้ว่า :-

พระเจ้าเกษวะ ได้สดับคำของโรหิไณยอำมาตย์นั้นแล้ว ผู้
ถูกความเศร้าโศกถึงพระภาดาครอบงำ ก็รีบเสด็จลุกขึ้นทันที.

พระราชินี เสด็จลุกขึ้นแล้ว รีบลงจากปราสาท แล้วเสด็จไปหา
หมงมณี จีบมือทั้ง ๒ ของหมงมณีไว้มนั้น เมื่อจะเจรจากับท่าน
จึงกล่าวคาถา ๓ คาถาว่า :-

เหตุไรหนอ เธอจึงทำตัวเหมือนคนบ้า เทียวไปทั่วนคร
ทวารกะนี้ บ่นเพ้อว่า กระจ่าย กระจ่าย เธอปรารถนากระจ่าย
เช่นไร ฉันจะให้หายช่างทำกระจ่ายทองคำ กระจ่ายแก้วมณี
กระจ่ายโลหะ กระจ่ายเงิน กระจ่ายสังข์ กระจ่ายศิลา กระจ่าย
แก้วประพาฬ ให้แก่เธอ หรือกระจ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องอยู่ใน
ป่าก็มีอยู่ ฉันจะให้เขานำกระจ่ายเหล่านั้นมาให้แก่เธอ เธอ
ปรารถนากระจ่ายเช่นไรเล่า.

หมงมณีได้ฟังดังนั้น จึงกล่าวคาถาว่า :-

ข้าพระองค์ ไม่ปรารถนากระจ่ายที่อาศัยอยู่บนแผ่นดิน
ข้าพระองค์ปรารถนากระจ่ายจากดวงจันทร์ ข้าแต่พระเจ้าเก-
สวะ ขอพระองค์โปรดนำกระจ่ายนั้นมาประทานแก่ข้าพระ-
องค์เถิด.

พระราชินีทรงสดับดังนั้นจึงถึงความโทมัสว่า พระภคินี
ของเราเป็นบ้าเสียแล้ว โดยมีต้องสงสัย จึงตรัสคาถาว่า :-

ดูก่อน พระญาติ เธอจักละชีวิตอันสดชื่นไปเสียเป็นแน่
เพราะเธอปรารถนากระจ่ายจากดวงจันทร์ ชื่อว่า ปรารถนา
สิ่งที่ไม่พึงปรารถนา.

หมงมณีได้ฟังพระดำรัสของพระราชินีได้ยั้งหนึ่งเสี้ยว เมื่อจะ
แสดงความนี้ว่า ข้าแต่พี่ชาย พระองค์เมื่อรู้ว่า หม่อมฉันปรารถนา
กระจ่ายจากดวงจันทร์ ครั้นไม่ได้กระจ่ายนั้น จักสิ้นชีวิต เพราะเหตุ

ไร พระองค์ไม่ได้โอรสที่ตายไปแล้วจึงเสรำโศกถึง จึงกล่าวคาถาว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้กัณโศตร ถ้าพระองค์ทรงพร้าสอนผู้อื่น
อย่างที่ทรงทราบไซ้ริ เพราะเหตุไร แม้ทุกวันนี้พระองค์ก็ยัง
ทรงเสรำโศกถึงบุตรที่ตายแล้ว ในกาลก่อนเล่า.

ฉนุบัณฑิต ยืนอยู่ที่ระหว่างถนนอย่างนั้นแล ทูลว่า อันดับแรก
หม่อมฉันปรารถนาสิ่งที่ปรากฏแก่สายตาอยู่อย่างนี้ ส่วนพระองค์
เสรำโศกเพื่อต้องการสิ่งที่ไม่ปรากฏ เมื่อจะแสดงธรรมแก่พระราชา
จึงกล่าวคาถา ๒ คาถาว่า :-

กัณนุขย์ หรืออมนุขย์ ไม่พึงได้ตามปรารถนาว่า ขอ
บุตรของเราที่เกิดมาจงอย่าตายเลย พระองค์จะพึงได้โอรสที่
ทิวคตแล้ว ที่ไม่ควรได้แต่ที่โหนด. ข้าแต่พระองค์ผู้กัณโศตร
พระองค์ทรงกันแสงถึงโอรสที่ทิวคตแล้ว ซึ่งไม่สามารถจะ
นำกลับมาด้วยมนต์ รากยา โอสถ หรือทรัพย์ได้.

ฉนุบัณฑิต เมื่อจะแสดงอีกว่า ข้าแต่พี่ชาย ขึ้นชื่อว่า ความตาย
นี้ ใคร ๆ ไม่อาจจะห้ามได้ ด้วยทรัพย์ ด้วยชาติ ด้วยวิชา ด้วยศีล
หรือด้วยภาวณาได้ จึงแสดงธรรมแก่พระราชาด้วยคาถา ๕ คาถาว่า
:-

กษัตริย์ทั้งหลาย แม้จะมีแวนแคว้น มีทรัพย์มาก มีโภคะ
มาก มีทรัพย์และธัญญาหารมาก จะไม่ทรงชรา จะไม่ทรง
สวรรคต ไม่มีเลย. กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ สูทร คน
จันทาล และคนเทหยากเยื่อ และคนอื่น ๆ จะไม่แก่ จะไม่ตาย
เพราะชาติของตน ก็ไม่มีเลย

ชนเหล่าใด ร่ายมนต์อันประกอบด้วยองค์ ๖ อันพราหมณ์

คิดไว้แล้ว คนเหล่านั้นและคนเหล่านี้จะไม่แก่ และไม่ตาย เพราะวิชาของตนก็ไม่มีเลย.

แม้พวกฤๅษีเหล่าใด เป็นผู้สงบ มีตนสำรวมแล้ว มีตะแพะ แม้พวกฤๅษี ผู้มีตะแพะเหล่านั้น ย่อมละร่างกายไปตามกาล พระอรหันต์ทั้งหลาย มีตนอันอบรมแล้ว ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ สิ้นบุญและบาป ยังทอดทิ้งร่างกายนี้ไว้.

เมื่อฆฏิภณทัตติกล่าวธรรมอย่างนี้ พระราชาได้ทรงสดับดังนั้น เป็นผู้ปราศจากลูกศรคือความโศก มีใจเลื่อมใส เมื่อจะสรรเสริญฆฏิภณทัตติ จึงได้กล่าวคาถาที่เหลือว่า

เธอดับความกระวนกระวายทั้งปวงของเราผู้เร่าร้อนให้หายไป เหมือนบุคคลเอาน้ำดับไฟที่ราดด้วยน้ำมัน ฉะนั้น เธอบรรเทาความโศกถึงบุตรของเรา ผู้ถูกความโศกครอบงำ ได้ถอนขึ้นแล้วหนอ ซึ่งลูกศรคือความโศกอันเสียบแทงที่หทัยของเรา เราเป็นผู้มีลูกศรคือความโศกอันถอนขึ้นแล้ว เป็นผู้เย็นสงบแล้ว เราจะไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้อีก เพราะได้ฟังคำของเธอ

ชนเหล่าใดผู้มีปัญญา ผู้อนุเคราะห์กันแลกัน ชนเหล่านั้น ย่อมทำอย่างนี้ ย่อมยังกันและกันให้หายโศก เหมือนเจ้าชายฆฏิภณทัตติ ทำพระเชษฐาให้หายโศก ฉะนั้น

พระศาสดา ครั้นทรงนำพระธรรมเทศนານี้มาแล้ว จึงตรัสว่า อย่างนั้นอุบาสก โปรดภณทัตติทั้งหลาย ฟังถ้อยคำของภณทัตติทั้งหลายแล้ว ขจัดความเศร้าโศกเพราะบุตรเสียได้ ดังนี้แล้ว จึงประกาศสัจจะประชุมชาดก. ในที่สุดสัจจะ อุบาสกดำรงอยู่ในโสตาปัตติผลแล.

จบ อรรถกถากันหนเปตวัตถุที่ ๖

๗. ธนपालเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตหิว ๕๕ ปี

พวกพ่อค้าถามเปรตตนหนึ่งว่า

[๑๐๔] ท่านเปลือยกาย มีรูปร่างน่าเกลียด ชูบผอม สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น เห็นกระดูกซี่โครง แน่เพื่อนยาก ท่านเป็นใครหนอ.

เปรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ข้าพเจ้าเป็นเปรต ทุกข์ยากเกิดอยู่ในยมโลก ได้ทำกรรมอันลามกไว้ จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

พวกพ่อค้าถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกายวาจาใจ หรือ เพราะวิบากแห่งอะไร ท่านจึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

เปรตนั้นตอบว่า

มีพระนครของพระเจ้าทศัณฺนราช ปราบภูนามว่า เอระกัจฉะ เมื่อก่อนข้าพเจ้าเป็นเศรษฐีอยู่ในนครนั้น ประชาชน

เรียกข้าพเจ้าว่า ธนपालเศรษฐี ข้าพเจ้ามีเงิน ๘๐ เล่ม-
เกวียน ทองคำ แก้วมุกดา แก้วไพฑูรย์ ก็มีมากมายเหลือที่
จะนับ แม้ข้าพเจ้าจะมีทรัพย์มากมายถึงเพียงนั้น ก็ไม่รักที่
จะให้ทาน ปิดประตูบริโภคอาหารด้วยคิดว่าพวกยากอย่าได้
เห็นเรา ข้าพเจ้าไม่มีศรัทธา เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น ได้
ดำ่ว่าพวกยาก และห้ามปรามมมหาชนผู้ให้ทานทำบุญ เป็น
ต้น ด้วยคำว่า ผลแห่งทานไม่มี ผลแห่งการตำรวมจักมีแต่
ที่ไหน ได้ทำลายสระน้ำ บ่อน้ำที่เขาขุดไว้ สวนดอกไม้ สวน
ผลไม้ ศาลาน้ำ และสะพานโนที่เดินลำบาก ที่เขาปลูกสร้าง
ให้พินาศ ข้าพเจ้านั้นไม่ได้ทำความดีได้เลย ทำแต่ความชั่ว
ไว้ จูติจากชาตินั้นแล้ว บังเกิดในเปตวิสัย เพียบพร้อมไปด้วย
ความหิวกระหายตลอด ๕๕ ปี ตั้งแต่ตายแล้ว ข้าพเจ้ายัง
ไม่ได้กินข้าวและน้ำเลยแม้แต่หยอย การสงวนทรัพย์ คือ ไม่
ให้แก่ใคร ๆ เป็นความพินาศของสัตว์ทั้งหลาย ความฉิบหาย
ก็คือการสงวนทรัพย์ ได้ยินว่าเปรตทั้งหลายรู้ว่า การสงวน
ทรัพย์คือการไม่ให้แก่ใคร ๆ เป็นความพินาศ เมื่อก่อนข้าพเจ้า
สงวนทรัพย์ไว้ เมื่อทรัพย์มีอยู่เป็นอันมาก ไม่ให้ทาน เมื่อ
ไทยธรรมมีอยู่ ไม่ทำที่พึ่งแก่ตน ข้าพเจ้าได้รับผลแห่งกรรม
ของตนจึงเดือดร้อนในภายหลัง พ้นจาก ๔ เดือนไปแล้ว
ข้าพเจ้าจักตายจากภพเปรต จักไปตกนรกอันเผ็ดร้อนสาหัส
มี ๔ เหลี่ยม ๔ ประตู จำแนกเป็นห้อง ๆ ล้อมด้วยกำแพง
เหล็ก ครอบด้วยแผ่นเหล็ก พื้นของนรคนั้น ล้วนแล้วด้วย
ทองแดงลูกเป็นเปลวเพลิง ประกอบด้วยความร้อน แผ่ไป
ตลอดร้อยโยชน์โดยรอบ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ ข้าพเจ้าจักต้องเสวย
ทุกขเวทนาในนรคนั้นตลอดกาลนาน ก็การเสวยทุกขเวทนา

เช่นนี้ เป็นผลแห่งกรรมอันชั่ว เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเสว้า โศกที่จะไปเกิดในนรกอันเร่าร้อนนั้น ข้าแต่ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอเตือนท่านทั้งหลาย ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลายผู้มาประชุมกันในที่นี้ พวกท่านอย่าได้ทำบาปกรรมในที่ไหน ๆ คือ ในที่แจ้งหรือที่ลับ ถ้าพวกท่านจักกระทำ หรือกระทำบาปกรรมนั้นไว้ แม้พวกท่านจะเหาะหนีไปอยู่ที่ไหน ก็ย่อมไม่พ้นไปจากทุกข์ ขอท่านทั้งหลายจงตั้งสมาธิ จงตั้งจิตประพฤต้อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในสกุล เป็นผู้ถือกุศลแก่สมณะและพราหมณ์ ท่านทั้งหลายจักไปสวรรค์ ด้วยการปฏิบัติอย่างนี้ บุคคลจะอยู่ในอากาศ ในท่ามกลางมหาสมุทร หรือเข้าไปสู่ช่องภูเขา จะพึงพ้นจากบาปกรรม ไม่มีเลย หรือบุคคลอยู่ในส่วนแห่งภาคพื้นใด พึงพ้นจากบาปกรรม ส่วนแห่งภาคพื้นนั้นก็ไม่มี.

จบ ธนपालเปตวัตถุที่ ๗

อรรถกถาธนपालเสฏฐิเปตวัตถุที่ ๗

พระศาสดาเมื่อเสด็จประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภเปตธนपाल จึงตรัสพระคาถานี้มีคำเริ่มต้นว่า **นคโค ทุพฺพณฺณรุโปสิ**.

ได้ยินว่า เมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่เสด็จอุบัติ ในนครเอรภจะปัญ-ณรัฐ ยังมีเศรษฐีคนหนึ่ง ชื่อว่า **ธนपाल**กะ เป็นผู้ไม่มีศรัทธา ไม่มีความเลื่อมใส เป็นคนตระหนี่ เป็นนัตถิกทิฏฐิบุคคล กิริยาของเขาปรากฏตามพระบาลีนั้นแหละ. เขาทำกาละแล้วบังเกิดเป็นเปรตใน ที่กัณดารทะเลทราย เขามีร่างกายประมาณเท่าลำต้นตาล มีผิวหนึ่ง

ปูดขึ้นหยาบ มีผมยุ่งเหยิง หน้าสะพรั่งกลัว มีรูปพรรณน่าเกลียด มีรูป
ซีเหร่พิลึก เห็นเข้าหน้าสะพรั่งกลัว เขาไม่ได้แม่ลิตข้าวหรือหยาดน้ำ
ตลอด ๕๕ ปี มีคอ ริมฝีปาก และลิ้นแห้งผาก ถูกความหิวกระหาย
ครอบงำ เทียวรุ่งง่านไปทางโน้นทางนี้.

ครั้นเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายเสด็จอุบัติขึ้นในโลก
ทรงประกาศพระธรรมจักรอันบวร ประทับอยู่ในกรุงสาวัตถีโดยลำ-
ดับ พ่อค้าชาวกรุงสาวัตถีบรรทุกสินค้าเต็ม ๕๐๐ เล่มเกวียน ไปยัง
อุตตราภคชนบท ขายสินค้า แล้วเอาเกวียนบรรทุกสินค้าที่ได้กลับ
มา ในเวลาเย็น ถึงแม่น้ำแห่งสายหนึ่ง จึงปลดเกวียนไว้ในที่นั้น พัก
แรมอยู่ราตรีหนึ่ง ลำดับนั้น เปรตนั้นถูกความกระหายครอบงำมา
เพื่อต้องการน้ำดื่ม ไม่ได้น้ำดื่มแม้สักหยาดเดียว ในที่นั้น หมดหวัง
ชาวอนลัมลง เหมือนตารากขาดจะนั้น. พวกพ่อค้าเห็นดังนั้น จึง
พากันถามด้วยคำถามนี้ว่า :-

**ท่านเปลือยกายมีรูปร่างน่าเกลียด ชูบผอม สะพรั่งไปด้วย
เส้นเอ็น เห็นกระดูกซี่โครง แน่เพื่อนยาก ท่านเป็นใครกัน
หนอ.**

ลำดับนั้นเปรตตอบว่า :-

**ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นเปรตทุกข์ยาก เกิดในยมโลก
ทำกรรมชั่วไว้ จึงจากโลกนี้ไปสู่เขตโลก.**

ครั้นอ้างตนดังนี้แล้ว ถูกพ่อค้าถามถึงกรรมที่เขาทำอีกว่า :-

**ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกายวาจาและใจ เพราะวิบาก
ของกรรมอะไร จึงจากโลกนี้ไปยังเขตโลก.**

เมื่อจะแสดงประวัติของตน ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เดิมแต่

ที่ที่ตนเกิดในกาลก่อน และเมื่อจะให้โอวาทแก่พวกพ่อค้า ได้กล่าว
คาถาเหล่านี้ ความว่า :-

มีพระนครของพระเจ้าทสันนราช ปราบภูนามว่า เอรักจ-
ฉะ เมื่อก่อนข้าพเจ้าเป็นเศรษฐีอยู่ในพระนครนั้น ประชาชน
เรียกข้าพเจ้าว่า ธนपालเศรษฐี ข้าพเจ้ามีเงิน ๘๐ เล่มเกวียน
ทองคำ แก้วมุกดา แก้วไพฑูรย์ ก็มีมากมายเหลือที่จะนับ แม้
ข้าพเจ้า จะมีทรัพย์มากมายถึงเพียงนั้น ก็ไม่รักที่จะให้ทาน
ปิดประตูบริโภคอาหาร ด้วยคิดว่า พวกยาก อย่าได้เห็น
เรา ข้าพเจ้าไม่มีศรัทธา เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น ได้ด่า
พวกยากและห้ามปราชญ์ผู้ให้ทานทำบุญเป็นต้น ด้วย
คำว่า ผลแห่งทานไม่มี ผลแห่งการตำรวมจักมีแต่ที่ไหน ได้
ทำลายสระน้ำ บ่อน้ำ ที่ขุดไว้ สวนดอกไม้ สวนผลไม้ ศาลา
น้ำ และสะพานในที่เดินลำบาก ที่เขาปลูกสร้างให้พินาศไป
ข้าพเจ้านั้นไม่ได้ทำคุณงามความดีไว้เลย ทำแต่กรรมชั่วไว้
จตุจากชาตินั้นแล้ว เกิดในเปตวิสัย เพียบพร้อมไปด้วยความ
หิวกระหายตลอด ๕๕ ปี ตั้งแต่ตายแล้ว ข้าพเจ้ายังไม่ได้กิน
ข้าวและน้ำเลย แม้แต่น้อย การสงวนทรัพย์ คือ ไม่ให้แก่ใคร
ๆ เป็นความพินาศ ของสัตว์ทั้งหลาย ความฉิบหายก็คือ ความ
สงวนทรัพย์ ได้ยินว่า เปรตทั้งหลายรู้ว่า การสงวนทรัพย์ คือ
การไม่ให้แก่ใคร ๆ เป็นความพินาศ เมื่อก่อนข้าพเจ้าสงวน
ทรัพย์ไว้ เมื่อทรัพย์มีอยู่เป็นอันมาก ไม่ให้ทาน เมื่อไทยธรรม
มีอยู่ ไม่ทำที่พึ่งแก่ตน ข้าพเจ้าได้รับผลแห่งกรรมของตน จึง
เดือดร้อนในภายหลัง พ้นจาก ๔ เดือนไปแล้ว ข้าพเจ้าจัก
ตายจากภพเปรต จักตกนรกอันเผ็ดร้อนสาหัส มี ๔ เหลี่ยม

๔ ประตุ จำแนกเป็นห้อง ๆ ล้อมด้วยกำแพงเหล็ก ครอบด้วยแผ่นเหล็ก พื้นของนรคนั้น ล้วนแล้วด้วยทองแดง ลูกเป็นเปลวเพลิง ประกอบด้วยความร้อน แผ่ไปตลอดร้อยโยชน์โดยรอบ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ ข้าพเจ้าจักต้องเสวยทุกขเวทนา ในนรคนั้น ตลอดกาลนาน การเสวยทุกขเวทนาเช่นนี้ เป็นผลของกรรมชั่ว เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเสรำโศกที่จะไปเกิดในนรคนั้น เราร้อนนั้น ข้าแต่ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอเตือนท่านทั้งหลาย ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลาย ผู้มาประชุมกันในที่นี้ พวกท่านอย่าได้ทำกรรมชั่ว ในที่ไหน ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่แจ้งหรือที่ลับ ถ้าว่าพวกท่านจักกระทำ หรือกำลังทำกรรมชั่วนั้นไว้ แม้พวกท่านจะเหาะหนีไป ในที่ไหน ๆ ก็ย่อมไม่พ้นไปจากทุกข์ ขอท่านทั้งหลาย จงเลี้ยงมารดา จงเลี้ยงบิดา ประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล เป็นผู้เกื้อกูลแก่สมณะ และพราหมณ์ ท่านทั้งหลาย จักไปสวรรค์ด้วยการปฏิบัติอย่างนี้

พวกพานิชเหล่านั้น ได้สดับคำของเปรตทั้งหลาย เกิดความสังเวช เมื่อจะอนุเคราะห์เปรตนั้น จึงเอาภาชนะตักน้ำดื่มมา ให้เขานอนลงแล้ว กรอกเข้าทางปาก. แต่หน้าน้ำที่มหาชน ราดลงหลายครั้ง ก็ไม่ไหลลงสู่ลำคอ เพราะพลังแห่งกรรมชั่วของเปรตนั้น. จักกำจัดความกระหายได้ที่ไหนเล่า. พ่อค้าเหล่านั้นจึงถามเปรตว่า ท่านได้ความโปร่งใจอะไรบ้างไหม ? เปรตนั้นตอบว่า ถ้าหากน้ำที่ชนมีประมาณเพียงนี้ กรอกเข้าไปตลอดเวลาเพียงเท่านี้ ได้ไหลเข้าไปในลำคอของเราแม้เพียงสักหยดเดียว ความหลุดพ้นไปจากกำเนิดเปรตนี้ จงอย่ามีเลย. ลำดับนั้น พ่อค้าเหล่านั้น ได้ฟังดังนั้น จึงเกิด

ความสังเวชยิ่งนัก พวกเขากล่าวว่า ก็อุบายอะไร ๆ เพื่อระงับความ
กระหายมีบ้างไหม ? เปรตตอบว่า เมื่อกรรมชั่วนี้สิ้นไป เมื่อพวก
ญาติถวายทานแด่พระตถาคต หรือสาวกของพระตถาคต อุทิศทาน
ให้แก่เรา, เราก็จักพ้นจากความเป็นเปรตนี้ไปได้. พวกพ่อค้าได้
ฟังดังนั้นจึงพากันไปกรุงสาวัตถี เฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า กราบทูล
เรื่องนั้น รับสรณคมน์และศีล ถวายทานแด่ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้า
เป็นประธาน ตลอด ๗ วัน แล้วอุทิศส่วนบุญแก่เปรตนั้น. พระผู้มี-
พระภาคเจ้า ทรงทำเรื่องนั้นให้เป็นอัตถูปปัตติเหตุ แล้วแสดงธรรม
แก่บริษัททั้ง ๔. และมหาชนละมลิน คือความตระหนี่ มีโลภะเป็น
ต้น ได้เป็นผู้ยินดียิ่งในบุญมีทานเป็นต้น ฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาชนपालเสฏฐิเปตวัตถุที่ ๗

๘. จูฬเสฏฐิเปตวัตถุ

ว่าด้วยคฤหบดีตระหนี่เกิดเป็นเปรตเปลือยผอม

พระเจ้าอชาตศัตรูตรัสถามจูฬเสฏฐิเปตว่า :-

[๑๐๕] ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ท่านเป็นบรรพชิต เปลือยกายชুবผอม เพราะเหตุแห่งกรรมอะไร ท่านจะไปที่ไหนในราตรีเช่นนี้ ขอท่านจงบอกการที่ท่านจะไปแก่เราเถิด เราสามารถจะให้ทรัพย์เครื่องปลื้มใจแก่ท่านด้วยความอุตสาหะทั้งปวง.

จูฬเสฏฐิเปตกราบทูลว่า

เมื่อก่อนพระนครพาราณสีมีกิตติคุณเลื่องลือไปไกล ข้าพระองค์เป็นคฤหบดีผู้มั่งคั่งอยู่ในพระนครนั้น แต่เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่นไม่เคยให้สิ่งของแก่ใคร ๆ มีใจซ่องอยู่ในอามิส ได้ถึงวิสัยแห่งพญายมเพราะความเป็นผู้ทุศีล ข้าพระองค์ลำบากแล้วเพราะความหิวเสียดแทง เพราะบาปกรรมเหล่านั้น เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์ปรารถนาอามิส จึงได้มาหาห่มุญฺจาติ มนุษย์แม่เหล่านีมีปกติไม่ให้ทาน และไม่เชื่อว่าผลแห่งทานมีอยู่ในโลกหน้า มนุษย์แม่เหล่านั้นจักเกิดเป็นเปรตเสวยทุกข์ใหญ่ เหมือนข้าพระองค์จะนั้น ธิดาของข้าพระองค์บ่นอยู่เนื่อง ๆ ว่า เราจักให้ทานอุทิศให้มารดา บิดา

ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย พวกพราหมณ์กำลังบริโภคน้ำ
อันธกษัตริย์ของข้าพระองค์ตกแต่งแล้ว ข้าพระองค์จะไปยังเมือง
อันธกษัตริย์นคร เพื่อบริโภคน้ำ

พระราชาราชจึงตรัสสั่งเขาว่า

ถ้าท่านไปได้เสวยผลทานนั้น ฟังรีบกลับมาบอกเหตุที่มี
จริงแก่เรา เราฟังคำอันมีเหตุผลควรเชื่อถือได้แล้วจักทำการ
บูชาบ้าง

จุฬเศรษฐีเปรีตทูลรับพระดำรัสแล้ว ได้ไปยังอันธกษัตริย์นคร
นั้น แต่ไม่ได้รับผลแห่งทานนั้นเพราะพราหมณ์ทั้งหลายที่บริโภคน้ำ
กษัตริย์ เป็นผู้ไม่มีศีล ไม่สมควรแก่ทักษิณา ภายหลังจุฬเศรษฐีเปรีต
กลับมาสู่นครราชคฤหีอีก ได้ไปแสดงกายให้ปรากฏ เฉพาะพระ
พักตร์ของพระเจ้าอชาตศัตรูผู้เป็นใหญ่กว่าหมู่มนุษย์ พระราชาทอด
พระเนตรเห็นเปรีตนั้นกลับมาอีก จึงตรัสถามว่า

เราจะให้ทานอะไร ถ้าเหตุที่จะให้ท่านอิ่มหน้าตลอดกาล
มีอยู่ไซ้ร ขอท่านจงบอกเหตุนั้นแก่เรา.

จุฬเศรษฐีเปรีตกราบทูลว่า

ข้าแต่พระราชาราช ขอพระองค์จงทรงอังคาสพระพุทธเจ้า
และพระสงฆ์ ด้วยข้าวและน้ำ และจงทรงถวายจีวร แล้วทรง
อุทิศกุศลนั้นเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ข้าพระองค์ ด้วยการทรง
บำเพ็ญกิจอย่างนี้ ข้าพระองค์จะฟังอิ่มหน้าตลอดกาลนาน.

ลำดับนั้น พระราชาเสด็จออกจากปราสาททันที ทรงถวายทาน
อันประณีตยิ่งแก่สงฆ์ ด้วยพระหัตถ์ของพระองค์ แล้วทรงกราบทูล
เรื่องราวแต่พระตถาคต ทรงอุทิศส่วนกุศลให้จุฬเศรษฐีเปรีต จุฬ-
เศรษฐีเปรีตนั้นอันพระราชาราชทรงบูชาแล้ว เป็นผู้ดังงามยิ่งนัก ได้มา

ปรากฏเฉพาะพระพักตร์ของพระราชอาผู้เป็นใหญ่กว่าชน แล้วกราบทูลว่า

ข้าพระองค์เป็นเทวดา มีฤทธิ์อย่างยอดเยี่ยมแล้ว มนุษย์ทั้งหลายผู้มีฤทธิ์เสมอด้วยข้าพระองค์ไม่มี ขอพระองค์ทรงทอดพระเนตรดูอานุภาพอันหาประมาณมิได้ของข้าพระองค์นี้เถิด ซึ่งเกิดจากผลที่พระองค์ทรงถวายทานอันจะนับมิได้ แก่สงฆ์ อุทิศส่วนพระราชกุศลให้แก่ข้าพระองค์ด้วยทรงอนุเคราะห์ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นเทพแห่งมนุษย์ ข้าพระองค์เป็นผู้อันพระองค์ยังพระอริยสงฆ์ให้อิมหน้าด้วยไทยธรรมมีข้าวและน้ำ และผ้าผ่อนเป็นต้นเป็นอันมาก จึงได้อิมหน้าแล้วเนื่อง ๆ บัดนี้ข้าพระองค์มีความสุขแล้ว ขอทูลลาพระองค์ไป.

จบ จุฬเสฏฐิเปตวัตตฤที่ ๘

อรรถกถาจุฬเสฏฐิเปตวัตตฤที่ ๘

เมื่อพระศาสดา ประทับอยู่ที่เวฬุวันมหาวิหาร ทรงปรารภจุฬเสฏฐิเปต ตรัสพระคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า **นคโค กิโส ปพฺพชิโตสิ ภูเต** ดังนี้.

ได้ยินว่า ในกรุงพาราณสี มีคฤหบดีผู้หนึ่ง เป็นคนไม่มีศรัทธา ไม่มีความเลื่อมใส เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น ไม่เอื้อเฟื้อต่อการบำเพ็ญบุญ ได้นามว่า **จุฬเสฏฐิ**. เขาทำกาละแล้ว บังเกิดในหมู่เปรต. ร่างกายของเขาปราศจากเนื้อและเลือด มีเพียงกระดูก เส้นเอ็นและหนัง ศีรษะโล้น ปราศจากผ้า. แต่ธิดาของเขา ชื่อว่า **อนุลา** อยู่ในเรือนของสามี ในอันธกวินทนคร มีความประสงค์จะให้พราหมณ์บริโภคอาหารอุทิศบิดา จึงจัดแจงเครื่องอุปกรณ์ทานมี

ข่าวสารเป็นต้น. เปรตรู้ดังนั้น ไปในที่นั้นโดยอากาศ โดยความหวัง ผ่านมาถึงกรุงราชคฤห์. ก็สมัยนั้น พระเจ้าอชาตศัตรู ถูกพระเจ้า เทวทัตตั้งยุงส่งไป ให้ปลงพระชนม์ชีพพระบิดาคือพระเจ้าพิมพิสาร นอนไม่หลับ เพราะความเดือดร้อนใจ และความฝันร้าย จึงขึ้นไปบน ปราสาทจงกรมอยู่ เห็นเปรตนั้น เหาะไปอยู่ จึงถามด้วยคำถามนี้ว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ท่านเป็นบรรพชิต เปลือยกาย ชุบผอม เพราะเหตุแห่งกรรมอะไร ท่านจะไปไหนในราตรีเช่นนี้ ขอ ท่านจงบอกการที่ท่านจะไปแก่เราเถิด เราสามารถจะให้ทรัพย์ เครื่องปลื้มใจแก่ท่าน ด้วยความมอดตาหะทุกอย่าง

ได้ยืมว่าพระราชากล่าวกะเขาว่า ท่านเป็นบรรพชิตเปลือยกาย ชุบผอม เป็นต้น ด้วยความสำคัญว่า ผู้นี้เป็นสมณะเปลือย เพราะ เขาเป็นคนเปลือยกายและเป็นคนศรัทธาโง่.

เปรตถูกพระราชาถามอย่างนี้แล้ว เมื่อจะบอกประวัติของตน จึง ได้กล่าวคาถา ๓ คาถาว่า :-

เมื่อก่อนกรุงพาราณสี มีกิตติคุณเลื่องลือไปไกล ข้าพระองค์เป็นคฤหบดี ผู้มั่งคั่งอยู่ในกรุงพาราณสีนั้น แต่เป็นคน ตระหนี่เหนียวแน่น ไม่เคยให้สิ่งของแก่ใคร ๆ มีใจขังอยู่ในอามิส ได้ถึงวิสัยแห่งพญายม เพราะความเป็นผู้ทุจริต ข้า พระองค์ลำบากแล้ว เพราะความหิวเสียดแทง เพราะกรรมชั่ว เหล่านั้น เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์ปรารถนาอามิส จึงได้ มาหาหมู่ญาติ มนุษย์แม่เหล้าอื่น มีปกติไม่ให้ทานและไม่เชื่อ ว่า ผลแห่งทานมีอยู่ ในโลกหน้า มนุษย์แม่เหล้าอื่นจักเกิด เป็นเปรตเสวยทุกข์ใหญ่ เหมือนข้าพระองค์จะนั้น ธิดาของ

ข้าพระองค์ บ่นอยู่เนื่อง ๆ ว่าเราจักให้ทานอุทิศให้มารดา บิดา ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย พวกพราหมณ์กำลังบริโภคทาน อันธกฐินของข้าพระองค์ครบแต่แล้ว ข้าพระองค์จะไปยังเมือง อันธกฐินนคร เพื่อบริโภคอาหาร.

เบื้องหน้าแต่นั้น พระสังคีติกาจารย์ได้กล่าวไว้ว่า :-

พระราชาก็ตรัสสั่งเขาว่า ถ้าท่านไปได้เสวยผลทานนั้น พึงรีบกลับมาบอก เหตุที่มีจริงแก่เรา เราฟังคำอันมีเหตุผล ควรเชื่อถือได้แล้ว จักทำการบูชาบ้าง จูฬเศรษฐีเปรตทูลรับ พระดำรัสแล้ว ได้ไปยังอันธกฐินนครนั้น แต่ไม่ได้รับผล แห่งทานนั้น เพราะพราหมณ์ทั้งหลายที่บริโภคภัตต เป็นผู้ ไม่มีศีล ไม่สมควรแก่ทักษิณา ภายหลังจูฬเศรษฐีเปรต กลับ มายังกรุงราชคฤห์อีก ได้ไปแสดงกายให้ปรากฏ เฉพาะพระ พักตร์ของพระเจ้าอชาตศัตรูผู้เป็นใหญ่กว่าหมู่มนุษย์ พระราชา ทอดพระเนตรเห็นเปรตนั้น กลับมาอีก จึงตรัสถามว่า เรา จะให้ทานอะไร ถ้าเหตุที่จะให้ท่านอิ่มหน้าตลอดกาลนานมีอยู่ ไชรี ขอท่านจงบอกเหตุนั้นแก่เรา

จูฬเศรษฐีเปรตกราบทูลว่า :-

ข้าแต่พระราช! ขอพระองค์จงทรงอังคาสพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์ด้วยข้าวและน้ำ และจงทรงถวายจีวรแล้ว จง อุทิศกุศลนั้น เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ข้าพระองค์ ด้วยการ ทรงบำเพ็ญกิจอย่างนี้ ข้าพระองค์จะพึงอิ่มหน้า ตลอดกาล นาน ลำดับนั้นพระราช! เสด็จออกจากปราสาททันที ทรง ถวายทานอันประณีตยิ่งแก่สงฆ์ ด้วยพระหัตถ์ของพระองค์

แล้วทรงกราบทูลเรื่องราว แต่พระตถาคต ทรงอุทิศส่วนกุศล ให้แก่จุฬเศรษฐีเปอต, จุฬเศรษฐีเปอตนั้น อันพระราชาทรง บูชาแล้ว เป็นผู้ดงามยิ่งนัก ได้มาปรากฏเฉพาะพระพักตร์ ของพระราชา ผู้เป็นใหญ่กว่าหมู่ชน แล้วกราบทูลว่า ข้า พระองค์เป็นเทวดา มีฤทธิ์อย่างยอดเยี่ยมแล้ว มนุษย์ทั้งหลาย ผู้มีฤทธิ์เสมอด้วยข้าพระองค์ไม่มี ขอพระองค์ทรงทอดพระ- เนตรดูอนุภาพอันหาประมาณมิได้ของข้าพระองค์นี้เถิด ซึ่ง เกิดจากผลที่พระองค์ทรงถวายทาน อันจะนับมิได้แก่สงฆ์ อุ- ทิศส่วนพระราชกุศลให้แก่ข้าพระองค์ ด้วยทรงอนุเคราะห์ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นเทพแห่งมนุษย์ข้าพระองค์เป็นผู้อันพระ- องค์ ยังพระอริยสงฆ์ให้อิ่มหนำ ด้วยไทยธรรมมีข้าวและน้ำ และผ้าผ่อนเป็นต้น เป็นอันมาก จึงได้อิ่มหนำแล้วเนื่อง ๆ บัดนี้ ข้าพระองค์มีความสุขแล้ว จึงขอทูลลาพระองค์ไป.

เมื่อเปอตทูลลากลับไปอย่างนี้ พระเจ้าอชาตศัตรูตรัสบอกความ นั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วกราบทูลความนั้น. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำเรื่องนั้นให้ เป็นอัตถูปัตติเหตุ ทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว มหาชน ฟังธรรมนั้นแล้ว ละมลทินคือความตระหนี่ ได้เป็นผู้ยินดียิ่งในบุญมี ทานเป็นต้นแล.

จบ อรรถกถาจุฬเศรษฐีเปตวัตถุที่ ๘

๙. อังกรเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุญสำเร็จที่ฝ่ามือ

พราหมณ์พ่อค้าคนหนึ่ง เห็นของทิพย์ออกจากมือรุกขเทวดา จึงเกิดความโลภขึ้น ได้บอกแก่อังกรพาณิชว่า :-

[๑๐๖] เราทั้งหลายเที่ยวหาทรัพย์ ไปสู่แคว้นกัมโพช เพื่อประโยชน์สิ่งใด เทพบุตรนี้เป็นผู้ให้สิ่งที่เราอยากได้นั้น พวกเรา จักนำเทพบุตรนี้ไปหรือจักจับเทพบุตรนี้ ข่มขี้เอาด้วยการ วิงวอน หรืออุ้มใส่ยานรีบนำไปสู่ทวารกะนครโดยเร็ว.

อังกรพาณิชเมื่อจะห้ามพราหมณ์พ่อค้านั้น จึงได้กล่าวคาถา ความว่า :-

บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ริมเงาของต้นไม้ใด ไม่ควรหักราน กิ่งของต้นไม้ นั้น เพราะการประทุษร้ายมิตร เป็นความเลว ทราม.

พราหมณ์พ่อค้ากล่าวว่า :-

บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ริมเงาของต้นไม้ใด พึงตัดแม้ลำต้น ของต้นไม้ นั้นได้ ถ้ามีความต้องการเช่นนั้น.

อังกรพาณิชกล่าวว่า :-

บุคคลอาศัยนั่งนอน ที่ร่มเงาของต้นไม้ใด ไม่พึงทำลาย
แม้ใบของต้นไม้ นั้น เพราะการประทุษร้ายต่อมิตร เป็นความ
เลวทราม.

พราหมณ์พ้อคำกล่าวว่า :-

บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ร่มเงาของต้นไม้ใด พึงถอนต้นไม้
นั้นพร้อมทั้งรากได้ ถ้าพึงประสงค์เช่นนี้.

อังกูรพาณิชกล่าว ว่า :-

ก็บุรุษพึงพักอยู่ในเรือนของบุคคลใดตลอดราตรีหนึ่ง หรือ
พึงได้ข้าวน้ำในท่าใด ไม่ควรคิดชั่วต่อบุคคลนั้นแม้ด้วยความ
ความเป็นผู้กตัญญู สัปบุรุษสรรเสริญ บุคคลพึงพักอาศัยใน
เรือนของบุคคลใดแม้เพียงคืนหนึ่ง เมื่อได้รับบำรุงด้วยข้าว
และน้ำ ก็ไม่พึงคิดชั่วต่อบุคคลนั้นแม้ด้วยความดี บุคคลผู้มีมือ
อันไม่เบียดเบียน ย่อมแผดเผาบุคคลผู้ประทุษร้ายมิตร ผู้ใด
ทำความดีไว้ในก่อน ภายหลังเบียดเบียนด้วยความชั่ว ผู้นั้น
ชื่อว่าเป็นคนอกตัญญู ย่อมไม่พบเห็นความเจริญทั้งหลาย ผู้
ใดประทุษร้ายต่อบุคคลผู้ไม่ประทุษร้าย ผู้เป็นบุรุษบริสุทธิ์ไม่มี
กิเลสเครื่องขยิววน บาบย่อมกลับมาถึงผู้นั้นซึ่งเป็นคนพาล
แน่แท้ เหมือนธูลีละเอียดที่บุคคลซัดไปทวนลมฉะนั้น.

เมื่อรูกขเทวดาได้ฟังดังนั้นแล้ว เกิดความโกรธต่อพราหมณ์นั้น
จึงกล่าวว่า :-

ไม่เคยมีเทวดาหรือมนุษย์หรืออิสรชนคนใด จะมาข่มเหง
เราได้โดยง่าย เราเป็นเทพเจ้าผู้มีมหิทธิฤทธิ์อย่างยอดเยี่ยม
เป็นผู้ไปได้ไกลสมบูรณ์ด้วยรัศมีและกำลัง.

อังกูรพาณิชจึงถามรูกขเทวดานั้นว่า :-

ฝ่ามือของท่านมีสีดังทองคำทั่วไป ทรงไว้ซึ่งวัตถุที่บุคคลอื่นปรารถนาด้วยนิ้วทั้ง ๕ เป็นที่ไหลออกแห่งวัตถุมีรสอร่อย วัตถุมีรสต่าง ๆ ย่อมไหลออกจากฝ่ามือของท่าน ข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านเป็นท้าวสักกะ.

รุกขเทวดาตอบว่า :-

เราไม่ใช่เทพเจ้า ไม่ใช่คนธรรมดา ไม่ใช่ท้าวสักกปริณฑ-
ทะ คุณก่อนอังกฤษ ท่านจงทราบว่าเป็นรุกขเทพ จูติจาก
โรสุวรรณครมาอยู่ที่ต้นไทรนี้.

อังกฤษพาณิชถามว่า :-

เมื่อก่อน ท่านอยู่ในโรสุวรรณคร ท่านมีปกติอย่างไร มี
ความประพฤติอย่างไร ผลบุญสำเร็จที่ฝ่ามือของท่าน เพราะ
พรหมจรรย์อะไร.

รุกขเทวดาตอบว่า :-

เมื่อก่อน เราเป็นช่างหูกอยู่ในโรสุวรรณคร เป็นคนกำพร้า
เลี้ยงชีพด้วยความลำบากนัก เราไม่มีอะไรจะให้ท่าน แต่
ว่าเรือนของเราอยู่ใกล้เรือนของอัสยหเศรษฐี ซึ่งเป็นคนมี
ศรัทธา เป็นทานาธิบดี มีบุญอันทำแล้ว เป็นผู้ละอายต่อ
บาป พวกเขาจากภคินีนามและโคตรต่าง ๆ กัน เดินผ่าน
ไปที่บ้านของเรานั้น พวกนั้นถามถึงเรือนของอัสยหเศรษฐีกะ
เราว่า ขอความเจริญงอกงามแก่ท่านทั้งหลาย พวกเราจะไปทาง
ไหน ท่านเขาให้ที่ไหน เราถูกพวกเขาจากภคินีถามแล้ว ได้ยก
มือเบื้องขวาชี้บอกเรือนของอัสยหเศรษฐีแก่พวกเขาจากภคินีเหล่า
นั้นว่า ท่านทั้งหลายจงไปทางนี้ ความเจริญงอกงามแก่ท่านทั้ง
หลาย ท่านเขาให้อยู่ที่นั่น เพราะเหตุนี้ฝ่ามือของเราจึงให้

สิ่งที่น่าปรารถนา เป็นที่ไหลออกแห่งวัตถุประสงค์ร้อย ผลบุญ
ย่อมสำเร็จที่ฝ่ามือของเราเพราะพรหมจรรย์นั้น.

อังกูรพาณิชถามว่า :-

ได้ยินว่า ท่านไม่ได้ให้ท่านแก่ใคร ๆ ด้วยมือทั้งสอง
ของตน เป็นแต่เพียงอนุโมทนาทานของคนอื่น ยกมือช้บอก
ทางให้ เพราะเหตุนั้น ฝ่ามือของท่านจึงให้สิ่งที่น่าใคร่ เป็น
ที่ไหลออกแห่งวัตถุประสงค์ร้อย ผลบุญย่อมสำเร็จที่ฝ่ามือของ
ท่านเพราะพรหมจรรย์นั้น ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อสังยหเศรษฐี
ผู้เลื่อมใสได้ให้ทานด้วยมือทั้งสองของตน ละร่างกายมนุษย์
แล้ว ไปทางทิศไหนหนอ.

รุกขเทวดาตอบว่า :-

เราไม่รู้ทางไปหรือทางมาของอสังยหเศรษฐี ผู้เป็นเจ้าของ
แห่งทาน ผู้มีรัศมีช้านอกจากตน แต่เราได้ฟังมาในสำนัก
ของท้าวเวสสุวรรณว่า อสังยหเศรษฐี ถึงความเป็นสหายแห่งท้าว
สักกะ.

อังกูรพาณิชกล่าวว่า :-

บุคคลควรทำความดีแท้ ควรให้ทานตามสมควร ใครได้
เห็นฝ่ามืออันให้สิ่งที่น่าใคร่แล้ว จักไม่ทำบุญเล่า เราไปจาก
ที่นี้ถึงทวารกะนครแล้ว จักรับให้ทานอันจักนำความสุขมาให้
แก่เราเป็นแน่แท้ เราจักให้ข้าว น้ำ ผ้า เสนาสนะ ป่อน้ำ สระ
น้ำ และสะพานในที่เดินยากเป็นทาน.

(ไปในอีกที่หนึ่ง) อังกูรพาณิชได้ถามเปรตตนหนึ่งว่า :-

เพราะเหตุไร นิ้วมือของท่านจึงงอหัก ปากของท่านจึง
เบี้ยว และนัยน์ตาทะเล้นออก ท่านได้ทำบาปกรรมอะไรไว้.

เปรตนั้นตอบว่า :-

เราอันคฤหบดีตั้งไว้ในกาให้ทาน ในโรงทานของคฤหบดี ผู้มีรัศมีชานออกจากตน ผู้มีศรัทธา เป็นฆราวาส ผู้ครอบครองเรือน เราได้เห็นมาจากผู้มีความประสงค์ด้วยโภชนะ มาที่โรงทานนั้น เราได้หลีกไปทำการบู้ปากอยู่ ณ ที่ข้างหนึ่ง เพราะกรรมนั้น นิ้วของเราจึงงอหงิก ปากของเราจึงเบี้ยว นัยน์ตาทะเล้นออกมา เราได้ทำบาปกรรมนั้นไว้.

อังกูรพาณิชถามว่า :-

แน่ะบุรุษเลวทราม การที่ท่านมีปากเบี้ยว ตาทั้ง ๒ ทะเล้นเป็นการชอบแล้ว เพราะท่านได้ทำการบู้ปากต่อทานของผู้อื่น ก็ไหน อสังยหเศรษฐีเมื่อจะให้ทาน จึงได้มอบข้าว น้ำ ของเคี้ยว ผ้า และเสนาสนะ ให้ผู้อื่นจัดแจง ก็เราไปจากที่นี้ถึงทวารกะนครแล้ว จักเริ่มให้ทานที่นำความสุขมาให้แก่เราแน่แท้ เราจักให้ข้าว น้ำ ผ้า เสนาสนะ บ่อน้ำ สระน้ำ และสะพานทั้งหลายในที่เดินลำบากให้เป็นทาน

ก็อังกูรพาณิชกลับจากทะเลทรายไปถึงทวารกะนครแล้ว ได้เริ่มให้ทานอันนำความสุขมาให้ตน ได้ให้ข้าว น้ำ ผ้า เสนาสนะ บ่อน้ำ สระน้ำ ด้วยจิตอันเลื่อมใส. ช่างกลับกพอครัว ชาวมคธ พวกนักปาวร้องในเรือนของอังกูรพาณิชนั้น ทั้งในเวลาเย็นทั้งในเวลาเช้าทุกเมื่อว่า ใครหิวจงมากินตามชอบใจ ใครกระหายจงมาดื่มตามชอบใจ ใครจักนุ่งห่มผ้าจงนุ่งห่ม ใครต้องการพาหนะสำหรับเทียมรถ จงเทียมพาหนะในคู่แอกนี้ ใครต้องการร่มจงเอาร่มไป ใครต้องการของหอมจงมาเอาของหอมไป ใครต้องการดอกไม้จงมาเอาดอกไม้ไป ใครต้องการรองเท้า จงมาเอารองเท้าไป มหาชนย่อมรู้จักเรา

ว่า อังกระนอนเป็นสุข ดูก่อน สตินธฺมาณพ เรานอนเป็นทุกข์ เพราะไม่ได้เห็นพวกยาจก มหาชนรู้เราว่า อังกระนอนเป็นสุข ดูก่อนสตินธฺมาณพ เรานอนเป็นทุกข์ ในเมื่อวิภพกมีน้อย.

สตินธฺมาณพได้ฟังดังนั้น จึงกล่าวคาถาความว่า :-

ถ้าทำตัวสักกะผู้เป็นใหญ่กว่าชาวดาวดึงส์ และเป็นใหญ่กว่าโลกทั้งปวง ฟังให้พรท่าน ท่าน เมื่อจะเลือก ฟังเลือกเอาพรเช่นไร.

อังกุรพาณิชกล่าวว่ :-

ถ้าทำตัวสักกะผู้เป็นใหญ่กว่าชาวดาวดึงส์ ฟังให้พรแก่เรา เราจะฟังขอพรว่า เมื่อเราลุกขึ้นแต่เช้า ในเวลาพระอาทิตย์ขึ้น ขอภัททาหารอันเป็นทิพย์ และพวกยาจกผู้มีศีลฟังปรากฏ เมื่อเราให้ทานอยู่ ไทยธรรมไม่ฟังหมดสิ้นไป ครั้นเราให้ทานนั้นแล้ว ไม่ฟังเดือดร้อนในภายหลัง เมื่อกำลังให้ฟังยังจิตให้เลื่อมใส ข้าพเจ้าฟังเลือกเอาพรอย่างนี้จะทำตัวสักกะ.

โสณกบุรุษกล่าวเตือนอังกุรพาณิชว่า :-

บุคคลไม่ฟังให้ทรัพย์เครื่องปลื้มใจทั้งหมด แก่บุคคลอื่น ควรให้ทานและควรรักษาทรัพย์ไว้ เพราะที่ทรัพย์เท่านั้น ประเสริฐกว่าทาน สตถุ์ทั้งหลายยอมตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะการให้ทานเกินประมาณไป บัณฑิตยอมไม่สรรเสริญ การไม่ให้ทานและการให้เกินควร เพราะเหตุนั้นแล ทรัพย์เท่านั้น ประเสริฐกว่าทาน บุคคลผู้เป็นปราชญ์ สมบูรณ์ด้วยธรรม ควรประพฤติโดยพอเหมาะ.

อังกุรพาณิชกล่าวว่ :-

ดูก่อนชาวเราทั้งหลาย ดีหนอ เราพึงให้ทานแล ด้วย
ว่าสัตบุรุษผู้สงบระงับพึงคบหาเรา เราพึงยังความประสงค์
ของวิญญูทั้งปวงให้เต็ม เลี้ยงดูให้อิ่มหนา เปรียบเหมือนฝน
ยังที่ลุ่มทั้งหลายให้เต็มฉะนั้น ดีหน้าของบุคคลโดยอ้อมผ่อนไส
เพราะเห็นพวกยาก บุคคลนั้นครั้งให้ทานแล้วมีใจเบิกบาน
ซื่อนั้นเป็นความสุขของบุคคลผู้อยู่ครองเรือน หน้าของบุคคล
โดยอ้อมผ่อนไสเพราะเห็นพวกยาก บุคคลนั้นครั้งให้ทานแล้ว
ย่อมปลาบปลื้มใจ นี้เป็นความถึงพร้อมแห่งอภัย ก่อนแต่ให้ก็
มีใจเบิกบาน เมื่อกำลังให้ก็ยังจิตใจผ่อนไส ครั้งให้แล้ว ก็มีใจ
เบิกบาน นี้เป็นความถึงพร้อมแห่งอภัย.

พระสังคีติกาจารย์กล่าวคาถาทั้งหลายความว่า :-

ในเรือนของอังกูรพณิชผู้มั่งบุญ เขาให้โภชนะแก่หมู่
ชนวันละ ๖ หมื่นเล่มเกวียนเป็นนิตย พ้อครัว ๓,๐๐๐
คน ประดับด้วยต่างหูอันวิจิตรด้วยมุกดาและแก้วมณี เป็นผู้
ชวนชวยในการให้ทาน พวกกันเข้าไปอาศัยอังกูรพณิชเลี้ยง
ชีวิต มาณพ ๖ หมื่นคน ประดับด้วยต่างหูอันวิจิตรด้วย
แก้วมุกดา และแก้วมณี ช่วยกันผ่าฟันสำหรับหุงอาหารใน
มหาทานของอังกูรพณิชนั้น พวกนารี ๑๖,๐๐๐ คนประดับ
ด้วยอสังการทั้งปวง ช่วยกันบดเครื่องเทศสำหรับปรุงอาหาร
ในมหาทานของอังกูรพณิชนั้น นารีอีก ๑๖,๐๐๐ คน ประดับ
ด้วยเครื่องอสังการทั้งปวง ถือกัณฑ์ เข้ายืนคอยรับใช้ในมหา
ทานของอังกูรพณิชนั้น อังกูรพณิชนั้น ได้ให้ของเป็นอัน
มากแก่มหาชนโดยประการต่าง ๆ ได้ทำความยำเกรงด้วย
ความเคารพในทานและให้ทานด้วยมือของตนเองบ่อย ๆ ยัง
มหาทานให้เป็นไปแล้วสิ้นเดือน สิ้นปี สิ้นฤดูและปีเป็น

อันมาก ตลอดกาลนาน อังกรพาณิชได้ให้ท่านและทำการบูชา
อย่างนี้ ตลอดกาลนาน ละร่างมนุษย์แล้ว ได้ไปบังเกิดใน
ดาวดึงส์

ส่วนอินทกามาณพได้ถวายภิกษาเพียงทัพพีหนึ่งแก่พระ
อนุรุทธเถระผู้เป็นพระอรหันต์ ครั้นละร่างมนุษย์แล้ว ได้ไป
บังเกิดในดาวดึงส์เหมือนกัน แต่อินทกเทพบุตรรุ่งเรืองยิ่งกว่า
อังกรเทพบุตรโดยฐานะ ๑๐ อย่าง คือ รูป เสียง กลิ่น รส
โผฏฐัพพะ อันนารีนรมย์ใจ อายุ ยศ วรรณะ สุข และอธิปัตติ
ความเป็นใหญ่.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า :-

ดูก่อนอังกระ มหาทานท่านได้ให้แล้วสิ้นกาลนาน ท่าน
มาในสำนักของเรา ไฉนท่านจึงมีเดชน้อย ไฉนท่านจึงนั่งอยู่
ไกลนัก.

เมื่อพระพุทธเจ้าผู้เป็นอุดมบุรุษ ประทับอยู่ที่บัณฑุกัมพลศิลา-
อาสน์ ภายใต้ต้นปาริฉัตตกพฤกษ์ ณ ดาวดึงส์ ครั้งนั้น เทวดาทั้ง
ในหมื่นโลกธาตุ พากันมานั่งประชุมเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่ง
ประทับบนยอดเขา เทวดาไร ๆ ไม่รุ่งโรจน์เกินกว่าพระสัมมา-
สัมพุทธเจ้าด้วยรัศมี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ย่อมรุ่งโรจน์
สว่างหมู่เทวดาทั้งปวง ครั้งนั้น อังกรเทพบุตรนี้นั่งอยู่ไกล ๑๒
โยชน์จากที่พระพุทธเจ้าประทับ ส่วนอินทกเทพบุตรหนึ่งในที่ใกล้
พระผู้มีพระภาคเจ้า รุ่งเรืองกว่าอังกรเทพบุตร พระสัมมาสัมพุทธ-
เจ้าทอดพระเนตรเห็นอังกรเทพบุตรกับอินทกเทพบุตรแล้ว เมื่อจะ
ทรงประกาศคุณของทักษิณบุคคลในพระพุทธศาสนา คือความ
ที่บุคคลใดถวายทานแก่พระอริยบุคคลแม้เพียงเล็กน้อย ย่อมมีผล
ใหญ่มีอานิสงส์ใหญ่ ผลของท่านนั้นย่อมรุ่งเรืองยิ่งกว่าท่านที่บุคคล

ให้แก่ผู้ไม่มีศีลไม่มีกัลยาณธรรม แม้จะเป็นการให้ทานจำนวนมาก และให้เป็นระยะเวลานาน จึงได้ตรัสพระพุทฺธพจน์นี้ความว่า

ดูก่อนอังกูรเทพบุตร มหาทานท่านให้แล้วสิ้นกาลนาน
ท่านมาสู่สำนักของเรา โฉนจึงนั่งอยู่ใกล้

อังกูรเทพบุตร อันพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้มีพระองค์อันอบรมดี
แล้ว ด้วยพระคุณอันไม่มีประมาณ ทรงตักเตือนแล้ว ได้กราบทูลว่า

จะทรงประสงค์อะไร ด้วยทานของข้าพระองค์นั้น อัน
ว่างเปล่าจากทักษิณียบุคคล อินทกเทพบุตรนี้ให้ทานนิดหน่อย
แต่ได้ให้ในพระอริยสงฆ์ กลับรุ่งเรืองยิ่งกว่าข้าพระองค์ ดูก
พระจันทร์เด่นกว่าในหมู่ดาวฉะนั้น.

อังกูรเทพบุตรทูลว่า

พืชแม้มากที่บุคคลหว่านแล้วในนาดอน ผลย่อมไม่ไพบูลย์
ทั้งไม่ยังชวานาให้ปลื้มใจฉันใด ทานมากมายอันบุคคล
เข้าไปตั้งไว้ในบุคคลผู้ทุศีล ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ย่อมไม่มีผล
ไพบูลย์ ทั้งไม่ยังทายกให้ปลาบปลื้ม พืชเมื่อน้อย อันบุคคล
หว่านแล้วในนาดี เมื่อฝนหลังสายน้ำโดยสม่ำเสมอ ผลย่อม
ยังชวานาให้ปลาบปลื้มใจ แม้อันใด ทานเมื่อน้อยอันบุคคลบริ
จาคแล้วในท่านผู้มีศีล มีคุณความดี ผู้คงที่ บุญย่อมมีผลมาก
ฉันนั้นเหมือนกัน ทานอันบุคคลให้แล้วในเขตใด มีผลมาก
ควรเลือกให้ในเขตนั้น ทายกเลือกให้ทานแล้วย่อมไปสู่สวรรค์
ทานที่เลือกให้พระสุคตทรงสรรเสริญ ทักษิณียบุคคลเหล่า
ใดมีอยู่ในโลกนี้ ทานที่ทายกให้แล้วในทักษิณียบุคคลเหล่า
นั้น ย่อมมีผลมาก เหมือนพืชที่หว่านแล้วในนาดี ฉะนั้น.

จบ อังกูรเปตวัตถุที่ ๘

อรรถกถาอังกรเปตวัตถุที่ ๙

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี ทรงปรารภอังกรเปตวจิตรัสพระคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า ยสุส อตฺถาย คจฺจาม. ก็ในที่นี้ ไม่มีอังกรเปตก็จริง แต่เพราะความประพฤติของอังกรนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยเปต ฉะนั้น ความประพฤติของอังกรนั้น ท่านจึงกล่าวว่า อังกรเปตวัตถุ.

ในข้อนั้นมีสังเขปกถาดังต่อไปนี้ :- ยังมีกษัตริย์ ๑๑ พระองค์ คือ พระนางอัญชนเทวี และน้องชาย ๑๐ พระองค์ คือ วาสุเทพ พลเทพ จันทเทพ สุริยเทพ อัคคิเทพ วรุณเทพ อัชชุนะ ปัชชุนะ ฆฎบัตินทิต และอังการะ อาศัยกรรมกรของพระนางเทวคัพภา ผู้พระธิดาของพระเจ้ามหากังสะ ในอสิตัญชนนคร ซึ่งพระเจ้ากังสะปกครองในอุตตราภคชนบท เพราะอาศัยเจ้าอุปสาครผู้โอรสของพระเจ้ามหาสาครผู้เป็นใหญ่ในอุตตรมรุตชนบท บรรดากษัตริย์เหล่านั้น กษัตริย์ผู้น้องชายมีวาสุเทพเป็นต้น ใช้จักรปลงพระชนมชีพพระราชทั้งหมด ๖๓,๐๐๐ นคร ทัวชมพูทวีป นับตั้งต้นแต่อสิตัญชนนครจนถึงกรุงทวารวดีเป็นที่สุด แล้วประทับอยู่ในทวารวดีนคร แบ่งรัฐสมบัติออกเป็น ๑๐ ส่วน แต่ไม่ได้นึกถึงพระนางอัญชนเทวี ผู้เป็นพระเชษฐภคินี แต่เมื่อระลึกขึ้นได้จึงกล่าวว่า เราจะแบ่งเป็น ๑๑ ส่วน เจ้าอังการะน้องชายคนสุดท้ายของกษัตริย์เหล่านั้นกล่าวว่า ท่านจงแบ่งส่วนของหม่อมฉันให้แก่พระเชษฐภคินีเถิด หม่อมฉันจะทำการค้าขายเลี้ยงชีพ ท่านทั้งหลายจงสละช่วยในชนบทของตน ๆ ให้แก่หม่อมฉัน กษัตริย์เหล่านั้นรับพระดำรัสแล้วจึงเอาส่วนของเจ้าอังการะให้แก่พระเชษฐภคินี พระราชาทั้ง ๙ พระองค์ประทับอยู่ในกรุงทวารวดี.

ส่วนอังกระประกอบการค้า บำเพ็ญมหาทานเป็นนิตยกาล ก็อังกระนั้นมีทาสผู้หนึ่ง เป็นเจ้าหน้าที่คลังมุ่งหวังประโยชน์ ท่านอังกระชอบใจ ได้ขอกุสธิดาคนหนึ่งมาให้เขา เมื่อตั้งครรภ์บุตรเท่านั้น เขาก็ตายไป เมื่อบุตรคนนั้นเกิดแล้ว ท่านอังกระได้เอาค่าจ้างที่ได้ให้แก่บิดาของเขาให้แก่เขา ครั้นเมื่อเด็กนั้นเจริญวัย จึงเกิดการวินิจฉัยขึ้นในราชสกุลว่า เขาเป็นทาสหรือไม่. พระนางอัญชนเทวีได้สดับดังนั้นจึงตรัสเปรียบเทียบโดยแม่โคนม แล้วตรัสว่า แม้บุตรของมารดาผู้เป็นไท ก็ต้องเป็นไทเท่านั้น ดังนี้แล้วจึงให้พ้นจากความเป็นทาสไป.

แต่เพราะความอาย เด็กจึงไม่อาจอยู่ในที่นั้นได้ จึงได้ไปยังโรรูนคร พาทิดาของช่างหูกคนหนึ่งในนครไป เลี้ยงชีพด้วยการทอผ้า สมัยนั้น เขาได้เห็นมหาเศรษฐี ชื่อว่า อสัหะ ในโรรูนคร ได้ให้มหาทานแก่สมณพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทาง วณิพก และยากจกทั้งหลาย. ช่างหูกนั้นเกิดปีติและโสมนัสพลอยอนุโมทนายินดีในทาน เหยียดแขนขวาวออกชี้ให้ดูนิเวศน์ของอสัหเศรษฐีแก่ชนผู้ไม่รู้จักเรือนของเศรษฐีว่า ขอคนทั้งหลายจงไปในที่นั้นแล้วจะได้สิ่งที่ดีกว่าได้.

สมัยต่อมา เขาทำกาละแล้ว. บังเกิดเป็นภุมเทวดาที่ต้นไทรต้นหนึ่งในมรุกภูมิ มีอชวาของเขาได้ให้สิ่งที่น่าใคร่ทุกอย่าง ก็ในโรรูนครนั้นนั่นเอง มีบุรุษคนหนึ่ง เป็นคนงานที่ต้องทำหน้าที่ขนขวายจัดแจงในทานของอสัหเศรษฐี แต่เขาไม่มีศรัทธา ไม่มีความเลื่อมใส เป็นมิจฉาทิฎฐิ ไม่เอื้อเฟื้อต่อการบำเพ็ญบุญ ทำกาละแล้วได้ไปบังเกิดเป็นเปรต ไม่ไกลแต่ที่อยู่ของเทพบุตรนั้น. ฝ่ายอสัหมหาเศรษฐีทำกาละแล้ว เข้าถึงความสิ้นหายของท้าวสักกเทวราชในภพดาวดึงส์.

ครั้งสมัยต่อมา เจ้าอังวะบรรทุกสินค้าด้วยเกวียน ๕๐๐ เล่ม และพราหมณ์คนหนึ่งบรรทุกสินค้าด้วยเกวียน ๕๐๐ เล่ม รวมความว่า ชนทั้ง ๒ คน บรรทุกสินค้าด้วยเกวียน ๑,๐๐๐ เล่ม เดินไปตามทางมรุกันดาร พากันหลงทาง เที่ยวอยู่ในที่นั้นนั่นเองหลายวัน จนหมดหญ้า น้ำ และอาหาร เจ้าอังวะส่งให้คนขี่ม้าไปแสวงหาน้ำดื่ม ทั้ง ๔ ทิศ. ลำดับนั้น เทพผู้มีมืออันให้สิ่งที่ต้องการองค์นั้น เห็นชนเหล่านั้นได้รับความวอดวายอันนั้น จึงคิดถึงอุปการะที่เจ้าอังวะได้กระทำไว้แก่ตนในกาลก่อน จึงคิดว่าเอาเถอะ บัดนี้เราจักพึงเป็นที่พึงของเจ้าอังวะนี้ ดังนี้แล้วจึงได้ชี้ให้ดูต้นไทรอันเป็นที่อยู่ของตน. ได้ยินว่า ต้นไทรนั้น สมบูรณ์ด้วยกิ่งและคาคบ มีใบที่บ่มมีร่มเงาสนิท มีย่านหลายพันยาน ว่าโดยความยาวกว้างและสูงประมาณ ๑ โยชน์. เจ้าอังวะเห็นดังนั้นแล้ว เกิดความหรรษาร่าเริง ให้ตั้งค่ายภายในต้นไทรนั้น. เทวดาได้เหยียดหัตถ์ขวาของตนออก ให้คนทั้งหมดอ้อมหน้าด้วยน้ำดื่มเป็นอันดับแรกก่อน ต่อแต่นั้น จึงได้ให้สิ่งที่ปรารถนาแก่เขา.

เมื่อมหาชนนั้น อ้อมหน้าตามความต้องการ ด้วยข้าวและน้ำเป็นต้นนานาชนิดอย่างนี้ ภายหลัง เมื่ออันตรายในหนทางคือความขาดแคลนอาหารและน้ำดื่มสงบลง พราหมณ์ผู้เป็นพ่อค้ำนั้น ใส่ใจโดยไม่แยบคาย คิดอย่างนี้ว่า ที่เรากำลังไปยังแคว้นกัมโพชะแล้ว จักกระทำอะไรเพื่อให้ได้ทรัพย์. แต่ถ้าเราจะพาเทพนี้แหละ ไปด้วยอุบายอย่างใดอย่างหนึ่ง พาขึ้นสู่ยาน ไปยังนครของเราเอง จะสบายกว่าดีกว่าที่ต้องไปลำบากค้าขาย ครั้นคิดอย่างนี้แล้ว เมื่อจะบอกความนั้นแก่เจ้าอังวะ จึงกล่าวคาถา ๒ คาถาว่า :-

เราทั้งหลายเที่ยวหาทรัพย์ไปสู่แคว้นกัมโพชะ เพื่อประโยชน์ใด เทพบุตรนี้เป็นผู้ให้สิ่งที่เราอยากได้นั้น พวกเราจักนำเทพ-

**บุตรนี้ไป. หรือจกจับเทพบุตรนี้ ข่มขืนเอาด้วยการวิงวอน หรือ
อุ้มใส่ยาน นำไปสู่ทวารภนครโดยเร็ว.**

ข้ออธิบาย ในหนหลัง มีดังต่อไปนี้ พวกเราปรารถนาจะจากที่
นี้ไปยังแคว้นกัมโพชะ เพื่อประโยชน์ใด ประโยชน์ที่จะพึงให้สำเร็จ
ด้วยการไปนั้น ย่อมสำเร็จในที่นี้เอง. เพราะเทพบุตรนี้ เป็นผู้ให้
สมบัติที่น่าใคร่ เพราะฉะนั้น เราจึงขออ้อนวอนเทพบุตรนี้ แล้วอุ้ม
เทพบุตรนี้ ขึ้นสู่ยาน ตามอนุมัติของเทพบุตรนั้น หรือถ้าไม่ไปตามที่
ตกลงกันได้ จะข่มขืนเอาตามफलการแล้ว จับเทพบุตรนั้นมัดแขนไพล่
หลังไว้ในยาน ออกจากที่นี้แล รีบไปยังทวารวดีนคร.

ฝ่ายเจ้าอังกุระ อันพราหมณ์พูดอย่างนี้แล้ว ตั้งอยู่ในสัปปริส-
ธรรม เมื่อจะปฏิเสธคำจึงกล่าวคาถานี้ว่า :-

**บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ร่มเงาของต้นไม้ใด ไม่ควรหักราน
กิ่งของต้นไม้ นั้น เพราะการประทุษร้ายมิตร เป็นความเสว
ทราม.**

จริงอยู่ ต้นไม้ที่มีร่มเงาเยือกเย็นอันใด ย่อมบรรเทาความกระ-
วณกระวาย ของคนผู้ถูกความร้อนแผดเผา ใคร ๆ ไม่ควรคิดร้ายต่อ
ต้นไม้ นั้น. ก็จะช่วยกล่าวไปไปถึงหมूसัตว์เล่า. ท่านแสดงว่า เทพ-
บุตรนี้ เป็นสัตบุรุษ เป็นบุพการีบุคคล ผู้บรรเทาทุกข์ ผู้มีอุปการะ
มากแก่เราทั้งหลาย เราไม่ควรคิดร้ายอะไร ๆ ต่อเทพบุตรนั้น โดยที่
แท้เทพบุตรนั้นอันเราควรบูชาทีเดียว

พราหมณ์ได้ฟังดังนั้น ตั้งอยู่ในฝ่ายขัดแย้งต่อเจ้าอังกุระ จึง
กล่าวคาถาว่า :-

บุคคลอาศัยนั่งนอน ที่ร่มเงาของต้นไม้ใด พึงตัดแม่ลำต้น

ของต้นไม้ไม่ได้ ถ้ามีความต้องการเช่นนั้น.

อธิบายว่า แม้อำนาจของต้นไม้ก็ควรตัด จะป่วยกล่าวไปไปถึงกิ่งเป็นต้นแล้ว.

เมื่อพราหมณ์กล่าวอย่างนี้แล้ว เจ้าอังคุระเมื่อจะประคองเฉพาะสัปปริสธรรม จึงกล่าวคาถานี้ว่า :-

**บุคคลอาศัยนั่งนอน ที่ร่มเงาของต้นไม้ใด ไม่พึงทำลาย
แม้ใบของต้นไม้ นั้น เพราะการประทุษร้ายต่อมิตร เป็นความ
เลวทราม.**

ความว่า ไม่พึงทำแม้เพียงใบใบหนึ่ง ของต้นไม้ให้ตกไป จะป่วยกล่าวไปใ้ ถึงกิ่งเป็นต้นแล้ว.

พราหมณ์เมื่อจะประคองวาตะของตนแม้อีก จึงกล่าวคาถาว่า :-

**บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ร่มเงาของต้นไม้ใด พึงถอนต้นไม้
นั้นพร้อมทั้งรากได้ ถ้าพึงประสงค์เช่นนั้น.**

เมื่อพราหมณ์กล่าวอย่างนี้แล้ว เจ้าอังคุระมีความประสงค์จะทำแบบแผนนั้นให้ไร้ประโยชน์อีก จึงได้กล่าวคาถา ๓ คาถาเหล่านี้ว่า :-

**ก็บุรุษพึงพักอยู่ในเรือนของบุคคลใด ตลอดราตรีหนึ่ง
หรือพึงได้ขำน้ำในที่ใด ไม่ควรมีจิตคิดร้ายต่อบุคคลนั้น.
ความเป็นผู้กตัญญู อันสัตบุรุษทั้งหลาย สรรเสริญแล้ว บุคคล
พึงพักอาศัย ในเรือนของบุคคลใด แม้เพียงคืนเดียว เมื่อได้รับการ
บำรุงด้วยข้าวและน้ำ ไม่ควรมีจิตคิดประทุษร้ายต่อบุคคล
นั้น บุคคลมีมือไม่เปียดเบียน ย่อมแผดเผาบุคคลผู้ประทุษร้าย**

มิตร บุคคลใด ทำความดีไว้ในปางก่อน ภายหลัง เบียดเบียน ด้วยความชั่ว ผู้นั้นชื่อว่า เป็นคนอกตัญญู ย่อมไม่พบเห็น ความเจริญทั้งหลาย.

ความว่า บุคคลไม่พึงมีจิตคิดร้ายต่อบุคคลนั้น จะป่วยกล่าวไป ไยถึงกายและวาจาเล่า. หากมีคำถามว่า ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร ? ตอบว่า เพราะความเป็นผู้กตัญญู อันสัตบุรุษทั้งหลาย สรรเสริญ แล้ว อธิบายว่า ชื่นชื่อว่าความเป็นผู้กตัญญู อันบุรุษผู้สูงสุด มี พระพุทธเจ้าเป็นต้น สรรเสริญแล้ว.

ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสว่า :-

ผู้ใด ประทูลร้ายต่อมหาชนผู้ไม่ประทูลร้าย ผู้เป็นคน บริสุทธิ ไม่มีกิเลสเครื่องยียวน ความชั่วย่อกลับมาถึงผู้นั้น ซึ่งเป็นคนพาลแน่แท้ เหมือนธูลิอันละเอียดที่บุคคลซัดไป ทวนลมจะนั้น.

พราหมณ์นั้น ถูกเจ้าอังคะผู้ยกย่องสัพปุริสธรรม กล่าวชมชู้ อย่างนี้ ได้เป็นผู้หนึ่งเจียบ. ฝ่ายเทพบุตร ฟังคำและคำโต้ตอบของคน ทั้ง ๒ นั้น แม้จะโกรธต่อพราหมณ์ ก็คิดเสียว่า ช่างเถอะ ภายหลัง เราจักรู้กรรมที่ควรทำแก่พราหมณ์ผู้คิดประทูลร้ายนี้ เมื่อจะแสดง ภาวะที่ตนอันใคร ๆ ชมชู้มิได้ เป็นอันดับแรก จึงกล่าวคาถาว่า :-

ไม่เคยมีเทวดา หรือมนุษย์ หรืออิสรชนคนใด จะมาชมชู้ เราได้โดยง่าย เราเป็นเทพเจ้า ผู้มีอิทธิฤทธิ์อย่างยอดเยี่ยม เป็น ผู้ไปได้ไกล สมบูรณ์ด้วยรัศมีและกำลัง.

เบื้องหน้าแต่นี้ไป อังคะพอคำ และเทพบุตร ได้ทำถ้อยคำและการโต้ตอบกันว่า :-

ฝ่ามือของท่าน มีสีดังทองคำทั่วไป ทรงไว้ซึ่งวัตถุที่บุคคลอื่นปรารถนา ด้วยนิ้วทั้ง ๕ เป็นที่ไหลออกแห่งวัตถุมีรสอร่อย วัตถุมีรสต่าง ๆ ย่อมไหลออกจากฝ่ามือของท่าน ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ท่านเป็นท้าวสักกะ

รุกขเทวดาตอบว่า :-

เราไม่ใช่เทพเจ้า ไม่ใช่คนธรรมดา ไม่ใช่ท้าวสักกะปุรินทกะ ดูก่อนเจ้าอังกุระ ท่านจงทราบว่ เราเป็นรุกขเทพ จูติจากโรรูนคร มาอยู่ที่ด้นไทรนี้.

อังกุระพ้อคำถามว่า :-

เมื่อก่อน ท่านอยู่ในโรรูนคร ท่านมีปกติอย่างไร มีความประพฤติอย่างไร ผลบุญสำเร็จที่ฝ่ามือของท่าน เพราะพรหมจรรย์อะไร

รุกขเทวดาตอบว่า :-

เมื่อก่อนเราเป็นช่างหูก อยู่ในโรรูนคร เป็นคนกำพร้าเลี้ยงชีพด้วยความลำบากนัก เราไม่มีอะไรจะให้ทาน เรือนของเราอยู่ใกล้เรือนของอัสยหเศรษฐี ซึ่งเป็นคนศรัทธา เป็นทานบดี มีบุญอันทำแล้ว เป็นผู้ละอายต่อบาป พวกจาก วณิพก มีนามและโคตรต่าง ๆ กัน ผ่านไปบ้านของเรานั้น พวกมันถามถึงเรือนของอัสยหเศรษฐีกะเราว่า ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลาย พวกเราจะไปทางไหน ท่านเขาให้กันที่ไหน เราถูกพวกจากวณิพกถามแล้ว ได้ยกมือเบื้องขวาขึ้นบอกเรือนอัสยหเศรษฐีแก่จากวณิพกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลาย จงไปทาง

นี่ ความเจริญจักมีแก่ท่านทั้งหลาย ท่านเขาให้อยู่ที่นั่น เพราะเหตุนั้น ฝ่ามือของเรา จึงให้สิ่งที่น่าปรารถนา เป็นที่ไหลออกแห่งวัตุมีรสอร่อย ผลบุญย่อมสำเร็จ ที่ฝ่ามือของเรา เพราะพรหมจรรย์นั้น.

อังกุระพ้อคำถามว่า :-

ได้ยินว่า ท่านไม่ได้ให้ท่านแก่ใคร ๆ ด้วยมือทั้งสองของตน เป็นแต่เพียงอนุโมทนาทานของคนอื่น ยกมือขึ้นบอกทางให้ เพราะเหตุนั้น ฝ่ามือของท่าน จึงให้สิ่งที่น่าใคร่ เป็นที่ไหลออกแห่งวัตุมีรสอร่อย ผลบุญย่อมสำเร็จที่ฝ่ามือของท่าน เพราะพรหมจรรย์นั้น ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อสัตยหเศรษฐีผู้เลื่อมใสได้ให้ทานด้วยมือทั้งสองของตน ละร่างกายมนุษย์แล้ว ไปทางทิศไหนหนอ.

รุกขเทวดาตอบว่า :-

เราไม่รู้ทางไปหรือทางมาของอสัตยหเศรษฐี ผู้เป็นเจ้าของแห่งทาน ผู้มีรัศมีชานออกจากตน แต่เราได้ฟังมาในสำนักของท้าวเวสสุวัณว่า อสัตยหเศรษฐี ถึงความเป็นสหายแห่งท้าวสักกะ.

อังกุระพ้อค้ำกล่าววว่า :-

บุคคลควรทำความดีแท้ ควรให้ทานตามสมควร ใครได้เห็นฝ่ามือ อันให้สิ่งที่น่าใคร่แล้ว จักไม่ทำบุญเล่า เราไปจากที่นี่ ถึงทวารกะนครแล้ว จักรีบให้ทานอันจักนำความสุขมาให้แก่เราแน่แท้ เราจักให้ข้าว น้ำ ฝ้าย เสนาสนะ บ่อน้ำและสะพานในที่เดินไปได้ยาก เป็นทานดังนี้.

รวมเป็นคาถากล่าวและกล่าวโต้ตอบกัน มีอยู่ ๑๕ คาถา.

เมื่ออังกุระพาณิช กระทำปฏิญญาว่า เราจักให้ท่านอย่างนี้แล้ว เทพบุตรมีใจยินดี กล่าววาท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเป็นผู้เสียสละ. จงให้ท่านเถิด ส่วนเราจักทำหน้าที่เป็นสหายของท่าน ไทยธรรมของท่าน จักไม่ถึงความหมดเปลืองด้วยประการใด เราจักกระทำโดยประการนั้น ดังนี้แล้ว จึงให้อังกุระพาณิชนั้น อาจหาญในการบำเพ็ญทาน แล้วกล่าวว่า คุณอนพราหมณ์พาณิช ได้ยินว่าท่านปรารถนาจะนำคนเช่นเรา ไปด้วยผลการ ช่างไม่รู้จักประมาณของตัว ดังนี้แล้ว จึงให้สินค้ำของพราหมณ์พาณิชนั้น อันตรธานไปแล้ว จึงขูให้พราหมณ์พาณิชนั้นกลัว ด้วยอาการที่น่าสะพรึงกลัวว่าเป็นยักษ์. ลำดับนั้น อังกุระพาณิช จึงอ้อนวอนกะเทพบุตรนั้น โดยประการต่าง ๆ เมื่อจะให้พราหมณ์มาโทษ ให้เลื่อมใส จึงทำสินค้ำทั้งหมดให้กลับเป็นปกติ เมื่อใกล้ค้ำ จึงละเทพบุตรไปอยู่ เจอเปรตตนหนึ่ง เห็นเข้าแล้ว มีลักษณะน่าเกลียดน่ากลัวยิ่งนัก ในที่ไม่ไกลจากเทพบุตรนั้น เมื่อจะถามถึงกรรมที่เปรตนั้นกระทำ จึงกล่าวคาถาว่า :-

**เพราะเหตุไร นิ้วมือของท่านจึงงอหงิก ปากของท่านจึง
เปี้ยว และนัยน์ตาทะเล้นออก ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้.**

ลำดับนั้น เปรต ได้กล่าวคาถา ๓ คาถา แก่อังกุระพาณิชนั้นว่า :-

**เราเป็นคนที่คฤหบดีตั้งไว้ในกาลให้ทาน ในโรงทานของ
ท่านคฤหบดีผู้มีรัศมีชานออกจากตน ผู้มีศรัทธา เป็นฆราวาส
ครอบครองเรือน เห็นยากจากผู้มีความประสงค์ด้วยโภชนะมาที่
โรงทานนั้น เราได้หลีกไป ทำการบู้ยปากอยู่ ณ ที่ข้างหนึ่ง
เพราะกรรมนั้น นิ้วมือของเราจึงงอหงิก ปากของเราจึงเปี้ยว**

แล้ว.

ความว่า เพราะในกาลนั้น เราถูกเจ้านายแต่งตั้งไว้ในหน้าที่ให้ทาน เมื่อถึงกาลเวลาที่จะให้ทาน เรามีความหวงแหนตระหนี่ครอบงำ หลีกเลียงหน้าที่ ไปจากโรงทาน ทำให้ทำเรงอหิง เมื่อควรจะให้ทานด้วยมือของตน ไม่ได้ทำอย่างนั้น ทำให้มือเรงอหิง เมื่อควรจะมีหน้าผ่องใส ก็ทำหน้าเบี้ยว. เมื่อควรจะแลดูด้วยแววตาอันน่ารักก็ทำนัยน์ตาถลนออกมา เพราะฉะนั้น เราจึงมีนิ้วมือ นิ้วเท้าอหิง และปากเบี้ยวสยัฎฐิรูป อธิบายว่า นัยน์ตาทั้ง ๒ หลัง น้ำตาออกมาไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็นน่าเกลียด. เพราะเหตุนี้ เปรตจึงกล่าวว่า :-

เพราะกรรมนั้น มือของเราจึงอหิง ปากเบี้ยว นัยน์ตาทั้ง ๒ ของเราถลนออกมา เพราะเราได้ทำกรรมชั่วนั้นไว้.

อังกฤษพาณิชได้ฟังดังนั้น เมื่อจะติเตียนเปรต จึงกล่าวคาถาว่า :-

แน่ะบุรุษเลวทราม การที่ท่านมีปากเบี้ยว นัยน์ตาทั้ง ๒ ถลนออกมา เป็นการชอบแล้ว เพราะท่านได้กระทำการบุญปากต่อทานของผู้อื่น.

อังกฤษพาณิชเมื่อจะติเตียนท่านบดีเศรษฐีนั้นอีก จึงกล่าวคาถาว่า :-

ก็โจน อลัทธิเศรษฐีเมื่อจะให้ทาน จึงได้มอบข้าว น้ำ ของเคี้ยว ผ้า และเสนาสนะ ให้ผู้อื่นจัดแจง.

คำอันเป็นคาถานั้นมีอธิบายดังนี้ว่า บุรุษเมื่อจะให้ทาน โจนเล่าจึงมอบให้คนอื่นจัดแจงทานนั้น คือกระทำให้ประจักษ์แก่ตนนั้น

แหละ แล้วพึงให้ด้วยมือของตนเอง. อนึ่ง ตนเองพึงเป็นผู้ชวนขาย
ในทานนั้น

อังกุระพาณิขครันติเตียนทานบติเศรฐฐี้อย่างนี้แล้ว เมื่อจะแสดง
วิธีที่ตนจะพึงปฏิบัติ จึงกล่าว ๒ คาถาว่า :-

ก็เราไปจากที่นี้ถึงทวารกนครแล้ว จักเริ่มให้ทานอันนำ
ความสุขมาให้เราแน่แท้ เราจักให้ข้าว น้ำ ผ้า เสนาสนะ บ่อน้ำ
สระน้ำ และสะพานในที่เดินลำบากให้เป็นทาน.

คำนั้นมีเนื้อความดังกล่าวแล้วนั้นแล. เพื่อจะแสดงข้อปฏิบัติ
ของอังกุระพาณิข พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายจึงได้ตั้ง คาถา ๔
คาถา ไว้ความว่า :-

ก็อังกุระพาณิชนั้นกลับจากทะเลทรายนั้น ไปถึงทวารก-
นครแล้ว ได้เริ่มให้ทานอันนำความสุขมาให้ตน ได้ให้ข้าว น้ำ
ผ้า เสนาสนะ บ่อน้ำ สระน้ำ ด้วยจิตอันเลื่อมใส. ช่างกลบ
พ้อคร้ว ชามมคช พากันป่าวร้องในเรือนของอังกุระพาณิชนั้น
ทั้งเช้า ทั้งเย็น ทุกเมื่อว่า ใครหิวจงมากินตามชอบใจ ใคร
กระหายจงมาดื่มตามชอบใจ ใครจักนุ่งห่มผ้า จงนุ่งห่มผ้า
ใครต้องการพาหนะสำหรับเทียม จงเทียมพาหนะในคู่ออกนี้
ใครต้องการร่มเงาเอาร่มไป ใครต้องการของหอมจงเอาดอกไม้
ไป ใครต้องการรองเท้าจงเอารองเท้าไป.

เมื่ออังกุระพาณิขบำเพ็ญมหาทานอย่างนี้ เมื่อเวลาผ่านไป โรง
ทานห่างเหินเงียบสงัดจากคนผู้ต้องการ เพราะเป็นผู้อิมหน้าแล้ว.
อังกุระพาณิขเห็นดังนั้นจึงไม่พอใจ เพราะเป็นผู้มีอริยาศัยกว้าง
ขวางในการให้ทาน จึงเรียกมาณพชื่อว่า สินธกะ ผู้ชวนขายใน

ทานของตนมาแล้วกล่าว ๒ คาถาว่า :-

มหาชนรู้เราว่า อังกระนอนเป็นสุข ดูก่อนสิ้นชกะ เรานอนเป็นทุกข์ เพราะไม่ได้เห็นพวงจาก มหาชนรู้เราว่า อังกระนอนเป็นสุข ดูก่อนสิ้นชกะ เรานอนเป็นทุกข์ในเมื่ออณิกมีน้อย.

สิ้นชกะมาณพ ได้ฟังดังนั้นแล้ว มีความประสงค์จะกระทำอังกระพาณิชนั้นให้น้อมไปในทานอันยิ่ง ให้ปรากฏจึงกล่าวคาถาว่า :-

ถ้าท้าวสักกะ ผู้เป็นใหญ่กว่าชาวดาวดึงส์ และเป็นใหญ่กว่าชาวโลกทั้งปวง พึงให้พรท่าน ท่านเมื่อจะเลือก พึงเลือกเอาพรเช่นไร.

คำอันเป็นคาถานั้น มีอธิบายดังนี้ :- ท้าวสักกะ ผู้เป็นใหญ่กว่าเทพชั้นดาวดึงส์ และกว่าชาวโลกทั้งมวล หากจะพึงให้พรท่านว่า อังกระ ท่านจงขอพรอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ท่านตั้งใจไว้ ท่านเมื่อจะขอพร คือเมื่อปรารถนา พึงขอพรเช่นไร

ลำดับนั้นอังกระพาณิชนั้น เมื่อจะประกาศอัยยาศัยของตนตามความเป็นจริง จึงได้กล่าวคาถา ๒ คาถาว่า :-

ถ้าท้าวสักกะ ผู้เป็นใหญ่กว่าเทพชั้นดาวดึงส์ พึงให้พรแก่เราไซ้ เราจะพึงขอพรว่า เมื่อเราลุกขึ้นแต่เช้า ในเวลาพระอาทิตย์ขึ้น ขอภัตตาหารอันเป็นทิพย์ และพวงจากผู้มีศีล พึงปรากฏ เมื่อเราให้ทานอยู่ ไทยธรรมไม่พึงสิ้นไป ครั้นเราให้ทานนั้นแล้ว ไม่พึงเดือดร้อนในภายหลัง เมื่อกำลังให้อยู่ พึงยังจิตให้เลื่อมใส ข้าพเจ้าพึงขอพรกะท้าวสักกะอย่างนี้.

เมื่ออังกระพาณิช ประกาศอภัยของตนอย่างนี้ ชายคนหนึ่ง
ชื่อว่า โสณะกะ ผู้มีความเชี่ยวชาญในนิติศาสตร์ นั่งอยู่ที่นั่น เห็นผู้
ให้ทานเกินประมาณ มีความประสงค์จะตัดทานนั้นจึงได้กล่าวคาถา
๒ คาถาว่า :-

บุคคลไม่พึงให้ทรัพย์เครื่องปลื้มใจทั้งหมด แก่บุคคลอื่น
ควรให้ทาน และควรรักษาทรัพย์ไว้ เพราะว่าทรัพย์เท่านั้น
ประเสริฐกว่าทาน ตระกูลทั้งหลาย ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะ
การให้ทานเกินประมาณไป บัณฑิตย่อมไม่สรรเสริญ การไม่
ให้ทาน และการให้ทานเกินควร เพราะเหตุผลนั้นแล ทรัพย์
เท่านั้นประเสริฐกว่าทาน บุคคลผู้เป็นนักปราชญ์ สมบูรณ์
ด้วยธรรม ควรประพฤติ โดยพอเหมาะ.

อังกระพาณิช ได้ฟังดังนั้นแล้ว เมื่อจะเปลี่ยนแปลงความประ-
สงค์ของโสณะกะบุรุษนั้น จึงประกาศวิธีที่ตนจะพึงปฏิบัติด้วย ๔ คาถา
ว่า :-

ดูก่อนชาวเราทั้งหลายเอ๋ย ดีหนอ เราพึงให้ทานแล ด้วย
ว่าสัตบุรุษ ผู้สงบระงับ พึงคบหาเรา เราพึงยังความประสงค์
ของวณิกทั้งปวงให้เต็ม เลี้ยงดูให้อิ่มหนา เปรียบเหมือนฝน
อันยังที่ลุ่มทั้งหลายให้เต็ม ฉะนั้น สีหน้าของบุคคลใด ย่อม
ผ่องใส เพราะเห็นพวกยากจก บุคคลนั้น ครั้นให้ทานแล้ว มีใจ
เบิกบาน ชื่อนั้นเป็นความสุขของบุคคลผู้อยู่ครองเรือน สีหน้า
ของบุคคลใด ย่อมผ่องใส เพราะเห็นพวกยากจก บุคคลนั้น
ครั้นให้ทานแล้ว ย่อมปลาบปลื้มใจ นี่เป็นความถึงพร้อมแห่ง
ยัญ ก่อนแต่ให้ก็มีใจเบิกบาน เมื่อกำลังให้ก็ยั้งจิตให้เต็มใส
ครั้นให้แล้วก็มีใจเบิกบาน นี่เป็นความถึงพร้อมแห่งยัญ.

อังกฤษพาณิช ครั้นประกาศวิธีปฏิบัติของตนอย่างนี้แล้ว เป็นผู้ มีอหิคารักษ์กว้างขวางมีความศรัทธาในทานเจริญยิ่งขึ้น บำเพ็ญมหา- ทานทุก ๆ วัน ให้เป็นไปโดยประมาณยิ่ง. เพราะเหตุนั้น ในกาล นั้น เมื่อทำรัชชสมบัติทั้งปวงให้เป็นจุดที่ดอนแล้ว ให้มหาทานเป็น ไป มนุษย์ทั้งหลายได้อุปกรณ์แห่งทานทั้งปวงแล้ว ละการงานของ ตน ๆ เทียวไปตามความสุข. เพราะเหตุนั้น เรือนคลัง ของพระราชฯ ทังหลาย จึงได้ต้องถึงความสิ้นไป. ลำดับนั้น พระราชฯ ทังหลายจึง ได้ส่งทูตไปถึงอังกฤษพาณิชว่า ท่านผู้เจริญ เพราะอาศัยท่าน ความ เจริญของพวกเราจึงได้พินาศไป. เรือนคลังทังหลาย จึงถึงความสิ้น ไป พวกเราควรรู้เหตุอันสมควรในข้อนี้ ดังนี้แล.

อังกฤษพาณิช ได้ฟังดังนั้นแล้ว จึงไปยังทักขิณาปถชนบท ให้ ช่วยกันสร้างโรทานมากมาย ขนาดใหญ่ ในที่ไม่ไกลแต่มหาสมุทร ในที่อยู่ของพวกทมิฬ เมื่อให้มหาทานเป็นไปอยู่ ดำรงอยู่จนสิ้นอายุ เบื้องหน้าแต่กายแตกตายไป จึงบังเกิดในภพชั้นดาวดึงส์. พระสัง- คีติกาจารย์ทังหลาย เมื่อแสดงสมบัติแห่งทานและการเข้าถึงสวรรค์ ของอังกฤษพาณิชนั้น จึงกล่าวคาถาทังหลายว่า :-

ในเรือนของอังกฤษพาณิชผู้มั่งบุญ โภชนะอันเขาให้แก่ หมู่ชนวันละ ๖๐,๐๐๐ เล่มเกวียนเป็นนิตย์ พ่อครัว ๓,๐๐๐ คน ประดับด้วยต่างหูอันวิจิตรด้วยมุกดาและแก้วมณี เป็นผู้ ขวนขวายในการให้ทาน พวกนี้เข้าไปอาศัยอังกฤษพาณิชเลี้ยง ชีวิต, มาณพ ๖๐,๐๐๐ คน ประดับด้วยต่างหูอันวิจิตรด้วยแก้ว มุกดา และแก้วมณี ช่วยกันผ่าฟืน สำหรับหุงอาหาร ในมหา- ทานของอังกฤษพาณิชนั้น พวกนารี ๑๖,๐๐๐ คน ประดับด้วย อลังการทั้งปวง ช่วยกันบดเครื่องเทศ สำหรับปรุงอาหาร ใน

มหากาน ของอังกระพาณิชนั้น นารีอีก ๑๖,๐๐๐ คน ประดับด้วยเครื่องอสังการทั้งปวง ถือทัพพีข้าว ยืนคอยรับใช้ในมหากาน ของอังกระพาณิชนั้น อังกระพาณิชนั้น ได้ให้ของเป็นอันมาก แก่มหาชนโดยประการต่าง ๆ ได้ทำความยำเกรงด้วยความเคารพในทานและให้ทานด้วยมือของตนเองบ่อย ๆ ให้ทานโดยประการต่าง ๆ ล้นกาลนาน อังกระพาณิช ยังมหากานให้กันไปแล้ว ล้นเดือน ล้นปี ล้นฤดู และปีเป็นอันมาก ตลอดกาลนาน อังกระพาณิช ได้ให้ทานและทำการบูชาแล้วอย่างนี้ ตลอดกาลนาน ละร่างกายมนุษย์แล้วได้ไปบังเกิดในภพดาวดึงส์.

เมื่ออังกระเทพบุตรนั้น บังเกิดในภพชั้นดาวดึงส์ เสวยทิพย์สมบัติอย่างนี้ ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลาย อินทกะมาณพ เมื่อท่านพระอนุรุทธเถระเที่ยววิณฑบาต มีจิตเลื่อมใส ได้ถวายภิกษาเพียงทัพพีหนึ่ง. สมัยต่อมาเขาทำกาละแล้ว บังเกิดเป็นเทพบุตร ผู้มีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมาก ในภพชั้นดาวดึงส์ ด้วยอานุภาพแห่งบุญอันเป็นไปในเขตคือทักษิณยุคคัล มีความไพโรจน์สว่างกว่าครอบงำอังกระเทพบุตร ด้วยฐานะ ๑๐ มีรูปเป็นต้น อันเป็นทิพย์. ด้วยเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า.

อินทกะมาณพ ได้ถวายภิกษาทัพพีหนึ่งแก่พระอนุรุทธเถระ ละร่างกายมนุษย์แล้ว ได้ไปบังเกิดในภพดาวดึงส์ แต่อินทกะเทพบุตร รุ่งเรืองยิ่งกว่าอังกระเทพบุตร โดยฐานะ ๑๐ อย่างคือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันนารีนรมย์ใจ อายุยศ วรรณะ สุขะ และความเป็นใหญ่.

เมื่ออังกฤษเทพบุตร และอินทกเทพบุตร บังเกิดในภพชั้นดาวดึงส์ เสวยทิพยสมบัติ พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลาย ทรงกระทำ ยมกปาฏิหาริย์ ณ โคนแห่งคันทามพฤกษ์ ที่ประตูแห่งกรุงสววัตถิ ในวันอาสาฬหบูชาในปีที่ ๗ แต่กาลตรัสรู้ เสด็จไปยังภพชั้น ดาวดึงส์ โดยย่างก้าวไป ๓ ก้าวโดยลำดับ ทรงครอบงำความรุ่งเรือง ของเทพพรหมบริษัท ผู้ประชุมกันทั้งโลกธาตุ ณ บันฑุกัมพลศิลา- อาสน์ ที่ควงต้นปาริฉัตตกะ ด้วยรัศมีพระสรีระของพระองค์ เหมือน พระสุริยทนต์ทองแดงอ่อน ๆ เหนือเขาคุณธรรุ่งเรืองอยู่ฉะนั้น ประ- ทับหนึ่งแสดงอภิธรรม ทอดพระเนตรเห็นอินทกเทพบุตรผู้นั่งอยู่ในที่ ไม่ไกล และอังกฤษเทพบุตรผู้นั่งอยู่ในระยะ ๑๒ โยชน์ เพื่อจะประ- กาศความสมบูรณ์แห่งพระทักษิโณยบุคคลในพระพุทธศาสนา จึง ตรัสพระคาถาว่า :-

**ดูก่อนอังกฤษ มหาทานท่านได้ให้แล้วสิ้นกาลนาน ท่านมา
ในสำนักของเรา ไฉนจึงนั่งอยู่ไกลนัก.**

อังกฤษเทพบุตร ได้ฟังดังนั้นจึงทูลว่า

**ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า มหาทานอันข้าพระองค์บริจาค
ไปยชธรรมเป็นอันมาก บำเพ็ญมาตลอดกาลนาน ก็ไม่ได้มีผล
ยิ่ง เพราะเว้นจากทักษิโณยบุคคล เหมือนพืชที่หว่านลงในนา
ที่ไม่ดี ฉะนั้น แต่แม้การให้ภิกษาทัฬหีหนึ่งของอินทกเทพ-
บุตร มีผลมากยิ่งนัก เพราะสมบูรณ์ด้วยพระทักษิโณยบุคคล
เหมือนพืชที่หว่านในนาดี.**

ฉะนั้น พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลาย เมื่อจะแสดงความนั้น จึงได้
กล่าวคาถาว่า :-

ครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าผู้เป็นอุดมบุรุษ ประทับอยู่ที่บัณฑุกัมพลศิลาอาสน์ ภายใต้ต้นปาริฉัตตกพฤกษ์ ณ ภพดาวดึงส์ ครั้งนั้น เทวดาในหมื่นโลกธาตุ พากันมานั่งประชุมกันเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งประทับอยู่บนยอดเขา เทวดาไร ๆ ไม่รู้ร่องโรจน์เกินกว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยรัศมี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นย่อมรุ่งโรจน์ล่องเทวดาทั้งปวง ครั้งนั้น อังกรเทพบุตรนี้นั่งอยู่ไกล ๑๒ โยชน์ จากที่พระพุทธเจ้าประทับ ส่วนอินทกเทพบุตรนั่งในที่ใกล้พระผู้มีพระภาคเจ้า รุ่งเรืองกว่าอังกรเทพบุตร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทอดพระเนตรเห็นอังกรเทพบุตรกับอินทกเทพบุตรแล้ว เมื่อจะทรงประกาศทักษิณียบุคคล จึงได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ความว่า ดูก่อนอังกรเทพบุตร มหาทานท่านให้แล้วสิ้นกาลนาน ท่านมาสู่สำนักเรา ไฉนจึงนั่งอยู่ไกลนัก. อังกรเทพบุตรอันพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้มีพระองค์อันอบรมแล้ว ทรงดักเตือนแล้ว ได้กราบทูลว่า จะประสงค์อะไร ด้วยทานของข้าพระองค์นั้นอันว่างเปล่าจากพระทักษิณียบุคคล อินทกเทพบุตรนั้นให้ทานนิดหน่อยในพระอนุรุธผู้เป็นองค์อรหันต์ กลับมีความรุ่งเรืองยิ่งกว่าข้าพระองค์ ดูพระจันทร์รุ่งเรืองในหมู่ดาว ฉะนั้น.

อังกรเทพบุตรทูลว่า :-

พืชแม้มากที่บุคคลหว่านแล้วในนาดอน ผลย่อมไม่ไผ่พลูย ทั้งไม่ยังชวานาให้ปลื้มใจฉันใด ทานมากมายอันบุคคลเข้าไป ตั้งไว้ในบุคคลผู้ทุศีลก็ฉันนั้นเหมือนกัน ย่อมไม่มีผลไผ่พลูย ทั้งไม่ยังทายกให้ปลื้มใจ พืชแม้น้อยอันบุคคลหว่านแล้วใน

นาดี เมื่อฝนหลังสายน้ำโดยสม่ำเสมอ ผลย่อมยังชวานาให้
ปลาบปลื้มใจ แม้ฉันใด ทานเมื่อน้อยอันบุคคลบริจาคแล้วใน
ท่านผู้มีศีล ผู้มีคุณความดี ผู้คงที่ ย่อมมีผลมาก ฉันนั้นเหมือน
กัน.

พระสังคีติกาจารย์ได้ตั้งคาถานี้ไว้ว่า :-

บุคคลพึงเลือกให้ทานในเขตที่ให้แล้วมีผลมาก ทายกทั้ง
หลายครั้งเลือกให้ทานแล้วย่อมไปสวรรค์ การเลือกให้ทาน
พระสุคตทรงสรรเสริญ พระทักษิณบุคคลเหล่าใด มีอยู่ใน
ชีวลโลกนี้ ทานที่ทายกให้แล้วในพระทักษิณบุคคลเหล่านั้น
ย่อมมีผลมาก เหมือนพืชที่หว่านไว้ในนาดี ฉะนั้น.

เรื่องอังกูรปรตนี้ นั้นพระศาสดาทรงยกขึ้นแสดงด้วยพระองค์เอง
โดยนัยมีอาทิว่า มหาทานอันท่านให้แล้วดังนี้ เพื่อจะทรงประกาศ
ความสมบูรณ์ แห่งพระทักษิณบุคคลต่อหน้าแก่เทวดาในหมื่น
จักรวาล ในภพดาวดึงส์ พระองค์ทรงแสดงพระอภิธรรมในภพดาว-
ดึงส์นั้น ๓ เดือน ในวันมหาปวารณา ทรงแวดล้อมแล้วหมู่เทพ ทรง
เป็นเทพยิ่งกว่าเทพ เสด็จจากเทวโลกลงสู่สังกัสสนคร แล้วเสด็จถึง
กรุงสวตถิโดยลำดับ ประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร เพื่อจะทรง
ประกาศความสมบูรณ์แห่งพระทักษิณบุคคล ในท่ามกลางบริษัท
๔ จึงทรงแสดงโดยพิสดาร โดยนัยมีอาทิว่า เราไปเพื่อประโยชน์แก่
ผู้ใด จึงยึดเอายอดเทศนา คือ จตุสัจจกถา. ในเวลาจบเทศนา สัตว์
หลายพันโกฏิเหล่านั้น ได้ตรัสรู้ธรรมแล้ว แล.

จบ อรรถกถาอังกูรปรตวัตถุที่ ๙

๑๐. อุตตรมาตุเปติวัตถุ

ว่าด้วยลูกให้ทานไม่พอใจตายเป็นเปรต

[๑๐๗] นางเปรตมีผิวพรรณน่าเกลียดน่ากลัว มีผมยาวห้อยลงมาจรดพื้นดิน คลุมตัวด้วยผม เข้าไปหาภิกษุอยู่ในที่พักกลางวัน นั่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา ได้กล่าวกะภิกษุนั้นดังนี้ว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันตั้งแต่ตายมาจากมนุษยโลก ยังไม่ได้บริโภคข้าวหรือดื่มน้ำเลย ตลอดเวลา ๕๕ ปีแล้ว ขอท่านจงให้น้ำดื่มแก่ดิฉันผู้กระหายน้ำด้วยเถิด.

ภิกษุนั้นกล่าวว่า

แม่น้ำคงคามีน้ำเย็นใสสะอาด ไหลมาแต่เขาหิมพานต์ ท่านจงตักเอาน้ำจากแม่น้ำคงคานั้นดื่มเถิด จะมาขอน้ำกะเราทำไม.

นางเปรตกล่าวว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าดิฉันตักน้ำในแม่น้ำคงคาตัวเองไซ้ร น้ำนั้นย่อมกลับกลายเป็นเลือดปรากฏแก่ดิฉัน เพราะฉะนั้นดิฉันจึงขอน้ำแก่ท่าน.

ภิกษุนั้นถามว่า

ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจหรือ น้ำใน
แม่น้ำคงคาจึงกลายเป็นเลือดปรากฏแก่ท่าน.

นางเปรตนั้นกล่าวว่า :-

ดิฉันมีบุตรคนหนึ่งชื่ออุตตระ เป็นอุบาสมิตรัทธา เขา
ได้ถวายจีวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่ง และคิลานปัจจัย แก่
สมณะทั้งหลาย แต่ด้วยความไม่พอใจของดิฉัน เพราะดิฉัน
ถูกความตระหนี่ครอบงำแล้ว ต่ำเข่าว่า เจ้าอุตตระ เจ้าถวาย
จีวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่งและคิลานปัจจัย แก่สมณะ
ทั้งหลาย ด้วยความไม่พอใจของเรานั้น จึงกลายเป็นเลือด
ปรากฏแก่เจ้าในปรโลก เพราะวิบากแห่งกรรมนั้น น้ำใน
แม่น้ำคงคาจึงกลายเป็นเลือดปรากฏแก่ดิฉัน.

จบ อุตตรมาตุเปติวัตถุที่ ๑๐

อรรถกถาอุตตรมาตุเปติวัตถุที่ ๑๐

เรื่องของนางเปรตผู้เป็นมารดาของนายอุตตระนี้ มีคำเริ่มต้นว่า
ทิวาวิหารคตัม ภิกขุ ในเรื่องนั้น มีการขยายความดังต่อไปนี้ :-

เมื่อพระศาสดาปรินิพพานแล้ว เมื่อปฐมมหาสังคีติเป็นไปแล้ว
ท่านพระมหากัจจายนะ พร้อมด้วยภิกษุ ๑๒ รูป อยู่ในราวป่า
แห่งหนึ่ง ไม่ไกลแต่กรุงโกสัมพี ก็สมัยนั้น อำมาตย์คนหนึ่งของ
พระเจ้าอุเทน ได้ทำกาละแล้ว. ก็ในกาลก่อน อำมาตย์นั้นได้เป็น
ผู้จัดตั้งการงานในพระนคร. ลำดับนั้น พระราชาจึงรับสั่งให้เรียก
อุตตรมาณพผู้เป็นบุตรของอำมาตย์นั้นมา แล้วทรงสถาปนาไว้ใน
ตำแหน่งที่บิดาดำรงอยู่ว่า เจ้าจตุแลการงานที่บิดาเจ้าจัดตั้งไว้.

อุตรมาณพนั้น รับพระดำรัสแล้ว วันหนึ่ง ได้พานายช่างไปป่า เพื่อต้องการไม้สำหรับซ่อมแซมพระนคร จึงเข้าไปยังที่อยู่ของท่าน พระมหากัจฉายนะในที่นั้น เห็นพระเถระผู้ทรงบังสกุลจิ๋ว นั่งเฝ้าอยู่在那นั้น. จึงเลื่อมใสในอริยาบถ ได้กระทำปฏิสันถารแล้ว นั่ง ณ ส่วนข้างหนึ่ง พระเถระแสดงธรรมแก่เธอ. เธอสดับธรรมแล้ว เกิดความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย จึงตั้งอยู่ในสภาวะแล้วนิมนต์พระเถระด้วยคำว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านพร้อมด้วยภิกษุทั้งหลาย จงรับภัตตาหารเพื่อจะฉันในวันพรุ่งนี้ด้วยความอนุเคราะห์กระผมเถิด. พระเถระรับนิมนต์โดยดุษณีภาพ. เธอกลับจากที่นั้นแล้วไป ยังนคร ได้บอกแก่อุบาสกเหล่าอื่นว่าข้าพเจ้าได้นิมนต์พระเถระเพื่อฉันภัตตาหารในวันพรุ่งนี้ ถึงท่านทั้งหลายก็พึงมายังโรงทานของข้าพเจ้า.

ในวันที่ ๒ เวลาเช้าตรู่ เธอให้จัดขาทนียะ และโภชนียะอัน ประณีต แล้วให้แจ้งเวลา กระทำการต้อนรับพระเถระผู้มาพร้อมกับ ภิกษุทั้งหลาย ไหว้แล้วมุ่งนำหน้าให้เข้าไปยังเรือน ลำดับนั้นเมื่อ พระเถระและภิกษุทั้งหลายนั่งบนอาสนะที่ลาดด้วยเครื่องลาด อัน เป็นกบปียะควรค่ามาก ทำการบูชาด้วยของหอม ดอกไม้ และธูป ให้ พระเถระและภิกษุเหล่านั้นอิมหันต์ด้วยข้าวน้ำอันประณีต เกิดความ เลื่อมใสกระทำอัญชลีฟังอนุโมทนา เมื่อพระเถระกระทำอนุโมทนา ภัตตรเสร็จแล้ว จึงถือบาตรตามส่ง ออกจากนครแล้ว เมื่อจะกลับ วิงวอนว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านทั้งหลายพึงเข้ามายังเรือนของ ข้าพเจ้าเป็นนิตย์ รู้ว่าพระเถระรับแล้วจึงกลับ. เธออุปัฏฐากพระ เถระอยู่อย่างนี้ ตั้งอยู่ในโอวาทของท่าน ตั้งอยู่ในโศดาปัตติผลแล้ว และได้สร้างวิหารถวาย ทั้งกระทำให้ญาติของตนทั้งหมดเลื่อมใสใน พระศาสนา.

ฝ่ายมารดาของเธอมิมีจิตกุศลทินคือความตระหนี่กัสมรรุณ จึงได้
บริษายอย่างนี้ว่า เมื่อเรายังต้องการ เจ้าให้สิ่งไรแก่พวกสมณะ สิ่ง
นั้นจงสำเร็จเป็นโลหิตแก่เจ้าในปรโลก. แต่นางได้มีจิตพลอยยินดี
เต็มใจอนุญาตกำทางนกยูงกำหนึ่งทีให้ในวันฉลองวิหาร นางทำกา
ละแล้วเกิดในกำเนิดเปรต ก็เพราะนางอนุโมทนาทานด้วยกำทางนก
ยูง นางจึงมีผมดำสนิท มีปลายตัวต้วน ละเอียด และยาว. ในคราว
ทีนางลงแม่น้ำคงคาด้วยคิดว่าจักดื่มน้ำนั้น แม่น้ำคงคาเต็มไปด้วย
เลือด นางถูกความหิวกระหายครอบงำเที่ยวไปสิ้น ๕๕ ปี วันหนึ่ง
ได้เห็นพระกัษาเรวตเถระหนึ่งพักกลางวัน ณ ริมฝั่งแม่น้ำคงคา จึง
เอาผมของตนปิดตัวเข้าไปหา ขอน้ำดื่ม ซึ่งท่านหมายกล่าวไว้ว่า :-

**นางเปรตมีผิวดรณนำเกลียดน่ากลัว มีผมายาวห้อยลงมา
จดพื้นดิน คลุมตัวด้วยผม เข้าไปหาภิกษุผู้อยู่ในที่พักกลางวัน.
ซึ่งนั่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา ได้กล่าวกะภิกษุนี้ว่า.**

คาถาทัง ๒ นี้พระสังคีติกาจารย์ได้ตั้งไว้ในเบื้องต้น ณ ที่นี้.

ก็นางเปรตนั้นเข้าไปหาพระเถระแล้ว เมื่อจะขอน้ำดื่ม จึงกล่าว
คาถานี้ว่า :-

**ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันตั้งแต่ตายจากมนุษย์โลกมา ยังไม่
ได้บริโภคข้าวหรือดื่มน้ำเลยตลอดเวลา ๕๕ ปีแล้ว ขอท่านจง
ให้น้ำดื่มแก่ดิฉันผู้กระหายน้ำด้วยเถิด.**

เบื้องหน้าแต่นี้ ฟังทราบคาถาอันว่าด้วยคำและคำโต้ตอบของ
พระเถระ และของนางเปรต ดังต่อไปนี้

พระเถระกล่าวว่า :-

แม่น้ำคงคานี้มีน้ำเย็นใสสะอาด ไหลมาจากภูเขาคิหมพานต์

ท่านจงตัดเอาน้ำจากแม่น้ำคงคานั้นดื่มเถิด จะมาขอน้ำดื่มกะเราทำไม.

นางเปเรตกล่าวว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าดิฉันตักน้ำในแม่น้ำคงคาตัวเองไซ้ร น้ำนั้นย่อมกลับกลายเป็นโลหิตปรากฏแก่ดิฉัน เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงขอน้ำดื่มของท่าน.

พระเถระถามว่า :-

ท่านได้กระทำการชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา หรือใจ น้ำในแม่น้ำคงคาจึงกลายเป็นโลหิตปรากฏแก่ท่าน.

นางเปเรตตอบว่า :-

ดิฉันมีบุตรคนหนึ่งชื่ออุตตระ เป็นอุบาสก มีศรัทธา เขาได้ถวายจีวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่ง และคิลาณปัจฉัย แก่พระสมณะทั้งหลาย ด้วยความไม่พอใจของดิฉัน ดิฉันดูถูกความตระหนี่ครอบงำแล้ว ด่าเขาว่า เจ้าอุตตระ เจ้าถวายจีวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่ง และคิลาณปัจฉัย แก่สมณะทั้งหลาย ด้วยความไม่พอใจของเรานั้น จึงกลายเป็นเลือดปรากฏแก่เจ้าในปรโลก เพราะวิบากแห่งกรรมนั้น น้ำในแม่น้ำคงคาจึงกลายเป็นโลหิตปรากฏแก่ดิฉัน.

ลำดับนั้น ท่านพระเวรตะ ได้ถวายน้ำดื่มแก่ภิกษุสงฆ์ อุทิศให้นางเปเรตนั้น เทียวไปบิณฑบาต รับประทานแล้ว ได้ถวายแก่ภิกษุทั้งหลาย ถือเอาผ้าบังสุกุล จากกองหยากเยื่อเป็นต้น ซักแล้วทำให้เป็นฟูกและหมอน ถวายแก่ภิกษุทั้งหลาย อุทิศให้นางเปเรตนั้น ด้วย

เหตุนั้น นางเปรตนั้น จึงได้ทิพยสมบัติ. นางไปยังสำนักพระเถระ แสดงทิพยสมบัติที่ตนได้แก่พระเถระ พระเถระประกาศประวัตินั้น แก่บริษัท ๔ ผู้มายังสำนักตน แล้วแสดงธรรมกถา ด้วยเหตุนี้ มหาชนจึงเกิดความสังเวช เป็นผู้ปราศจากความตระหนี่ อันเป็น มลทิน ยินดียิ่งในกุศลธรรม มีทานและศีลเป็นต้น. ก็เปตวัตถุข้อนี้ พึงเห็นว่า ท่านยกขึ้นสู่สังคายนา ในทุติยสังคีติ.

จบ อรรถกถาอุตตรมาตุเปตวัตถุที่ ๑๐

๑๑. สุตตเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตอยากกลับไปมนุษยโลก

หญิงคนหนึ่งไปอยู่กับเวมานิกเปรตตลอด ๗๐๐ ปี เกิดความเบื่อหน่าย จึงกล่าวกะเวมานิกเปรตนั้นว่า

[๑๐๘] เมื่อก่อน ฉันได้ถวายด้ายแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าซึ่งเข้าไปขอถึงเรือนของฉัน วิบากแห่งการถวายด้ายนั้น ฉันจึงได้เสวยผลอันไพบูรณ์อย่างนี้ ประการหนึ่ง ผ้ามากมายหลายโกฏิบังเกิดแก่ฉัน วิมานของฉันเคลื่อนกล่นไปด้วยดอกไม้ห้ารั้นรมย์ วิจิตรด้วยรูปภาพต่าง ๆ เพียบพร้อมไปด้วยเทพบุตรเทพธิดาผู้เป็นบริวาร ฉันเลือกใช้สอยนุ่งห่มตามชอบใจถึงเพียงนี้ สรรพวัตถุอันปลื้มใจมากมายก็ไม่หมดสิ้นไป ฉันได้รับความสุขความสำราญในวิมานนี้ เพราะอาศัยวิบากแห่งกรรมนั้น ฉันกลับไปสู่มนุษยโลกแล้ว จักทำบุญให้มากขึ้น ข้าแต่ลูกเจ้า ขอท่านจงนำฉันไปสู่ถิ่นมนุษย์เถิด.

เวมานิกเปรตนั้นกล่าววว่า

ท่านมาอยู่ในวิมานนี้กว่า ๗๐๐ ปี เป็นคนแก่เฒ่าแล้ว จักไปอยู่ในมนุษยโลกทำไม อนึ่งญาติของท่านตายไปหมดแล้ว ท่านไปจากเทวโลกนี้สู่มนุษยโลกนั้นแล้ว จักกระทำอย่างไร.

หญิงนั้นกล่าวว่า

เมื่อฉันมาอยู่ในวิมานนี้ ๗ ปี ได้เสวยทิพย์สมบัติและความอิมหฺนำแล้ว ฉันกลับไปสู่ถิ่นมนุษย์แล้ว จักทำบุญให้มากขึ้น ข้าแต่ลูกเจ้า ขอท่านจงนำฉันไปสู่ถิ่นมนุษย์เถิด.

เวมานิกเปรตนั้น จับหญิงนั้นที่แขน นำกลับไปสู่อำนาจที่นางเกิดแล้วพูดกะหญิงนั้นซึ่งกลับเป็นคนแก่ มีกำลังน้อยที่สุดว่า

ท่านพึงบอกชนแม่อื่นที่มาสู่ที่นี่ว่า ท่านทั้งหลายจงทำบุญเถิด ท่านทั้งหลายจะได้รับความสุข เราได้เห็นเปรตทั้งหลาย ผู้ไม่ได้ทำความดีไว้เดือดร้อนอยู่ ฉันใด มนุษย์ทั้งหลายก็ฉันนั้น ก็หมุ่สัตว์คือเทวดาและมนุษย์กระทำความอิมหฺมีสุขเป็นวิบากแล้ว ย่อมเป็นผู้ดำรงอยู่ในความสุข.

จบ สุตตเปตวัตถุที่ ๑๑

อรรถกถาสุตตเปตวัตถุที่ ๑๑

เรื่องสุตตเปรตนี้ มีคำเริ่มต้นว่า อหิ ปุเร ปพพชิตสุส ภิกขุโน ดังนี้. อุปบัติเหตุของเรื่องนั้นเป็นอย่างไร. ได้ยินว่า ในหมู่บ้านตำบลหนึ่ง ไม่ไกลแต่กรุงสาวัตถี เมื่อพระศาสดา ยังไม่เสด็จอุบัติขึ้นนั้นแล นับขึ้นไป ๗๐๐ ปี ยังมีเด็กคนหนึ่ง อุบัติจากพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง. เมื่อเธอเจริญวัยแล้ว มารดาของเธอจึงไปขอนางกุณฑลดาคนหนึ่ง มาจากตระกูลที่เสมอกัน เพื่อประโยชน์แก่บุตรนั้น. ก็ในวันวิวาหะนั้นเอง กุมารนั้น ไปอาบน้ำกับพวกสหาย ถูกงูกัดตายไป. อาจารย์อีกพวกหนึ่งกล่าวว่า ถูกยักษ์จับก็มี. เธอกระทำกุศลกรรมไว้เป็นอันมาก ด้วยการอุปัฏฐากพระปัจเจกพุทธเจ้า บังเกิด

เป็นวิมานเปรต เพราะค่าที่ตนมีจิตปฏิบัติในเด็กหญิงนั้น. แต่เป็นผู้มีฤทธิ์มาก มีอำนาจมาก.

ลำดับนั้น เธอปรารถนาจะนำนางทาริกานั้นมายังวิมานของตน จึงคิดว่า ด้วยอุบายอะไรหนอ นางจึงจะอมิรมย์ในที่นี้กับเรา ให้เป็นกรรมที่จะต้องอำนวยผลในปัจจุบัน จึงพิจารณาถึงเหตุที่ให้ได้เสีย โภคสมบัติอันเป็นทิพย์นั้น เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้า กำลังทำจิตรกรรมอยู่ จึงแปลงรูปเป็นคน ไปไหว้แล้วกล่าวว่า ท่านขอรับ ท่านต้องการด้ายหรือ. พระปัจเจกพุทธเจ้าตอบว่า เราจะทำจิตรกรรมอุบาสก. เวลานึกเปรตนั้นจึงกล่าวว่าข้าแต่ท่านผู้เจริญ ท่านจงเที่ยวขอด้าย ในที่ชื่อโน้น ดังนี้แล้วได้ชี้เรือนของนางทาริกานั้น. พระปัจเจกพุทธเจ้าได้ไปในที่นั้น ได้ยืนอยู่ที่ประตูเรือน. ลำดับนั้น นางเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้ายืนอยู่ ในที่นั้น มีจิตเลื่อมใส รู้ว่า พระผู้เป็นเจ้าของเรามีความต้องการด้าย จึงได้ให้ด้ายกลุ่มหนึ่ง. ลำดับนั้น อมนุษย์นั้น ได้แปลงเพศเป็นมนุษย์ ไปยังเรือนของนางทาริกา อ้อนวอนมารดาของนางแล้ว อยู่กับนาง ๒-๓ วัน เพื่อจะอนุเคราะห์มารดาของนาง จึงทำภาชนะทุกอย่างในเรือนนั้น ให้เต็มด้วยเงินและทอง แล้วเขียนชื่อไว้ข้างบนภาชนะทั้งหมดนั้น มีอันให้รู้ว่าเป็นทรัพย์ที่เทวดาให้ ใครไม่ควรเอาไป ดังนี้ จึงได้พาเด็กหญิงนั้นไปยังวิมานตน. มารดาของนางได้ทรัพย์เป็นอันมาก ได้ให้แก่พวกญาติของตน แก่คนกำพร้า และคนเดินทางเป็นต้น ส่วนตนเองบริโภคแล้ว เมื่อจะทำกาละจึงแจ้งแก่ญาติทั้งหลายว่า ถ้าธิดาของเรามาไซ้ ท่านจงให้ทรัพย์นี้แล้วได้ตายไป.

ครั้นกาลล่วงไป ๗๐๐ ปี แต่กาลนั้น เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ทรงประกาศธรรมจักรอันบวร ประทับอยู่ ณ กรุงสาวัตถี โดยลำดับ เมื่อหญิงนั้นอยู่ร่วมกับอมนุษย์นั้น

ความรำคาญก็เกิดขึ้น. นางเมื่อจะกล่าวกะอมมนุษย์นั้นว่า ดีละ พระ
ลูกเจ้า ขอท่านจงนำดิฉันกลับไปสู่เรือนของตนเถิด ดังนี้แล้ว ได้
กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า :-

เมื่อก่อนฉันได้ถวายด้ายแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ซึ่งได้
เข้าไปขอถึงเรือนของดิฉัน วิบากของการถวายด้ายนั้น ดิ
ฉันจึงได้เสวยผลอันไพบุลย์อย่างนี้ ประการหนึ่ง ผ้ามากมาย
หลายโกฏิ บังเกิดแก่ดิฉัน วิมานของฉันเคลื่อนกล่นไปด้วย
ดอกไม้ นารีธรรมย์ วิจิตรด้วยรูปภาพต่าง ๆ เพียบพร้อมไป
ด้วยเทพบุตร เทพธิดา ผู้เป็นบริวาร ฉันเลือกใช้สอยนุ่งห่ม
ตามชอบใจถึงเพียงนี้ สรรพวัตถุอันปลื้มใจมากมาย ก็ไม่หมด
สิ้นไป ฉันได้รับความสุขความสำราญในวิมานนี้ เพราะอาศัย
วิบากแห่งกรรมนั้น ฉันกลับไปสู่มนุษยโลกแล้ว จักทำบุญให้
มากขึ้น ข้าแต่ลูกเจ้า ขอท่านจงนำฉันกลับไปสู่ถิ่นมนุษย์เถิด.

อมมนุษย์นั้น ครั้นได้ฟังดังนั้นแล้ว เมื่อไม่ปรารถนาจะให้ไป ด้วย
ความอนุเคราะห์ เพราะค่าที่ตนมีจิตปฏิบัติในนางนั้น จึงกล่าว
คาถาว่า :-

ท่านมาอยู่ในวิมานนี้กว่า ๗๐๐ ปี เป็นคนแก่เฒ่าแล้ว จัก
ไปอยู่ในมนุษยโลกทำไม อนึ่ง ญาติของท่าน ตายไปหมดแล้ว
ท่านจากเทวโลกนี้ไปสู่มนุษยโลกนั้นแล้ว จักกระทำอย่างไร.

หญิงนั้น อันอมมนุษย์นั้นกล่าวแล้วอย่างนี้ เมื่อไม่เชื่อคำของ
อมมนุษย์นั้น จึงกล่าวคาถาอีกว่า :-

เมื่อฉันอยู่ในวิมานนี้ ๗ ปี เท่านั้น ได้เสวยทิพย์สมบัติ
และความสุขขมิหนำแล้ว ฉันกลับไปสู่ถิ่นมนุษย์แล้ว จักทำ

**บุญให้มากขึ้น ข้าแต่ลูกเจ้า ขอท่านจงนำฉันกลับไปสู่ถิ่น
มนุษย์เถิด.**

บรรดาบทเหล่านั้น ความว่า ข้าแต่ลูกเจ้า เมื่อฉันอยู่ในที่นี้
ชะรอยว่าล่วงไปถึง ๗ ปีทีเดียว, นางกำหนดกาลเวลาที่ล่วงไปเป็น
อันมากไม่ได้ จึงได้กล่าวอย่างนั้น เพราะค่าที่ตนเทียบพร้อมไปด้วย
ทิพยสมบัติ และสุขสมบัติถึง ๗๐๐ ปี.

ก็วิมานเปรตนั้น ถูกนางถามอย่างนี้แล้ว จึงพริ่สาธอนเธอมีประ-
การต่าง ๆ แล้วกล่าวว่า บัดนี้เธอ จักไม่อยู่ในที่นั้น เกิน ๗ วัน ทรัพย์
ที่เราให้แม่ของเจ้าฝังไว้มีอยู่ เจ้าจงให้ทรัพย์นั้นแก่สมณพราหมณ์
แล้วจงปรารถนาความอุบัติในที่นี้แหละ จึงจับแขนนางวางไว้ที่กลาง
บ้าน กล่าวว่า เจ้าฟังโอวาท ชนแม่เหล่าอื่นผู้มาในที่นี้ว่า ท่านทั้ง
หลาย จงทำบุญตามกำลังเถิด ดังนี้แล้วจึงไป. ด้วยเหตุนั้น ท่านจึง
กล่าวว่า :-

**เวมานิกเปรตนั้น จับแขนหญิงนั้น นำกลับไปสู่บ้าน ที่
นางเกิด แล้วพูดกะหญิงนั้น ซึ่งกลับเป็นคนแก่ มีกำลังน้อย
ที่สุดว่า ท่านฟังบอกชน แม่อื่นที่มายังที่นี้ว่า ท่านทั้งหลาย จง
ทำบุญเถิดท่านทั้งหลาย จะได้รับความสุข.**

คำนั้น มีอธิบายดังนี้ว่า :- แนะนางผู้เจริญ ถึงท่านก็ฟังทำบุญ
แม้คนอื่นที่มาในที่นี้ เพื่อต้องการเยี่ยมบ้าน ท่านก็ฟังว่ากล่าวสั่ง
สอนว่า ท่านผู้มีหน้าผ่องใส ท่านจงฟังดูศิระซึ่งเป็นประดุกท่อนผ้าที่
ถูกไฟไหม้ ก็จงทำบุญมีทานและศีลเป็นต้น และว่า เมื่อทำบุญแล้ว
ท่านจะได้รับความสุข อันเป็นผลแห่งบุญนั้น โดยแท้จริงทีเดียว ไม่
ควรทำความสงสัยในบุญนั้น.

ก็แล เมื่อวิมานเปรตนั้นกล่าวอย่างนี้แล้วจึงไป หญิงนั้น ไปยัง

ที่อยู่ของหมู่ญาติตน ให้ญาติเหล่านั้นรู้จักตนแล้ว จึงถือเอาทรัพย์ที่ญาติเหล่านั้นมอบให้ เมื่อจะให้ทานแก่สมณะและพราหมณ์ จึงได้ให้โอวาทแก่ชนผู้มาแล้ว ๆ สู้สำนักของตน จึงกล่าวสอนด้วยคาถาว่า :-

**เราได้เห็นเปรตทั้งหลาย ผู้ไม่ได้ทำความดีไว้ เตือดร้อน
อยู่ฉนั้นใด มนุษย์ทั้งหลายก็ฉนั้นนั้น ก็หมู่สัตว์คือเทวดาและ
มนุษย์ กระทำกรรมอันมีความสุขเป็นวิบากแล้ว ย่อมเป็นผู้
ดำรงอยู่ในความสุข.**

ก็ในข้อนี้ มีอธิบายดังนี้ว่า เราเห็นพวกเปรต เหมือนพวกมนุษย์ เตือดร้อนอยู่เพราะไม่ได้ทำกุศลไว้ ทำแต่อกุศล ถึงความคับแค้นด้วยความหิวและกระหายเป็นต้น เสวยทุกข์อย่างมหันต์. แต่เราได้เห็นหมู่สัตว์ ผู้กระทำกรรมอันเป็นเหตุอำนวยความสุข ผู้นับเนื่องในเทวดาและมนุษย์ ด้วยกุศลกรรมที่ตนทำไว้นั้น และอกุศลกรรมที่ตนไม่ได้กระทำไว้ ดำรงอยู่ในความสุข. เพราะฉะนั้น ท่านเมื่อเว้นความชั่วให้ห่างไกลแล้ว จงประกอบขวนขวายในการบำเพ็ญบุญ.

หญิงนั้น เมื่อให้โอวาทอย่างนี้ ได้บำเพ็ญมหาทาน ตลอด ๗ วัน เพื่อสมณและพราหมณ์เป็นต้น ในวันที่ ๗ ตายไป บังเกิดในภพชั้นดาวดึงส์. ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่องนั้น แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็นอตุลุปัตติเหตุแล้ว จึงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว. แต่เมื่อว่า โดยความแปลกกัน พระองค์ทรงประกาศถึงความที่ท่านที่บำเพ็ญในพระปัจเจกพุทธเจ้า ว่า มีผลมากมีอานิสงส์มาก. มหาชนได้ฟังดังนั้นแล้ว เป็นผู้ปราศจากความตระหนี่อันเป็นมลทิน ยินดียิ่งในบุญมีทานเป็นต้น ฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาสุตตเปตวัตถุที่ ๑๑

๑๒. กัณณมฺุณทเปติวัตถุ

ว่าด้วยภรรยานอกใจสามีตายไปเป็นเปรต

พระเจ้าพาราณสีตรัสถามนางเวมานิกเปรตว่า

[๑๐๕] สระโบทกขณินีนีมีน้ำใสสะอาด มีบันไดทองคำ ลาดด้วย
ทรายทองคำ ในสระนั้นมีกลิ่นหอมฟุ้งนารีนรมย์ใจ ดาดดิน
ไปด้วยหมู่ม้วนานา มีลมรำเพยมาพัดเอากลิ่นหอมต่าง ๆ มา
ดารดาษด้วยบัวต่าง ๆ เกื่อนกล่นด้วยบัวขาวมีกลิ่นหอม
เจริญใจ อันลมรำเพยพัดฟุ้งขจร ระงมไปด้วยเสียงหงส์และ
นกกระเรียน นกจ๊กพรากรมาร่ำร้องไห้เพราะเจ็บใจ เกื่อนกล่น
ไปด้วยฝูงนกต่าง ๆ ส่งเสียงร้องอยู่ยังมี มีหมู่รุกขชาติอัน
มีดอกและผลนานาพรรณ ไม่มีเมืองใดในมนุษย์เหมือนเมือง
ของท่านนี้ ปราสาทเป็นอันมากของท่าน ล้วนแล้วด้วยทองคำ
และเงิน รุ่งเรืองงามสง่าไปทั่วทั้ง ๔ ทิศโดยรอบ นางทาสี
๕๐๐ คอยบำเรอท่าน ประดับด้วยกำไลทอง นุ่งห่มผ้าทองคำ
บัลลังก์ของท่านมีมาก ซึ่งสำเร็จด้วยทองคำและเงิน ปลูกาด
ด้วยหนังชะมดและผ้าโกศาวอันบุคคลจัดแจงไว้แล้ว ท่าน
จะเข้านอนบนบัลลังก์ใด ก็สำเร็จดังความปรารถนาทุกอย่าง
เมื่อถึงเที่ยงคืน ท่านลุกจากบัลลังก์นั้นลงไปสู่สวนใกล้สระ
โบทกขณินี ยืนอยู่ที่ฝั่งสระนั้นอันมีหญ้าเขียวอ่อนงดงาม ลำดับ

นั่น สุนัขหูด้วนก็ขึ้นมาจากสระนั้น กัดอวัยวะน้อยใหญ่ของท่าน เมื่อใด ท่านถูกสุนัขกัดกินแล้วเหลือแต่กระดูก เมื่อนั้นท่านจึงลงสู่สระโบกขรณี ร่างกายก็กลับมีเหมือนเดิม ภายหลังจากเวลาลงสระโบกขรณี ท่านกลับมีอวัยวะน้อยใหญ่เต็มบริบูรณ์ งดงามดูน่ารัก นุ่มนวลแล้ว มาสู่สำนักของเรา ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ และเพราะวิบากแห่งกรรมอะไร สุนัขหูด้วนจึงกัดกินอวัยวะน้อยใหญ่ของท่าน.

นางเวมานิกเปรตกราบทูลว่า

มีคฤหบดีคนหนึ่ง เป็นอุบาสกผู้มีศรัทธา อยู่ในเมืองกิมพิละ หม่อมฉันเป็นภรรยาของอุบาสกนั้น เป็นคนทุศีล ประพฤตินอกใจเขา เมื่อหม่อมฉันนอกใจเขาอย่างนั้น สามิ หม่อมฉันจึงพูดว่า การที่เธอประพฤตินอกใจฉันนั้นเป็นการไม่เหมาะไม่สมควร และหม่อมฉันได้กล่าวมุสาวาทสบถอย่างร้ายแรงว่า ฉันไม่ได้ประพฤตินอกใจท่านด้วยกายหรือด้วยใจ ถ้าฉันประพฤตินอกใจท่านด้วยกายหรือด้วยใจ ขอให้สุนัขหูด้วนตัวนี้กัดกินอวัยวะน้อยใหญ่ของฉันเถิด วิบากแห่งกรรมอันลามก คือ การประพฤตินอกใจสามีและมุสาวาททั้งสองอันหม่อมฉันได้เสวยแล้วตลอด ๗๐๐ ปี เพราะกรรมอันลามกนั้น สุนัขหูด้วนจึงกัดกินอวัยวะน้อยใหญ่ของหม่อมฉัน ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ พระองค์มีอุปการะแก่หม่อมฉันมาก พระองค์เสด็จมาที่นี่ เพื่อประโยชน์แก่หม่อมฉัน หม่อมฉันพ้นดีแล้วจากสุนัขหูด้วน ไม่มีกรรมใด ไม่มีภัยแต่ที่ไหน ๆ ขอเดชะ หม่อมฉันขอถวายบังคมพระองค์ หม่อมฉันขอประนมอัญชลีวิงวอนว่า ขอพระองค์จงเสวยกามสุขอันเป็นที่พึง รื่นรมย์อยู่กับหม่อมฉันเถิด.

พระราชชาติรสว่า

กามสุขอันเป็นทิพย์เราสวयแล้ว และรื่นรมย์แล้วกับท่าน
ดูก่อนนางผู้ประกอบด้วยความงาม เราขออ้อนวอนท่าน ขอ
ท่านจงรีบนำฉันกลับเสียเถิด.

จบ กัณณมฺพทเปติวัตถุที ๑๒

อรรถกถากัณณมฺพทเปติวัตถุที ๑๒

เมื่อพระศาสดา ประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี ทรงพระปรารภกัณณมฺพทเปต ตรัสพระคาถานี้มีคำเริ่มต้นว่า โสณฺณโสปานผลกา
ดังนี้.

ไฉนว่า ในอดีตกาล ในกาลแห่งพระพุทธเจ้า ทรงพระนาม
ว่ากัสสปะ ในกิมิลนคร ยังมีอุบาสกคนหนึ่งเป็นพระโสดาบัน มี
ฉันทะร่วมกันกับอุบาสก ๕๐๐ คน เป็นผู้ชวนชวายเป็นบุญกรรม มีการ
ปลูกดอกไม้ สร้างสะพาน และสร้างที่จงกรม เป็นต้นอยู่ สร้างวิหาร
ถวายพระสงฆ์ ได้ไปวิหารตามกาลเวลา พร้อมกับอุบาสกเหล่านั้น.
ฝ่ายภริยาของอุบาสกเหล่านั้น เป็นอุบาสิกามีความพร้อมเพรียงกัน
และกัน ต่างถือดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้ เป็นต้น ไปยังวิหาร
ตามกาลเวลา ไปพักผ่อนในสภาอันเป็นที่รื่นรมย์เป็นต้น ในระหว่าง
ทาง.

ภายหลังวันหนึ่ง นักเลงหญิง ๒-๓ คน นั่งประชุมกันที่สภาแห่ง
หนึ่ง เมื่ออุบาสิกาเหล่านั้น พวกกันไปพักผ่อนในที่นั้น เห็นรูปสมบัติ
ของอุบาสิกาเหล่านั้น มีจิตปฏิพัทธ์ รู้ว่า อุบาสิกาเหล่านั้นถึงพร้อม
ด้วยศีล อาจารย์และคุณธรรม จึงสนทนากันว่า ใครสามารถจะทำลาย

ความดี. ของอุบาสิกาแม่คนหนึ่ง ในบรรดาอุบาสิกาเหล่านั้นได้. ใน
นักเลงเหล่านั้น นักเลงคนหนึ่ง กล่าวว่า เราสามารถ. นักเลงเหล่านี
นั้น ได้ทำความสัญญาพันกันว่า พวกเราจะทำกรรมอันเป็นเสนียด
จัญไร ด้วยค่าจ้าง ๑,๐๐๐. เมื่อท่านทำได้ เราจะให้ทรัพย์ ๑,๐๐๐ แก่
ท่าน เมื่อท่านทำไม่ได้ ท่านพึงให้ทรัพย์แก่เรา. เขาพยายามด้วย
อุบายเป็นนอเนก เมื่ออุบาสิกาเหล่านั้น มายังสภา จึงติดพิณ ๗ สาย มี
เสียงเปล่งออกไปเพราะเพราะพริ้ง ขับเพลงขับอันประกอบด้วยกาม-
คุณ มีเสียงไพเราะทีเดียว ให้หญิงคนหนึ่ง ในบรรดาอุบาสิกาเหล่านี
นั้น ถึงศีลวิบัติ ด้วยเสียงเพลงขับ กระทำการล่วงเกิน ให้นักเลง
เหล่านั้นพ่ายแพ้ไปด้วยทรัพย์ ๑,๐๐๐. นักเลงเหล่านั้น พ่ายแพ้ไป
ด้วยทรัพย์ ๑,๐๐๐ แล้วจึงบอกแก่สามีของนาง. สามีถามนางว่า
บุรุษเหล่านั้นได้กล่าวโดยประการที่เธอเป็นอย่างนี้หรือ ? นาง
ปฏิเสธว่า ฉันไม่รู้เรื่องเช่นนี้ เมื่อสามีไม่เชื่อ จึงแสดงสุนัขที่อยู่ใกล้
ได้ทำการสบถว่า ถ้าฉันทำกรรมชั่วเช่นนั้นไซ้ ขอสุนัขดำตัวหูขาด
นี้ จงกัดฉัน ซึ่งเกิดในภพนั้น ๆ เกิด. ฝ่ายหญิง ๕๐๐ คน รู้ว่าหญิง
นั้นประพฤตินอกใจ ถูกสามีท้วงว่า หญิงนี้ทำกรรมชั่วเช่นนี้ หรือว่า
ไม่ได้ทำ จึงกล่าวมุสาวา พวกเราไม่รู้กรรมเห็นปานนี้ จึงได้ทำสบถ
ว่า ถ้าพวกฉันรู้ ขอให้พวกดิฉันพึงเป็นทาสหญิง ของหญิงนั้นแหละ
ทุก ๆ ภาวไปเกิด.

ลำดับนั้น หญิงผู้ประพฤตินอกใจนั้น มีหทัยถูกความเดือดร้อน
นั้นนั้นแลแผดเผา จึงชูบชิตไป ไม่นานนักก็ตาย ไปบังเกิดเป็นเว
มานิกเปรตอยู่ที่ริมฝั่งสระกณมุณฑแห่งหนึ่ง บรรดาสระใหญ่ ๗
สระ ที่ขุนเขาหิมวันต์. และรอบ ๆ วิมานของนาง ได้บังเกิดสระ
โบริกขรณขึ้นสระหนึ่ง อันประกอบด้วยการเสวยวิบากแห่งกรรมของ
นาง ส่วนหญิง ๕๐๐ คนที่เหลือ ทำกาลแล้ว บังเกิดเป็นนางทาสีของ

หญิงนั้นนั้นแล ด้วยอำนาจกรรมที่ทำสบถไว้ นางเสวยทิพยสมบัติตลอดกลางวัน เพราะผลแห่งบุญกรรมที่ตนทำไว้ในกาลก่อนนั้น พอถึงเที่ยงคืนก็ถูกพลังแห่งกรรมชั่วตักเตือน จึงลุกขึ้นจากที่นอน ไปยังฝั่งสระโบกขรณี. สุนัขดำตัวหนึ่งประมาณเท่าลูกแพะ มีรูปร่างน่ากลัว หูขาด มีเขี้ยวโง้งยาวคมกริบ มีนัยน์ตาเสมือนกองถ่านไม้ตะเคียนที่ลุกโพล่งดีแล้ว มีลิ้นเหมือนกลไกแห่งสายฟ้าที่แลบออกมาไม่ขาดระยะ มีเล็บโง้งคมกริบ มีขนหน้าเกลียดยาวแข็ง โผล่ขึ้นมาจากสระกัณณมูณฑะนั้น แล้วทำนางผู้ไปในที่นั้น ให้ล้มลงที่ภาคพื้น เป็นเสมือนถูกความหิวจัดครอบงำ ช่มชู้ กัดกิน ให้เหลือเพียงร่างกระดูกแล้วคาบไปทิ้งที่สระโบกขรณี แล้วก็หายไป. พร้อมกับที่สุนัขทิ้งร่างในสระโบกขรณีนั่นนั้นแหละ นางก็มีรูปเป็นปกติเดิมแล้ว ขึ้นสู่วิมานนอนอยู่บนที่นอน. ฝ่ายหญิงนอกนั้น เสวยทุกข์เป็นทาสของนางนั้นนั้นแล. พวกหญิงที่อยู่在那นั้น ล่วงไป ๕๕๐ ปี ด้วยประการฉะนี้.

ลำดับนั้น หญิงเหล่านั้น วันจากชายเสียแล้ว อยู่เสวยทิพยสมบัติ มีความกระสันอยู่ เกิดความเบื่อหน่าย. ยังมีแม่น้ำสายหนึ่งไหลออกจากสระกัณณมูณฑะ ในบรรดาสระใหญ่ ๗ สระนั้น ออกทางช่องบรรพตแล้ว เข้าไปยังแม่น้ำคงคา. ก็ในที่ใกล้แต่สถานที่อยู่ของหญิงเหล่านั้น ยังมีป่าไม้แถบหนึ่ง เป็นเช่นกับสวนอังกูรดาบประกอบไปด้วยต้นมะม่วง ต้นขนุนและน้ำเต้าเป็นต้น ซึ่งมีผลเป็นทิพย์. หญิงเหล่านั้น คิดพร้อมกันอย่างนี้ว่า เอาเถอะ พวกเรา จักทิ้งผลมะม่วงเหล่านี้ลงในแม่น้ำนี้, ผิวว่าไฉน ชายบางคน เห็นผลไม้นี้เข้า เพราะความโลภในผลไม้ จะพึงมาในที่นี้บ้าง พวกเราจักอภิรมย์กับชายนั้น. หญิงเหล่านั้น ได้กระทำเหมือนอย่างที่ได้คิดนั้น. ก็ผลมะม่วงที่หญิงเหล่านั้น พากันโยนลงไป บางผลดาบสเก็บได้. บางผลพรานไพรเก็บเอาไป บางผลกาแยงเอาไป บางผลคลั่งอยู่ที่ริมฝั่ง ส่วน

ผลหนึ่ง ลอยไปตามกระแสน้ำ ในแม่น้ำคงคา ถึงกรุงพาราณสีโดยลำดัด.

ก็สมัยนั้น พระเจ้าพาราณสี ทรงทรงสนานในแม่น้ำคงคา ที่เขาล้อมไว้ด้วยตาข่ายโลหะ. ลำดับนั้น ผลไม้หนึ่งลอยไปตามกระแสแม่น้ำมาโดยลำดัด ติดอยู่ที่ตาข่ายโลหะ. พวกราชบุรุษเห็นผลมะม่วงทิพย์ขนาดใหญ่ สมบูรณ์ด้วยสี กลิ่น และรส นั้นเข้าจึงนำเข้าไปถวายแก่พระราชอา. พระราชาทรงหยิบเอาส่วนหนึ่งของผลมะม่วงนั้น เพื่อจะทดลอง จึงพระราชทานให้แก่เพชรฆาตคนหนึ่ง ที่พระองค์ทรงตั้งไว้ในเรือนจำกิน. เขาเคี้ยวกินผลไม้แล้วกล่าวว่า ข้าแต่สมมุติเทพ ผลไม้เช่นนี้ ข้าพระองค์ไม่เคยเคี้ยวกินเลย ผลมะม่วงนี้ ชะรอยว่าจะป็นของทิพย์. พระราชาได้พระราชทานอีกชิ้นหนึ่งแก่เพชรฆาตนั้น. เพชรฆาตเคี้ยวกินผลมะม่วงนั้นแล้ว ปรากฏจากหนังเหี่ยวและผมหงอก มีรูปร่างน่าพิงใจ ได้เป็นประหนึ่งตั้งอยู่ในวัยหนุ่ม. พระราชาทอดพระเนตรเห็นดังนั้น ทรงเกิดอัศจรรย์พระทัย ไม่เคยมี จึงเสวยผลมะม่วงนั้นบ้าง ได้รับความวิเศษในพระวรกาย จึงตรัสถามพวกมนุษย์ว่า ผลมะม่วงทิพย์เห็นปานนี้ มีอยู่ที่ไหน ? พวกมนุษย์กราบทูลอย่างนี้ ได้ยินว่า มีอยู่ที่ขุนเขาหิมพานต์ พระเจ้าข้า. พระราชาตรัสว่า ก็ใครสามารถจะนำเอามะม่วงเหล่านั้นมาได้. พวกมนุษย์กราบทูลว่าพราณไพโร ย่อมรู้พระเจ้าข้า.

พระราชารับสั่งให้เรียกพวกพราณไพโรมา จึงแจ้งเรื่องนั้นให้พวกพราณไพโรทราบ ได้พระราชทานทรัพย์ ๑,๐๐๐ กหาปณะแก่พราณไพโรผู้หนึ่ง ที่พวกพราณไพโรเหล่านั้นเลือกมา จึงส่งพราณไพโรคนนั้นไป ด้วยพระดำรัสว่า เจ้าจงไป จงรีบนำเอาผลมะม่วงนั้นมาให้เรา. พราณไพโรนั้นได้ให้ทรัพย์ ๑,๐๐๐ กหาปณะนั้น แก่บุตรและ

ภริยา แล้วถือเอาเสบียง มุ่งหน้าไปสระกัณณมูณฑะ ตรงกันข้ามกับ
แม่น้ำคงคา ล่องเลยถิ่นมนุษย์ไป พบดาบสองค์หนึ่งที่ประเทศห่าง
ประมาณ ๖๐ โยชน์ จากสระกัณณมูณฑะ เดินไปตามทางที่ดาบสนั้น
บอกให้ พบดาบสอีกองค์หนึ่งที่ประเทศห่างประมาณ ๓๐ โยชน์ เดิน
ไปตามทางที่ดาบสนั้นบอกให้ พบดาบสอีกองค์หนึ่ง ในที่ประมาณ
๑๕ โยชน์ จึงได้บอกเหตุที่ตนมาแก่ดาบสนั้น. ดาบสพราสาสนเธอ
ว่า ตั้งแต่นี้ไป เธอจะละแม่น้ำคงคาใหญ่สายนี้เสีย อาศัยแม่น้ำน้อย
นี้ เดินทวนกระแสไป ในคราวที่ท่านเห็นช่องบรรพตแล้ว พึ่งเข้าไป.
ก็แม่น้ำสายนี้ ในเวลากลางคืน จะไม่ไหล. เพราะฉะนั้น แม่น้ำนั้น
จึงเหมาะแก่การไปของท่าน. โดยล่องไป ๒-๓ โยชน์ ท่านก็จักเห็น
ผลมะม่วงเหล่านั้น. เขาได้ทำตามนั้นแล้ว พอพระอาทิตย์อุทัยขึ้น
ได้ถึงสวนมะม่วง อันเป็นที่น่ารื่นรมย์ใจยิ่งนัก เป็นภูมิภาคที่โชติช่วง
ไปด้วยชายแห่งรัศมีของรัตนะต่าง ๆ งดงามไปด้วยสวนแห่งป่าที่มี
ผลมาก มีแมกไม้ มีสาขapakคลุมเป็นดงพุดาน หมู่วิหกนานาชนิด
ก็ส่งเสียงร่าร้อง.

ลำดับนั้น พวกหญิงอมมนุษย์เหล่านั้น เห็นพรานไพร่นั้นเดินมา
แต่ไกล จึงวิ่งเข้าไปด้วยหมายใจว่า คนนี้เป็นที่พึงของเรา คนนี้เป็น
ที่พึงของเรา. ก็พรานไพร่นั้น พอเห็นหญิงเหล่านั้นเข้า จึงตกใจ
กลัว ร้อง หนีไป เพราะตนไม่ได้ทำบุญกรรมอันเหมาะสมที่จะเสวย
ทิพยสมบัติในที่นั้นร่วมกับหญิงเหล่านั้นได้ จึงไปถึงกรุงพาราณสี
โดยลำดับแล้วกราบทูลเรื่องนั้น แต่พระราชา. พระราชาทรงสดับ
เรื่องนั้นแล้ว จึงเกิดความหวังเพื่อจะเห็นหญิงเหล่านั้น และ เพื่อ
จะบริโภคผลมะม่วงทั้งหลาย จึงให้พวกอำมาตย์สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ทรงผูกสอดกำธนู เหน็บพระขรรค์ โดยอ้างว่าจะไปล่าเนื้อ
มีมนุษย์ ๒-๓ คน เป็นบริวาร เสด็จไปตามทางที่พรานไพร่นั้นนั้น

แหละชี้แนะให้ จึงพากพวกมนุษย์ไว้ในที่ระยะ ๒-๓ โยชน์ จึงพา เฉพาะพรานไพรไปโดยลำดับ ให้พรานไพรแม้นั้น กลับจากที่นั้น พอพระอาทิตย์อุทัย ก็เสด็จเข้าถึงสวนมะม่วง. ลำดับนั้น พวกหญิง เหล่านั้น เห็นบุรุษผู้งามดุจเทพบุตรนั้น เหมือนเกิดในภพใหม่ จึง ต้อนรับ รู้ว่าเขาเป็นพระราชา จึงเกิดความรักและความนับถือมาก ให้อาบน้ำโดยเคารพ ให้ประดับตกแต่งด้วยดี ด้วยผ้า เครื่องอลังการ ดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ ยกขึ้นสู่วิมาน ให้บริโภคนกขนิษะ อันเป็นทิพย์ มีรสเลิศต่าง ๆ แล้วได้เข้าไปนั่งใกล้เขาตามสมควรแก่ ความปรารถนา.

ครั้นล่วงไป ๑๕๐ ปี พระราชาเสด็จลุกขึ้น ในเวลาเที่ยงคืน ประทับนั่งทอดพระเนตรเห็นนางเปรต ผู้ประพடுத்தล่วงเกินนั้น กำลัง เดินไปยังฝั่งสระโบกขรณี มีความประสงค์จะทอดลองดู จึงตามไป ด้วยคิดว่า เพราะเหตุไรหนอ หญิงนี้ จึงไปในเวลานี้. ลำดับนั้น พระ ราชาเห็นนางผู้ไปในที่นั้น กำลังถูกสุนัขกัด เมื่อไม่รู้ว่า นี้อะไรกัน หนอ จึงทดลอง ๒-๓ วัน จึงคิดว่า สุนัขนี้ ชะรอยจะเป็นศัตรูแก่หญิง นี้ จึงพุ่งหลาวอันลับดีแล้ว ปลงสุนัขให้เสียชีวิต และโยนร่างหญิงนั้น ให้ลงยังสระโบกขรณี เห็นรูปที่ตนได้เห็นครั้งก่อนแล้ว จึงตรัสถาม ประวัติของนางนั้นด้วยคาถา ๑๒ คาถาว่า :-

สระโบกขรณีนี้ มีน้ำใสสะอาด มีบันไดทองค้ำลาดด้วย
ทรายทองโดยรอบ ในสระนั้นมีกลิ่นหอมฟุ้งนารีนรมย์ใจ ดาด
ดินไปด้วยหญ้าไม้ขนานชนิด มีกลิ่นต่าง ๆ หอมตลบไปด้วย
ลมรำเพยพัดดารดาษด้วยบัวต่าง ๆ เกื้อนกลั่นด้วยบัวขาว
มีกลิ่นหอมเจริญใจ อันลมรำเพยพัดฟุ้งขจร เสียงระงมไป
ด้วยหงษ์และนกกระเรียน นกจ๊กพรากมารำร้องไพเราะจับใจ

เคลื่อนกล่นไปด้วยฝูงนกต่าง ๆ ส่งเสียงร้องอ้ออึ้ง มีหมู่
รุกขชาติ อันมีดอกและผลนานาพรรณ ไม่มีเมืองใด ในมนุษย์
เหมือนเมืองของท่านนี้เลย ปราสาทเป็นอันมากของท่าน ล้วน
แล้วด้วยทองคำและเงิน รุ่งเรืองงามสง่าไปทั่วทั้ง ๔ ทิศโดย
รอบ นางทาสี ๕๐๐ คน คอยบำเรอท่าน ประดับด้วยกำไล
ทองคำ นุ่งห่มผ้าขลิบทองคำ บัลลังก์ของท่านมีมาก ซึ่งสำเร็จ
ด้วยทองคำและเงิน ปลูกด้วยหนังชะมด และผ้าโกเชาว์ อัน
บุคคลจัดแจงไว้แล้ว ท่านจะเข้านอนบนบัลลังก์ใด ก็สำเร็จดัง
ความปรารถนาทุกอย่าง เมื่อถึงเที่ยงคืน ท่านลุกจากบัลลังก์
นั้นลงไปสู่สวนใกล้สระโบกขรณี ยืนอยู่ที่ฝั่งสระนั้น อันมี
หญ้าเขียวอ่อนงดงาม ลำดับนั้น สุนัขหูด้วน ก็ขึ้นมาจากสระ
นั้น กัดอวัยวะน้อยใหญ่ของท่าน เมื่อใดท่านถูกสุนัขกัดกิน
แล้ว เหลือแต่กระดูก เมื่อนั้นท่านจึงลงสู่สระโบกขรณี ร่างกาย
ก็กลับเป็นเหมือนเดิม ภายหลังจากเวลาลงสระโบกขรณี ท่าน
กลับมีอวัยวะน้อยใหญ่เต็มบริบูรณ์งดงาม ดุน่ารัก นุ่งห่มแล้ว
มาสู่สำนักของเรา ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกายวาจาใจ
หรือเพราะวิบากแห่งกรรมอะไร สุนัขหูด้วนจึงกัดกินอวัยวะ
น้อยใหญ่ของท่าน.

นางเปรตนั้น ถูกพระราชาตรัสถามแล้วอย่างนี้ เมื่อจะกล่าว
ประวัติของตนตั้งแต่ต้นแต่พระราชานั้น จึงกล่าวคาถา ๕ คาถาว่า :-

มิดถุหบดี คนหนึ่ง เป็นอุบาสก มีศรัทธา อยู่ในเมือง
กิมิละ หม่อมฉันเป็นภริยาของอุบาสกนั้น ประพตุนอกใจ
เขา เมื่อหม่อมฉันประพตุนอกใจเขาอย่างนั้น สามีหม่อมฉัน
จึงคิดว่า การที่เธอประพตุนอกใจฉันนั้น เป็นการไม่เหมาะ

ไม่สมควร แต่หม่อมฉันได้กล่าวมุสาวาทสບอย่างร้ายแรงว่า ฉันไม่ได้ประพฤตินอกใจท่าน ด้วยกายหรือด้วยใจ ถ้าฉันประพฤตินอกใจท่านด้วยกายหรือด้วยใจไซ้ร้ ขอให้สุนัขหูด้วนตัวนี้ กัดกินอวัยวะน้อยใหญ่ของฉันเถิด วิชาภแห่งกรรมอันลามก คือการประพฤตินอกใจสามี และมุสาวาททั้ง ๒ อันหม่อมฉันได้เสวยแล้วตลอด ๓๐๐ ปี เพราะกรรมอันชั่วนั้น สุนัขหูด้วนจึงกัดกินอวัยวะน้อยใหญ่ของหม่อมฉัน.

ก็แลนางเปรตนั้น ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว เมื่อจะระบุอุปการะที่ พระราชาทำแก่ตนจึงกล่าวคาถา ๒ คาถาว่า :-

ข้าแต่พระองค์ผู้สมมุติเทพ พระองค์มีอุปการะแก่หม่อมฉันมาก พระองค์เสด็จมาในที่นี้ เพื่อประโยชน์แก่หม่อมฉัน หม่อมฉันพ้นดีแล้วจากสุนัขหูด้วน ไม่มีความเศร้าโศก ไม่มีภัยแต่ที่ไหน ๆ ขอเดชะ หม่อมฉันขอถวายบังคมพระองค์ หม่อมฉันขอประนมอัญชลีวิงวอนว่า ขอพระองค์จงเสวยกามสุขอันเป็นทิพย์ รื่นรมย์อยู่กับหม่อมฉันเถิด.

แต่ว่าพระราชามีพระประสงค์จะเสด็จกลับไปพระนคร โดยส่วนเดียวเทียว เมื่อจะประกาศอภัยยศของพระองค์อีก จึงได้กล่าวคาถาสุดท้ายว่า :-

กามสุขอันเป็นทิพย์ เราได้เสวยแล้ว และรื่นรมย์แล้วกับท่าน ดูก่อนนางผู้ประกอบด้วยความมดงาม เราขออ้อนวอนต่อท่าน ขอท่านจงรับนำฉันกลับไปเสียเถิด.

ลำดับนั้น นางเวมานิกเปรตนั้น ครั้นสดับพระดำรัสของพระราชาแล้ว แทบจะอดกลั้นความทุกข์ในความพลัดพรากจากกันมิได้ มี

หัวใจว่าวุ่น เพราะอาดูรด้วยความเศร้าโศก มีร่างกายสั่นหวั่นไหว ถึงจะอ่อนวอนด้วยอุบายมีประการต่าง ๆ เมื่อไม่อาจจะให้พระราชอาชญาประทับอยู่ในที่นั้นได้ จึงนำพระราชอาชญาพร้อมด้วยรัตนหัตถ์อันควรค่า เป็นจำนวนมาก ไปยังพระนคร ให้เสด็จขึ้นสู่ปราสาท คร่ำครวญรำพันแล้ว จึงไปยังที่อยู่ของตนตามเดิม. ฝ่ายพระราชอาชญา ครั้นเห็นดังนั้นแล้ว จึงเกิดความสลดพระทัย บำเพ็ญบุญกรรมมีทานเป็นต้น ได้เป็นผู้มีสวรรค์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า.

ครั้นเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าของเรา เสด็จอุบัติขึ้นในโลก ทรงประกาศพระธรรมจักรอันบรรพ ประทับอยู่ในกรุงสาวัตถีโดยลำดับ วันหนึ่ง ท่านพระมหาโมคคัลลานะ เทียบจาริกไปยังบรรพต เห็นหญิงนั้น พร้อมด้วยบริวาร จึงถามถึงกรรมที่นางทำไว้. นางเล่าเรื่องทั้งหมดนั้น ตั้งแต่ต้นแก่พระเถระ. พระเถระแสดงธรรมแก่หญิงเหล่านั้น. พระเถระกราบทูลเรื่องนั้น แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็นอตุลุปัตติเหตุแล้ว จึงทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว. มหาชนได้ความสลดใจงดจากความชั่ว บำเพ็ญบุญกรรมมีทานเป็นต้น ได้มีสวรรค์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า ฉะนั้นแล.

จบ อรรถกถากัณณมุนทเพติวัตถุที ๑๒

๑๓. อุพพรีเปติวัตถุ

ว่าด้วยพระราชาพระนามว่าพรหมทัตต์มี
๘๖,๐๐๐ องค์

[๑๑๐] พระเจ้าพรหมทัตต์ผู้เป็นใหญ่ ได้เสวยราชสมบัติในแคว้น
ปัญจาลราช เมื่อวันคืนล่วงไป ๆ พระองค์ก็เสด็จสวรรคต
พระนางเจ้าอุพพรีมหีสีเสด็จไปยังพระเมรุมาศ แล้วทรง
กรรแสงอยู่ เมื่อพระนางไม่เห็นพระเจ้าพรหมทัตต์ กรรแสงว่า
พรหมทัตต์ ๆ ก็ดาบสผู้เป็นมุนีสมบุรณ์ด้วยจรรยาญาณ ได้มา
ที่พระนางอุพพรีประทับอยู่นั้น ท่านได้ถามชนทั้งหลายที่มา
ประชุมกันในที่นั้นว่า นี่เป็นเมรุมาศของใคร มีกลิ่นหอมต่าง
ๆ ฟุ้งตลบไป หลิงนี้เป็นภรรยาของใคร เมื่อไม่เห็นพระเจ้า
พรหมทัตต์ผู้เป็นใหญ่ ซึ่งเสด็จไปแล้วไกลจากโลกนี้ คร่ำครวญ
อยู่ว่า พรหมทัตต์ ๆ ชนที่มาประชุมกันอยู่ในที่นั้นกล่าวตอบว่า
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ นี่เป็นพระเมรุมาศของพระเจ้าพรหมทัตต์
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ นี่เป็นพระเมรุมาศของพระเจ้าพรหมทัตต์
มีกลิ่นหอมฟุ้งตลบไป หลิงนี้เป็นพระมหีสีของท้าวเธอ เมื่อ
ไม่เห็นพระเจ้าพรหมทัตต์พระราชสวามี ซึ่งเสด็จไปไกลจาก
โลกนี้ ทรงกรรแสงอยู่ว่า พรหมทัตต์ ๆ.

ดาบสจึงถามว่า

พระราชามีพระนามว่าพรหมทัต ถูกเผาในป่าช้านี้ ๘๖,๐๐๐ พระองค์แล้ว บรรดาพระเจ้าพรหมทัตเหล่านั้น พระนางทรงกรรแสงถึงพระเจ้าพรหมทัตพระองค์ไหน.

พระนางอุพพรีตรัสตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พระราชาพระองค์ใดเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าจุพนี ทรงเป็นใหญ่อยู่ในแคว้นปัญจาลราช ดินันศรั้าโตกถึงพระราชพระองค์นั้น ผู้เป็นพระราชสวามี ทรงประทานสิ่งของที่น่าใคร่ทุกอย่าง.

ดาบสกล่าววว่า

พระราชาทูกพระองค์ทรงพระนามว่าพรหมทัตเหมือนกัน ทั้งหมดเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าจุพนี เป็นใหญ่อยู่ในแคว้นปัญจาลราช พระนางเป็นพระมเหสีของพระราชเหล่านั้นทั้งหมดโดยลำดับกันมา เหตุไรพระนางจึงเว้นพระราชองค์ก่อน ๆ มากกรรแสงถึงแต่พระราชองค์หลังเล่า.

พระนางอุพพรีตรัสตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้นิรุกษ์ ดินันเกิดเป็นแต่หญิงตลอดกาลนาน เท่านั้นหรือ หรือเกิดเป็นบุรุษบ้าง ท่านพูดถึงแต่การที่ดิฉันเป็นหญิงในวัฏสงสารเป็นอันมาก.

ดาบสตอบว่า

บางคราวพระนางเกิดเป็นหญิง บางคราวก็เกิดเป็นบุรุษ บางคราวก็เข้าถึงกำเนิดปศุสัตว์ ที่สุดแห่งอรรถภาพทั้งหลาย อันเป็นอดีต ย่อมไม่ปรากฏอย่างนี้.

พระนางอุพพรีตรัสว่า

ท่านดับความกระวนกระวายทั้งปวงของดิฉัน ผู้ร่ำร้อน
อยู่ให้หายเหมือนบุคคลเอาน้ำดับไฟที่ราดน้ำมัน ฉะนั้น ท่าน
ได้บรรเทาความโศกถึงพระสวามีของดิฉัน ผู้ถูกความโศก
ครอบงำแล้ว ถอนขึ้นแล้วหนอซึ่งทุกข์คือความโศกอันเสียบ
แพงที่หทัยของดิฉัน ข้าแต่ท่านผู้เป็นมุณี ดิฉันเป็นผู้มีทุกข์
คือ ความโศกอันท่านถอนขึ้นได้แล้ว เป็นผู้เย็นลงแล้ว ดิฉัน
จะไม่เศร้าโศกไม่ร้องไห้อีกเพราะได้ฟังคำของท่าน

พระนางอุพพรี ฟังคำสุภาษิตของดาบส ผู้เป็นสมณะนั้น
แล้ว ถีอบาตรและจีวรออกบวชเป็นบรรพชิต ครั้นออกบวช
แล้ว เจริญเมตตาจิตเพื่อเข้าถึงพรหมโลก พระนางอุพพรีนั้น
เมื่อท่องเที่ยวไปสู่บ้านหนึ่งจากบ้านหนึ่ง ตู้นิคมและราชธานี
ทั้งหลาย ได้เสด็จสวรรคตที่บ้านอุรุเวลา พระนางเบื่อหน่าย
ความเป็นหญิง เจริญเมตตาจิตเพื่อบังเกิดในพรหมโลก จึงได้
เป็นผู้เข้าถึงพรหมโลก.

จบ อุพพรีเปติวัตถุที่ ๑๓

อรรถกถาอุพพรีเปติวัตถุที่ ๑๓

เรื่องนางอุพพรีปรตนี้ มีคำเริ่มต้นว่า อหุ ราชา พุรุมมทตฺโต
ดังนี้. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรง
ปรารภอุบาสิกาคนหนึ่ง. เล่ากันมาว่า ในกรุงสาวัตถี ได้มีสามีของ
อุบาสิกาคนหนึ่งตายไป. อุบาสิกานั้นก็อาดูรเพราะความทุกข์ ใน
การพลัดพรากจากสามี เศร้าโศก เดี๋ยวร้องไห้ไปยังป่าช้า. พระผู้มี-

พระภาคเจ้า ทรงเห็นอุปนิสัยสมบัติแห่งโสดาปัตติผลของนาง ทรงมีพระมณีสอันพระกรุณากระตุ้นเตือน จึงเสด็จไปยังเรือนของนาง ประทับนั่งบนบัฏญัตตอาสน์. อุบาสิกาเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ถวายบังคมแล้ว นั่งอยู่ ณ ที่ควรข้างหนึ่ง. ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสกะนางว่า อุบาสิกา เธอเศร้าโศกไปทำไม. เมื่อนางทูลว่า อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า หม่อมฉันเศร้าโศก เพราะพลัดพรากจากสามีสุดที่รัก ทรงมีพระประสงค์จะให้นางปราศจากความเศร้าโศก จึงได้นำอดีตนิทานมาว่า :-

ในอดีตกาล ในกบิลนครแคว้นปัญจาละ ได้มีพระราชาพระนามว่า **พรหมทัต** พระองค์ทรงละการลูแก่อกติ ทรงยินดีในการทำประโยชน์แก่ประชาชนในแคว้นแคว้นของพระองค์ ไม่ทรงให้ราช-ธรรม ๑๐ ประการเสียหายครองราชสมบัติอยู่ บางคราวประสงค์จะทรงสดับว่า ในแคว้นแคว้นของพระองค์ มีใครพูดอะไรกันบ้าง จึงปลอมเป็นช่างหูก พระองค์เดียวไม่มีเพื่อน เสด็จออกจากนคร เทียวไปจากบ้านถึงบ้าน จากชนบทถึงชนบท ทรงเห็นแคว้นแคว้นทั่วไป ไม่มีเสี้ยนหนาม ไม่เบียดเบียน (ทั้ง) พวกคนตื่นตัวอยู่อย่างไม่ต้องปิดประตูเรือน ทรงเกิดความโสมนัส จึงเสด็จกลับมุ่งมายังพระนคร จึงเสด็จเข้าไปยังเรือนของหญิงหม้ายยากจนคนหนึ่ง ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง. นางเห็นพระองค์จึงกล่าวถามว่า ดูก่อนเจ้า ท่านเป็นใครและมาจากไหน. พระราชาตรัสว่า นางผู้เจริญ ฉันเป็นช่างหูก เทียวรับจ้างทำการทอผ้า ถ้าท่านมีกิจในการทอผ้า ท่านจงให้อาหารและค่าจ้าง ฉันจะทำงานให้แม่แก่ท่าน หญิงหม้ายกล่าวว่า ฉันไม่มีงานหรือค่าจ้าง ดูก่อนเจ้า ท่านจงทำงานของคนอื่นเถิด. พระราชานั้น ประทับอยู่ที่นั่น ๒-๓ วัน ทรงเห็นธิดาของนางเพียบพร้อมด้วยลักษณะของผู้มีบุญมีโชค จึงตรัสกะมารดาของนางว่า หญิงคนนี้ ใคร

ๆ ทำการวางแผนแล้วหรือยัง ถ้ายังไม่มีใคร ๑ วางแผน ท่านจงให้เด็กหญิงคนนี้แก่เรา เราสามารถทำอุบายเครื่องเลี้ยงชีพตามความสบายแก่พวกท่านได้ หญิงหม้ายนั้นรับคำ แล้วได้ถวายธิดานั้นแก่พระราชอา.

พระราชอา ทรงอยู่กับนางนั้น ๒-๓ วัน จึงพระราชทานทรัพย์ ๑,๐๐๐ กหาปณะ แก่นางแล้วตรัสว่า เพียง ๒-๓ วันเท่านั้น เราก็จักกลับ แนะนางผู้เจริญ เจ้าอย่ากระสันไปเลย ดังนี้แล้ว จึงเสด็จไปยังพระนครของพระองค์ ทรงรับสั่งให้สร้างหนทางในระหว่าง พระนครกับบ้านนั้น ให้สม่ำเสมอให้ประดับแล้วเสด็จไปในที่นั้น ด้วยราชานุกาฬอันใหญ่แล้ว ให้ตั้งนางทาริกานั้นไว้ ในกองกหาปณะ แล้วให้อาบด้วยหม้อน้ำทองคำและหม้อน้ำเงิน แล้วให้ตั้งชื่อว่า **อุพพรี** แล้วทรงสถาปนาไว้ในตำแหน่งอัครมเหสี และได้ประทานบ้านนั้นแก่พวกญาติของนาง ได้นำนางมายังพระนครด้วยราชานุกาฬอันใหญ่ ทรงอภิรมย์กับนาง เสวยรัชชสุขตลอดพระชนมชีพ ในที่สุดแห่งอายุ ก็เสด็จสวรรคต. ก็เมื่อพระราชอาสวรรคตแล้ว และทำการถวายพระเพลิงพระศพเสร็จแล้ว พระนางอุพพรีมีหทัยเพียบพร้อมด้วยลูกศร คือความเศร้าโศก เพราะพลัดพรากจากพระสวามี ไปยังป่าช้า บูชาด้วยสักการะมีของหอมและดอกไม้เป็นต้น อยู่หลายวัน ระบุถึงพระคุณของพระราชอา คร่ำครวญรำพันอยู่ ดุจถึงความเป็นบ้ากระทำประทักษิณป่าช้า.

ก็ในสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลาย ได้เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ทรงผนวชเป็นฤๅษี บรรลุฌานและอภิญญาอยู่ในราวป่าแห่งหนึ่ง ไกล ๆ ขุนเขาหิมพานต์ ทอดพระเนตรเห็นพระนางอุพพรี ผู้เพียบพร้อมไปด้วยลูกศร คือความเศร้าโศก ด้วยทิพยจักขุ เสด็จเหาะมา ปรากฏรูป ประทับยืนอยู่ในอากาศ ตรัส

ถามพวกมนุษย์ผู้อยู่ในที่นั้นว่า นี่เป็นป่าช้าของใครกัน และหญิงนี้
คร่ำครวญรำพันอยู่ว่า พรหมทัต พรหมทัต เพื่อต้องการพรหมทัต
คนไหน. พวกมนุษย์ได้ฟังดังนั้น พวกนั้นก็กล่าวว่า พระราชาของชาว
ปัญจาละ ทรงพระนามว่า พรหมทัต ท้าวเธอสวรรคต ในเวลาสิ้นพระ
ชนมายุ นี่เป็นป่าช้าของท้าวเธอ นี่เป็นอัครมเหสีของพระองค์ ชื่อ
ว่า อุพพรี คร่ำครวญรำพันระบุงถึงพระนามของพระองค์ว่า พรหมทัต
พรหมทัต. พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลาย เมื่อจะแสดงความนั้น จึงได้
ตั้งคาถา ๖ คาถาว่า :-

พระเจ้าพรหมทัต ผู้เป็นใหญ่ เสาวยราชสมบัติ ในแคว้น
ปัญจาละราช เมื่อวันคืนล่วงไป พระองค์เสด็จสวรรคต พระ-
นางเจ้าอุพพรีมเหสีเสด็จไปยังพระเมรุมาศ แล้วทรงกรรแสง
อยู่ เมื่อพระนางไม่เห็นพระเจ้าพรหมทัต ก็ทรงกรรแสงว่า
พรหมทัต พรหมทัต ก็ดาบสผู้เป็นมุนี สมบูรณ์ด้วยจรณญาณ
ได้มาที่พระนางอุพพรีประทับอยู่นั้น ท่านได้ถามชนทั้งหลาย
มาประชุมกันในที่นั้นว่า นี่เป็นพระเมรุมาศของใครกัน มีกลิ่น
หอมต่าง ๆ ฟุ้งตลบไป หญิงนี้เป็นภริยาของใครกัน ไม่เห็น
พระเจ้าพรหมทัต ผู้เป็นใหญ่ ซึ่งเสด็จไปแล้ว ไกลจากโลก
นี้ คร่ำครวญอยู่ว่า พรหมทัต พรหมทัต ชนที่มาประชุม
กันอยู่ในที่นั้น กล่าวตอบว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ นี่เป็นพระ
เมรุมาศของพระเจ้าพรหมทัต ข้าแต่ท่านผู้นิรทุกข์ นี่เป็นพระ
เมรุมาศของพระเจ้าพรหมทัต มีกลิ่นหอมฟุ้งตลบไป หญิง
นี้เป็นพระมเหสีของท้าวเธอ เมื่อไม่เห็นพระเจ้าพรหมทัต ผู้
เป็นพระราชสวามี ซึ่งเสด็จไปไกลจากโลกนี้ ทรงกรรแสงอยู่
ว่า พรหมทัต พรหมทัต.

ลำดับนั้น พระดาบสนั้น ครั้นสดับคำของคนเหล่านั้นแล้ว ด้วย
อาศัยความอนุเคราะห์ จึงไปยังสำนักของพระนางอุพพรี เพื่อจะ
บรรเทาความเศร้าโศกของพระนางอุพพรี จึงได้กล่าวคาถาว่า :-

**พระราชาทรงพระนามว่า พรหมทัต ถูกเผาในป่าช้านี้
๘๖,๐๐๐ พระองค์แล้ว ในบรรดาพระเจ้าพรหมทัตเหล่านั้น
พระนางทรงกรรแสงถึงพระเจ้าพรหมทัตพระองค์ไหน.**

ความว่า พระนางทรงพระกรรแสงถึงพระเจ้าพรหมทัตพระองค์
ไหน บรรดาพระเจ้าพรหมทัตที่นับได้ ๘๖,๐๐๐ พระองค์นั้น. ดาบส
ถามว่า พระนางเกิดความเศร้าโศก เพราะอาลัยพระเจ้าพรหมทัต
พระองค์ไหนกัน.

ก็พระนางอุพพรี ถูกฤๅษีนั้นถามแล้วอย่างนี้ เมื่อจะบอกถึง
พระเจ้าพรหมทัตที่ตนประสงค์ จึงกล่าวคาถาว่า :-

**ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พระราชาพระองค์ใดเป็นพระราชโอรส
ของพระเจ้าอุพพรี ทรงเป็นใหญ่อยู่ในแคว้นปัญจาละ ดิน
เศร้าโศกถึงพระราชารองค์นั้น ผู้เป็นพระราชสวามี ทรง
ประทานสิ่งของที่นำปรารถนาทุกอย่าง.**

เมื่อพระนางอุพพรี กล่าวอย่างนี้แล้ว ดาบสจึงกล่าว คาถา ๒
คาถาอีกว่า :-

**พระราชาทรงพระองค์ ทรงพระนามว่าพรหมทัตเหมือน
กันทั้งหมด ล้วนเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าอุพพรี เป็นใหญ่
อยู่ในแคว้นปัญจาละ พระนางเป็นพระมเหสี ของพระราช
เหล่านั้นทั้งหมด โดยลำดับกันมา เพราะเหตุไร พระนางจึง
เว้นพระราชาร องค์ก่อน ๆ เสีย มาทรงกรรแสงถึงพระ**

ราชาพระองค์หลังเล่า.

พระนางอุพพรี ได้ฟังดังนั้นแล้ว เกิดสลดพระทัย จึงกล่าวคาถากะดาบสอีกว่า :-

**ข้าแต่ท่านผู้นิรทุกข์ ดิฉันเกิดเป็นแต่หญิงตลอดกาลนาน
เท่านั้นหรือ หรือจะเกิดเป็นชายบ้าง ท่านพูดถึงแต่กาลที่ดิฉัน
เป็นหญิง ในวิภูสงสารเป็นอันมาก.**

พระดาบสครั้นได้ฟังดังนั้นแล้ว เมื่อจะแสดงว่า การกำหนด
แน่นอนนี้ ไม่มีในสงสารว่า หญิงก็ต้องเป็นหญิง ชายก็ต้องเป็นชาย
อยู่แน่นอน จึงกล่าวคาถาว่า :-

**บางคราวพระนางเกิดเป็นหญิง บางคราวเกิดเป็นชาย
บางคราวก็เกิดในกำเนิดปศุสัตว์ ที่สุดแห่งอรรถภาพทั้งหลาย
อันเป็นอดีต ย่อมไม่ปรากฏอย่างนี้.**

ความว่า ที่สุดแห่งอรรถภาพอันเป็นอดีต อันเกิดเป็นหญิง เป็น
ชาย และเป็นสัตว์ดิริจฉานเป็นต้น อย่างนี้ คือตามที่กล่าวแล้วนี้
ย่อมไม่ปรากฏ โดยที่แท้ที่สุดแห่งอรรถภาพ ของเหล่าสัตว์ผู้วนเวียน
อยู่ในสงสารทั้งหมด ย่อมไม่ปรากฏ คือมากมายจนรู้ไม่ได้ทีเดียว.
ด้วยเหตุนี้พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสว่า :-

**ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สงสารนี้ไม่มีที่สุด และเบื้องต้นอัน
ใคร ๆ ไปตามอยู่รู้ไม่ได้ เบื้องต้นและที่สุดของเหล่าสัตว์ ผู้มี
อวิชชาเป็นเครื่องปิดกั้น ผูกพันด้วยตัณหา แล่นไป ท่องเที่ยว
ไป ย่อมไม่ปรากฏ.**

พระมหेश ได้ฟังธรรมที่พระดาบสนั้นกล่าว เพื่อจะประกาศ

ความที่สงสารไม่มีที่สุด และความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน แสดงไว้แล้วอย่างนี้ มีหทัยสลดในวิภวสงสารการเวียนว่ายตายเกิด และมีใจเลื่อมใสในธรรม ปราศจากลูกศรคือความเศร้าโศก เมื่อจะประกาศความเลื่อมใส และความปราศจากเศร้าโศกของตน จึงกล่าวคาถา ๓ คาถาว่า:-

ท่านดับความกระวนกระวายทั้งปวงของดิฉัน ผู้ร่ำร้อน อยู่ให้หายเหมือนบุคคลเอาน้ำดับไฟที่ติดด้วยน้ำมันฉะนั้น ท่านบรรเทาความเศร้าโศก ถึงพระสวามีของดิฉัน ผู้ถูกความเศร้าโศกครอบงำแล้ว ถอนได้แล้วหนอ ซึ่งลูกศรความเศร้าโศก อันเสียดแทงที่หทัยของดิฉัน ข้าแต่ท่านผู้เป็นพระมหามุนี ดิฉันเป็นผู้มีลูกศรคือความเศร้าโศกอันถอนขึ้นได้แล้ว เป็นผู้เย็นสงบ ดิฉันไม่เศร้าโศก ไม่ร้องไห้อีก เพราะได้ฟังคำของท่าน.

บัดนี้ พระศาสดา เมื่อจะทรงแสดงข้อปฏิบัติของพระนางอุพพรี ผู้มีพระหทัยสลด จึงได้ตรัสพระคาถา ๔ พระคาถาว่า :-

พระนางอุพพรี ฟังคำสุภาษิตของดาบสผู้เป็นสมณะนั้นแล้ว ถีอบาทและจีวรออกบวชเป็นบรรพชิต ครั้นออกบวชแล้ว เจริญเมตตาจิตเพื่อเข้าถึงพรหมโลก พระนางอุพพรีนั้นเมื่อท่องเที่ยวไปสู่บ้านหนึ่งจากบ้านหนึ่ง สุนิคมและราชธานีทั้งหลาย ได้เสด็จสวรรคต ที่บ้านอูรูเวลา พระนางเมื่อหน่ายความเป็นหญิง เจริญเมตตาจิต เพื่อบังเกิดในพรหมโลก จึงได้เป็นผู้เข้าถึงพรหมโลก.

ความว่า ก็และพระนางเมื่อเจริญเมตตาจิตนั้น ก็เจริญเพื่อเข้าถึงพรหมโลก ไม่ใช่เพื่อเป็นบาทแห่งวิปัสสนาเป็นต้น. จริงอยู่เมื่อ

พระพุทธเจ้ายังไม่เสด็จอุบัติ ดาบสและปริพาชกเจริญธรรมมีพรหม-
วิหารเป็นต้น ก็เจริญเพียงเพื่อสมบัติในภพอันประณีตเท่านั้น.

พระศาสดา ครั้นทรงนำพระธรรมเทศานี้มาแล้ว ได้ทรงกระทำ
ความเศร้าโศก ของอุบาสิกานั้นให้ดับ โดยจุดสุ์จเทศนาอันสูงค่า.
ในเวลาจบสุ์จจะ อุบาสิกานั้น ดำรงอยู่ในโสดาปัตติผล. และเทศนา
ได้มีประโยชน์แก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว ฉะนั้นแล.

จบ อรรถกถาอุพพีริเวตีวัตถุที่ ๑๓

รวมเรื่องที่มีในอุพพีริวรรคนี้ คือ

๑. สังสารโมจกเปตีวัตถุ ๒. สารีปุตตเถรมาตุเปตีวัตถุ ๓. มัต-
ตาเปตีวัตถุ ๔. นันทาเปตีวัตถุ ๕. มัญจกุนทลีเปตีวัตถุ ๖. กัณหเป-
ตีวัตถุ ๗. ธนपालเปตีวัตถุ ๘. จุพเสฏฐีเปตีวัตถุ ๙. อังการเปตีวัตถุ
๑๐. อุตตรมาตุเปตีวัตถุ ๑๑. สุตตเปตีวัตถุ ๑๒. กรรณมุนทเปตี-
วัตถุ ๑๓. อุพพีริเปตีวัตถุ.

จบ อุพพีริวรรคที่ ๒

อุพพีริวรรคที่ ๒ ประดับด้วยเรื่อง ๑๓ เรื่อง

วัดเวฬุวันมหาวิหาร นอกเมืองราชคฤห์
สถานที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์

จุฬารรคที่ ๓

๑. อภิขชมานเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตเปลือยมีร่างเป็นเปรตกึ่งหนึ่ง

โกถลยมหาอำมาตย์ของพระเจ้าพิมพิสาร ถามเปรตตนหนึ่งว่า
[๑๑๑] ดูก่อนเปรต ท่านเป็นผู้เปลือยกาย มีร่างกายเป็นเปรตกึ่ง
หนึ่ง ทัดทรงดอกไม้ ตกแต่งร่างกาย เดินไปในน้ำอันไม่ขาด
สาย ในแม่น้ำคงคานี้ ท่านจักไปไหน ที่อยู่ของท่านอยู่ที่ไหน.
เพื่อจะแสดงเนื้อความที่เปรตนั้นและโกถลยมหาอำมาตย์กล่าว
แล้ว พระสังคีติกาจารย์จึงกล่าวคาถาความว่า

เปรตนั้นกล่าวว่า ข้าพเจ้าจักไปยังบ้านจุนท์ฐฐิละ อันอยู่
ในระหว่างแห่งวาสกคามกับเมืองพาราณสี แต่บ้านนั้นอยู่ใกล้
เมืองพาราณสี มหาอำมาตย์อันปรากฏชื่อว่าโกถลยะเห็นเปรต
นั้นแล้ว ได้ให้ข้าวสัตตุดและคู่ผ้าสีเหลืองแก่เปรตนั้น เมื่อเรือ
หยุดเดิน ได้ให้ข้าวสัตตุดและคู่ผ้าแก่อุบาสก เมื่อคู่ผ้าอันโกถลยะ
อำมาตย์ให้ช่างกลบกแล้ว ผ้านุ่งผ้าห่มก็ปรากฏแก่เปรตทันที
ภายหลังเปรตนั้นนุ่งห่มผ้าดีแล้ว ทัดทรงดอกไม้ตกแต่งร่าง-
กายด้วยอาภรณ์ ทักษิณาย่อมเข้าไปสำเร็จแก่เปรตนั้น ผู้อยู่
แล้วในทีนั้น เพราะฉะนั้นบัณฑิตผู้มีปัญญา พึงให้ทักษิณ-
ทานบ่อย ๆ เพื่ออนุเคราะห์แก่เปรตทั้งหลาย เปรตเหล่านี้

บางพวกนุ่งผ้าจีวรขาวรุ่งริ่ง บางพวกนุ่งผมห่มแทนผ้า หลีก
ไปสู่วิเศษน้อยพิเศษใหญ่เพื่อหาอาหาร บางพวกวิ่งไปแม้นในที่ไกล
แต่ไม่ได้อะไรแล้วกลับมา บางพวกสลบแล้วเพราะความหิว
กระหาย นอนกลิ้งไปบนพื้นดิน บางพวกล้มลงที่แผ่นดินในที่
ตนวิ่งไปนั้น ร้องให้รำไรว่า เมื่อก่อนเราทั้งหลายไม่ได้ทำกุศล
ไว้ จึงได้ถูกไฟคือความหิวและความกระหายเผาอยู่ ดูถูก
ไฟเผาแล้วในที่ร้อน เมื่อก่อน พวกเรามีกรรมอันลามก เป็น
หญิงแม่เรือนมารดาทารกในตระกูล เมื่อไทยธรรมทั้งหลาย
มีอยู่ไม่กระทำที่พึงแก่ตน เออ ก็ข้าวและน้ำมีมากแต่เราไม่
กระทำการแจกจ่ายให้ทาน และไม่ได้ให้อะไรในบรรพชิตทั้ง
หลายผู้ปฏิบัติชอบ อยากทำแต่กรรมที่คนดีไม่พึงทำ เป็น
คนเกียจคร้านใคร่แต่ความสำราญและกินมาก แม้ให้แต่เพียง
โภชนะก้อนหนึ่งก็ยังด่าปฏิภาหผู้รับอาหาร สมบัติทั้งหลาย
คือ เรือน พวกลาสิทสาและผ้าอาภรณ์ของเราเหล่านั้น ไม่
สำเร็จประโยชน์แก่พวกเรา พวกเขาไปบำเรอคนอื่นหมด เรา
มีแต่ส่วนแห่งทุกข์ เราจุดจากเปรตนี้แล้ว จักไปเกิดในตระกูล
อันต่ำช้าเลวทราม คือ ตระกูลจักสาน ตระกูลช่างรถ ตระ-
กูลนายพราน ตระกูลคนจัญทาล ตระกูลคนกำพร้าว ตระกูล
ช่างกลบก นี้เป็นคติที่ไปแห่งความตระหนี่ ส่วนทายกทั้ง
หลายผู้มีกุศลอันทำไว้แล้วในชาติก่อน ปราศจากความตระ-
หนี่ ย่อมยังสวรรค์สมบัติให้บริบูรณ์ และย่อมยังสวนนันท-
นวันให้สว่างไสว รื่นรมย์แล้วในเวชยันตปราสาท สำเร็จสม
ความปรารถนา ครั้นจุดจากเทวโลกแล้ว ย่อมเกิดในตระกูลสูง
มีโภคะมาก คือในตระกูลแห่งบุคคลมีเรือนยอด และปราสาท
ราชมณเฑียร มีบัลลังก์อันลาดแล้วด้วยผ้าโกเชาว์ มีเหล่าบุรุษ

และสตรีถือพัดอันประดับแล้วด้วยแฉวงนงกชคยพัดอยู่ในเวลาเป็นทารกก็ทัดทรงดอกไม้ตบแต่งร่างกาย หมู่ญาติและพี่เลี้ยงนางนมผลัดกันอุ้ม ไม่ต้องลงสู่พื้น อันชนทั้งหลายผู้ปรารถนาให้มีความสุข เข้าไปบารุงอยู่ทั้งเช้าและเย็นตลอดชาติ สวนอุทยานแห่งเทวดาเหล่าไตรทศชื่อนั้นทวัน อันเป็นสถานไม่เศร้าโศก นารัณรมย์นี้ ย่อมไม่มีแก่ชนทั้งหลายผู้ไม่ได้ทำบุญไว้ ย่อมมีแต่เฉพาะเหล่าชนผู้มีบุญอันทำไว้แล้วเท่านั้น ความสุขในโลกนี้และในปรโลก ย่อมไม่มีแก่เหล่าชนผู้ไม่ทำบุญ ความสุขในโลกนี้และโลกหน้า ย่อมมีเฉพาะแก่เหล่าชนผู้ทำบุญไว้ ปรารถนาความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าไตรทศเทพ ท่านทั้งหลายพึงทำบุญกุศลไว้ให้มาก เพราะว่าบุคคลผู้ทำบุญไว้แล้ว ย่อมบันเทิงใจอยู่ในสวรรค์ เพียบพร้อมไปด้วยโภคสมบัติ.

จบ อภิชชมานเปตวัตถุที่ ๑

จุฬวรรคที่ ๓

อรรถกถาอภิขมานเปตวัตถุที่ ๑

เมื่อพระศาสดาเสด็จประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภเปรตพรานคนหนึ่ง จึงตรัสพระคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า อภิขมานเน วาริมฺหิ ดังนี้.

ไต่ยินว่าในกรุงพาราณสี ได้มีพรานคนหนึ่งอยู่ในบ้าน ชื่อว่า จุนท์ภูฏิลละ เลยวาสกคาม ผึ่งแม่น้ำคงคาในด้านอีกทิศหนึ่ง เขาล่าเนื้อในป่าอย่างเนื้อล่า ๆ กิน ที่เหลือเอาหอบไปไม่หามาเรือน พวกเด็กเล็ก ๆ เห็นเขาที่ประตูบ้านจึงวิ่งเหยียดมือร้องขอว่า จงให้เนื้อฉัน จงให้เนื้อฉัน เขาได้ให้เนื้อแก่เด็กเหล่านั้นคนละน้อย ๆ. ภายหลังวันหนึ่ง พวกเด็กเห็นเขาที่ประตูบ้าน ผู้ไม่ได้เนื้อ ประดับดอกราชพฤกษ์และหอบเอาไปบ้านเป็นจำนวนมาก จึงวิ่งเหยียดมือร้องขอว่า จงให้เนื้อฉัน จงให้เนื้อฉัน เขาได้ให้ดอกไม้แก่เด็กเหล่านั้นคนละดอก.

ครั้งสมัยต่อมา เขาทำกาลแล้วบังเกิดในหมู่เปรต เป็นผู้เปลือยกายมีรูปน่าเกลียด เห็นเข้าน่าสะพรึงกลัว ไม่รู้จักข้าวและน้ำแม่แต่ในความฝัน ทัดทรงกำดอกราชพฤกษ์และดอกโกสุมบนศีรษะ คิดว่าเราจักได้อะไร ๆ ในสำนักของพวกญาติในจุนท์ภูฏิลคาม เมื่อน้ำในแม่น้ำคงคาไหลไม่ขาดสาย จึงเดินทวนกระแสน้ำไป. ก็สมัยนั้นอำมาตย์ของพระเจ้าพิมพิสาร ชื่อว่า โกลิยะ ปราบปัจจันตนครซึ่งกำเรียบเสิบสานให้สงบแล้วก็กลับมา จึงส่งพลบริวารมีพลช้าง และพลม้าเป็นต้นไปทางบก ส่วนตนเองมาทางเรือ ตามกระแสน้ำคงคา

เห็นเปรตนั้นกำลังเดินไปอย่างนั้น เมื่อจะถามจึงกล่าวคาถาว่า :-

ดูก่อนเปรต ท่านเป็นผู้เปลือยกาย มีร่างกายเป็นเปรตกึ่ง
หนึ่ง ทัดทรงดอกไม้ ตกแต่งร่างกายเดินไปในน้ำที่ไหลไม่ขาด
สายในแม่น้ำคงคานี้ ท่านจักไปไหน ที่อยู่ของท่านอยู่ที่ไหน.

บัดนี้ เพื่อจะแสดงคำที่เปรตนั้นและโกถียอำมาตย์กล่าว พระ
สังคีติกาจารย์ทั้งหลายจึงกล่าวคาถาว่า :-

เปรตนั้นกล่าวว่า ข้าพเจ้าจักไปยังบ้านจันทฐฐิระอันอยู่
ในระหว่างวาศกคามกับกรุงพาราณสี แต่บ้านนั้นอยู่ใกล้กรุง
พาราณสี ก็มาอำมาตย์อันปรากฏชื่อว่า โกถียะ เห็นเปรต
นั้นแล้ว ได้ให้ข้าวสัตตุดและคู่ผ้าสีเหลืองแก่เปรตนั้น เมื่อเรือ
หยุดเดินได้ให้ข้าวสัตตุดและคู่ผ้าแก่อุบาสกข้างกัลบก เมื่อคู่ผ้า
อันโกถียะให้ข้างกัลบกแล้ว ผ้าถุงผ้าห่มก็ปรากฏแก่เปรตทันที
ภายหลัง เปรตนั้นนุ่งห่มผ้าดีแล้ว ทัดทรงดอกไม้ ตกแต่ง
ร่างกายด้วยอาภรณ์ ทักขิณาย่อมสำเร็จแก่เปรตนั้นผู้อยู่ในที่
นั้น เพราะฉะนั้น บัณฑิตผู้มีปัญญาพึงให้ทักษิณาทานบ่อย ๆ
เพื่ออนุเคราะห์แก่เปรตทั้งหลาย.

ลำดับนั้น โกถียมหาอำมาตย์นั้น เมื่อจะอนุเคราะห์เปรตนั้น จึง
ให้สำเร็จทานวิธีมาตามกระแส น้ำ เมื่อพระอาทิตย์อุทัยได้ถึงกรุงพา
ราณสี. ฝ่ายพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จมาทางอากาศ เพื่ออนุเคราะห์
เปรตเหล่านั้น ได้ประทับยืนที่ฝั่งแม่น้ำคงคา ฝ่ายโกถียมหาอำมาตย์
ลงจากเรือแล้ว หรรษาร่าเริง นิมนต์พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้า
แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เจริญ ขอพระองค์ทรงรับภัตตาหารของข้า
พระองค์นี้ในวันพรุ่งนี้ เพื่ออนุเคราะห์ข้าพระองค์. พระศาสดาทรงรับ

ด้วยคุณูปภาพ. โกลิยมหาอำมาตย์นั้นได้ทราบว่ามีพระภาคเจ้าทรงรับแล้ว จึงให้สร้างสาขามณฑปใหญ่ในภูมิภาคอันน่ารื่นรมย์ในขณะนั้นนั่นเอง ให้ประดับประดาด้วยผ้าต่างชนิดอันวิจิตรด้วยสีย้อมต่าง ๆ ทั้งเบื้องบนและด้านข้าง ๆ ทั้ง ๔ ด้าน ได้ให้ปุ้อาสนะถวายแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าในที่นั้น. พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับนั่งบนอาสนะที่ตบแต่งไว้.

ลำดับนั้น มหาอำมาตย์นั้นจึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า บูชาด้วยเครื่องสักการะมีของหอมและดอกไม้เป็นต้น ถวายบังคมแล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลคำที่ตนกล่าวและคำโต้ตอบของเปรตในหนหลัง แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระดำริว่า ขอสงฆ์จงมา. พร้อมกับที่พระองค์ทรงพระดำรินั้นแล ภิกษุสงฆ์อันพุทธานุกาภาพกระตุ้นเตือน จึงพากันแวดล้อมพระธรรมราชา ดุจดุฆงส์ทองพากันแวดล้อมพญาหงส์ขจรรัฐ.

ในขณะนั้นนั่นเอง มหาชนพากันประชุมด้วยถ้อยคำว่า จักมีพระธรรมเทศนาอันยิ่ง. มหาอำมาตย์เห็นด้วยดังนั้นก็มีจิตเลื่อมใส จึงอังกาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ให้อ้อมหน้าด้วยขาทนียะและโภชนียะอันประณีต. พระผู้มีพระภาคเจ้าเสวยพระกระยาหารเสร็จแล้ว เพื่ออนุเคราะห์มหาชนจึงทรงอธิษฐานว่า ขอคนชาวบ้านใกล้กรุงพาราณสีจงประชุมกันเถิด. ก็มหาชนทั้งหมดนั้นได้ประชุมกันด้วยกำลังพระฤทธิ์. และพระองค์ได้ทรงทำเปรตเป็นอันมากให้ปรากฏแก่มหาอำมาตย์. บรรดาเปรตเหล่านั้น บางพวกนุ่งผ้าท่อนเก่าขาดวิน บางพวกเอาผมของตนเองปิดอวัยวะที่ละอาย บางพวกเปลือยกายมีรูปเหมือนตอนเกิด ถูกความหิวกระหายครอบงำ มีหนังหุ้มห่อไว้ มีร่างกายเพียงแต่กระดูก เทียวหมุนเคว้งไปข้างโน้นข้างนี้ ปรากฏแก่สายตาของมหาชนเหล่านั้นโดยประจักษ์

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปรุ่งแต่งอิทธาภิสังขาร คือ บันดาลด้วยพระฤทธิ์ โดยประการที่เปเรตเหล่านั้นประชุมพร้อมกัน ประกาศความชั่วที่ตนทำแก่มหาชน. พระสังคีติกาจารย์เมื่อจะแสดง เนื้อความนั้น จึงได้กล่าวคาถาทิ้งหลายว่า :-

เปเรตเหล่าอื่น บางพวงุ่นผ้าจีวรืวขาดรุ่่งรุ่่ง บางพวงุ่นผมแทนผ้า หลีกไปยังทิศน้อยทิศใหญ่เพื่อหาอาหาร บางพวงวงั้ไปแม้ในที่ไกล ไม่ได้อะไรก็กลับมา บางพวงสลับแล้ว เพราะความหิวกระหาย นอนกลิ้งเกลือกบนพื้นดิน บางพวงล้มลงที่แผ่นดินในที่ที่ตนวงั้ไปนั้น ร้องไห้รำไรว่า เราทั้งหลายไม่ได้ทำกุศลไว้ในกาลก่อน จึงได้ถูกไฟคือ ความหิว ความกระหายเผาอยู่ ดูถูกไฟเผาในที่ร้อน เมื่อก่อนพวกเรามี ธรรมอันลามก เป็นหญิงแม่เรือนมารดาทารกในตระกูล เมื่อไปยธรรมทั้งหลายมีอยู่ ไม่กระทำที่พึงแก้ตน. เออ ก็ข้าว และน้ำมีมาก แต่เราไม่ทำการแจกจ่ายให้ทาน และไม่ได้ให้อะไร ๆ ในบรรพชิตผู้ปฏิบัติชอบ อยากรู้แต่กรรมที่คนดีเขาไม่ทำ เกียจคร้าน ใคร่แต่ความสำราญ และกินมาก แม้ให้แต่เพียงโภชนะก้อนหนึ่งก็ยังดำ่ว่าปฏิบัติหาคผู้รับโภชนะ. สมบัติทั้งหลาย คือ เรือน ทาส ทาสี และเครื่องอาภรณ์ของเราเหล่านั้น ไม่สำเร็จประโยชน์แก่พวกเรา พวกเขาไปบำเรอคนอื่นหมด พวกเรามีแต่ส่วนของความทุกข์ เราจุติจากเปเรตนี้แล้วจักไปเกิดในตระกูลอันต่ำช้าเลวทราม คือ ตระกูลจักษสถาน ตระกูลช่างรด ตระกูลนายพราน ตระกูลคนจัญทาล ตระกูลคนกำพร้า ตระกูลช่างกัลบก นี้เป็นคติที่ไปของความตระหนี่. ส่วนทายกทั้งหลายผู้ได้ทำกุศลไว้ในชาติก่อน ปราศจากความ

ตระหนี่ ย่อมทำสวรรค์สมบัติให้บริบูรณ์ และย่อมทำสวน
นั้นทวันให้สว่างไสว รื่นรมย์แล้วในเวษยันตปราสาท สำเร็จ
ความปรารถนาในสิ่งที่น่าใคร่ ครั้นจุติจากเทวโลกแล้ว ย่อม
เกิดในตระกูลสูง มีโภคะมาก คือ ในตระกูลคนมีเรือนยอด
และปราสาทราชมณเฑียร มีบัลลังก์ลาดด้วยผ้าโกเชาว์ มีเหล่า
บุรุษและสตรีถือพัดอันประดับด้วยแววหางนกยูง คอยพัดอยู่.
ในเวลาเป็นทารก ก็ทัดทรงดอกไม้ ตกแต่งร่างกาย หมู่นญาติ พี่
เลี้ยงนางนมผลัดกันอุ้ม ไม่ต้องลงสู่พื้นดิน อันชนผู้ปรารถนา
ให้มีความสุขเข้าไปบำรุงอยู่ทั้งเช้าและเย็นตลอดชาติ. สวน
อุทยานของเทวดาเหล่าไตรทศ ชื่อนั้นทวัน เป็นสถาน
ที่ไม่เศร้าโศก น่ารื่นรมย์นี้ ย่อมไม่มีแก่ชนผู้ไม่ได้ทำบุญไว้
ความสุขในโลกนี้และโลกหน้า ย่อมมีเฉพาะแต่คนผู้ทำบุญไว้
ผู้ปรารถนาความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าไตรทศ พึงทำบุญ
กุศลไว้ให้มาก เพราะว่าคุณผู้ทำบุญไว้ย่อมบันเทิงใจอยู่ใน
สวรรค์ เพียงพร้อมด้วยโภคะสมบัติ.

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงธรรมโดยพิสดาร ตามควรแก่อัช-
ยาศัยของมหาชน ผู้ประชุมกันในที่นั้น มีโกลิยอำมาตย์เป็นประมุข
ผู้มีใจสลด ในเมื่อเปרטเหล่านั้นประกาศถึงคติของกรรมที่ตนทำไว้
โดยทั่วไป และ คติของบุญกรรมด้วยประการอย่างนี้. ในเวลาจบ
เทศนา สัตว์ ๘๔,๐๐๐ ได้ตรัสรู้ธรรม ฉะนั้นแล.

จบ อรรถกถาอภิขมานเปตวัตถุที่ ๑

๒. สาธุวาทีเถรเปตวัตถุ

ว่าด้วยพระเถระทำทานอุทิศถึงเปรต

[๑๑๒] พระเถระชาวภูทกนครรูปหนึ่ง อยู่ที่ภูเขาสาธุวาที มีนามว่า โปฏฐปาทะ เป็นสมณะผู้มีอินทริย์อันอบรมดีแล้ว มารดาบิดาและพี่ชายของท่านเกิดในยมโลก เสวยทุกข์เวทนา เพราะทำกรรมลามก จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก เปรตเหล่านั้นถึงทุกคืน มีช่องปากเท่ารูเข็ม ลำบากยิ่งนัก เปลือยกายชুবผอม มีความเกรงกลัวสะดุ้งหวาดเสียวมาก มีภารงานทารุณ ไม่อาจแสดงตนแก่พระเถระได้ เปรตผู้เป็นพี่ชายของท่านคนเดียว เปลือยกายรีบไปนั่งคุกเข่าประนมมือแสดงตนแก่พระเถระ พระเถระไม่ใส่ใจถึง เป็นผู้หนึ่งเดินเลยไป เปรตนั้นจึงบอกให้พระเถระรู้ ว่า

ข้าพเจ้า พี่ชายของท่านไปสู่เปตโลก ข้าแต่ท่านผู้เจริญ มารดาบิดาของท่านเกิดในยมโลกเสวยทุกข์ เพราะทำบาปกรรม จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก เปรตผู้เป็นมารดาบิดาของท่านทั้งสองนั้น มีช่องปากเท่ารูเข็ม ลำบากมาก เปลือยกายชুবผอม มีความเกรงกลัวสะดุ้งหวาดเสียวมาก มีภารงานทารุณ ไม่อาจแสดงตนแก่ท่าน ขอท่านจงเป็นผู้มีความกรุณาอนุเคราะห์แก่มารดาบิดา จงให้ทานแล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้

**พวกเรา พวกเราผู้มีการงานอันทารุณ จักยังอัตภาพให้เป็นไป
ได้ เพราะทานอันท่านให้แล้ว**

พระเถระกับภิกษุอื่นอีก ๑๒ รูป เทียวไปบิณฑบาตแล้ว กลับ
มาประชุมในที่เดียวกัน เพราะเหตุแห่งภักติกิจ พระเถระจึงกล่าวกะ
ภิกษุทั้งหมดนั้นว่า

**ขอท่านทั้งหลายจงให้ภัตตาหารที่ท่านได้แล้วแก่ผมเถิด
ผมจักทำสังฆทานเพื่ออนุเคราะห์ญาติทั้งหลาย**

ภิกษุเหล่านั้นจึงมอบถวายพระเถระ พระเถระนิมนต์สงฆ์ถวาย
สังฆทานแล้ว อุทิศส่วนกุศลไปให้มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศ
เจตนาว่า ขอทานนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของเรา ขอญาติทั้ง
หลายจงมีความสุขเถิด ในลำดับที่อุทิศให้นั่นเอง โภชนะอันประณีต
สมบูรณ์ มีแกงและกับหลายอย่าง เกิดขึ้นแก่เปรตเหล่านั้น ภาย
หลัง เปรตผู้เป็นพี่ชายมีผิวพรรณดี มีกำลัง มีความสุข ได้ไปแสดง
ตนแก่พระเถระแล้วกล่าวว่า

**ข้าแต่ท่านผู้เจริญ โภชนะอันมากมายที่พวกข้าพเจ้าได้
แล้ว แต่ขอท่านจงดูข้าพเจ้าทั้งหลายยังเป็นคนเปลือยกายอยู่
ขอท่านจงพยายามให้ข้าพเจ้าทั้งหลายได้ผ่านุ่งผ้าห่มด้วยเถิด**

พระเถระเลือกเก็บผ้าจากกองหยากเยื่อเอามาทำจีวรแล้ว ถวาย
สงฆ์อันมาแล้วจากจตุรทิศ ครั้นถวายแล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้มารดา
บิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนาว่า ขอทานนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้ง
หลาย ขอพวกญาติของเราจงมีความสุขเถิด ในลำดับแห่งการอุทิศ
นั่นเอง ผ้าทั้งหลายได้เกิดขึ้นแก่เปรตเหล่านั้น ภายหลัง เปรตเหล่า
นั้นนุ่งห่มผ้าเรียบร้อยแล้ว ได้มาแสดงตนแก่พระเถระกล่าวว่า

**ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายมีผิวพรรณดี มีกำลัง
มีความสุข มีผ่านุ่งผ้าห่มมากกว่าผ้าที่มีในแคว้นของพระเจ้า**

นันทราช ผ้าห่มผ้าห่มทั้งหลายของพวกเรา ไพบูลย์และมีค่ามาก คือ ผ้าไหม ผ้าขนสัตว์ ผ้าเปลือกไม้ ผ้าฝ้าย ผ้าป่าน ผ้าด้ายแกมไหม ผ้าเหล่านั้นแขวนอยู่ในอากาศ ข้าพเจ้าทั้งหลายเลือกห่มแต่ผืนที่พอใจ แต่ว่าพวกข้าพเจ้ายังไม่มีบ้านเรือนอยู่ ขอท่านจงพยายามให้พวกข้าพเจ้าได้บ้านเรือนเถิด

พระเถระสร้างกุฏิอันมุงด้วยใบไม้ แล้วได้ถวายสงฆ์ซึ่งมาแต่จตุรทิศ ครั้นแล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้มารดา บิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนาว่า ขอผลแห่งการถวายกุฏินี้ จงสำเร็จแก่พวกญาติของเรา ขอพวกญาติของเราจงมีความสุขเถิด ในลำดับแห่งการอุทิศนั้นเอง เรือนทั้งหลาย คือ ปราสาทและเรือนอย่างอื่น ๆ อันบุญกรรมกำหนดแบ่งไว้เป็นส่วน ๆ เกิดขึ้นแล้วแก่เปรตเหล่านั้น เรือนของพวกเราในเขตโลกนี้ ไม่เหมือนกับเรือนในมนุษยโลก เรือนของพวกเราในเขตโลกนี้ งามรุ่งเรืองสว่างไสวไปทั่วทั้ง ๘ ทิศ เหมือนเรือนในเทวโลก แต่พวกเรายังไม่มีน้ำดื่ม ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงพยายามให้พวกข้าพเจ้าได้น้ำดื่มด้วยเถิด พระเถระจึงตักน้ำเต็มชมกรก แล้วถวายสงฆ์ซึ่งมาแต่จตุรทิศ ครั้นแล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนาว่า ขอผลทานนี้จงสำเร็จแก่พวกญาติของเรา ขอพวกญาติของเราจงมีความสุขเถิด ในลำดับแห่งการอุทิศนั้นเอง น้ำคือสระโบกขรณี กว้าง ๔ เหลี่ยม ลึก มีน้ำเย็น มีทวาราบเรียบดี มีกลิ่นหอมหาที่เปรียบมิได้ ดารดาษด้วยกอบทุมและอุบล เต็มด้วยละอองเกษรบัวอันร่วงบนวารี ได้เกิดขึ้นเปรตเหล่านั้นอาบและดื่มกินในสระนั้นแล้ว ไปแสดงตนแก่พระเถระแล้ว กล่าวว่

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ น้ำดื่มของพวกข้าพเจ้ามากเพียงพอแล้ว บาปย่อมแผล็ดผลเป็นทุกข์แก่พวกข้าพเจ้า พวกข้าพเจ้า

พากันเที่ยวไป ลำบากในภูมิภาคอันมีก้อนกรวดและหน่อ
หญ้าคา ขอท่านพยายามให้พวกข้าพเจ้าได้ยานอย่างใดอย่าง
หนึ่งเถิด

พระเถระได้ร้องเท้าแล้ว ถวายสงฆ์ซึ่งมาแต่จาตุรทิศ ครั้นแล้ว
อุทิศส่วนกุศลให้มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนาว่า ขอผล
ทานนี้จงสำเร็จแก่พวกญาติของเรา ขอพวกญาติของเราจงมีความ
สุขเถิด ในลำดับแห่งการอุทิศนั่นเอง เปรตทั้งหลายได้พากันมา
แสดงตนให้ปรากฏพร้อมด้วยรถ แล้วกล่าวว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญพวกข้าพเจ้าเป็นผู้อันท่านอนุเคราะห์
แล้ว ด้วยการให้ข้าว ฟ้านุ่งผ้าห่ม เรือน น้ำดื่ม และยาน
เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าทั้งหลายจึงมาเพื่อจะไหว้ท่านผู้เป็นมุณี
มีความกรุณาในโลก.

จบ สาธุวาสีเถรเปตวัตถุที่ ๒

อรรถกถาสาธุวาสีเถรเปตวัตถุที่ ๒

เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ ในพระเวฬุวันมหาวิหาร ทรงพระ
ปรารภเปตผู้เป็นญาติ ของท่านพระสาธุวาสีเถระ จึงตรัสพระธรรม-
เทศนานี้มีคำเริ่มต้นว่า กุณฺฑินาครियो เถโร ดังนี้.

ได้ยินว่า ในอดีตกาล ในกรุงพาราณสี พระราชาโอรสของพระ
ราชาทรงพระนามกิตวะ ทรงกรีธาในพระราชอุทยาน เมื่อเสด็จกลับ
ทรงทอดพระเนตรเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งนามว่า สุ-
เนตต์ กำลังเที่ยวบิณฑบาต ออกจากพระนคร เป็นผู้เฝ้าด้วยความ
เมาเพราะความเป็นใหญ่ มีจิตคิดประทุษร้ายว่าสมณะโสดนี้ ไม่

กระทำอันชั่วร้ายอะไร ๆ แก่เรา เดินไป เสด็จลงจากคอช้างแล้ว ถามว่า ท่านได้บิณฑบาตบ้างไหม ? จึงรับบาตรจากมือแล้ว ทุ่มลงที่พื้นดินให้ตกไป. ลำดับนั้น พระราชโอรสนั้นมีความอาฆาตในฐานะอันไม่สมควร มีจิตคิดประทุษร้าย พระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ผู้ไม่แสดงความวิการ เพราะท่านถึงความคงที่ ผู้มีจิตผ่องใส อันประกอบ ด้วย โสมนัสเสวนา แฝ่ไปด้วยอำนาจกรุณา ตรวจดูอยู่ในที่ทุกสถาน จึงตรัสว่า ท่านไม่รู้จักเราผู้เป็นพระราชโอรสของพระเจ้ากิตตะดอกหรือ ท่านมองดูอยู่จะทำอะไรเราได้ เมื่อไม่อาจทำอะไรอีกจึงหลีกไป. ก็พอพระราชโอรสหลีกไปเท่านั้น ก็เกิดความเร่าร้อนในร่างกายเป็นกำลัง เปรียบเหมือนความเร่าร้อนแห่งไฟในนรก. เพราะวิบากกรรมนั้น พระราชโอรสนั้น จึงมีกายถูกความเร่าร้อนเป็นอันมากครอบงำ ถูกทุกขเวทนาอย่างแรงกล้าเสียดแทง ทำกาลแล้ว บังเกิดในอเวจีมหานรก.

พระราชโอรสนั้น นอนหงาย นอนคว่ำ กลิ้งเกลือก พลิกขวา พลิกซ้าย โดยประการเป็นอันมากในที่นั้น ใหม้อยู่ ๘๔,๐๐๐ ปี จุติจากอัตตภาพนั้นแล้ว เสวยทุกข์อันเกิดแต่ความหิวกระหาย ในหมู่เปรตตลอดกาลนับประมาณมิได้ จุติจากอัตตภาพนั้นแล้ว ในพุทธรูปบาทกาลนี้ บังเกิดในแก้วภูฏคาม ไกล์กุนฑินคร, เขาเกิดญาณอันระลึกชาติได้, เพราะเหตุนั้น เขาเมื่ออนุสรณ์ถึงทุกข์ที่ตนเคยเสวยในกาลก่อน แม้เจริญวัยแล้ว ก็ไม่ยอมไปจับปลากับพวกหมู่ญาติ เพราะกลัวบาป. เมื่อพวกญาติเหล่านั้นพากันไป เขาก็แอบเสีย ไม่ปรารถนาจะฆ่าปลา และเขาก็ไปทำลายข้าว หรือจับปลาเป็น ๆ มาปล่อยในน้ำเสีย พวกญาติ เมื่อไม่ชอบใจการกระทำเช่นนั้นของเขา จึงไล่เขาออกจากบ้าน. แต่เขามีพี่ชายอยู่คนหนึ่ง ซึ่งมีความรักเขามาก.

สมัยนั้น ท่านพระอานนท์ อาศัยกุนทีนคร อยู่ในสาธุบรรพต. ลำดับนั้น บุตรชาวประมงนั้น ถูกพวกญาติทอดทิ้ง เทียวเร่ร่อนไปทุกแห่งที่ ถึงสถานที่แห่งนั้นแล้ว เข้าไปหาพระเถระในเวลาฉันภัตตาหาร พระเถระถามเธอแล้ว รู้ว่าเธอต้องการอาหาร จึงให้ภัตตาหารแก่เธอ เธอบริโภคาอาหารเสร็จแล้ว พระอานนท์รู้เรื่องนั้นแล้ว รู้ถึงความเลื่อมใสในธรรมกถา จึงกล่าวถามว่า จักบวชไหมคุณ? เธอเรียนถวายว่า จักบวช ขอรับ. พระเถระ ครั้นให้เธอบรรพชาแล้ว เดินทางพร้อมกับเธอ ได้ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า. ลำดับนั้น พระศาสดา ตรัสกะพระเถระนั้นว่า อานนท์ เธอ พึงช่วยอนุเคราะห์สามเณรนี้เถิด. แต่เพราะสามเณรไม่เคยกระทำกุศลไว้ เธอจึงมีลาภน้อย. ลำดับนั้น พระศาสดาเมื่อจะทรงอนุเคราะห์เธอ จึงแนะนำให้เธอ ตักน้ำดื่มให้เต็มหม้อ เพื่อให้ภิกษุบริโภค. อุบาสกและอุบาสิกาทั้งหลายเห็นดังนั้น จึงเริ่มตั้งนิตยภัตเป็นอันมากแก่เธอ.

สมัยต่อมา เธอได้อุปสมบทแล้ว บรรลุพระอรหัต เป็นพระเถระพร้อมกับภิกษุ ๑๒ รูป ได้อยู่ที่สาธุบรรพต. ฝ่ายพวกญาติของเธอ ประมาณ ๕๐๐ คน มิได้ก่อสร้างกุศลกรรมไว้ สร้างแต่บาปกรรมมีมัจฉริยะเป็นต้น ทำกาละแล้ว บังเกิดในหมู่เปรต. ฝ่ายมารดาบิดาของเขา ระลึกอยู่ว่า ในกาลก่อนสมณะผู้นี้ได้ถูกพวกเราขับไล่ออกจากเรือน จึงไม่กล้าเข้าไปหาเธอ ส่งพี่ชายที่รักใคร่ชอบใจในเธอไป. ในเวลาที่พระเถระเข้าไปบิณฑบาตยังบ้าน เธอยืนเข้าชวาลงที่พื้นดิน กระทำอัญชลี แสดงตน ได้กล่าวคาถามีอาทิวา มาตา ปิตา จเต ฆนฺเต มารดา บิดา ของท่านขอรับ. เพื่อจะแสดงความเกี่ยวพันกันแห่งคาถา ๕ คาถาเบื้องต้น มีอาทิวา กุณฺทีนาคริโย เถโร ดังนี้ พระธรรมสังคากาจารย์ จึงยกขึ้นตั้งไว้ว่า :-

พระเถระชาวกุนทีนคร รูปหนึ่ง อยู่ที่เขาสาธุวาที มีนาม

ว่า โปฏฐปาทะ เป็นสมณะ ผู้มีอินทรีย์ อันอบรมดีแล้ว มารดา บิดาและพี่ชายของท่านเกิดในยมโลก เสวยทุกข์เวทนา เพราะ ทำกรรมอันลามก จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก เปตเหล่านั้นถึง ทุกคติ มีช่องปากเท่ารูเข็ม ลำบากยิ่งนัก เปลือยกาย ชุบผอม มีความเกรงกลัวสะดุ้งหวาดเสียวมาก มีการงานทารุณ ไม่อาจ แสดงตนแก่พระเถระได้ เปตผู้เป็นพี่ชายของท่านคนเดียว เปลือยกายรีบไปนั่งคุกเข่า ประนมมือแสดงตนแก่พระเถระ พระเถระไม่ได้ใส่ใจถึง เป็นผู้นิ่งเดินเลยไป เปตนั้น จึงบอก ให้พระเถระทราบ ว่า ข้าพเจ้าเป็นพี่ชายของท่าน ไปสู่เปตโลก ข้าแต่ท่านผู้เจริญ มารดาบิดาของท่านก็เกิดในยมโลก เสวย ทุกข์เวทนา เพราะทำบาปกรรมไว้จึงจากโลกนี้ ไปสู่เปตโลก เปตผู้เป็นมารดา บิดา ของท่านทั้ง ๒ นั้น มีช่องปากเท่ารู เข็ม ลำบากมาก เปลือยกาย ชุบผอม มีความเกรงกลัว สะดุ้ง หวาดเสียวมาก มีการงานทารุณ. ไม่อาจแสดงตนแก่ท่านได้ ขอท่านจงเป็นผู้มีความกรุณาอนุเคราะห์แก่มารดาบิดาเถิด จง ให้ทาน แล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้พวกเรา พวกเราผู้มีการงาน อันทารุณ จักยังอัตตภาพให้เป็นไปได้ เพราะท่านอันท่านให้ แล้ว.

พระเถระกับภิกษุอื่นอีก ๑๒ รูป เทียวไปบิณฑบาต แล้ว กลับมาประชุมกันในที่เดียวกัน เพราะเหตุแห่งภักติกง, พระเถระจึงกล่าวกะภิกษุทั้งหมดนั้นว่า ขอท่านทั้งหลายจงให้ ภักตอาหารที่ท่านได้แล้วแก่กระผมเถิด กระผมจักทำสังฆทาน เพื่ออนุเคราะห์หมู่ญาติ ภิกษุเหล่านั้น จึงมอบถวายพระเถระ พระเถระจึงนิมนต์สงฆ์ถวายสังฆทานแล้ว อุทิศส่วนกุศลไป

ให้มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนาว่า ขอทานนี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของเรา ขอญาติทั้งหลายจงมีความสุขเถิด ในลำดับที่อุทิศให้นั่นเอง โภชนะอันประณีต สมบูรณ์ มีแกงและกับหลายอย่าง เกิดขึ้นแก่เปรตเหล่านั้น

ภายหลังเปรตผู้เป็นพี่ชาย มีผิวพรรณดี มีกำลัง มีความสุข ได้ไปแสดงตนแก่พระเถระ แล้วกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ โภชนะเป็นอันมาก ที่พวกข้าพเจ้าได้แล้ว แต่ขอท่านจงดู ข้าพเจ้าทั้งหลาย ยังเป็นคนเปลือยกายอยู่ ขอท่านจงพยายาม ให้ข้าพเจ้าทั้งหลายได้ผ้านุ่งห่มด้วยเถิด พระเถระเลือกเก็บผ้าจากกองหยากเยื่อเอามาทำจีวรแล้ว ถวายสงฆ์อันมาจากจตุรทิศ ครั้นถวายแล้ว ได้อุทิศส่วนกุศลให้มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนาว่า ขอทานนี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายเถิด ขอพวกญาติของเรา จงมีความสุขเถิด ในลำดับแห่งการอุทิศนั่นเอง ผ้าทั้งหลายได้เกิดขึ้นแก่เปรตเหล่านั้น

ภายหลังเปรตเหล่านั้น นุ่งห่มผ้าเรียบร้อยแล้ว ได้มาแสดงตนแก่พระเถระ กล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย มีผิวพรรณดี มีกำลัง มีความสุข มีผ้านุ่ง ผ้าห่มมากกว่าผ้าที่มีในแคว้นของพระเจ้าันนทรราช ผ้านุ่งผ้าห่มทั้งหลาย ของพวกเราไพบุลย์และมีค่ามาก คือ ผ้าไหม ผ้าขนสัตว์ ผ้าเปลือกไม้ ผ้าฝ้าย ผ้าป่าน ผ้านุ่งผ้าห่มเหล่านั้น แขนงอยู่ในอากาศ ข้าพเจ้าทั้งหลายเลือกนุ่งห่มแต่ผืนที่พอใจ ขอท่านจงพยายาม ให้พวกข้าพเจ้าได้บ้านเรือนเถิด พระเถระสร้างกุฏิ มุงด้วยใบไม้ แล้วได้ถวายสงฆ์ ซึ่งมาจากจตุรทิศ ครั้นแล้วได้อุทิศส่วนกุศล ให้มารดาบิดาและพี่ชาย

ด้วยอุทิศเจตนาว่า ขอผลแห่งการถวายกุฎีนี้ จงสำเร็จแก่พวก
ญาติของเรา ขอพวกญาติของเรา จงมีความสุขเถิด ในลำดับ
แห่งการอุทิศนั่นเอง เรือนทั้งหลาย คือ ปราสาทและเรือน
อย่างอื่น ๆ อันบุญกรรมกำหนดแบ่งไว้เป็นส่วน ๆ เกิดขึ้น
แล้วแก่ปรตเหล่านั้น เรือนของพวกเราในเปตโลกนี้ไม่เหมือน
กับเรือนในมนุษยโลก. เรือนของพวกเราในเปตโลกนี้ งาม
รุ่งเรืองสว่างไสวไปทั่วทั้ง ๘ ทิศ เหมือนเรือนในเทวโลก แต่
พวกเรายังไม่มีน้ำดื่ม ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงพยายามให้
พวกข้าพเจ้า ได้น้ำดื่มด้วยเถิด พระเถระจึงตักน้ำเต็มชมกรก
แล้วถวายสงฆ์ ซึ่งมาแต่จตุรทิศ แล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้แก่
มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนาว่า ขอผลทานนี้ จง
สำเร็จแก่พวกญาติของเรา ขอพวกญาติของเรา จงมีความสุข
เถิด ในลำดับแห่งการอุทิศนั่นเอง น้ำดื่ม คือ สระโบกขรณี
กว้าง ๔ เหลี่ยม ลึกมีน้ำเย็น มีท่าราบเรียบดี มีกลิ่นหอมหาที่
เปรียบมิได้ ดารดาษด้วยกอบปทุมและอุบลเต็มด้วยละอองเกสร
บัว อันร่วงหล่นบนนารี ได้เกิดขึ้น ปรตเหล่านั้นอาบและดื่ม
กินในสระนั้นแล้ว ไปแสดงตนแก่พระเถระแล้วกล่าวว่า ข้าแต่
ท่านผู้เจริญ น้ำดื่มของพวกข้าพเจ้า มากเพียงพอแล้ว บาป
ย่อมแผลผลเป็นทุกข์แก่พวกข้าพเจ้า พวกข้าพเจ้าพากันเที่ยว
ไปลำบากในภูมิภาค อันมีก้อนกรวดและหน่อหญ้าคา ขอท่าน
จงพยายามให้พวกข้าพเจ้า ได้ยานอย่างใดอย่างหนึ่งเถิด พระ
เถระได้รองเท้าแล้ว ถวายสงฆ์ ซึ่งมาแต่จตุรทิศ ครั้นแล้ว
อุทิศส่วนกุศลให้มารดาบิดาและพี่ชาย ด้วยอุทิศเจตนาว่า ขอ
ผลทานนี้ จงสำเร็จแก่พวกญาติของเรา ขอพวกญาติของเรา

จึงมีความสุขเถิด ในลำดับแห่งการอุทิศนั่นเอง เปเรตทั้งหลาย ได้พากันมาแสดงตนให้ปรากฏด้วยรถแล้วกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พวกข้าพเจ้า เป็นผู้อันท่านอนุเคราะห์แล้ว ด้วยการให้ข้าว ฝ้านุ่ง ผ้าห่ม เรือน น้ำดื่ม และ ยาน เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าทั้งหลาย จึงมาเพื่อจะไหว้ท่านผู้เป็นมุณี มีความกรุณาในโลก.

พระเถระกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทำเรื่องนั้นให้เป็นอรรถอุปบัติเหตุ จึงตรัสว่า เปเรตเหล่านี้ ย่อมเสวยทุกข์อย่างใหญ่ในบัดนี้ ฉนโต แม้ท่านก็ฉนนั้น เป็นเปเรตในอดีตภาพเป็นลำดับในอดีตได้เคยเสวยทุกข์ใหญ่ ดังนี้แล้ว อันพระเถระทูลอาราธนา จึงทรงแสดงเรื่องสุดตเปเรตแล้วทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว มหาชนได้ฟังเรื่องนั้นแล้ว เกิดความสลดใจ ได้เป็นผู้ยินดีในบุญกรรมมีทานและศีลเป็นต้นแล.

จบ อรรถกถาสานวาสีเถรเปตวัตถุที่ ๒

๓. รถการี่เปติวัตฤ

ว่าด้วยอยากอยู่กับนางเปรตในสวนนั้นทนวัน

มาณพคนหนึ่งถามนางเวมานิกเปรตตนหนึ่งว่า

[๑๑๓] คุณ่อนางเทวีผู้มีอนุภาพมาก ท่านขึ้นสู่วิมานมีเสาอัน
ล้วนแล้วด้วยแก้วไพฑูรย์ งามผุดผ่อง มีรูปภาพอันวิจิตรต่าง
ๆ อยู่ในวิมานนั้น ดูพระจันทร์ในวันเพ็ญงามโชติช่วงใน
ท้องฟ้าฉะนั้น อนึ่ง รัศมีของท่านมีสีดังทองคำ ท่านมีรูป
ร่างอันอุดมนำดูน่าชมยิ่งนัก นั่งอยู่แต่ผู้เดียวบนบัลลังก์อัน
ประเสริฐมีค่ามาก สามีของท่านไม่มีหรือ ก็สระโบกขรณี
ของท่านเหล่านี้มีอยู่โดยรอบ มีกอบัวต่าง ๆ เป็นอันมาก
มีบัวขาวมาก เกื่อนกล่นด้วยทรายทองโดยรอบ ในสระ
โบกขรณีนั้น หาเปลือกตมและจอกแหนมได้ มีหงส์นำดูน่าชม
นำรีนรมย์ใจเที่ยวแหวะเวียนไปในน้ำทุกเมื่อ หงส์ทั้งปวงนั้นมี
เสียงไพเราะพากันมาประชุมรำร้องอยู่ เสียงรำร้องแห่งหงส์
ในสระโบกขรณีของท่าน มิได้ขาดเสียง ดูเสียงกลอง ท่านมี
ยศงามรุ่งเรือง ลงนั่งอยู่ในเรือ ท่านมีขันทากังคาคดี มีหน้ายิ้ม
แย้มพูดจាន่ารักใคร่ มีอวัยวะทั้งปวงงามรุ่งเรืองยิ่งนัก วิมาน
ของท่านนี้ปราศจากละอองธุลี ตั้งอยู่ที่ภาคพื้นอันราบเรียบ
มีสวนนั้นทนวันอันก่อให้เกิดความยินดีเพลิดเพลินเจริญใจ ดู

ก่อนนารีผู้มีรูปร่างน่าดูน่าชม เราปรารถนาเพื่อจะอยู่บันเทิง
กับท่านในสวนนั้นทวันของท่านนี้.

นางเวมานิกเปรตกล่าวว่า

ท่านจงทำกรรมอันจะทำให้ท่านได้เสวยผลในวิมานของเรา
นี้ และจิตของท่านจงน้อมมาในวิมานนี้ด้วย ท่านทำกรรม
อันบันเทิงในที่นี้แล้ว จักได้อยู่ร่วมกับเราสมความประสงค์
มาณพนั้นรับค่านางเวมานิกเปรตนั้นแล้ว จึงได้ทำกรรมอัน
เป็นกุศลอันส่งผลให้เกิดในวิมานนั้น ครั้นแล้วได้เข้าถึงความ
เป็นสหายของนางเวมานิกเปรตนั้น.

จบ รถการีเปติวัตถุที่ ๓

จบ ภาณวารที่ ๒

อรรถกถารถการีเปติวัตถุที่ ๓

พระศาสดาเมื่อเสด็จประทับอยู่ในพระนครสาวัตถี ทรงปรารภ
นางเปรตตนหนึ่ง จึงตรัสพระคาถานี้มีคำเริ่มต้นว่า เวสุริยถมฺภ
รุจิรํ ปภสฺสรํ ดังนี้.

ได้ยินว่า ในอดีตกาล ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระ-
นามว่ากัสสปะ หญิงคนหนึ่งสมบุรณ์ด้วยศีลและอาจารย์ มีกัลยาณ-
มิตรเป็นที่อิงอาศัย เลื่อมใสยิ่งในพระศาสนา ได้สร้างอาวาสไว้แห่ง
หนึ่ง น่าดูยิ่ง มีฝา เสา บันได และพื้นภูมิอันวิจิตร อันจำแนกไว้
ด้วยดี นิมนต์ภิกษุทั้งหลายให้นั่งในอาวาสนั้น อังคาสด้วยอาหาร
อันประณีต แล้วมอบถวายแด่ภิกษุสงฆ์. สมัยต่อมา นางทำกาละ
แล้ว เกิดเป็นนางวิมานเปรตด้วยอำนาจบาปกรรมอย่างหนึ่ง. อาศัย

สระชื่อรถกระที่ขุนเขาหิมพานต์ แต่ด้วยอาณูภาพบุญที่นางถวาย อาวาสแก่สงฆ์ วิมานอันล้วนด้วยรัตนะทุกอย่าง กว้างขวาง โดยรอบน่าเลื่อมใส นารี้นรมย์ใจอย่างยิ่ง งดงามเสมือนนั้นทวัน และสระโบกขรณี ย่อมเกิดขึ้นแก่นางและนางเองก็มีผิวพรรณดั่งทองคำ งดงามน่าชมน่าเลื่อมใส.

นางเว้นจากพวกบุรุษเสีย เสวยทิพย์สมบัติอยู่ ณ ที่นั้น เมื่อ นางไม่มีบุรุษอยู่ในที่นั้นเป็นเวลานาน ก็เกิดความเบื่อหน่ายขึ้น นาง รำคาญขึ้นแล้วคิดว่า อุบายนี้ใช้ได้ จึงทิ้งมะม่วงสุกอันเป็นทิพย์ลงใน แม่่น้ำ. คำทั้งหมดฟังทราบโดยนัยอันมาแล้วในเรื่องนางกรรมมุก- ทเปรตนั้นแหละ. ก็ในเรื่องนี้ ยังมีมาณพคนหนึ่ง ชาวกรุงพาราณสี เห็นผลมะม่วงผลหนึ่ง ในบรรดามะม่วงสุกเหล่านั้นในแม่่น้ำคงคา จึง ไปสู่ที่อยู่ของนางโดยทำนองนั้น นางเห็นดังนั้น จึงนำเขาไปยังที่อยู่ ของตน การทำปฏิสันถารแล้วนั้น. เขาเห็นความสมบูรณ์ของสถาน ที่อยู่ของนาง เมื่อจะถามจึงกล่าวคาถาเหล่านี้ว่า

ดูก่อนนางเทวีผู้มีอาณูภาพมาก ท่านขึ้นสู่วิมานมีเสาเป็น
วิการแห่งแก้วไพฑูรย์ งามผุดผ่อง มีรูปภาพอันวิจิตรต่าง
ๆ อยู่ในวิมานนั้น ดุจพระจันทร์เพ็ญลอยเด่นอยู่ในท้องฟ้า
ระนั้น. อนึ่ง รัศมีของท่านมีสีดั่งทองคำ ท่านมีรูปอันอุดม
นำดูน่าชมยิ่งนัก นั่งอยู่แต่ผู้เดียวบนบัลลังก์อันประเสริฐ มีค่า
มาก สามิขของท่านไม่มีหรือ ก็สระโบกขรณีของท่านเหล่านี้ มี
อยู่โดยรอบ มีบัวต่าง ๆ เป็นอันมาก มีบัวขาวมาก เคลื่อน
กล่นด้วยทรายทองโดยรอบ, ในสระโบกขรณีนั้น หาเปือกตม
และจอกแหนมิได้ มีหงส์นำดูน่าชมน่ารื่นรมย์ใจ เที้ยวแวะ
เวียนไปในน้ำทุกเมื่อ หงส์ทั้งปวงนั้นมีเสียงไพเราะ พากัน

มาประชุมรำร้องอยู่ เสียงรำร้องของหงส์ในสระโบกขรณีของท่านมิได้ขาดเสียง ดุจเสียงกลอง ท่านมียศกรมรุ่งเรือง ลงนั่งอยู่ในเรือ ท่านมีคิ้วโค้งดำดี มีหน้ายิ้มแย้ม พุดจาหน้ารักใคร่ มีอวัยวะทั้งปวงงามรุ่งเรืองยิ่งนัก. วิมานนี้ปราศจากละอองธุลี ตั้งอยู่ที่ภาคพื้นอันราบเรียบ มีสวนนันทวันอันให้เกิดความยินดี เพลิดเพลินเจริญใจ ดูก่อน นารีผู้มีร่าเริงน่าดูน่าชม เราปรารถนาเพื่อจะอยู่บันเทิงกับท่าน ในสวนนันทวันของท่านนี้.

เมื่อมาณพนั้นกล่าวอย่างนั้นแล้ว วิมานเปรตเมื่อจะให้คำตอบแก่มาณพนั้น จึงกล่าวคาถาว่า :-

ท่านจงกระทำความอันจะทำให้ท่านได้เสวยผลในวิมานของเรา นี้ และจิตของท่านจงน้อมมาในวิมานนี้ด้วย ท่านทำความอันบันเทิงในที่นี้แล้ว จักได้อยู่ร่วมกับเราสมความประสงค์.

มาณพนั้นได้ฟังคำของนางวิมานเปรตนั้นแล้ว จากที่นั่นไปยังถิ่นมนุษย์ ตั้งจิตนั้นไว้ในที่นั้น การทำบุญกรรมอันเกิดแต่จิตนั้น ไม่นานนัก กระทำกาลแล้วบังเกิดในวิมานนั้น เข้าถึงความป็นสหายกับนางเปรตนั้น พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายจึงกล่าวคาถาสุดท้ายว่า :-

มาณพนั้นรับคำของนางเปรตนั้นแล้ว ได้กระทำความอันเป็นกุศลส่งผลให้เกิดในวิมานนั้น ครั้นแล้วได้เข้าถึงความเป็นสหายของนางเวมานิกเปรตนั้น.

เมื่อคนเหล่านั้นเสวยทิพยสมบัติในวิมานนั้น ตลอดกาลนานอย่างนี้ เพราะสิ้นกรรม บุรุษจึงกระทำกาละ แต่หญิงนั้นเนื่องเพราะ

บุญกรรมของตนถึงเขตสมบัติ คือได้สร้างบุญไว้ในเขตของเนื้อหาบุญอันประเสริฐคือพระพุทธศาสนา จึงอยู่จนครบอายุในวิมานนั้นตลอดพุทธันดรหนึ่ง. ครั้นเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ทรงประกาศธรรมจักรอันบวร ประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหารโดยลำดับ วันหนึ่ง ท่านพระมหาโมคคัลลานะจาริกไปบนภูเขา เห็นวิมานและนางเวมานิกเปรตนั้น จึงถามด้วยคาถามีอาทิว่า วิมานมีเสาแล้วด้วยแก้วไพฑูรย์ดงามผุดผ่อง และนางเวมานิกเปรตนั้นได้เล่าประวัติของตนทั้งหมดแก่ท่านพระมหาโมคคัลลานะ ตั้งแต่ต้น. พระเถระได้ฟังดังนั้นมายังกรุงสาวัตถีกราบทูลแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็นอัตถูปปัตติเหตุ ทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว มหาชนได้ฟังดังนั้นแล้ว ได้เป็นผู้ยินดีในบุญกรรมมีทานเป็นต้น ฉะนี้แล.

จบ อรรถกถารถการีเปติวัตถุที่ ๓

๔. กุสเปตวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตทั้ง ๔

พระมหาโมคคัลลานะ ได้ถามบุพกรรมของเปรตทั้ง ๔ ด้วยคาถานี้ ความว่า :-

[๑๑๔] ท่านทั้ง ๔ นี้ คนหนึ่งกอบเอาแกลบข้าวสาธิตที่ไฟลุกโชนไปรยใส่ศีรษะของตนเอง อีกคนหนึ่งทุบศีรษะของตนด้วยก้อนเหล็ก ส่วนคนที่เป็นหญิงเอาเล็บจิกหลังกินเนื้อและเลือดของตนเอง ส่วนท่านกินคูถอันเป็นของไม่สะอาดไม่น่าปรารถนา นี่เป็นวิบากกรรมอะไร.

ภรรยาของพ่อค้าโก่งตอบว่า

เมื่อชาติก่อน ผู้นี้เป็นบุตรของดิฉัน ได้ตีศีรษะของฉันทผู้เป็นมารดา ผู้นี้เป็นสามีของดิฉัน เป็นพ่อค้าโก่งข้าวเปลือกปนแกลบ ผู้นี้ลูกสะใภ้ของดิฉัน ลักกินเนื้อแล้วกลับหลอกลวงด้วยมุสาวาท ดิฉันเมื่อเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยโลกเป็นหญิงแม่เรือน เป็นใหญ่กว่าสกุลทั้งปวง เมื่อถึงของมีอยู่ เหล่ายากขอก็เก็บซ่อนเสีย ไม่ได้ให้อะไรจากของที่มีอยู่ ปกปิดไว้ด้วยมุสาวาทว่า ของนี้ไม่มีในเรือนของเรา ถ้าเราปกปิดของที่มีไว้ ขอคุณจงเป็นอาหารของเรา ภัตแห่งข้าวสาธิตอัน

มีกลิ่นหอม ย่อมกลับกลายเป็นคุณเพราะวิบากแห่งกรรม คือ
มุสาวาทของดิฉัน ก็กรรมทั้งหลายไม่ไร้ผล กรรมนั้นย่อมไม่
สูญสูญ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงกินและดื่มแต่บุตรคุณ อันมี
กลิ่นเหม็นมีหนอน.

จบภุสเปตวัตถุที่ ๔

อรรถกถาภุสเปตวัตถุที่ ๔

เมื่อพระศาสดา ประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี ทรงปรารภเปรต ๔
ตน จึงตรัสพระธรรมเทศานี้ มีคำเริ่มต้นว่า ภุสาणि เอโก สาลี
ปฺนาปโร ดังนี้.

ได้ยินว่า ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งไม่ไกลแต่กรุงสาวัตถี มีพ่อค้า
โก่งคนหนึ่ง เลี้ยงชีพด้วยยอเนสนากรรมมีการโก่งด้วยตราขังเป็นต้น.
เขาถือเอาฟองข้าวสาลี เคล้าด้วยดินแดง ทำให้หนักกว่าเดิม ปน
กับข้าวสาลีแดงแล้วขาย. บุตรของเขาโกรธว่า คุณพ่อไม่ยอมให้
เกียรติยกย่องมิตรสหายของเรา ผู้มาสู่เรือนเสียเลย ได้ถือเอาเชือก
หนัก ๒ เส้น ตีศีรษะมารดา. หญิงสะใภ้ของเขาลักกินเนื้อที่เก็บไว้
สำหรับชนทั้งปวงแล้ว เมื่อถูกชนเหล่านั้นซักไซ้จึงให้คำสบถว่า ถ้า
เรากินเนื้อนั้นจริง ก็ขอให้เราพึงเจื่อนเนื้อสันหลังของตนแล้วกินทุก
ๆ ภาวไปเถิด. ฝ่ายภริยาของเขา เมื่อชนทั้งหลายพากันขอรูปรกรรม
บางอย่าง ก็ตอบว่า ไม่มี เมื่อถูกชนเหล่านั้นรบเร้า จึงได้ทำการสบถ
ด้วยมุสาวาทว่า ถ้าเรากล่าวถึงสิ่งที่มีอยู่ว่าไม่มีไซ้ ขอให้เราพึงเป็น
ผู้มีคุณเป็นอาหาร ในที่ที่เกิดแล้วเถิด.

สมัยต่อมาชนทั้ง ๔ คนนั้น ทำกาลละแล้ว บังเกิดเป็นเปรตในดวง
ไฟไหม้ ในคน ๔ คนนั้น พ่อค้าโก่ง ใช้มือทั้งสองข้าง กอบเอาแกลบ

ร้อนที่ลูกโป่งด้วยผลกรรม แล้วเกลี้ยลงบนศีรษะของตนเอง เสวย
ทุกข์เป็นอันมาก, บุตรของเขาก็ใช้ค้อนเหล็กตีศีรษะตนเอง เสวย
ทุกข์ไม่ใช่บ่อยเลย หญิงสะใภ้ของเขา ด้วยผลกรรมที่ทำมาให้ผล
จึงใช้เล็บทั้งหลายที่ทั้งกว้างและยาวยั้หนัก คมเป็นอย่างดี กรีดเนื้อ
แผ่นหลังของตนเองกิน เสวยทุกข์หาประมาณมิได้. พอภริยาของ
เขา น้อมนำข้าวสาลีที่มีกลิ่นหอมบริสุทธิ์ดี ปราศจากต่างตำเข้าไป
เท่านั้น ก็กลับกลายเป็นคนดี เกลื่อนกล่นด้วยหมูหนอนนานา
ชนิด มีกลิ่นเหม็นและน่าเกลียดยั้หนัก, ภரியานั้เอามือทั้งสองข้าง
กอบคุถนั้กิน เสวยทุกข์อย่างมหันต์.

เมื่อชนทั้ง ๔ คนเหล่านั้น เกิดในหมู่เปรตเสวยทุกข์อย่างมหันต์
ด้วยอาการอย่างนี้ ท่านพระมหาโมคคัลลานะ. เมื่อจาริกไปบนภูเขา
วันหนึ่งไปถึงที่นั้น เห็นเปรตเหล่านั้น จึงถามถึงกรรมที่เปรตเหล่านั้
กระทำด้วยคาถานั้ว่า :-

ท่านทั้ง ๔ คนนี้ คนหนึ่งกอบเอาแกลบข้าวสาลีที่ไฟ
ลุกโชน โปรยใส่ศีรษะตนเอง อีกคนหนึ่งทุบศีรษะของตน
ด้วยค้อนเหล็ก ส่วนคนที่เป็นหญิง เอาเล็บจิกหลังกินเนื้อและ
เลือดของตนเอง ส่วนท่านกินคุถอันเป็นของไม่สะอาดไม่น่า
ปรารถนา นั้เป็นวิบากแห่งกรรมอะไร.

เมื่อพระเถระถามถึงกรรมที่ชนเหล่านั้น กระทำอย่างนี้ ภริยา
ของพ่อค้าโกง เมื่อจะแจ้งถึงกรรมที่ชนทั้งหมดนั้นกระทำไว้ จึงได้
กล่าวคาถาว่า :-

เมื่อก่อน ผู้นั้เป็นบุตรของดิฉัน ได้ตีดิฉันผู้เป็นมารดา ผู้นั้
เป็นสามีของดิฉัน เป็นพ่อค้าโกงข้าวเปลือกปนแกลบ ผู้นั้เป็น
ลูกสะใภ้ของดิฉัน ลักกินเนื้อแล้ว กลับหลอกดวงด้วยมธุสาวาท

ดิฉันเมื่อเกิดเป็นมนุษย์ในมนุษย์โลก เป็นหญิงแม่เรือน เป็นใหญ่แก่สกุลทั้งปวง เมื่อสิ่งของมีอยู่ เหล่ายากขอแล้ว เก็บซ่อนไว้เสีย ไม่ได้ให้อะไร ๆ จากของที่มีอยู่เลยปกปิดไว้ด้วยมุสาวาทว่า ของนี้ไม่มีในเรือนของเรา ถ้าเราปกปิดของที่มีไว้ชั่ว ขอ कुछจงเป็นอาหารของเรา ภัตตแห่งข้าวสาลีอันมีกลิ่นหอม ย่อมกลับกลายเป็น कुछ เพราะวิบากแห่งกรรม คือมุสาวาทของดิฉัน ก็กรรมทั้งหลายไม่ไร้ผล กรรมนั้นย่อมไม่สาบสูญ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงกินและดื่มแต่บุตร कुछอันมีกลิ่นเหม็น มีหนอน.

พระเถระ ครั้นสดับคำของนางเปรตนั้นอย่างนี้แล้ว จึงได้กราบทูลเรื่องนั้น แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็นอัฐูปปัตติเหตุแล้ว จึงทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว. เทศนานั้น ได้มีประโยชน์แก่มหาชนดังนี้แล.

จบ อรรถกถา กุสเปตวัตถุที่ ๔

๕. กุมารเปตวัตถุ

ว่าด้วยเด็กพูดจาหยาบเป็นบาปได้

เมื่อจะประกาศเนื้อความนั้น พระสังคีติกาจารย์ได้กล่าวคาถา
๗ คาถาความว่า

[๑๑๕] พระญาณของพระสุคตศาสดานำอัครรรย์ เป็นเหตุให้
พระองค์ทรงพยากรณ์บุคคลได้อย่างถูกต้องว่า บุคคลบาง
คนมีบุญมาก บางคนมีบุญน้อย ฤดูหบดี่ผู้นี้เมื่อยังเป็นเด็ก
ถูกเขาทิ้งไว้ในป่าช้า เป็นอยู่ได้ด้วยน้ำนมที่ไหลออกจากนิ้ว
มือตลอดราตรี ยักษ์และภูตปีศาจ หรือภูตเล็กภูตใหญ่ ก็ไม่
เบียดเบียนเด็กผู้มีบุญอันได้ทำไว้แล้ว แม้สุนัขทั้งหลายก็พา
กันมาเลียเท้าทั้งสองของเด็กนี้ ผุ่งเหยี่ยวและสุนัขจิ้งจอก ก็
พากันมาเดินเวียนรักษา ผุ่งนกก็พากันมาคาบเอามลทินครรรภ์
ไปทิ้ง ส่วนผุ่งกาพากันมานำเอาจีตาดเด็กนี้ไป มนุษย์และ
อมมนุษย์ไร ๆ มิได้จัดแจงรักษาเด็กนี้ หรือใคร ๆ ที่จะทำ
เมล็ดพรรณผักกาดให้เป็นยารักษาก็มีได้มี และไม่ได้ถือเอา
การประกอบอุกษยาม ทั้งไม่ได้ทำพิธีมงคลเช่นการเรียรายซึ่ง
ข้าวเปลือกทั้งปวง พระผู้มีพระภาคเจ้าอันเทวดาและมนุษย์
บูชาแล้ว มีพระปัญญากว้างขวาง ได้ทอดพระเนตรเห็นเด็ก
อันบุคคลนำมาทิ้งไว้ในป่าช้าในราตรี ผู้ถึงแล้วซึ่งความทุกข์

อย่างยิ่งเช่นนี้ เหมือนก้อนแห่งเนยใสหั่นไว้ลอย มีความ
สงสัยว่ารอดหรือไม่รอดหนอ เหลืออยู่แต่สักว่าชีวิต ครั้นแล้ว
ได้พยากรณ์ว่า เด็กคนนี้จะจักเป็นผู้มีตระกูลสูง มีโภคสมบัติใน
พระนครนี้.

พวกอุบาสกผู้ยืนอยู่ในที่ใกล้พระศาสดาทูลถามว่า :-

อะไรเป็นวัตรเป็นพรหมจรรย์ของเขา นี่เป็นวิบากแห่ง
วัตรหรือพรหมจรรย์ที่เขาประพฤติแล้วเช่นไร เขาถึงความพิ
นาศเช่นนี้แล้ว จักเสวยความสำเร็จเช่นนั้นเพราะกรรมอะไร.

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพยากรณ์ว่า:-

เมื่อก่อน มหาชนทำการบูชาอย่างโอฬาร แก่ภิกษุสงฆ์
มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน เด็กนั้นมิได้มีจิตเอื้อเฟื้อในการ
บูชา ได้กล่าววาจาหยาบคายอันมิใช่ของสัตบุรุษ ภายหลัง
เด็กนั้นอันมารดาตักเตือนให้กลับความวิตกอันลามกนั้นแล้ว
กลับได้ปีติและความเลื่อมใส ได้บำรุงพระตถาคตซึ่งประทับ
อยู่ ณ วิหารเชตวัน ด้วยข้าวยาจุก ๗ วัน ข้อนั้นเป็นวัตร
เป็นพรหมจรรย์ของเขา นี่เป็นวิบากแห่งวัตรและพรหมจรรย์
ที่เขาประพฤติแล้วนั้น เขาถึงความพินาศเช่นนั้นแล้ว จักได้
ความสำเร็จเช่นนั้น เขาตั้งอยู่ในมนุษยโลกนี้สิ้นร้อยปี เป็นผู้
พรั่งพร้อมด้วยกามคุณทั้งปวง เมื่อตายไปจักเข้าถึงความเป็น
สหายแห่งท้าวมหาสวระ ในสัมปรายภพ.

จบ กุมารเปตวัตถุที่ ๕

อรรถกถากุมารเปตวัตถุที่ ๕

เรื่องแห่งกุมารเปตนี้ มีคำเริ่มต้นว่า **อจุฉेरูปี สุกตสุสยาณั** ดังนี้. เรื่องนั้นมีอัตถุப்பட்டิเหตุเป็นอย่างไร.

ไต่ยินว่า ในกรุงสาวัตถี อุบาสกและอุบาสิกาเป็นอันมาก เป็นหมู่กันโดยธรรม สร้างมณฑปหลังใหญ่ไว้ในพระนคร ประดับมณฑปนั้นด้วยผ้าานาพรรณ นิมนต์พระศาสดาและพระภิกษุสงฆ์มาแต่เข้าตู่ ให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธรเจ้าเป็นประธานนั่งบนอาสนะที่ลาดด้วยเครื่องลาดอย่างดีควรแก่ค่ามาก บูชาด้วยสักการะมีของหอมและดอกไม้เป็นต้นแล้ว ให้มหาทานเป็นไป. บุรุษคนหนึ่ง มีจิตถูกมลทินคือความตระหนี่กำมรม พอเห็นดังนั้น ทนต่อสักการะนั้นไม่ได้ จึงกล่าวอย่างนี้ว่า สิ่งทั้งหมดนี้ ทั้งเสียที่กองหยากเยื่อยิ่งจะดีกว่าการที่จะถวายแก่สมณะโสดเหล่านี้ ซึ่งหาความดีมิได้เลย. พวกอุบาสกอุบาสิกาได้ฟังดังนั้น เกิดความสลัดใจพากันคิดว่า การที่บุรุษนี้ชวนชวายนสร้างวชิกรรมชั่ว อันเป็นเหตุให้ผิดแล้วในภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธรเจ้าเป็นประธานถึงอย่างนี้ จัดว่าเป็นกรรมอันหนักหนอ ดังนี้แล้ว จึงได้บอกเรื่องนั้น แก่มารดาของเขาแล้วกล่าวว่า เธอจงพาลูกไปขอขมาโทษพระผู้มีพระภาคเจ้า พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวก. มารดาร์ับคำแล้ว เมื่อจะชูปูตรให้ยินยอม จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า และเยี่ยมภิกษุสงฆ์ แสดงโทษที่บุตรกระทำไว้ ให้ขมาโทษแล้ว ได้กระทำการบูชา ด้วยการถวายข้าวยาकुตลอด ๗ วัน แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าและภิกษุสงฆ์. หลังจากนั้น ไม่นานนักบุตรก็ทำกาละ บังเกิดในท้องของหญิงแพศยา. ผู้เลี้ยงชีพด้วยกรรมที่เศร้าหมอง. ก็พอบุตรเกิดขึ้นเท่านั้น มารดารู้ว่าเป็นเด็กชาย ก็ให้เขาไปทิ้งเสียที่ป่าช้า. บุตรนั้น อันพลังแห่งบุญของตนคุ้มครองรักษาไว้

ในทีนั้น ไม่ถูกอะไร ๆ เบียดเบียน จึงหลับเป็นสุขเหมือนหลับที่ตักของมารดา. ส่วนอาจารย์บางพวกกล่าวว่าเทวดาพากันรับคุ้มครองรักษาบุตรนั้นไว้.

ครั้นเวลาใกล้รุ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จออกจากมหากรุณาสมาบัติ ทรงตรวจดูสัตว์โลกด้วยพุทธจักขุ ทอดพระเนตรเห็นเด็กนั้นที่ถูกทอดทิ้งไว้ในป่าช้า จึงได้เสด็จไปยังป่าช้า ในเวลาพระอาทิตย์ขึ้น. มหาชนประชุมกันว่า พระศาสดาเสด็จมาในที่นี้ เห็นจะมีเหตุอะไรในที่นี้. พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแก่บริษัทผู้ประชุมกันแล้วว่า เด็กคนนี้ไม่มีใครรู้จัก บัดนี้ถูกทอดทิ้งไว้ในป่าช้า ไร้ที่พึ่งก็จริง ถึงอย่างนั้น เด็กคนนี้นั้นก็จักได้รับสมบัติอันโอฬารในภายหน้า ทั้งในปัจจุบันชาติและอกัสมปรายภพ แล้วถูกพวกมนุษย์เหล่านั้น ทูลถามว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในชาติปางก่อน เด็กคนนี้ทำกรรมอะไรไว้ ดังนั้นจึงทรงประกาศกรรมที่เด็กกระทำไว้ และสมบัติที่เด็กพึงได้รับในอนาคต โดยนัยเป็นต้นว่า :-

หมู่ชนได้กระทำการบูชาอย่างโอฬาร แก่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน แต่จิตของเด็กนั้นก็กลับกลายเป็นอย่างอื่น จึงได้กล่าววาจาหยาบคาย มีไชของสัตว์บุรุษดังนี้แล้ว

จึงแสดงกรรมอันเหมาะสมแก่อัธยาศัยของบริษัทที่พากันมาประชุมแล้ว จึงได้ตรัสพระธรรมเทศนาที่พระองค์ทรงยกขึ้นแสดงด้วยพระองค์เอง ในเวลาจบสัจจะ สัตว์ ๘๔,๐๐๐ ได้ตรัสรู้ธรรม. ก็กฎุมพีคนหนึ่ง ผู้มีทรัพย์ ๘๐ โกฏิ ได้ขอรับเด็กนั้นต่อพระพักตร์ พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า เป็นบุตรบุญธรรมของเรา. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระดำริว่า เด็กนี้ อันบุญกรรมมีประมาณเท่านี้รักษาไว้แล้ว และมหาชนพากันกระทำการอนุเคราะห์ ดังนี้แล้ว จึงเสด็จไปยังพระวิหาร.

สมัยต่อมา เมื่อกฏุมพินันท์ ทำกาลแล้ว เธอก็ปกครองทรัพย์ที่
กฏุมพินันท์มอบให้ เก็บรวมทรัพย์ไว้ ได้เป็นคฤหบดี มีสมบัติมาก
ในพระนครนั่นเอง ได้เป็นผู้ยินดีในการให้ทานเป็นต้น. ภายหลัง
วันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายสนทนากันในโรงธรรมว่า น้าอัครจารย์พระ
ศาสดาเป็นผู้อนุเคราะห์สัตว์ทั้งหลาย เด็กชื่อแม่นั้น ในกาลนั้นเป็น
คนอนาถา แต่บัดนี้สวยสมบัติมาก และกระทำบุญอย่างโอฬาร พระ
ศาสดา ทรงสดับดังนั้นแล้ว ทรงพยากรณ์ว่า ภิกษุทั้งหลายมิใช่เธอ
จะมีสมบัติแต่เพียงเท่านี้ โดยที่แท้ ในเวลาสิ้นอายุ จักบังเกิด เป็น
โอรสของท้าวสักกเทวราช ในภพชั้นดาวดึงส์ และจักได้สมบัติอัน
เป็นทิพย์. ภิกษุทั้งหลายและมหาชน ได้ฟังดังนั้นแล้ว คิดว่าพระ-
ผู้มีพระภาคเจ้าทรงมีพระนามว่า ผู้เห็นกาลไกล ทรงสดับเหตุนี้
แล้ว เสด็จไป เมื่อเขาพอเกิดมาเท่านั้น ก็ถูกทิ้งในป่าช้าผิ ดิบ เสด็จไป
ในที่นั้นเพื่อกระทำการสงเคราะห์เธอตั้งนี้แล้ว จึงพากันชมเชยพระ
ญาณอันพิเศษของพระศาสดา แล้วได้กราบทูลประวัติของเด็กนั้นใน
อรรถาพินันท์. พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลาย เมื่อจะแสดงความนั้น จึง
ได้กล่าวคาถา ๖ คาถาว่า :-

พระญาณของพระสุคตศาสดาน้าอัครจารย์ เป็นเหตุให้
พระองค์ทรงพยากรณ์บุคคลว่า บุคคลบางคนมีบุญมาก บาง
คนมีบุญน้อย. กุมารนี้ถูกทอดทิ้งในป่าช้าเป็นอยู่ได้ด้วยน้ำนม
ที่ไหลออกจากนิ้วมือตลอดราตรี ยักษ์และภูตปีศาจ หรืออู
เล็ก งูใหญ่ ก็ไม่เบียดเบียนเด็กผู้มีบุญอันได้ทำไว้แล้ว แม้
สุนัขทั้งหลายก็พากันมาเลียเลียเท้าทั้งสองของเด็กนี้ ผุ่งกา
และสุนัขจึงจอกก็พากันมาเดินเวียนรักษา ผุ่งนกก็พากันมา
คาบเอามลทินครรภ์ไปทิ้ง ส่วนผุ่งกาพากันมาเอาขี้ตาไปทิ้ง
มนุษย์และอมมนุษย์ไว้ ๆ มิได้จัดแจงรักษาเด็กนี้ หรือใคร ๆ ที่

จะทำเมล็ดพรรณผักกาดให้เป็นยารักษาก็มีได้มี และไม่ได้ถือเอาการประกอบฤกษ์ยาม ทั้งไม่ได้ประกอบพิธีมงคลเช่นการเรียรายซึ่งข้าวเปลือกทั้งปวง พระผู้มีพระภาคเจ้าอันเทวดาและมนุษย์บูชาแล้ว มีพระปัญญากว้างขวาง ได้ทอดพระเนตรเห็นเด็กอันบุคคลนำมาทิ้งไว้ในป่าช้าในราตรี ผู้ถึงซึ่งความทุกข์อย่างยิ่งเช่นนี้ เหมือนก้อนเนยใสหว่านไหวอยู่ มีความสงสัยว่า รอดหรือไม่รอดหนอ เหลืออยู่แต่สักว่าชีวิต ครั้นแล้วได้พยากรณ์ว่า เด็กนี้จักเป็นผู้มีสกุลสูง มีโอกาสสมบัติในพระนครนี้

พวกอุบาสกผู้ยืนอยู่ในที่ใกล้พระศาสดาทูลถามว่า

อะไรเป็นวัตรเป็นพรหมจรรย์ของเขา นี่เป็นวิบากแห่งวัตรหรือพรหมจรรย์ ที่เขาประพฤติแล้วเช่นไร เขาถึงความพินาศเช่นนี้แล้ว จักเสวยความสำเร็จเช่นนั้น เพราะกรรมอะไร.

บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ถูกอุบาสกเหล่านั้นทูลถามแล้ว ได้ทรงพยากรณ์ในเวลานั้น โดยประการที่พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลาย เมื่อจะแสดงได้กล่าวคาถา ๔ คาถาว่า :-

มหาชนได้ทำการบูชาอย่างโอฬาร แก่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน เด็กนั้นมีได้มีจิตเอื้อเฟื้อในการบูชา ได้กล่าววาจาหยาบคายอันมิใช่ของสัตบุรุษ ภายหลังเด็กนั้นอันมารดาตักเตือนให้กลับความวิตกอันลามกนั้นแล้ว กลับได้ปีติและความเลื่อมใส ได้บำรุงพระตถาคต ซึ่งประทับอยู่ที่พระเชตวันมหาวิหารด้วยข้าวยาสุ ๗ วัน ข้อนั้นเป็นวัตรเป็น

พรหมจรรย์ของเขา นี่เป็นวิบากแห่งวัตรและพรหมจรรย์ที่
เขาประพฤติแล้วนั้น เขาถึงความพินาศเช่นนี้แล้ว จักได้ความ
สำเร็จเช่นนั้น เขาตั้งอยู่ในมนุษยโลกนี้ ถึง ๑๐๐ ปี เป็นผู้
พรั่งพร้อมด้วยกามคุณทั้งปวง เมื่อตายไปจักเข้าถึงความเป็น
สหายแห่งท้าววาสวะในสัมปรายภพ.

จบ อรรถกถากุมารเปตวัตถุที่ ๕

๖. เสรีนี้เปติวัตถุ

ว่าด้วยคนตระหนี่ไปเกิดเป็นเปรต

อุบาสกคนหนึ่งถามนางเปรตเสรีนี้ว่า

[๑๑๖] ท่านเปลือยกาย มีผิวพรรณนำเกลียด ชูบดม สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ผมยืงนักจนเห็นแต่ซี่โครง ท่านเป็นใคร มายืนอยู่ที่นี้.

นางเปรตเสรีนี้ตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรต ตกทุกข์ เกิดในยมโลก ทำกรรมอันลามกไว้ จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

อุบาสกถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือเพราะวิบากแห่งกรรมอะไร ท่านจึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

นางเปรตเสรีนี้ตอบว่า

เมื่อสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้เป็นที่พึ่งอันหาโทษมิได้ มีอยู่ ดิฉันถูกความตระหนี่ครอบงำ จึงไม่สั่งสมบุญแม้เพียงกึ่งมาสก เมื่อไทยธรรมมีอยู่ ไม่ทำที่พึ่งแก่ตน ดิฉันหิวน้ำ เข้าไปใกล้แม่น้ำ แม่น้ำกลับว่างเปล่าไป ในเวลาร้อน ดิฉันเข้าไป

ผู้ร่วมไม้ ร่วมไม้ก็ล้มกลายเป็นแคตไป ทั้งลมก็ล้มกลายเป็น
เปลวไฟเผาร่างกายของดิฉันฟุ้งไป ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉัน
ควรจะเสวยทุกข์มีความกระหายเป็นต้น ตามที่กล่าวมาแล้ว
นี้และทุกข์อย่างอื่นอันชั่วช้าทารุณกว่านั้น ท่านไปถึงหัตถินี-
นครแล้ว ขอช่วยบอกแก่มารดาของดิฉันว่า เราเห็นชิตาของ
ท่านตกทุกข์ เกิดในยมโลก เขาจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก เพราะ
ทำบาปกรรมไว้ ทรัพย์ของดิฉันมีอยู่ ๔ แสน ดิฉันซ่อนไว้
ภายใต้เตียง ไม้ได้บอกใคร ๆ ขอมารดาของดิฉันจงถือเอา
ทรัพย์จากที่ซ่อนไว้นั้น ให้ท่านบ้าง เลี้ยงชีวิตบ้าง ครั้นให้
ท่านแล้ว ขอจงอุทิศส่วนบุญมาให้แก่ดิฉันบ้าง เมื่อนั้นดิฉัน
จะมีความสุข สำเร็จความประสงค์ทั้งปวง

อุปาสกนั้นรับคำของนางเปตเสรีนี้แล้วกลับไปสู่หัตถินีนคร บอก
แก่มารดาของนางว่า

ข้าพเจ้าเห็นนางเสรีนี้ชิตาของท่าน เขาตกทุกข์ เกิดใน
ยมโลก เพราะได้ทำกรรมชั่วไว้ จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก นาง
ได้สั่งฉันในที่นั้นว่า ท่านไปถึงหัตถินีนครแล้ว จงบอกแก่
มารดาของดิฉันด้วยว่า ชิตาของท่านเราเห็นแล้ว ตกทุกข์ เกิด
อยู่ในยมโลก เพราะทำกรรมชั่วไว้ จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก
เธอบอกว่า ทรัพย์ของดิฉันมีอยู่ ๔ แสน ดิฉันซ่อนไว้ภายใต้
เตียงไม้ได้บอกใคร ๆ ขอมารดาของดิฉันจงถือเอาทรัพย์จาก
ที่ซ่อนนั้นมาให้ท่านบ้าง เลี้ยงชีวิตบ้าง ครั้นให้ท่านแล้วขอจง
อุทิศส่วนบุญไปให้แก่ดิฉัน เมื่อนั้นดิฉันจักมีความสุขสำเร็จ
ความประสงค์ทั้งปวง ก็มารดาของนางเปตเสรีนี้นั้น ถือเอา
ทรัพย์ที่นางเปตเสรีนี้ซ่อนไว้นั้นมาให้ท่าน ครั้นแล้วอุทิศ
ส่วนบุญไปให้นางเปตเสรีนี้ นางเปตเสรีนี้เป็นผู้มีความสุข

แม่มารดาของนางก็เป็นอยู่สบาย.

จบ เสรีนี้เปติวัตถุที่ ๖

อรรถกถาเสรีนี้เปติวัตถุที่ ๖

พระศาสดาเมื่อเสด็จประทับอยู่ที่พระเชตะวันมหาวิหาร ทรงปรารภนางเสรีนี้เปรต จึงได้ตรัสพระคาถามีคำเริ่มต้นว่า **นคคา ทุพพณฺ-**
ณฺรูปาสี ดังนี้.

ได้ยินว่าในหัตถินีบุรี ในแคว้นกुरुรัฐ มีหญิงคนหนึ่งชื่อว่า เสรีนี้ได้เป็นผู้อาศัยรูปเลี้ยงชีวิต. ก็ภิกษุทั้งหลายจากที่นั่น ๆ ได้มาประชุมกันในหัตถินีบุรีนั้น เพื่อต้องการทำอุโบสถ. ได้มีภิกษุจำนวนมากมาประชุมกันอีก. มนุษย์ทั้งหลายเห็นดังนั้น จึงจัดเตรียมเครื่องอุปกรณในการบำเพ็ญทานเป็นอันมาก มีเมล็ดงาและข้าวสารเป็นต้น และมีเนยใส เนยข้น และน้ำผึ้งเป็นต้น บำเพ็ญมหาทาน. ก็สมัยนั้น นางคนิกาคคนนั้นไม่มีศรัทธาไม่มีความเลื่อมใส จิตถูกกลุ้มรุมด้วยมลทินคือความตระหนี่ แม้จะถูกพวกมนุษย์เหล่านั้นให้กำลังใจว่า มาซิเธอ ก่อนอื่นจงอนุโมทนาทานนี้ นางก็กลับประกาศยืนยันความไม่เลื่อมใสแก่มนุษย์เหล่านั้นว่า จะมีประโยชน์อะไรด้วยทานที่ให้แก่พวกสมณะโล้น คุณค่าของการบริจาคสิ่งของบำเพ็ญทานนี้ จักมีแต่ไหน.

สมัยต่อมา นางทำกาลละแล้ว บังเกิดเป็นเปรต ที่หลังคู แห่งปัจฉินตนครแห่งหนึ่ง. ลำดับนั้น อุบาสกชาวเมืองหัตถินีบุรีคนหนึ่ง ไปยังนครนั้นเพื่อทำการค้า ในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี ได้ไปยังหลังคูด้วยประโยชน์บางอย่างเช่นนั้น. นางเห็นเขาที่นั่น ก็จำได้ เป็นคนเปลือยมีร่างกายเหลือเพียงหนังหุ้มกระดูก เห็นเข้าน่าสะพรึงกลัวยิ่ง

นัก ได้ยื่นแสดงตนอยู่ในที่ไม่ไกล. อุบาสกนั้น เห็นนางนั้นแล้ว ถามเป็นคาถาว่า :-

ท่านเปลือยกาย มีรูปพรรณน่าเกลียด ชูบผอม สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ดูก่อนนางผู้ชูบผอมจนเห็นแต่ซี่โครง ท่านเป็นใครหนอ มายืนอยู่ที่นี้.

ฝ่ายนางเปรต จึงประกาศตนแก่อุบาสกนั้นด้วยคาถาว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นเปรต ตกทุกข์ได้ยาก เกิดในยมโลก ทำกรรมอันลามกไว้ จึงจากโลกนี้ ไปสู่เขตโลก.

นางถูกอุบาสกนั้น ถามถึงกรรมที่ตนกระทำด้วยคาถาอีกว่า :-

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ ด้วยกาย วาจา และใจ หรือเพราะวิบากแห่งกรรมอะไร ท่านจึงจากโลกนี้ไปสู่เขตโลก

จึงบอกกรรมที่ตนกระทำไว้ และประโยชน์ที่เขาพึงกระทำให้แก่ตนอีก ด้วยคาถา ๖ คาถานี้ว่า :-

เมื่อสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้เป็นที่พึ่งอันหาโทษมิได้ มีอยู่ ดิฉันถูกความตระหนี่ครอบงำ จึงไม่ตั้งสมบุญแม้เพียงกิ่งมาสก เมื่อไทยธรรมมีอยู่ ไม่ทำที่พึ่งแก่ตน ดิฉันกระหายน้ำ เข้าไปยังแม่น้ำ แม่น้ำก็กลับว่างเปล่าไป ในเวลาร้อนดิฉันเข้าไปยังร่มไม้ ร่มไม้ก็ลบลายเป็นแดดไป ทั้งลมก็ลบลายเป็นเปลวไฟไป เพลาร่างของดิฉันฟุ้งไป ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันควรจะเสวยทุกข์มีความกระหายเป็นต้น ตามที่กล่าวแล้วนี้ และทุกข์อย่างอื่นอันชั่วช้าทารุณกว่านั้น ท่านไปถึงหัตถินนครแล้ว ขอช่วยบอกแก่มารดาดิฉันว่า เราเห็นธิดาของท่าน

ตกทุกข์ เกิดในยมโลก เขาจากโลกนี้ไปยังเปตโลก เพราะ
ทำบาปกรรมไว้ ทรัพย์ของดิฉันมีอยู่ ๔ แสน ดิฉันซ่อนไว้
ภายใต้เตียง ไม่ได้บอกแก่ใคร ๆ ขอมารดาของดิฉัน จงถือเอา
ทรัพย์จากที่ซ่อนไว้นั้นเถิด ให้ทานบ้าง เลี้ยงชีวิตบ้าง ครั้นให้
ทานแล้ว ขอจงอุทิศส่วนบุญมาให้แก่ดิฉันบ้าง เมื่อนั้นดิฉันก็
จะมีความสุข สำเร็จความประสงค์ทั้งปวง.

เมื่อนางเปรตนั้น กล่าวอย่างนี้ อุบาสกนั้นรับคำของนางนั้นแล้ว
พิจารณากรรมกิจของตนในที่นั้นเสร็จแล้ว จึงไปยังหัตถินนคร แจ้ง
เรื่องนั้นแก่มารดาของนาง. เพื่อจะแสดงเรื่องนั้น พระสังคีติกาจารย์
ทั้งหลาย จึงกล่าวว่า :-

อุบาสกนั้น รับคำของนางเปรตนั้นแล้ว กลับไปสู่อหัตถิน-
นคร บอกแก่มารดาของนางว่า ข้าพเจ้าเห็นธิดาของท่าน เขา
ตกทุกข์ เกิดในยมโลก เพราะได้กระทำความชั่วไว้ จึงจากโลก
นี้ ไปสู่เปตโลก นางได้สั่งฉันในที่นั้นว่า ท่านไปถึงหัตถินนคร
แล้ว จงบอกแก่มารดาของดิฉันด้วยว่า ธิดาของท่านเราเห็น
แล้ว ตกทุกข์ เกิดอยู่ในยมโลก เพราะทำกรรมชั่วไว้ จึงจาก
โลกนี้ไปสู่อหัตถินนคร ทรัพย์ของดิฉันมีอยู่ ๔ แสน ดิฉันซ่อนไว้
ภายใต้เตียงไม่ได้บอกแก่ใคร ๆ ขอมารดาของดิฉัน จงถือเอา
ทรัพย์จากที่ซ่อนไว้นั้น มาให้ทานบ้าง เลี้ยงชีวิตบ้าง ครั้นให้
ทานแล้ว จงอุทิศส่วนบุญไปให้แก่ดิฉัน เมื่อนั้น ดิฉัน จักมี
ความสุข สำเร็จความประสงค์ทั้งปวง ก็มารดาของนางเปรต
นั้น ถือเอาทรัพย์ที่นางเปรตซ่อนไว้นั้น มาให้ทาน ครั้นแล้ว
อุทิศส่วนบุญไปให้นางเปรต นางเปรตเป็นผู้มีความสุข แม้
มารดาของนาง ก็เป็นอยู่สบาย.

มารดาของนางได้ฟังดังนั้นแล้ว ได้ถวายนามแต่ภิกษุสงฆ์ อุทิศ
ไปให้นาง. เพราะเหตุนั้น นางตั้งอยู่ในความสมบูรณ์ ด้วยเครื่อง
อุปกรณ์ที่ได้มา แสดงตนแก่มารดา บอกเหตุนี้ให้ทราบ มารดา
แจ้งแก่ภิกษุทั้งหลาย. ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระ-
ผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็น
อัฐุปปัตติเหตุ จึงทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว. เทศนา
นั้น ได้มีประโยชน์แก่มหาชนฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาเสรีนเปตวิตถุที่ ๖

๗. มิคลุตทเปตวัตถุที่ ๑

ว่าด้วยนายพรานเนื้อใจหยาบตายไปเป็นเปรต

พระนารทเถระถามเปรตตนหนึ่งว่า

[๑๑๗] ท่านเป็นคนหนุ่มแน่น ห้อมล้อมด้วยเทพบุตรและเทพธิดา รุ่งเรืองอยู่ด้วยกามคุณ อันให้เกิดความกำหนัดยินดีในราตรี เสวยทุกข์ในกลางวัน ท่านได้ทำกรรมอะไรไว้ในชาติก่อน.

เปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อน กระผมเป็นพรานเนื้อ อยู่ที่กรุงราชคฤห์อัน นำรีนรมย์ มีภูเขาล้อมรอบ (ปัญจคีรีนคร) เป็นผู้มีฝ่ามือ เป็อนโลหิต เป็นคนหยาบช้าทารุณมีใจประทุษร้ายในสัตว์ เป็นอันมากผู้ที่ไม่ได้กระทำความโกรธเคืองให้ ยินดีแต่ในการ เบียดเบียนสัตว์อื่น เป็นผู้ไม่สำรวมด้วยกาย วาจา ใจ เป็น นิตย์ อุบาสกคนหนึ่งผู้เป็นสหายของกระผม เป็นคนใจดีมี ศรัทธา ก็อุบาสกคนนั้น เป็นคนเอ็นดูกระผม ห้ามกระผมอยู่ เนื่อง ๆ ว่า อย่าทำบาปกรรมเลย พ่อเอ๋ย อย่าไปทุกติเลย ถ้า ท่านปรารถนาความสุขในโลกหน้า จงงดเว้นการฆ่าสัตว์ อัน เป็นการไม่สำรวมเสียดิถิด กระผมฟังคำของสหายผู้หวังดีมี ความอนุเคราะห์ด้วยประโยชน์นั้นแล้ว ไม่ทำตามคำสั่งสอน

ทั้งสิ้น เพราะกระผมเป็นคนไม่มีปัญญา ยินดีในบาปตลอดกาลนาน สหายผู้มีปัญญาดีนั้น แนะนำกระผมให้ตั้งอยู่ในความสำรวมด้วยความอนุเคราะห์ว่า ถ้าท่านฆ่าสัตว์ในกลางวัน ส่วนกลางคืนจงงดเว้นเสีย กระผมจึงฆ่าสัตว์แต่เฉพาะกลางวัน กลางคืนเป็นผู้สำรวมงดเว้น เพราะฉะนั้นกลางคืนกระผมจึงได้รับความสุข กลางวันได้เสวยทุกข์ ถูกสุนัขรุมกัดกิน และกลางคืนได้เสวยทิพยสมบัติ ด้วยผลแห่งกุศลธรรมนั้น ส่วนกลางวันฝูงสุนัขมีจิตเดือดดาลพากันห้อมล้อมกัดกินกระผมรอบด้าน ก็ชนเหล่าใดผู้มีความเพียรเนื่อง ๆ บากบั่น มั่นในศาสนาของพระสุคต กระผมเข้าใจว่า ชนเหล่านั้นจักได้บรรลุมตบพันปัจฉัยอะไร ๆ ประดังไม่ได้อย่างแน่นอน.

จบ ปฐมมิลลุตทกเขตต์ที่ ๗

อรรถกถาปฐมมิลลุตทกเขตต์ที่ ๗

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ในพระเวฬุวันมหาวิหาร ทรงพระปรารภมิลลุตทกเขตต์ จึงตรัสพระคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า นรหาริปรุกขโต युवा ดังนี้.

ได้ยินว่า ในกรุงราชคฤห์ ยังมีพรานคนหนึ่ง เทียวล่าเนื้อเลี้ยงชีพตลอดคืนและวัน. พรานนั้น ได้มีอุบาสกคนหนึ่งเป็นมิตร. อุบาสกนั้น เมื่อไม่อาจจะให้นายพรานนั้น กลับจากความชั่วตลอดกาลได้ จึงชักชวนในการบุญตอนราตรีว่า มาเถอะสหาย ท่านจงงดเว้นจากปาณาติบาต ในตอนกลางคืน. เขางดเว้นในตอนกลางคืน กระทำปาณาติบาตในตอนกลางวันเท่านั้น.

สมัยต่อมา เขาทำกาละแล้ว บังเกิดเป็นเวมานิกเปรต ไกลกรุง
ราชคฤห์ เสวยทุกข์อย่างใหญ่ตลอดในเวลากลางวัน แต่ได้เสวยสุขมี
ความเพียบพร้อมพร้อมพร้อมบำเรอด้วยกามคุณ ๕ ในกลางคืน. ท่าน
นารทะเห็นดังนั้น จึงสอบถามด้วยคาถานี้ว่า :-

ท่านเป็นคนหนุ่มแน่น ห้อมล้อมด้วยเทพบุตรและเทพธิดา
รุ่งเรืองอยู่ด้วยกามคุณ อันให้เกิดความกำหนัดยินดีในราตรี
เสวยทุกข์ในกลางวัน ท่านได้กระทำการอะไรไว้ในชาติก่อน.

เปรตได้ฟังดังนั้น เมื่อจะบอกกรรมที่ตนกระทำไว้ จึงได้กล่าว
คาถาเหล่านี้ว่า :-

เมื่อก่อน กระผมเป็นพรานเนื้อ อยู่ที่กรุงราชคฤห์อันนำ
รินรมย์มีภูเขาล้อมรอบ (เบญจคีรีนคร) เป็นผู้มีฝ่ามือเปื้อน
ด้วยโลหิต เป็นคนหยาบช้า ทารุณ มีใจประทุษร้ายในสัตว์
เป็นอันมาก ผู้ไม่ได้กระทำความโกรธเคืองให้ ยินดีแต่ในการ
เบียดเบียนสัตว์อื่น เป็นผู้ไม่สำรวมด้วยกาย วาจา ใจ เป็น
นิตย์ อุบาสกคนหนึ่ง ผู้เป็นสหายของกระผม เป็นคนมีใจดี
มีศรัทธา ก็อุบาสกคนนั้น เป็นคนเอ็นดูกระผม ห้ามกระผม
อยู่เนื่อง ๆ ว่า อย่าทำกรรมชั่วเลย พ่อเอ๊ย อย่าไปทุกดิ
เลย ถ้าท่านปรารถนาความสุขในโลกหน้า จงงดเว้นจากการ
ฆ่าสัตว์ อันเป็นการไม่สำรวมเสียเถิด กระผมฟังคำของสหาย
ผู้หวังดี มีความอนุเคราะห์ด้วยประโยชน์นั้นแล้ว ไม่ทำตาม
คำสั่งสอนทั้งสิ้น เพราะกระผมเป็นคนไม่มีปัญญา ยินดีแต่ใน
บาปตลอดกาลนาน สหายผู้มีปัญญาดีนั้น แนะนำกระผมให้
ตั้งอยู่ในความสำรวม ด้วยความอนุเคราะห์ว่า ถ้าท่านฆ่าสัตว์
ในตอนกลางวัน ส่วนกลางคืนจงงดเว้นเสีย กระผมจึงฆ่าสัตว์

แต่เฉพาะกลางวัน กลางคืนเป็นผู้ตำรวมงดเว้น เพราะฉะนั้น
ในเวลากลางวัน กรรมจึงได้รับความสุข ส่วนตอนกลางวัน
ได้เสวยทุกข์ ถูกสุนัขรุมกัดกิน เมื่อเวลากลางวันมาถึงจะได้
เสวยทิพยสมบัติ ด้วยผลแห่งกุศลกรรมนั้น ส่วนกลางวันฝูง
สุนัขมีจิตเดือดดาล พากันห้อมล้อมกัดกินกรรมรอบด้าน ก็
ชนเหล่าใด ผู้มีความเพียรเนื่อง ๆ บากบั่นมั่นในศาสนาของ
พระสุคตเจ้า กรรมเข้าใจว่าชนเหล่านั้น จักได้บรรลุอมตบท
อันปัจจัยอะไร ๆ ปรุงแต่งไม่ได้อย่างแน่นอน.

ในคาถาสุดท้าย มีความสังเขปดังต่อไปนี้ ก็ขึ้นชื่อว่าคนประ-
เภทอย่างไร ก็ได้กระทำเพียงเป็นผู้งดเว้นจากเหตุคือการฆ่าสัตว์
เฉพาะในกลางวัน ยังได้เสวยทิพยสมบัติถึงเพียงนี้ ก็บุรุษเหล่าใดผู้
ชวนชวายเป็นยี่นมนั่นคง คือหมั่นประกอบเนื่อง ๆ ในอธิศีลเป็นต้น ใน
พระศาสนาของพระผู้มีพระภาคสุคตพุทธเจ้า บุรุษเหล่านั้น เป็นผู้ที่มี
บุญ เห็นจะบรรลุอมตธรรม อันได้นามว่า อสังขตบท อันไม่เจือปน
ด้วยโลกียสุขอย่างเดี๋ยวเท่านั้น คือ บุรุษเหล่านั้น ย่อมสมควร ย่อม
ไม่มีการห้ามอะไร ๆ ในการบรรลุอมตบทนั้น.

เมื่อเปรตนั้น กล่าวอย่างนี้แล้ว พระเถระจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระศาสดา. พระศาสดาทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็นอดีตูปัตติเหตุ
แล้ว ทรงแสดงธรรมแก่บริษัท ผู้ถึงพร้อมแล้ว คำทั้งหมดมีนัยดัง
กล่าวแล้วนั้นแล.

จบ อรรถกถาปฐมมิกคลุททกเปตวัตถุที่ ๗

๘. มิคลุตทเปตวัตถุที่ ๒

ว่าด้วยกรรมให้พรานเนื้อเสวยทุกข์ในป่าช้า

พระนารทเถระถามเปรตตนหนึ่งว่า

[๑๑๘] ท่านรับรณมัยอยู่ในเรือนยอดและปราสาทบนบัลลังก์อันปูลาดด้วยผ้าขนสัตว์ ด้วยดนตรีเครื่อง ๕ อันบุคคลประโคมแล้ว ภายหลังเมื่อสิ้นราตรีพระอาทิตย์ขึ้นแล้ว ท่านเข้าไปเสวยทุกข์เป็นอันมากอยู่ในป่าช้า ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร ท่านจึงได้เสวยทุกข์เช่นนี้.

เปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อน กระผมเป็นพรานเนื้อ อยู่ที่กรุงราชฤกษ์อันนำรณมัย มีภูเขาส้อมรอบ (ปัจจุคีรีนคร) เป็นคนหยาบช้า ทารุณ ไม่ตำรวมกาย วาจา ใจ อุบาสกคนหนึ่งผู้เป็นสหายของกระผม เป็นคนใจดีมีศรัทธา มีภิกษุผู้คุ้นเคยของเขาเป็นสาวกของพระโคตม ก็อุบาสกนั้นเอ็นดูกระผม ห้ามกระผมเนื้อ ๆ ว่า อย่าทำบาปกรรมเลย พ่อเอ๋ย อย่าไปทุกติเลย ถ้าสหายปรารถนาความสุขในโลกหน้า จงงดเว้นการฆ่าสัตว์อันเป็นการไม่ตำรวมเสียเถิด ฯลฯ (เหมือนเรื่องที่ ๓) กระผม

เข้าใจว่า คนเหล่านั้นจักได้บรรลุอมตบท อันปัจจัยอะไร ๆ
ปรุงแต่งไม่ได้เป็นแน่.

จบ ทุติยมิกคฺททกเปตวัตถุที่ ๘

อรรถกถาทุติยมิกคฺททกเปตวัตถุที่ ๘

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ในพระเวฬุวันมหาวิหาร ทรง
พระปรารหมิกคฺททกเปตอิกถนหนึ่ง จึงตรัสคำเริ่มต้นว่า **ภูฏาคา-**
เรจ ปาสาเท ดังนี้.

ได้ยินว่า ในกรุงราชคฤห์ มาณพ ชื่อว่า**มาควิกะ**คนหนึ่ง แม้
เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยสมบัติ ก็ละโภคสุข ออกเที่ยวล่าเนื้อตลอดทั้ง
คืนและวัน. อุบาสกคนหนึ่ง ผู้เป็นสหายของเธอ อาศัยความเอ็นดู
จึงให้โอวาทว่า ดีละสหาย เธอจงงดเว้นจากปาณาติบาต เธออย่าได้
มีเพื่อสิ่งอันมิใช่ประโยชน์ เพื่อทุกข์ตลอดกาลนานเลย. เธอหาได้
เอื้อเพื่อโอวาทนั้นไม่. ลำดับนั้น อุบาสกนั้น จึงขอร้องพระชีณาสพ
เถระ. ซึ่งเป็นที่ศรัทธาในที่แห่งใดรูปหนึ่งว่า ดีละ พระผู้เป็นเจ้าของ
ของท่านจงแสดงธรรมแก่บุรุษชื่อนั้น โดยประการที่เธอจะพึงงดเว้น
จากปาณาติบาต.

ภายหลังวันหนึ่ง พระเถระนั้น เทียวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์
ได้หยุดยืนที่ประตูเรือนของเธอ. มาควิกะนั้นเห็นท่านแล้ว เกิดมี
ความนับถือมาก ต้อนรับให้เข้าไปสู่เรือน ได้ตักแต่งอาสนะถวาย.
พระเถระนั่งบนอาสนะที่ตักแต่งไว้แล้ว. ฝ่ายมาณพนั้น ก็เข้าไป
หาพระเถระนั่งแล้ว. พระเถระ ประกาศโทษในปาณาติบาต และ
อาณิสส์ ในการงดเว้นจากปาณาติบาตนั้นแก่เธอ เธอแม้ฟังดังนั้น
แล้ว ก็ไม่ปรารถนาจะงดเว้นจากปาณาติบาตนั้น. ลำดับนั้นพระ

เธอก็จะกล่าวกะเธอว่า คุณ ถ้าไม่สามารถจะงดเว้นโดยประการทั้งปวงได้ไซ้ร้ ท่านจึงกล่าวว่า อันดับแรก เธอก็จะงดเว้นแม่ในกลางคืนเถอะ. เธอรับคำแล้วว่า จะงดเว้นในเวลากลางวัน แล้วจึงงดเว้นจากปาณาติบาตนั้น. คำที่เหลือ เช่นกับเรื่องที่ดีที่ติดกันนั้นแล. ก็ในบรรดาคาถาพระนารทเถระ ได้สอบถามเธอด้วยคาถา ๓ คาถาว่า :-

ท่านรื่นรมย์อยู่ในเรือนยอดและปราสาท บนบัลลังก์อันปูลาดด้วยผ้าขนสัตว์ ด้วยดนตรีเครื่อง ๕ อันบุคลลประโคมแล้ว ภายหลังเมื่อสิ้นราตรี พระอาทิตย์ขึ้นแล้ว ท่านเข้าไปเสวยทุกข์เป็นอันมากอยู่ในป่าช้า ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือเพราะวิบากแห่งกรรมอะไร ท่านจึงได้เสวยทุกข์เช่นนี้.

ลำดับนั้น เปรตจึงบอกเนื้อความนั้นแก่ท่านด้วยคาถาว่า :-

เมื่อก่อนกรรมเป็นพรานเนื้อ อยู่ที่กรุงราชคฤห์อันนำรื่นรมย์มีภูเขาล้อมรอบ (เบญจคีรีนคร) เป็นคนหยาบช้า ทารุณ ไม่สำรวมกาย วาจา ใจ อุบาทถคนหนึ่งผู้เป็นสหายของผม เป็นคนใจดี มีศรัทธา มีภิกษุผู้คุ้นเคยของเขาเป็นสาวกของพระโคตม แม้อุบาทถนั้น เอ็นดูกรรมผม ห้ามกรรมผมเนื่อง ๆ ว่า อย่าทำบาปกรรมเลย พ่อเอ๋ย อย่าไปทุกติเลย ถ้าสหายปรารถนาความสุขในโลกหน้า จงงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ อันเป็นการไม่สำรวมเสียเถิด. กรรมพึงคำของสหายหวังดี มีความอนุเคราะห์ด้วยประโยชน์นั้นแล้ว ไม่ทำตามคำสั่งสอนทั้งสิ้น เพราะกรรมเป็นคนไม่มีปัญญา ยินดียิ่งแล้วในบาปตลอดกาลนาน สหายผู้มีปัญญาดีนั้น แนะนำกรรมให้ตั้งอยู่ในความสำรวม ด้วยความอนุเคราะห์ว่า ถ้าท่านฆ่า

สัตว์ในเวลากลางวัน ส่วนกลางคืนจงงดเว้นเสีย ธรรมดาจึง
ฆ่าสัตว์แต่เฉพาะกลางวัน กลางคืนเป็นผู้สำรวจงดเว้น เพราะ
ฉะนั้น กลางคืนธรรมดาจึงได้รับความสุข กลางวันได้เสวยทุกข์
ถูกสุนัขรุมกัดกิน คือ กลางคืนได้เสวยทิพยสมบัติ ด้วยผล
แห่งกุศลกรรมนั้น ส่วนกลางวันฝูงสุนัขมีจิตเดือดดาล พากัน
ห้อมล้อมกัดกินธรรมดารอบด้าน ก็ชนเหล่าใด ผู้มีความเพียร
เนื่อง ๆ บากบั่นมั่นในพระศาสนาของพระสุคตเจ้า ธรรมดา
เข้าใจว่า ชนเหล่านั้น จักได้บรรลุอมตบทอันปัจจัยอะไร ๆ
ปรุงแต่งไม่ได้แน่นอน.

เนื้อความแห่งคานานั้น มีนัยดังกล่าวไว้ในหนังสือแล้ว.

จบ อรรถกถาพุทธยัมมิลลุตทกเปตวัตถุที่ ๘

๙. กุฏวินิจฉยีกเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตจิกกินเนื้อหลังของตนกิน

พระนารทเถระถามเปรตตนหนึ่งว่า

[๑๑๕] ตัวท่านตัดทรงดอกไม้ ใ้ช้ชฎา สวมกำไลทอง ลูบไล้ ด้วยจุกฉันทน์ มีสีหน้าผ่องใส งดงามดุจสีพระอาทิตย์อุทัย ขึ้นมาในอากาศ มีนางฟ้าหมั้นหนึ่งเป็นบริวารบำรุงบำเรอ ท่าน นางฟ้าเหล่านั้นล้วนสวมกำไลทอง นุ่งห่มผ้าอันขลิบ ด้วยทองคำ ท่านเป็นผู้มีอานุภาพมาก มีรูปเป็นที่ให้เกิดขน ชูชันแก่ผู้พบเห็น แต่ท่านจิกเนื้อที่หลังของตนกินเป็นอาหาร ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะวิบากแห่ง กรรมอะไร ท่านจึงจิกเนื้อหลังของตนเองกินเป็นอาหาร.

เปรตนั้นตอบว่า

กระผมได้ประพฤติทุจริต ด้วยการส่อเสียดพูดเท็จและ หลอกลวง เพื่อความฉิบหายแก่ตนในมนุษยโลก กระผมไป แล้วสู่บริษัทในมนุษยโลกนั้น เมื่อเวลาควรจะพูดความจริง ปรากฏแล้ว ละเหตุละผลเสีย ประพฤติคล้อยตามอธรรม ผู้ใด ประพฤติทุจริตมีคำส่อเสียดเป็นต้น ผู้นั้นต้องจิกเนื้อหลังของ ตนกิน เหมือนกระผมจิกเนื้อหลังของตนกินในวันนี้ ฉะนั้น

ข้าแต่พระนารทะ ทุกข์ที่กระผมได้รับอยู่ที่นี่ท่านได้เห็นเองแล้ว ชนใดเป็นคนฉลาด มีความอนุเคราะห์ ชนเหล่านั้นฟังกล่าวตักเตือนว่า ท่านอย่าพูดส่อเสียด อย่าพูดเท็จ อย่าเป็นผู้มีเนื้อหลังของตนเป็นอาหารเลย.

จบ ฎฎวินิจฉยิกเปตวัตถุที่ ๙

อรรถกถาฎฎวินิจฉยิกเปตวัตถุที่ ๙

เมื่อพระศาสดา ประทับอยู่ที่พระเวฬุวัน มหาวิหาร ทรงปรารภเปรตผู้วินิจฉยโกง จึงตรัสคำเริ่มต้นว่า มาลี กิริฎี กายูรี ดังนี้.

ในกาลนั้น พระเจ้าพิมพิสาร เข้าจำอุโบสถเดือนละ ๖ วันมนุษย์เป็นอันมากคล้อยตามท้าวเธอ จึงพากันเข้าจำอุโบสถ. พระราชาตรัสถาม พวกมนุษย์ผู้มาอ้างสำนักของพระองค์ว่า พวกเธอเข้าจำอุโบสถหรือ หรือว่า ไม่เข้าจำ. ในบรรดามนุษย์เหล่านั้น ผู้พิพากษาตัดสินความคนหนึ่ง เป็นผู้มีวาจาส่อเสียด เป็นผู้หลอกลวง ผู้รับเอาสินบน ไม่อดกลั้นเพื่อจะกล่าวว่า หม่อมฉันไม่ได้เข้าจำอุโบสถ แต่กราบทูลว่า หม่อมฉัน เข้าจำอุโบสถพระเจ้าข้า. ลำดับนั้น สหายจึงกล่าวกะเธอ ผู้ออกจากที่ใกล้พระราชา สหายวันนี้ ท่านเข้าจำอุโบสถหรือ ? เขาตอบว่า สหายเอ๋ย เพราะความกลัว ผมจึงกราบทูลอย่างนั้น ต่อพระพิภักตร์พระราชา แต่ผมไม่ได้เข้าจำอุโบสถ.

ลำดับนั้น สหายจึงกล่าวกะเธอว่า ถ้าเมื่อเป็นเช่นนั้น อันดับแรกเธอจงรักษาอุโบสถ กี่วัน ในวันนี้ เธอจงสมาทานองค์อุโบสถเถิด. เธอรับคำของสหายนั้นแล้วไปยังเรือน ไม่บริโภคน้ำเลย บ้วนปาก อธิษฐานอุโบสถ เข้าจำอยู่ในกลางคืน ถูกความเสียดแทงอันมีพลัง

ลมเป็นต้น เหตุซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากท้องว่าง ได้เข้าตัดอายุสังขาร ถัดจากจุดนี้ก็ไปบังเกิดเป็นเวมานิกเปรต ในท้องภูเขา. จริงอยู่ เขาได้วิมาน ซึ่งมีนางฟ้า ๑๐,๐๐๐ นาง เป็นบริวาร และทิพยสมบัติเป็นอันมาก ด้วยเหตุเพียงการรักษาอุโบสถราตรีเดียว แต่เพราะตนเป็นผู้พิพากษาโกง และพูดวาจาส่อเสียด ตนเองจึงจิกเนื้อหลังของตนเองกิน. ท่านพระนารทะ ลงจากเขาคิชฌกูฏเห็นเธอเข้า จึงถามด้วยคาถา ๔ คาถาว่า :-

ตัวท่านตัดทรงดอกไม้ ใส่ชฎา สวมกำไลทองคำ ลูบไล้ด้วยจุกฉันทน์ มีหน้าผ่องใสงดงาม ดุจสีพระอาทิตย์อุทัย มาบนอากาศ มีนางฟ้า ๑๐,๐๐๐ นางเป็นบริวาร บำรุงบำเรอท่านนางฟ้าเหล่านั้น ล้วนสวมกำไลทองคำ นุ่งห่มผ้าอันขลิบด้วยทองคำ ท่านเป็นผู้มีอำนาจมาก มีรูปเป็นที่ให้ขนชูชัน แก่ผู้พบเห็น แต่ท่านจิกเนื้อที่หลังของตนกินเป็นอาหาร ท่านได้ทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ หรือ เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร ท่านจึงจิกเนื้อหลังของตนเองกินเป็นอาหาร.

เปรตนั้นตอบว่า :-

กระผมได้ประพฤติกุจจริตด้วยการส่อเสียด พูดเท็จ และ ล่อลวงเพื่อความฉิบหายแก่ตนในมนุษยโลก กระผมไปแล้วสู่บริษัทในมนุษยโลกนั้น เมื่อเวลาควรจะพูดความจริงปรากฏแล้ว ละเหตุผลเสีย ประพฤติกัลล้อยตามอธรรม ผู้ใด ประพฤติกุจจริต มีคำส่อเสียดเป็นต้น ผู้นั้นต้องจิกเนื้อหลัง ของตนกิน เหมือนกระผมจิกเนื้อหลังของตนกินในวันนี้ ฉะนั้น ข้าแต่พระนารทะ ทุกข์ที่กระผมได้รับอยู่นี้ ท่านได้เห็นเองแล้ว ชนเหล่าใดเป็นคนฉลาด มีความอนุเคราะห์ ชนเหล่านั้นพึงกล่าว

ตัดเตือนว่า ท่านอย่าพูดต่อเสียด อย่าพูดเท็จ อย่าเป็นผู้มีเนื้อ
หลังของตนเป็นอาหารเลย.

ฝ่ายเปเรตนั้น ได้ตอบความนั้น ด้วยคาถา ๓ คาถา แก่ท่านพระ
นารทะเถระนั้นแล้ว.

จบ อรรถกถาภูมิวิจจนยิกเปตวัตถุที่ ๙

๑๐. ธาตุวิวัณณเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตภูกรदन้ากรดเสบเจือนเนื้อด้วย กรรมอะไร

พระมหากัสสปเถระถามเปรตตนหนึ่งว่า :-

[๑๒๐] ท่านยืนอยู่ในอากาศ มีกลิ่นเน่าเหม็นฟุ้งไป และหมู่หนอน พากันบ่อนชอนกินปากอันมีกลิ่นเหม็นเน่าของท่าน เมื่อก่อน ท่านทำกรรมอะไรไว้ เพราะการฟุ้งไปแห่งกลิ่นเหม็นนั้น นายนิรยบาลถือเอาสาตรามาเดือนปากของท่านเนื่อง ๆ รดท่านด้วยน้ำกรดเสบแล้วเชือดเนื้อไปพลาบ ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร ท่านจึงได้ประสบความทุกข์อย่างนี้.

เปรตนั้นตอบว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้นิรทุกข์ เมื่อก่อน กระผมเป็นอิสรชนอยู่ที่กรุงราชคฤห์อันน่ารื่นรมย์ มีภูเขาล้อมรอบ (ปัญจคีรีนคร) เป็นผู้มั่งคั่งด้วยทรัพย์ และข้าวเปลือกมากมาย แต่กระผมได้ห้ามปรามภรรยา ธิดา และลูกสะใภ้ของกระผม ซึ่งพากันนำพวงมาลา ดอกอูบลและเครื่องลูบไล้อันหาค่ามิได้ ไปสู่สถูปเพื่อบูชา บาปนั้นกระผมได้ทำไว้แล้ว จึง

ได้เสวยทุกขเวทนาเห็นประจักษ์ และจักษุใหม่อยู่ในนรก อันหยาบช้าทารุณ ๘๖,๐๐๐ ปี เพราะติเตียนการบูชาพระสถูป ก็เมื่อการบูชาและการฉลองพระสถูปของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า อันมหาชนให้เป็นไปอยู่ ชนเหล่าใดมาประกาศโทษแห่งการบูชาพระสถูปนั้น เหมือนกระผม ชนเหล่านั้น พึงห่างเหินจากบุญ ขอท่านจงดู ชนทั้งหลายซึ่งตัดทรงดอกไม้ตบแต่งร่างกาย เหะมาทางอากาศเหล่านี้ เป็นผู้มึนศีรษะ เลื่อมใส เป็นผู้มั่งคั่ง มียศ เสวยอยู่ซึ่งวิบากแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ชนทั้งหลายผู้มีปัญญา ได้เห็นผลอันน่าอัศจรรย์น่าขนพองสยองเกล้า อันไม่เคยมีนั้นแล้ว ย่อมทำการนอบน้อม วันทาพระมหามุนีนั้น กระผมไปจากเขตโลกนี้แล้ว ได้กำเนิดเป็นมนุษย์จักเป็นผู้ไม่ประมาท ทำการบูชาพระสถูปเนื่อง ๆ เป็นแน่แท้.

จบ ชาตวิวัณณเปตวัตถุที่ ๑๐

อรรถกถาชาตวิวัณณเปตวัตถุที่ ๑๐

เรื่องแห่งเปรตผู้ติเตียนพระชาตุนี มีคำเริ่มต้นว่า **อนตลขสฺมิมิฏฺฐจฺหโต** ดังนี้.

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จปรินิพพาน ในระหว่างนางรังทั้งคู่ ณ สาลวโนทยาน อันเป็นที่แหวะเวียนแห่งมัลลกะศตริย์ ในกรุงกุสินารา และทำการจำแนกพระชาตุนี พระเจ้าอชาตศัตรู ทรงถือเอาการส่วนพระชาตุนีพระองค์ได้ ทรงระลึกถึงพระพุทธรูป ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน แล้วให้การบูชาอันโอฬารเป็นไป.

พวกมนุษย์ในที่นั้น นับประมาณมิได้ พวกกันทำจิตให้เลื่อมใส ได้ เข้าถึงสวรรค์. ก็บุรุษประมาณ ๘๖,๐๐๐ คน ในที่นั้นมีจิตวิปลาส เพราะความเป็นผู้ไม่มีศรัทธา และเพราะความเห็นผิดที่ตนสร้างให้ เกิดตลอดกาลนาน ประทุษร้ายจิตของตนแม่ในฐานะอันควรเป็นที่ ตั้งแห่งความเลื่อมใส แล้วเกิดในหมู่เปรต. ภรรยา ธิดา ลูกสะใภ้ของ กฎุมพี ผู้เพียบพร้อมด้วยสมบัติคนหนึ่ง ในกรุงราชคฤห์นั้นนั่นเอง มีจิตเลื่อมใส พวกกันคิดว่า จักถวายเป็นบูชาพระชาติ จึ่งถือเอา เครื่องสักการะมีของหอมและดอกไม้เป็นต้น เริ่มไปยังที่บรรจุพระ ชาติ. กฎุมพีนั่นคิดว่า จะมีประโยชน์อะไรด้วยการบูชากระดูก จึ่ง ดูหมิ่นพระชาติเหล่านั้น ห้ามปรามในการบูชาพระชาติ. หญิงเหล่านั้นก็ ไม่เชื่อคำของกฎุมพีนั่น พวกกันไปในที่นั้น กระทำการบูชาพระ ชาติ มายังเรือน ในกาลภายหลังต่อมาถูกโรคบางอย่างครอบงำ แล้ว ทำกาละไปบังเกิดในเทวโลก. ส่วนกฎุมพีนั่นถูกความโกรธครอบงำ ไม่นานนักทำกาละแล้ว ไปบังเกิดในหมู่เปรตเพราะบาปกรรมนั้น.

ภายหลังวันหนึ่ง ท่านมหากัสสปะเข้าสมาธิปรุ้งแต่งทิพจักขุ อัน เป็นอิทธิทธิสังขาร โดยประการที่พวกมนุษย์จะสามารถเห็นเปรต และเทวดาเหล่านั้น ก็ครั้งกระทำอย่างนั้นแล้ว ยืนอยู่ที่ลานเจดีย์ ถามเปรตผู้ตีเตียนพระชาตุนั้นด้วย ๓ คาถา เปรตนั้น ได้พยากรณ์ แก่ท่านแล้ว. พระเถระถามว่า :-

ท่านยืนอยู่ในอากาศ มีกลิ่นเหม็นฟุ้งไป และหมู่หนอน พวกกันบ่อนชอนกินปากอันมีกลิ่นเหม็นหน้าของท่าน เมื่อก่อน ทำอะไรไว้ เพราะการฟุ้งไปแห่งกลิ่นเหม็นนั้น นายนิรยบาล ถือเอาศาตรามาเดือนปากของท่านเนื่อง ๆ รดท่านด้วยน้ำกรด แสบแล้วเช็ดเนื้อท่านไปพลาง ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ ด้วย ภาย วาจา ใจ หรือ เพราะวิบากแห่งกรรมอะไร ท่านจึงได้

ประสบความสำเร็จทุกอย่างนี้.

ปรารถนาคือตอบว่า:-

ข้าแต่ท่านผู้วิรุทุกซ์ เมื่อก่อนกระผมเป็นอิสรชนอยู่ที่กรุง
ราชคฤห์อันนำรีนรมย์มีภูเขาล้อมรอบ (เบญจคีรีนคร) เป็น
ผู้มั่งคั่งด้วยทรัพย์และข้าวเปลือกมากมาย แต่กระผมได้ห้าม
ปรามภรรยา ธิดา และลูกสะใภ้ของกระผม ซึ่งพากันนำพวง
มาลาดอกอูปและเครื่องบูชาใส่อันหาค่ามิได้ ไปสู่สตูปเพื่อบูชา
บาปนั้นกระผมได้ทำไว้แล้ว จึงได้เสวยทุกขเวทนาเห็นประ-
จักษ์และจักหมกใหม่อยู่ในนรกอันหยาบช้าทารุณ ๘๖,๐๐๐ ปี
เพราะติเตียนการบูชาพระสตูป ก็เมื่อการบูชา และการฉลอง
พระสตูปของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าอันมหาชนให้เป็น
ไปอยู่ ชนเหล่าใดมาประกาศโทษแห่งการบูชาพระสตูปนั้น
เหมือนกระผม ชนเหล่านั้น พึงห่างเหินจากบุญ ขอท่านจงดู
ชนทั้งหลายเหล่านั้น ซึ่งตัดทรงดอกไม้ตบแต่งร่างกาย เหาะ
มาทางอากาศเหล่านี้ เป็นผู้มีศรัทธาเลื่อมใส เป็นผู้มั่งคั่งมี
ยศ เสวยอยู่ซึ่งวิบากแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ชนทั้งหลายผู้มี
ปัญญา ได้เห็นผลอันน่าอัศจรรย์ นำขนพองสยองเกล้า อัน
ไม่เคยมีนั้นแล้ว ย่อมทำการนอบน้อม วันทาพระมหามุนีนัน
กระผมไปจากเปตโลกนี้แล้ว ได้กำเนิดเป็นมนุษย์จักเป็นผู้ไม่
ประมาท ทำการบูชาพระสตูปเนื่องนิത്യเป็นแน่แท้.

ท่านพระมหากัสสปะผู้อันปรตดกล่าวอย่างนี้ จึงกระทำให้เรื่องนั้น
ให้เป็นอตุฎุปปัตติเหตุ แสดงธรรมแก่บริษัท ผู้ถึงพร้อมแล้ว.

จบ อรรถกถาชาตุวิวัณณเปตวัตตุที่ ๑๐

อุพวรรคที่ ๓ ประดับด้วยเรื่อง ๑๒ เรื่อง

รวมเรื่องที่มีในวรรคนี้คือ

๑. อภิขษมานเปตวัตถุ ๒. สานุวาสีเถรเปตวัตถุ ๓. รถการีเปติ-
วัตถุ ๔. กุสเปตวัตถุ ๕. กุมารเปตวัตถุ ๖. เสรีนีเปติวัตถุ ๗. มิคลุก-
ทเปตวัตถุที่ ๑ ๘. มิคลุกททกเปตวัตถุที่ ๒ ๙. ภูฏวินิจฉยีกเปตวัตถุ
๑๐. ธาตุวิวัณณเปตวัตถุ.

จบ อุพวรรคที่ ๓

อานันทโพธิ์ ต้นโพธิ์ที่ปลูกโดยพระอานนท์ ในวัดเขตวันมหาวิหาร
เมืองสาวัตถี สถานที่ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จประทับจำพรรษามากที่สุด

มหาวรรคที่ ๔

๑. อัมพลักขรเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตถูกเสียบอยู่ปลายหลาว

[๑๒๑] มีนครของชาววัชชีนครหนึ่งนามว่าเวสาลี ในนครเวสาลีนั้น มีกษัตริย์ลิจฉวีทรงพระนามว่าอัมพลักขระ ได้ทอดพระเนตรเห็นเปรตตนหนึ่งที่ภายนอกพระนคร มีพระประสงค์จะทรงทราบเหตุ จึงตรัสถามเปรตนั้นในที่นั้นนั่นเองว่า

การนอน การนั่ง การเดินไปเดินมา การล้ม การดื่ม การเคี้ยว การนุ่งห่ม แม้หญิงบำเรอของบุคคลผู้ถูกเสียบไว้บนหลาวนี้ ย่อมไม่มี ชนเหล่าใด ผู้เป็นญาติ เป็นมิตร สหาย เคยเป็น เคยฟังร่วมกันมา เคยมีความเอ็นดูกรุณา ของบุคคลใด มีอยู่ในกาลก่อน เดียวนี้ชนเหล่านั้นแม้จะเยียมเยียนบุคคลนั้นก็ไม่ได้ บุรุษนี้มีตนอันญาติเป็นต้นสละแล้ว มิตรสหายย่อมไม่มีแก่บุคคลผู้ตกยาก พวกมิตรสหายทราบว่าผู้ใดขาดแคลน ย่อมละทิ้งผู้นั้น และเห็นใครมั่งคั่งบริบูรณ์ ก็พากันไปห้อมล้อม คนที่มั่งคั่งด้วยสมบัติย่อมมีมิตรสหายมา ส่วนบุคคลผู้เสื่อมจากทรัพย์สมบัติ เป็นผู้ผิดเคืองด้วยโทษะ ย่อมหามิตรสหายยาก (นี้เป็นธรรมดาของโลก) บุรุษผู้ถูก

หลาวเสียบนี้ มีร่างกายเปื้อนด้วยเลือด ตัวทะลุเป็นช่อง ๆ
ชีวิตของบุรุษนี้จักดับไปในวันนี้พรุ่งนี้ เหมือนหยาดน้ำค้าง
อันติดอยู่บนปลายหญ้า ฉะนั้น เมื่อเป็นอย่างนี้ เพราะเหตุไร
ท่านจึงพูดกะบุรุษผู้ถึงความลำบากอย่างยิ่ง นอนหงายอยู่บน
หลาวไม้สะเดาเช่นนี้ว่า ดูก่อนบุรุษผู้เจริญ ขอท่านจงมีชีวิต
อยู่เถิด การมีชีวิตอยู่เท่านั้นเป็นของประเสริฐ.

เปเรตนั้นกราบทูลว่า:-

ข้าแต่พระราชา บุรุษนี้เป็นสาลโหิตของข้าพระองค์ ข้า
พระองค์ระลึกชาติก่อนได้ ข้าพระองค์เห็นแล้วมีความกรุณา
แก่เขาว่า ขออย่าให้บุรุษผู้เลวทรามนี้ไปตกนรกเลย ข้าแต่
กษัตริย์ลิจฉวี บุรุษผู้ทำกรรมชั่วนี้ จูติจากอรรถภาพนี้แล้ว จัก
เข้าถึงนรกอันยัดเยียดไปด้วยสัตว์ผู้ทำบาป เป็นสถานร้ายกาจ
มีความเร่าร้อนมาก เผ็ดร้อน ให้เกิดความน่ากลัว หลาวนี้
ประเสริฐกว่านรกนั้นตั้งหลายพันเท่า ขออย่าให้บุรุษนี้ไปตก
นรกอันมีแต่ความทุกข์โดยส่วนเดียว เผ็ดร้อน ให้เกิดความ
น่ากลัว มีความทุกข์กล้าแข็งอย่างเดียว บุรุษนี้ฟังคำของ
ข้าพระองค์อย่างนี้แล้ว ประหนึ่งว่าข้าพระองค์น้อมเข้าไปสู่
ทุกข์ในนรกนั้น จะพึงสละชีวิตของตนเสีย เพราะฉะนั้น ข้า
พระองค์จะไม่พูดในที่ใกล้เขา ด้วยหวังว่า ชีวิตของบุรุษนี้
อย่าได้ดับไปเสียเพราะคำของข้าพระองค์เลย เพราะฉะนั้น
ข้าพระองค์จึงพูดว่า ขอท่านจงมีชีวิตอยู่เถิด การมีชีวิตอยู่
เป็นของประเสริฐ.

เมื่อเปเรตแสดงความประสงค์ของตนอย่างนี้แล้ว พระราชาทรง
ขอโอกาสเพื่อจะตรัสถามความเป็นไปของเปเรตนั้นอีก จึงได้ตรัส
พระคาถานี้ความว่า :-

เรื่องของบรูชนี่เรารู้แล้ว แต่เราปรารถนาจะถามท่านถึงเรื่องอื่น ถ้าท่านให้โอกาสแก่เรา เราจะขอถามท่าน และท่านไม่ควรโกรธเรา.

เปเรตนั้นกราบทูลว่า :-

ข้าพระองค์ได้ให้ปฏิญาณไว้ในเวลานั้น แน่นอนแล้ว การไม่บอกย่อมมีแก่ผู้ไม่เลื่อมใส บัดนี้ข้าพระองค์มีวาจาที่ควรเชื่อถือได้ แม้โดยพระองค์จะไม่ทรงเลื่อมใส เพราะเหตุนั้นขอเชิญพระองค์ตรัสถามข้าพระองค์ตามพระประสงค์เถิด ข้าพระองค์จะกราบทูลตามที่สามารถจะกราบทูลได้.

เมื่อเปเรตให้โอกาสเช่นนั้นแล้ว พระเจ้าอัมพสักขระจึงตรัสถามว่า :-

เราเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยจักขุ เราควรเชื่อสิ่งนั้นแม้ทั้งสิ้น ถ้าเราเห็นสิ่งนั้นแล้วไม่เชื่อ ก็ขอให้ลงโทษถอดยศเราเถิด ยักษ์.

เปเรตนั้นทูลว่า :-

ขอตั้งปฏิญาณของพระองค์นี้จงมีแก่ข้าพระองค์ พระองค์ได้ทรงฟังธรรมที่ข้าพระองค์กล่าวแล้ว จงทรงได้ความเลื่อมใส ข้าพระองค์มีความต้องการอย่างอื่น ไม่ได้มีจิตประทุษร้าย ข้าพระองค์จะกราบทูลธรรมทั้งหมด ที่ข้าพระองค์ได้สดับแล้วบ้าง หรือไม่สดับแล้วบ้าง แก่พระองค์ ตามที่ข้าพระองค์รู้.

พระเจ้าอัมพสักขระตรัสว่า :-

ท่านชี้มาขาวอันประดับประดาแล้ว เข้าไปยังสำนักของ

บุรุษที่ถูกเสียบหลาว ม้าขาวตัวนี้เป็นม้าหน้าอัศจรรย์ หน้าดูน่า
ชม นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร.

เปรตนั้นกราบทูลว่า :-

ที่กลางเมืองเวสาลีนั้น มีหลุมที่หนทางสั้น ข้าพระองค์
มีจิตเลื่อมใส เอาศิระชะโคศิระชะหนึ่งวางทอดที่หลุมให้เป็น
สะพาน ข้าพระองค์และบุคคลอื่นเหยียบบนศิระโคนั้นเดิน
ไปได้สะดวก ม้านี้เป็นม้าหน้าอัศจรรย์ หน้าดูน่าชม นี่เป็นผล
แห่งกรรมนั้น.

พระเจ้าอัมพสัทกษัตริสถามว่า :-

ท่านมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ และมีกลิ่นหอมฟุ้งไป
ท่านได้สำเร็จฤทธิ์แห่งเทวดา เป็นผู้มีความงามมาก แต่ท่าน
เปลือยกาย นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร.

เปรตนั้นกราบทูลว่า :-

เมื่อก่อน ข้าพระองค์เป็นคนไม่มักโกรธ แต่มีใจเลื่อมใส
เป็นนิตย์ พุดกับคนทั้งหลายด้วยวาจาอ่อนหวาน ข้าพระองค์
มีรัศมีทิพย์สว่างไสวอยู่เนื่องนิตย์ นี่เป็นผลแห่งกรรมนั้น ข้า
พระองค์เห็นยศและชื่อเสียงของบุคคลผู้ตั้งอยู่ในธรรม มี
จิตเลื่อมใสกล่าวสรรเสริญ ข้าพระองค์มีกลิ่นทิพย์หอมฟุ้ง
ไปเนื่องนิตย์ นี่เป็นผลแห่งกรรมนั้น เมื่อพวกสหายของข้า
พระองค์อาบน้ำที่ทำน้ำ ข้าพระองค์ลักเอาผ้าชอนไว้บนบก
ไม่มีความประสงค์จะลักขโมย และไม่มีจิตคิดประทุษร้าย
เพราะกรรมนั้นข้าพระองค์จึงเป็นคนเปลือยกายเป็นอยู่อย่าง
ผิดเคือง.

พระเจ้าอัมพสัทกษัตริสถามว่า :-

ผู้ใดทำบาปเล่น ๆ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า ผู้นั้นได้
รับผลกรรมเช่นนี้ ส่วนผู้ใดตั้งใจทำบาปจริง ๆ นักปราชญ์ทั้ง
หลายกล่าวผลกรรมของผู้นั้นว่าเป็นอย่างไร.

เปรตนั้นกราบทูลว่า :-

มนุษย์เหล่าใดมีความดำริชั่ว เป็นผู้เศร้าหมองด้วยกาย
และวาจา เมื่อตายไป มนุษย์เหล่านั้นย่อมเข้าถึงนรกในสัม-
ปรายภพโดยไม่ต้องสงสัย ส่วนชนเหล่าอื่นปรารถนาสุคติ
ยินดียิ่งในทาน มีอศภาพอันสงเคราะห์แล้ว เมื่อตายไป ย่อม
เข้าถึงสุคติในสัมปรายภพโดยไม่ต้องสงสัย.

เมื่อเปรตนั้น ชี้แจงจำแนกผลกรรมแต่โดยย่ออย่างนี้ พระราชา
ไม่ทรงเชื่อ จึงตรัสถามเปรตนั้นว่า :-

เราจะพึงรู้เรื่องนั้นได้อย่างไรว่า นี่เป็นผลแห่งกรรมดี
และกรรมชั่ว หรือเราจะพึงเห็นอย่างไร จึงจะเชื่อถือได้ หรือ
แม้ใครจะพึงทำให้เราเชื่อถือเรื่องนั้นได้.

เปรตนั้นกราบทูลว่า :-

พระองค์ได้ทรงเป็นแล้วและได้ทรงสดับมาแล้ว ก็จงทรง
เชื่อเถิดว่า นี่เป็นผลแห่งกรรมดีและกรรมชั่ว เมื่อมีกรรมดี
และกรรมชั่วทั้งสอง ก็พึงมีสัตว์ไปสู่สุคติและทุกคติ ถ้าสัตว์
ทั้งหลายในมนุษยโลกนี้ ไม่พึงทำกรรมดีและกรรมชั่ว สัตว์
ผู้ไปสู่ทุกคติ สุคติ อันเลว และประณีต ก็ไม่มีในมนุษยโลก
นี้ แต่เพราะสัตว์ทั้งหลายในมนุษยโลกทำกรรมดีและกรรม
ชั่วไว้ ฉะนั้น จึงไปสู่ทุกคติ สุคติ เลวบ้าง ประณีตบ้าง
นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าววิบากแห่งกรรมทั้งสองนั้นว่า เป็นที่
ตั้งแห่งการเสวยสุขและทุกข์ เทวดาย่อมพากันห้อมล้อมพวก

ชนผู้ได้เสวยผลอันเป็นสุข คนพาลผู้ไม่เห็นบาปและบุญทั้งสอง ย่อมเดือดร้อน กรรมที่ข้าพระองค์เองทำไว้ในชาติก่อน ซึ่งจะเป็นเหตุให้ได้เครื่องนุ่งห่มเป็นต้นในบัดนี้ มิได้มีแก่ข้าพระองค์ และบุคคลผู้ที่ให้ผ้าห่ม ผ้าห่ม ที่นอนที่นุ่ง ข้าวและน้ำ แก่สมณพราหมณ์ทั้งหลายแล้วพึงอุทิศส่วนบุญมาให้ข้าพระองค์มิได้มี เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์จึงเป็นคนเปลือยกาย มีความเป็นอยู่อย่างฝืดเคือง.

พระเจ้าอัมพสัทตะตรัสถามว่า :-

ดูก่อนยักษ์ เหตุอะไร ๆ ที่จะให้ท่านได้เครื่องนุ่งห่มพึงมีอยู่หรือ ถ้าเหตุที่ควรเชื่อพอจะพึงเป็นเหตุได้มีอยู่ ขอท่านจงบอกเหตุนั้นแก่เรา.

เปรตนั้นกราบทูลว่า :-

ในเมืองเวสาลีนี้ มีภิกษุรูปหนึ่งนามว่ากัปปิตกะเป็นผู้ได้ฌาน มีศีลบริสุทธิ์ เป็นพระอรหันต์ผู้หลุดพ้น มีอินทริยอันคุ้มครองแล้ว ดำรงในพระปาฏิโมกข์ เยือกเย็น บรรลุผลอันสูงสุด มีวาจาสะอาดสวย รู้ความประสงค์ของผู้ขอ ว่าง่าย มีหน้าเบิกบาน เป็นผู้มาดีไปดี พุดจาได้ตอบดี เป็นเนื้อนาบุญของโลก มีปกติอยู่ด้วยเมตตา เป็นทักษิณบุคคลของเทวดา และมนุษย์ สงบระงับ กำจัดมิจฉาวติดได้ ไม่มีทุกข์ ไม่มีค้นหา หลุดพ้นแล้ว ปราศจากลูกศร ไม่ถือเราถือเขา ไม่คดกายวาจาใจ ไม่มีอุปธิ ลิ่นกิเลสเป็นเครื่องเน้นซ้ำทั้งปวง ได้บรรลุวิชา ๓ มีความรุ่งเรือง ไม่มีชื่อเสียงปรากฏ เพราะความเป็นผู้มีคุณวิเศษอันปกปิดไว้ แม้ใคร ๆ เห็นก็ไม่รู้ว่าเป็นคนดี ในหมู่ชนชาววัชชี เขาพากันเรียกท่านว่ามุนี รู้กันว่าท่านเป็น

ผู้ประเสริฐ หนักแน่น ไม่หวั่นไหว มีธรรมอันดีงาม เทียวไปในโลก ถ้าพระองค์ทรงถวายผ้าคู่หนึ่งหรือสองคู่แก่ภิกษุนั้น แล้วทรงอุทิศส่วนกุศลให้ข้าพระองค์ เมื่อพระองค์ทรงถวายแล้ว และท่านรับผ้านั้นแล้ว พระองค์ก็จะทรงเห็นข้าพระองค์ นุ่งห่มผ้าเรียบร้อย.

พระเจ้าอัมพสักขะตรัสถามว่า :-

บัดนี้ สมณะนั้นอยู่ที่ประเทศไหน เราจักไปพบท่านที่ไหน ใครจะพึงแก้ไขความสงสัยสนเทหะ อันเป็นเสี้ยนหนามแห่งความเห็นของเราได้ในวันนี้.

เปรตนั้นกราบทูลว่า :-

ท่านอยู่ที่เมืองกปินัจฉนา มีหมู่เทวดาเป็นอันมากห้อมล้อม เป็นผู้มีนามจริงแท้ และเป็นผู้ไม่ประมาท แสดงธรรมมีกตาอยู่ในหมู่ของตน.

พระเจ้าอัมพสักขะตรัสว่า :-

เราจักไปทำตามที่ท่านสั่งเดี๋ยวนี้ จักให้สมณะนั้นนุ่งห่มผ้า ขอท่านจงดูคู่ผ้าเหล่านั้น อันสมณะนั้นรับประเคนแล้ว และเราจักคอยดูท่านนุ่งห่มผ้าเป็นอันดี.

เปรตนั้นกราบทูลว่า :-

ข้าแต่พระเจ้าลิจฉวี ข้าพระองค์ขอประทานพระวโรกาสขอพระองค์อย่าเสด็จเข้าไปหาบรรพชิตในเวลาไม่ควร การเสด็จเข้าไปหาบรรพชิตในเวลาไม่ควรนี้ ไม่เป็นธรรมเนียมที่ดีของพระองค์ ก็เมื่อพระองค์เสด็จเข้าไปหาในเวลาสมควร ก็จักทรงเห็นภิกษุนั้นนั่งอยู่ในที่สงัดในที่นั้นเอง

เพื่อจะแสดงความเห็น พระสังคีติกาจารย์ได้กล่าวคาถาทิ้งหลาย
ว่า :-

พระเจ้าลิจฉวีตรัสอย่างนั้นแล้ว ก็แวดล้อมด้วยหมู่ข้า
ราชบริพาร เสด็จไปในนครนั้น ครั้นเสด็จเข้าไปยังนครนั้น
แล้ว จึงเสด็จเข้าไปยังที่ประทับในนิเวศน์ของพระองค์ ทรง
กระทำกิจของคฤหัสถ์ทั้งหลาย ทรงสรงสนาน และทรงดื่ม
น้ำแล้ว ได้เวลาอันควร จึงทรงเลือกผ้า ๘ คู่จากหีบ รับสั่งให้
หมู่ข้าราชการถือไป พระราชาครั้นเสด็จเข้าไปในประเทศ
นั้นแล้ว ได้ทอดพระเนตรเห็นสมณะรูปหนึ่งผู้มีจิตสงบระงับ
กลับจากที่โคจร เป็นผู้เยือกเย็นนั่งอยู่ที่โคนต้นไม้ ครั้นแล้วได้
ตรัสถามสมณะนั้นถึงความเป็นผู้มีอาพาธน้อย การอยู่ตำราญ
และตรัสบอกนามของพระองค์ให้ทราบ ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
ฉันเป็นกษัตริย์ลิจฉวีอยู่ในเมืองเวสาลี ชาวลิจฉวีเรียกฉันว่า
อัมพลักขระ ขอท่านจงรับผ้า ๘ คู่นี้ของฉัน ฉันขอถวายท่าน
ฉันมาในที่นี้ด้วยความประสงค์เพียงเท่านี้ ฉันมีความปลื้มใจ
นัก.

พระเถระทูลถามว่า :-

สมณพราหมณ์ทั้งหลาย พวกนี้ละเว้นพระราชนิเวศน์
ของมหาบพิตรแต่ที่ไกลทีเดียว เพราะในพระราชนิเวศน์ของ
มหาบพิตร บาตรย่อมแตก แม้สังฆาฏิกิถุกเขาฉีก เมื่อ
ก่อนสมณะทั้งหลายมีศีรชะห้อยลง ตกกลงไปจากเชิงทำ
มหาบพิตรได้เบียดเบียนบรรพชิตเช่นนี้ สมณะทั้งหลายเคย
ถูกมหาบพิตรทำการเบียดเบียนแล้ว มหาบพิตรไม่เคยพระ-
ราชทานแม้แต่น้ำมันสักหยดหนึ่งเลย ไม่ตรัสบอกทางให้คน
หลงทาง จึงเอาไม้เท้าจากมือคนตาบอดเสียเอง มหาบพิตร

เป็นคนตระหนี่ ไม่ตำรวมเช่นนี้ แต่บัดนี้ เพราะเหตุอะไร
มหาบพิตรทรงเห็นผลอะไร จึงทรงจำแนกแจกจ่ายกับอาตมา
ภาพทั้งหลายเล่า.

พระราชชาติรัสว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ฉันขอรับผิด ฉันได้เบียดเบียนสมณะ
ทั้งหลาย ดังคำที่ท่านพูด ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ฉันมีความ
ประสงค์จะล้อเล่น ไม่ได้มีจิตประทุษร้าย แต่กรรมอันชั่วช้า
นั้นฉันทำแล้ว เด็กหนุ่มเปลือยกาย มีโรคเค่น้อย ได้สั่งสมบาป
เพื่อจะล้อเล่น จึงต้องเสวยทุกข์ ก็ทุกข์อะไรเล่าที่เป็นทุกข์กว่า
ความเปลือยกาย ย่อมมีแก่เปรตนั้น ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ฉัน
เห็นเหตุอันน่าสังเวชและเศร้าหมองนั้นแล้วจึงให้ท่าน เพราะ
เหตุนี้มันเป็นปัจจัย ขอท่านจงรับผ้า ๘ คู่นี้ ทักขิณาทันถวาย
นี้ จงสำเร็จผลแก่เปรตนั้น

พระเถระทูลว่า

เพราะการให้ท่าน นักปราชญ์มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น สรร-
เสริญแล้วโดยมากแน่แท้ และพระองค์ผู้ให้จงอย่ามีความเสีย-
ดาย อาตมาภาพจะรับผ้า ๘ คู่ของมหาบพิตร ขอทักขิณาทาน
เหล่านี้ จงสำเร็จผลแก่เปรตนั้น.

ลำดับนั้น พระเจ้าลิจฉวีทรงชำระพระหัตถ์และพระบาทแล้ว
ทรงถวายผ้า ๘ คู่แก่พระเถระ พอพระเถระรับประเคนผ้าเหล่านี้
แล้ว พระราชาทรงเห็นเปรตหนุ่มผ้าเรียบร้อย ภูบไล้ด้วยจุด
จันทร์แดง มีผิวพรรณเปล่งปลั่ง ประดับประดา นุ่งผ้าดี ซี่มาอา-
ชาในวัย มีบริวารห้อมล้อม สำเร็จมหิทฤทธิย์ของเทวดา ครั้นทรง
เห็นเช่นนั้นแล้ว ทรงปลื้มพระทัย เกิดปีติปราโมทย์ มีพระทัยราเริง

เบิกบาน พระเจ้าลิจฉวีได้ทรงเห็นกรรมและวิบากแห่งกรรม แจ่ม
ประจักษ์ด้วยพระองค์เองแล้ว จึงเสด็จเข้าไปใกล้ แล้วตรัสกะเปรต
นั้นว่า

เราจักให้ท่านแก้สมณพราหมณ์ทั้งหลาย เราควรให้ท่าน
ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ ดูก่อนเปรต ท่านมีอุปการะแก่เรามาก.

เปรตนั้นกราบทูลว่า :-

ข้าแต่กษัตริย์ลิจฉวี ก็พระองค์ได้พระราชทานเพื่อข้า
พระองค์ส่วนหนึ่ง แต่การพระราชทานนั้นมิได้ไร้ผล ข้าพระ-
องค์เป็นทเวดา ทำความเป็นสหายกับพระองค์ผู้เป็นมนุษย์.

พระราชตรัสว่า :-

ท่านเป็นคฤ เป็นเผ่าพันธุ์ เป็นที่ยึดเหนี่ยว เป็นมิตร และ
เป็นทเวดาของเรา ดูก่อนเปรต เราขอทำอัญชลีท่าน ประรณนา
เพื่อจะเห็นท่านแม้อีก.

เปรตกราบทูลว่า :-

ถ้าพระองค์จักเป็นผู้ไม่มีศรัทธา มีความตระหนี่ มีจิตไม่
เลื่อมใส พระองค์จักไม่เห็นข้าพระองค์ และข้าพระองค์ก็
จักไม่เห็นและไม่ได้เฝ้าจากพระองค์อีก แต่ถ้าพระองค์จะ
ทรงเคารพธรรม ทรงยินดีในการบริจาคทาน ทรงสงเคราะห์
ทรงเป็นดังบ่อน้ำของสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ด้วยอาการ
อย่างนี้ พระองค์ก็จักได้ทรงเห็นข้าพระองค์ และข้าพระ-
องค์จักได้เห็นและได้เฝ้าจากพระองค์ ขอพระองค์โปรดทรง
ปล่อยบุรุษนี้จากหลาวโดยเร็วเถิด เพราะการปล่อยบุรุษนี้ เรา
ทั้งสองจักได้เป็นสหายกัน ข้าพระองค์เข้าใจว่าเราทั้งสองจัก
ได้เป็นสหายกันและกัน เพราะเหตุแห่งบุรุษถูกหลาวเสียบ ก็

บุรุษถูกลาวเสียบนี้ อันพระองค์ทรงรีบปล่อยแล้ว ฟังเป็นผู้ประพาศิธรรมโดยเคารพ ฟังพ้นจากนรกนั้นแน่นอน ฟังพ้นจากกรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งเวทนา พระองค์เสด็จเข้าไปหากับปิตกภิกษุแล้ว ทรงจำแนกทานกับท่าน ในเวลาที่ควร จงเสด็จเข้าไปหาแล้วตรัสถามด้วยพระองค์เอง ท่านจักกราบทูลเนื้อความนั้นแก่พระองค์ ก็พระองค์ทรงประสงค์บุญ มีจิตไม่ประทุษร้ายก็เชิญเสด็จเข้าไปหากภิกษุนั้นเถิด ท่านจักแสดงธรรมทั้งปวงที่ทรงสดับแล้ว และยังไม่ได้ทรงสดับ แก่พระองค์ตามความรู้เห็น พระองค์ได้ทรงฟังธรรมนั้นแล้ว จักทรงเห็นสุดติ.

พระเจ้าอัมพสักขระ ทรงเจรจาทำความเป็นสหายกับเทวดานั้นแล้วเสด็จไป ได้กล่าวกะบริษัทแห่งกษัตริย์ลิจฉวีทั้งหลายพร้อมกับบุตรของตน ซึ่งนั่งประชุมกันอยู่ว่า

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ขอจงฟังคำอย่างหนึ่งของเรา เราจักเลือกพร จักได้ประโยชน์ บุรุษที่ถูกเสียบหลาว มีกรรมอันหยาบช้า มีอาชญาอันตั้งไว้แล้ว ถูกลาวร้อยจะตายหรือไม่ตาย ประมาณ ๒๐ ราตรีเท่านั้น เดียวนี้ เราจักปล่อยเขาตามความพอใจของเรา ขอหม่อมท่านจงอนุญาต จงรีบปล่อยบุรุษนั้น และบุรุษอื่นที่พระราชารับสั่งให้ลงอาชญาโดยเร็วเถิด ใครฟังบอกท่านผู้ทำกรรมอย่างนั้น ท่านรู้อย่างไร จึงทำอย่างนั้น หม่อมท่านยอมอนุญาตตามชอบใจ

พระเจ้าลิจฉวีเสด็จเข้าไปสู่ประเทศนั้นแล้ว รีบปล่อยบุรุษที่ถูกเสียบหลาวโดยเร็วและได้ตรัสกะบุรุษนั้นว่า อย่างกลัวเลยเพื่อนและรับสั่งให้หม่อมพยาบาล แล้วเสด็จเข้าไปหากับปิตกภิกษุ แล้วทรงถวายทานกับท่านในเวลาอันควร มีพระประสงค์จะทรงทราบเหตุจริง

เสด็จเข้าไปใกล้แล้วตรัสถามด้วยพระองค์เองว่า

บุรุษผู้ถูกเสียบหลาว มีกรรมอันหยาบช้า มีอาชญาอันตั้งไว้แล้ว ถูกลาวร้อยจะตายหรือไม่ตายประมาณ ๒๐ ชาติรึเท่านี้ ข้าแต่ท่านผู้เจริญเดี๋ยวนี้ ฉันปล่อยเขาไปแล้ว เขาไปบอกเปรตนั้น เหตุอะไร ๆ ที่จะไม่ต้องไปสู่นรกนั้น พึงมีหรือหนอ ถ้ามีขอท่านโปรดแก่ฉัน ฉันรอฟังเหตุที่ควรเชื่อถือจากท่าน.

กัปปิตกภิกษุทูลว่า :-

ความพินาศแห่งกรรมเหล่านั้นย่อมไม่มี ความพินาศในโลกนี้เกิดขึ้นเพราะความไม่รู้แจ้ง ถ้าเขาพึงเป็นผู้ไม่ประมาท ประพฤติธรรมทั้งหลายโดยเคารพตลอดคืนและวัน เขาพึงพ้นจากนรกนั้นได้แน่ กรรมอันเว้นจากการให้ผลพึงมี.

พระราชชาติรึว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญผู้มีปัญญากว้างขวาง ประโยชน์ของบุรุษผู้นี้ ฉันรู้ทั่วถึงแล้ว บัดนี้ ขอท่านอนุเคราะห์ฉันบ้าง ขอท่านได้กล่าวตักเตือนพร่ำสอนฉัน โดยวิธีที่ฉันจะไม่พึงไปสู่นรกด้วยเถิด.

กัปปิตกภิกษุทูลว่า

วันนี้ ขอมหาบพิตรทรงมีพระทัยเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ เป็นสรวณะ จงทรงสิกขาบทอย่าให้ขาดและต่างพร้อย จงทรงงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ทรงยินดีด้วยพระมเหสีของพระองค์ ไม่ทรงพูดเท็จ ไม่ทรงดื่มน้ำจัณฑ์ และทรงสมาทานอุโบสถศีลอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการอันประเสริฐ เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร จงทรง

พระราชทานจิวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่ง คิลานปัจจัย ข้าว น้ำ ของกิน ของเคี้ยว ผ้า เสนาสนะ ในภิกษุผู้มีจิต ซื่อตรงทั้งหลาย บุญย่อมเจริญทุกเมื่อ ทรงอังกาสภิกษุทั้งหลาย ผู้สมบุรณ์ด้วยศีล ปราศจากราคะ เป็นพหูสูต ให้อิ่ม หนำด้วยข้าวและน้ำ บุญย่อมเพิ่มพูนทุกเมื่อ เมื่อบุคคลเป็นผู้ ไม่ประมาท ประพฤติธรรมโดยเคารพตลอดคืนและวันอย่าง นี้ พึงพ้นจากรกนั้น กรรมที่เว้นจากการให้ผลพึงมี.

พระราชชาตรีว่า :-

วันนี้ ฉันมีจิตเลื่อมใส ขอลิขิตพระพุทธรูปเจ้าพระธรรมและ พระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ ขอสมทานสิกขาบท ๕ ไม่ให้ ขาดและต่างพร้อย ของตนเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ จะ ยินดีด้วยภรรยาของตน ไม่กล่าวเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา และจัก สมทานอุโบสถศีล อันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ อัน ประเสริฐ เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร จักถวายจิวร บิณฑบาต ที่นอนที่นั่ง คิลานปัจจัย ข้าว น้ำ ของกิน ของเคี้ยว ผ้า และเสนาสนะ แก่ภิกษุทั้งหลาย ผู้สมบุรณ์ด้วยศีล ปราศจากราคะ เป็นพหูสูต ไม่มีความกำหนัด ยินดีแต่ในศาสนาของ พระพุทธรูปเจ้าทั้งหลาย.

พระเจ้าลิขิตวิทงพระนามว่า อัมพลักขระ ได้เป็นอุบาสกคน หนึ่งในเมืองเวสาลี ทรงมีศรัทธามีพระฤทัยอ่อนโยน ทรงทำอุปัฏฐาก แก่ภิกษุ ทรงบำรุงสงฆ์ด้วยความเคารพ ในกาลนั้นบุรุษผู้ถูกเสียบ หลาว หายโรค เป็นสุขสบายดีได้เข้าถึงการบรรพชา แม้ชนทั้งสอง อาศัยกับปิตกภิกษุผู้ประเสริฐ ได้บรรลุสามัญผล การคบหาสัตบุรุษ เช่นนี้ย่อมมีผลมากตั้งร้อยประการพันประการ ย่อมเกิดประโยชน์ แก่วิญญูชนผู้รู้แจ้ง บุรุษผู้ถูกเสียบหลาวได้บรรลุผลอันยอดเยี่ยมคือ

๒ ได้บรรลุพระอรหัตตผล ส่วนพระเจ้าอัมพสักขระได้บรรลุโสดาปัตติ-
ผล.

จบ อัมพสักขรเปตวัตถุที่ ๑

มหาวรรคที่ ๔

อรรถกถาอัมพลักขรเปตวัตถุที่ ๑

เรื่องอัมพลักขรเปตนี้ มีคำเริ่มต้นว่า เวสาลี นาม นครตูลิวชฺชินฺหิ ดังนี้. เรื่องนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร. เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร เจ้าลิจฉวีนามว่า อัมพลักขระ เป็นมิถิชาทิกุญฺฐิ เป็นนัตถิกวาหะ ครองราชย์ในเมืองเวสาลี.

ก็สมัยนั้น ในพระนครเวสาลี มีเปือกตมอยู่ในที่ใกล้ร้านตลาดของพ่อค้าคนหนึ่ง. ชนเป็นอันมากในที่นั้น โดดข้ามไปลำบาก บางคนเปื้อนโคลน. พ่อค้านั้นเห็นดังนั้น จึงคิดว่า คนเหล่านี้อย่าเหยียบเปือกตม จึงให้นำกระดุกศิระโคอันมีส่วนเปรียบด้วยสี่สังข์ปราศจากกลิ่นเหม็น มาวางทอดไว้. ก็ตามปกติ เขาเป็นคนมีศีลไม่มักโกรธ มีวาจาอ่อนหวาน และมีกกล่าวชมเชยระบุถึงคุณความดีตามความเป็นจริงของคนเหล่านี้.

วันนั้น เมื่อสหายของตนอาบน้ำ ไม่แลดูด้วยความเลินเล่อ เขาจึงซ่อนผ้าถุงไว้ด้วยความประสงค์จะล้อเล่น ทำให้สหายลำบากเสียก่อนจึงได้คืนให้ไป. ก็ส่วนหลานชายคนหนึ่งของเขาขโมยภัณฑะมาจากเรือนของคนอื่น แล้วทิ้งไว้ที่ร้านของเขานั้นเอง. เจ้าของภัณฑะเมื่อตรวจดู จึงแสดงหลานของเขาและตัวเขาพร้อมทั้งภัณฑะแก่พระราชา. พระราชาสั่งบังคับว่า พวกท่านจงตัดศิระโคผู้นี้ ส่วนหลานของเขาจงเสียบหลาวไว้. พวกราชบุรุษได้กระทำดังนั้น. เขาทำกาละแล้วไปเกิดในภุมมเทพ ได้เจอะม้าอาชาไนยทิพย์ มีสีขาวมีความเร็วทันใจ เพราะบุญที่เอาศิระโคมาทำสะพานให้คนเหยียบ

และเพราะกรรมคือการกล่าวสรรเสริญคุณของผู้มีคุณ กลิ่นทิพย์จึงฟุ้งออกจากกายของเขา แต่เขาได้เป็นผู้เปลือยกาย เพราะเก็บผ้าสาฎกของสหายซ่อนไว้เพื่อล้อเล่น เขาตรวจดูกรรมที่ตนทำไว้ในกาลก่อน เห็นหลานของตนถูกเสียบหลาวโดยทำนองนั้น ถูกความกรุณากระตุ้นเตือน จึงขึ้นมามีผีทำเร็วทันใจ ในเวลาเที่ยงคืน ก็ถึงสถานที่ที่หลานนั้นถูกเสียบไว้บนหลาว จึงยืนอยู่ในที่ไม่ไกล กล่าวทุกวัน ๆ ว่า จะมีชีวิตอยู่เถอะ พ่อมหาจำเริญ ชีวิตเท่านั้นเป็นของประเสริฐ.

ก็สมัยนั้น พระเจ้าอัมพสัทระเสด็จบนคอช้างเชือกประเสริฐเสด็จเสียบพระนคร ทรงเห็นหญิงคนหนึ่งเปิดหน้าต่างในเรือนหลังหนึ่งผู้กำลังดูสมบัติของพระราชชา ทรงมีจิตปฏิพัทธ์ จึงให้สัญญาแก่บุรุษผู้นั้นอยู่หลังอาสนะว่า ท่านจงใคร่ครวญเรือนนี้และหญิงนี้ ดังนี้แล้วเสด็จเข้าพระนิเวศน์ของพระองค์โดยลำดับ ส่งบุรุษนั้นไป โดยให้รู้ว่า ไปเถอะพนาย เธอจงรู้ว่า หญิงนั้นมีสามีหรือไม่. เขาไปรู้ว่าหญิงนั้นมีสามีแล้ว จึงกราบทูลแต่พระราชชา. พระราชาเมื่อทรงคิดถึงอุบายที่จะครอบครองหญิงนั้น จึงรับสั่งให้เรียกสามีของนางมาแล้วตรัสว่า มาเถอะ พนาย เธอจงอุปฐากรับใช้เรา. เขาแม้จะไม่ปรารถนา ก็รับอุปฐากพระราชชา เพราะกลัวว่าเมื่อเราไม่กระทำตามพระดำรัสของพระองค์ พระราชชาก็จะลงราชทัณฑ์ จึงไปอุปฐากพระราชชาทุกวัน ๆ. ฝ่ายพระราชชาก็ได้ประทานบำเหน็จรางวัลแก่เธอ โดยล่วงไป ๒-๓ วัน ก็ได้ตรัสกะเธอผู้มาอยู่ที่บำรุงแต่เช้าตรู่ อย่างนี้ว่า ไปเถอะ พนาย ในที่โน้น มีสระโบกขรณีลูกหนึ่ง เธอจงนำดินสีอรุณ และดอกอุบลแดง จากสระโบกขรณีนั้นมา ถ้าเธอไม่นำมาภายในวันนี้ ชีวิตของเธอจะหาไม่. ก็เมื่อเขาไปแล้ว จึงตรัสกะคนผู้รักษาประตูว่า วันนี้ เมื่อพระอาทิตย์ยังไม่ทันอัสดงคต

เธอจึงปิดประตูทุกด้าน. ก็สระโบกขรณีนั้นอยู่ในที่สุด ๓๐๐ โยชน์ แต่กรุงเวสาลี หนึ่ง บุรุษนั้นถูกมรณภัยคุกคาม จึงถึงสระโบกขรณีนั้นแต่เช้าทีเดียว เพราะกำลังเร็วของลม เพราะได้สดับตรับฟังมาก่อนว่าสระโบกขรณีนั้น อมนุษย์หวงแหน เพราะความกลัว เขาจึงเดินเวียนไปรอบ ๆ ด้วยคิดว่า ในที่นี้ จะมีอันตรายอะไร ๆ หรือไม่หนอ. อมนุษย์ผู้รักษาสระโบกขรณีเห็นเขาแล้ว เกิดความกรณาแปลงเป็นมนุษย์เข้าไปหาแล้วกล่าวว่า บุรุษผู้เจริญ ท่านมาที่นี่เพื่อประโยชน์อะไร เขาก็ได้เล่าเรื่องนั้นให้อมนุษย์นั้นฟัง. อมนุษย์นั้นจึงกล่าวว่า ถ้าเมื่อเป็นเช่นนั้น ท่านจงถือเอาตามต้องการเถิด ดังนี้แล้ว จึงแสดงรูปทิวทัศน์ของตนแล้วหายไป.

เขาถือเอาดินสีอรุณและดอกอูปลแดงในสระโบกขรณีนั้นถึงประตูพระนครในเมื่อพระอาทิตย์ยังไม่อัสดงคตเลย. ผู้รักษาประตูเห็นเขาแล้ว เมื่อเขาร้องบอกอยู่นั้นแหละ ก็ปิดประตูเสีย. เมื่อประตูถูกปิด เขาเข้าไปไม่ได้ เห็นบุรุษอยู่บนหลาวไถลประตูจึงได้กระทำให้เป็นสักขีพยานว่า คนเหล่านี้ เมื่อเรามาถึงในเมื่อพระอาทิตย์ยังไม่อัสดงคต ร้องขออยู่นั้นเอง ก็ปิดประตูเสีย ถึงท่านก็จงรู้เถิดว่า เรามาทันเวลา เราไม่มีโทษ. บุรุษผู้อยู่บนหลาวได้ฟังดังนั้นจึงกล่าวว่า เราถูกร้อยหลาว เขากำลังจะฆ่า บ่ายหน้าไปหาความตาย จะเป็นพยานให้ท่านได้อย่างไร. ก็ในที่นี้ เปรตคนหนึ่ง มีฤทธิ์มากจักมาที่ใกล้เรา ท่านจงทำเปรตนั้นเป็นพยานเถิด. บุรุษนั้นถามว่า เราจะเห็นเปรตผู้มีฤทธิ์มากตนนั้นได้อย่างไร. บุรุษผู้อยู่บนหลาวกล่าวว่า ท่านจงรออยู่ที่นี้แหละ ท่านจักเห็นด้วยตนเอง. เขายืนอยู่ที่นั้น เห็นเปรตนั้นมาในมัชฌิมยาม จึงได้ทำให้เป็นพยาน. ก็เมื่อราตรีสว่างเมื่อพระราชชาติรัสว่า ท่านลวงอาญาของเรา เพราะฉะนั้น เราจะลงราชทัณฑ์แก่ท่าน บุรุษนั้นจึงทูลว่า ข้าแต่สมมติเทพ ข้าพระองค์ไม่

ได้ล่วงอาชญาของพระองค์ ข้าพระองค์มาในที่นี้ ในเมื่อพระอาทิตย์
ยังไม่อัสดงคตเลย พระราชาตรัสถามว่า ในข้อนั้น ใครเป็นพยานให้
เธอ. บุรุษนั้น จึงอ้างถึงเปรตเปลือย ผู้มายังสำนักของบุรุษผู้ถูก
หลาวร้อยนั้นว่า เป็นพยาน เมื่อพระราชาตรัสถามว่า ข้อนั้นเราจะ
เชื่อได้อย่างไร จึงทูลว่า วันนี้ ในเวลารাত্রี พระองค์จงส่งบุรุษผู้
สมควร ให้เธอได้ไปกับข้าพระองค์. พระราชาได้สดับดังนั้น จึงเสด็จ
ไปในที่นั้นพร้อมกับบุรุษนั้นด้วยพระองค์เอง แล้วประทับยืนอยู่ และ
เมื่อเปรตมาในที่นั้นกล่าวว่า จงเป็นอยู่เถิด ผู้เจริญ ชีวิตเท่านั้นประ-
เสริฐกว่า จึงทรงสอบถามเปรตนั้นด้วยคาถา ๕ คาถา โดยนัยมีอาทิ
ว่า การนอน การนั่ง ไม่มีแก่ผู้นี้ ดังนี้. ก็ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป เพื่อ
จะแสดงความสัมพันธ์แห่งคาถาเหล่านั้น พระสังคีติกาจารย์จึงได้ตั้ง
คาถาว่า เวสาลี นาม นครตถุ วิชชีหิ ความว่า :-

มีนครชาววิชชีนครหนึ่ง นามว่าเวสาลี ในนครเวสาลีนั้น
มีกษัตริย์ลิจฉวีพระนามว่า อัมพลักษระ ได้ทอดพระเนตร
เห็นเปรตตนหนึ่งที่ภายนอกพระนคร มีพระประสงค์จะทรง
ทราบเหตุ จึงตรัสถามเปรตนั้นในที่นั้นนั้นเองว่า การนอน
การนั่ง การเดินไปเดินมา การลี้ม การค่อม การเคี้ยว การ
นุ่งห่ม แม้หญิงบำเรอของคนผู้ถูกเสียบไว้บนหลาวนี้ ย่อม
ไม่มี ชนเหล่าใดผู้เป็นญาติ เป็นมิตรสหาย เคยเห็นเคยฟังร่วม
กันมา เคยมีความเอ็นดูกรุณา ของบุคคลนี้ใดมีอยู่ในกาลก่อน
เดี๋ยวนี้คนเหล่านั้น แม้จะมาเยี่ยมเยียนบุคคลนี้ก็ไม่ได้มี บุรุษ
นี้มีตนอันญาติเป็นต้นสละแล้ว มิตรสหายย่อมไม่มีแก่คนผู้
ตกยาก พวกมิตรสหายทราบว่าเป็นผู้ใดขาดแคลน ย่อมละทิ้งผู้
นั้น และเห็นใครมั่งคั่งบริบูรณ์ก็พากันไปห้อมล้อม คนที่มั่งคั่ง

ด้วยสมบัติย่อมมีมิตรสหายมาก ส่วนบุคคลผู้เสื่อมจากทรัพย์สมบัติ เป็นผู้ผิดเคืองด้วยโทษะ ย่อมหามิตรสหายยาก นี่เป็นธรรมดาของโลก บรูษผู้ถูกหลาวเสียบนี้ มีร่างกายเปื้อนเลือด ตัวทะลุเป็นช่อง ๆ ชีวิตของบรูษนี้จกดับไปในวันนี้ พรุ่งนี้ เหมือนหยาดน้ำค้างอันติดอยู่บนปลายหญ้าคา ฉะนั้น เมื่อเป็นอย่างนี้ เพราะเหตุไร ท่านจึงพูดกะบรูษผู้ถึงความลำบากอย่างยิ่ง ผู้นอนหงายบนหลาวไม้สะเดาเช่นนี้ว่า คุณอนบรูษผู้เจริญ ขอท่านจงมีชีวิตอยู่เถิด การมีชีวิตอยู่ท่านนั้นเป็นของประเสริฐ.

เปรตนั้นถูกพระราชานันตริสถามแล้วอย่างนี้ เมื่อจะประกาศความประสงค์ของตน จึงกล่าวคาถา ๔ คาถาว่า :-

ข้าแต่พระราชา บรูษนี้ เป็นญาติสาโลหิตของข้าพระองค์ ข้าพระองค์ระลึกถึงชาติก่อน ข้าพระองค์เห็นแล้ว มีความกรุณาแก่เขาว่า ขออย่าให้บรูษผู้เลวทรามนี้ไปตกนรกเลย ข้าแต่กษัตริย์ลิจฉวี บรูษผู้ทำกรรมชั่วนี้ จูติจากอัทธานี้แล้ว จักเข้าถึงนรก อันยัดเยียดไปด้วยสัตว์ผู้ทำบาป เป็นสถานที่ร้ายกาจ มีความเร่าร้อนมาก เผ็ดร้อนให้เกิดความน่ากลัว หลาวนี้ประเสริฐกว่านรกนั้นตั้งหลายพันเท่า ขออย่าให้บรูษนี้ไปตกนรกอันมีแต่ความทุกข์โดยส่วนเดียว เผ็ดร้อน ให้เกิดความน่ากลัว มีความทุกข์กล้าแข็งอย่างเดียว บรูษนี้ ฟังคำของข้าพระองค์อย่างนี้แล้ว ประหนึ่งว่า ข้าพระองค์น้อมเข้าไปสู่ทุกข์ในนรกนั้น จะพึงสละชีวิตของตนเสีย เพราะฉะนั้น ข้าพระองค์จึงไม่พูดในที่ใกล้เขา ด้วยหวังว่า ชีวิตของบรูษนี้อย่าได้ดับไปเสีย เพราะคำของข้าพระองค์เลย เพราะฉะนั้น ข้า

พระองค์จึงพูดว่า ขอท่านจงมีชีวิตอยู่เถิด การมีชีวิตอยู่เป็นของประเสริฐ.

เมื่อเปรตประกาศความประสงค์ของตนอย่างนี้ พระราชาเมื่อทรงให้โอกาสเพื่อจะถามประวัติของเปรตนั้นอีก จึงตรัสถามว่า :-

เรื่องของบุรุษนี้ เรารู้อแล้ว แต่เราปรารถนาจะถามท่านถึงเรื่องอื่น ถ้าท่านให้โอกาสแก่เรา เราจะขอถามท่าน และท่านไม่ควรโกรธเรา

เปรตนั้นกราบทูลว่า :-

ข้าพระองค์ ได้ให้ปฏิญญาไว้ในกาลนั้นแน่นอนแล้ว การไม่บอกยอมมิแก่ผู้ไม่เลื่อมใส บัดนี้ ข้าพระองค์มีวาจาที่ควรเชื่อถือได้ แม้โดยพระองค์จะไม่ทรงเลื่อมใส เพราะเหตุนั้นขอเชิญพระองค์ ตรัสถามข้าพระองค์ ตามพระประสงค์เถิด ข้าพระองค์จะกราบทูลตามที่สามารถจะกราบทูลได้.

นี้เป็นพระคาถาตรัสและคาถาโต้ตอบระหว่างพระราชากับเปรต. เมื่อเปรตให้โอกาสแก่การถามอย่างนี้ พระราชา จึงตรัสถามว่า :-

เราเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยจักขุ เราควรเชื่อสิ่งนั้น แม้ทั้งสิ้น ถ้าเราเห็นสิ่งนั้นแล้วไม่เชื่อ ขอให้ลงโทษ ถอดยศเราเถิด.

เปรตได้ฟังดังนั้นจึงกล่าวคาถาว่า :-

ขออภัยปฏิญญา ของพระองค์นี้ จงมีแก่ข้าพระองค์ พระองค์ได้ฟังธรรมที่ข้าพระองค์กล่าวแล้ว จงทรงได้ความเลื่อมใส ข้าพระองค์มีความต้องการอย่างอื่น ไม่มีจิตคิด

ประทุษร้าย ข้าพระองค์จักกราบทูลธรรมทั้งหมดที่ข้าพระองค์ได้สดับแล้วบ้าง หรือไม่ได้สดับแล้วบ้าง แก่พระองค์ตามที่ข้าพระองค์รู้.

เบื้องหน้าแต่นั้น พระราชาและเปเรตทั้งสองนั้น จึงมีคาถาเป็นเครื่องตรัสโต้ตอบกันดังนี้ว่า :-

พระเจ้าอัมพสักขระตรัสว่า :-

ท่านจีฆ่าอันประดับประดาแล้วเข้าไปยังสำนักของบรูษที่ ถูกเสียบหลาว ม้าขาวตัวนี้เป็นม้านำอัศจรรย์ นำดู นำชม นี้เป็นผลแห่งกรรมอะไร

เปเรตกราบทูลว่า :-

ที่กลางเมืองเวสาลีนั้น มีหลุมที่หนทางลื่น ข้าพระองค์มีจิตเลื่อมใส เอาศิระชะโค ศิระชะหนึ่ง วางทอดที่หลุมให้เป็นสะพาน ข้าพระองค์และบุคคลอื่น เขยียบบนศิระชะโคนั้น เดินไปได้สะดวก ม้านี้เป็นม้านำอัศจรรย์ นำดู นำชม นี้เป็นผลแห่งกรรมนั่นเอง

พระเจ้าอัมพสักขระตรัสถามว่า :-

ท่านมีรัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ และมีกลิ่นหอมฟุ้งไป ท่านได้สำเร็จฤทธิ์แห่งเทวดา เป็นผู้มโหฬารมาก แต่เป็นคนเปลือยกาย นี้เป็นผลแห่งกรรมอะไร.

เปเรตนั้นกราบทูลว่า :-

เมื่อก่อนข้าพระองค์เป็นคนไม่มักโกรธ ทั้งมีจิตเลื่อมใสอยู่เป็นนิตย์ พุดกับคนทั้งหลายด้วยวาจาอ่อนหวาน ข้า

พระองค์มีรัศมีเป็นทิพย์สว่างไสวอยู่เนื่องนิตย์ นี่เป็นผลแห่งกรรมนั้น ข้าพระองค์เห็นยศและชื่อเสียงของบุคคลผู้ตั้งอยู่ในธรรม มีจิตเลื่อมใสกล่าวสรรเสริญ ข้าพระองค์มีกลิ่นทิพย์หอมฟุ้งไปเนื่องนิตย์ นี่เป็นผลแห่งกรรมนั้น เมื่อพวกสหายของข้าพระองค์อาบน้ำที่ท่าน้ำ ข้าพระองค์ลักเอาผ้าซ่อนไว้บนบก ไม่มีความประสงค์จะลักขโมย และไม่มีจิตคิดประทุษร้าย เพราะกรรมนั้น ข้าพระองค์ จึงเป็นคนเปลือยกาย เป็นอยู่อย่างผิดเคือง.

พระเจ้าอัมพสัทตะตรัสถามว่า :-

ผู้ใดทำบาปเล่น ๆ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า ผู้นั้นได้รับผลกรรมเช่นนี้ ส่วนผู้ใดตั้งใจทำบาปจริง ๆ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวผลกรรมของผู้นั้นว่าเป็นอย่างไร ?

เปรตกราบทูลว่า :-

มนุษย์เหล่าใด มีความดำริชั่วร้าย เป็นผู้เศร้าหมองด้วยกายและวาจา เพราะกายแตกตายไป มนุษย์เหล่านั้น ย่อมเข้าถึงนรกในสัมปรายภพ โดยไม่ต้องสงสัย ส่วนชนเหล่าอื่นปรารถนาสุคติ ยินดียิ่งในทาน มีอัธยาศัยอันสงเคราะห์แล้ว เพราะกายแตกตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติในสัมปรายภพ โดยไม่ต้องสงสัย.

เมื่อเปรตแสดงจำแนกกรรมและผลแห่งกรรมโดยสังเขปอย่างนี้แล้ว พระราชาไม่ทรงเชื่อเช่นนั้น จึงตรัสคาถาว่า :-

เราจะพึงรู้เรื่องนั้นได้อย่างไรว่า นี่เป็นผลแห่งกรรมดีและกรรมชั่ว หรือเราจะพึงเห็นอย่างไร จึงจะเชื่อถือได้ หรือแม้

ใครจะฟังทำให้เราเชื่อเรื่องนั้นได้.

เปเรตได้ฟังดังนั้น เมื่อจะประกาศเรื่องนั้นแก่พระราชานั้นโดยเหตุ จึงได้กล่าวคาถาว่า :-

พระองค์ได้ทรงเห็นแล้วและได้สดับแล้ว ก็จงเชื่อเถิดว่า นี้เป็นผลแห่งกรรมดีและกรรมชั่ว เมื่อมีกรรมดีและกรรมชั่วทั้งสอง ก็พึงมีสัตว์ไปสู่ทุกคติและสุคติ อันเลวและประณีต ถ้าสัตว์ทั้งหลายในมนุษยโลกนี้ ไม่พึงทำกรรมดีและกรรมชั่ว สัตว์ผู้ไปสู่ ทุกคติและสุคติ อันเลวและประณีต ก็ไม่มีในมนุษยโลกนี้ แต่เพราะสัตว์ทั้งหลายในมนุษยโลก ทำกรรมดีและกรรมชั่วไว้ ฉะนั้น จึงไปสู่ทุกคติและสุคติ เลวบ้าง ประณีตบ้าง นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าววิบากแห่งกรรมทั้งสองนั้นว่า เป็นที่ตั้งแห่งการเสวยสุขและทุกข์ เทวดาย่อมพากันห้อมล้อมพวกชนผู้ได้เสวยผลอันเป็นสุข คนพาลผู้ไม่เห็นบาปและบุญทั้งสอง ย่อมเดือดร้อน.

เปเรตหมายเอาการย้อนถามว่า ก็ท่านเชื่อกรรมและผลแห่งกรรมอย่างนี้ เพราะเหตุใด จึงเสวยทุกข์เห็นปานนี้ จึงกล่าวคาถาว่า :-

กรรมที่ข้าพระองค์ทำไว้ในชาติก่อน ซึ่งเป็นเหตุให้ได้เครื่องนุ่งห่มเป็นต้นในบัดนี้ มิได้มีแก่ข้าพระองค์ และบุคคลผู้จะให้ผ้าห่ม ผ้าห่ม ที่นอน ที่นั่ง ข้าว และน้ำแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย แล้วอุทิศส่วนบุญมาให้แก่ข้าพระองค์มิได้มี เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์จึงเป็นผู้เปลือยกาย มีความเป็นอยู่ฝืดเคือง.

พระราชาทรงสดับดังนั้นแล้ว เมื่อหวังจะให้เปเรตนั้นได้เครื่องนุ่ง

ห่มเป็นต้น จึงกล่าวคาถาว่า :-

ดูก่อนยักษ์ เหตุอะไร ๆ ที่จะให้ท่านได้เครื่องนุ่งห่มพึงมี
อยู่หรือ ถ้าเหตุที่ควรเชื่อ พอดีจะฟังเป็นเหตุได้มีอยู่ ขอท่านจง
บอกเหตุนั้นแก่เรา.

ลำดับนั้น เปรตเมื่อจะทูลบอกเหตุนั้นแก่พระราชา จึงได้กล่าว
คาถาว่า :-

ในนครเวสาลีนี้ ยังมีภิกษุรูปหนึ่ง นามว่ากัปปิตกะ เป็น
ผู้ได้ฌาน มีศีลบริสุทธิ เป็นพระอรหันต์ผู้หลุดพ้น มีอินทรีย์
อันคุ้มครองแล้ว ดำรงในพระปาฏิโมกข์ เยือกเย็น บรรลุผล
อันสูงสุด มีวาจาน่าคบเป็นสหาย รู้ความประสงค์ของผู้ขอ ว่า
ง่าย มีหน้าเบิกบาน เป็นผู้มาดีไปดี พุดจาได้ตอบดี เป็นเนื้อ
นาบุญของโลก มีปกติอยู่ด้วยเมตตา เป็นทักษิโณยบุคคลของ
เทวดาและมนุษย์ สงบระงับ กำจัดมิถนาวิตก ไม่มีทุกข์ ไม่มี
ตัณหา หลุดพ้นแล้ว ปราศจากลูกศร ไม่ถือเราถือเขา ไม่คด
กาย วาจา ใจ ไม่มีอุปธิ สิ้นกิเลสเครื่องเนิ่นช้าทั้งปวง ได้
บรรลุวิชา ๓ มีความรุ่งเรือง ไม่มีชื่อเสียงปรากฏ เพราะเป็น
ผู้มีคุณวิเศษอันปกปิดไว้ แม้ใคร ๆ เห็นก็ไม่รู้ว่าเป็นคนดี ใน
หมู่ชนชาววัชชี เขาพากันเรียกท่านว่า มุนี รู้กันว่าท่านเป็นผู้
ประเสริฐ หนักแน่นไม่หวั่นไหว มีธรรมอันดีงาม เทียบไปใน
โลก ถ้าพระองค์ทรงถวายผ้าคู่หนึ่งหรือสองคู่แก่ภิกษุนั้น แล้ว
ทรงอุทิศส่วนกุศลให้ข้าพระองค์ เมื่อพระองค์ทรงถวายแล้ว
และท่านรับผ้านั้นแล้ว พระองค์ก็จะทรงเห็นข้าพระองค์ผู้นุ่ง
ห่มเรียบร้อยแล้ว.

พระกัปปิตกะที่เปรตกล่าวถึงก็คือหมายเอาพระอุปัชฌายะของท่านพระอุบาลีเถระซึ่งเป็นหนึ่งภายในจำนวนชฎิล ๑,๐๐๐ องค์ที่ออกบวชพร้อมกับพระอรุเวลากัสสปะ.

ลำดับนั้น พระราชาจึงตรัสถามถึงที่อยู่ของพระเถระว่า :-

บัดนี้ พระสมณะนั้นอยู่ประเทศไหน เราจักไปพบท่านได้ที่ไหน ใครจักพึงแก้ไขความสงสัยสนทน่ที่อันเป็นเสี้ยนหนามแห่งความเห็นของเราได้ในวันนี้.

ลำดับนั้น เปรตจึงกล่าวคาถาว่า :-

ท่านอยู่ที่เมือง กปินัจจนา มีหมู่เทวดาเป็นอันมากห้อมล้อม เป็นผู้มีนามจริงแท้ และเป็นไม่ประมาท แสดงธรรมมีกาอยู่ในหมู่ของตน.

เมื่อเปรตกล่าวอย่างนั้น พระราชามีพระประสงค์จะเสด็จไปยังสำนักของพระเถระในขณะนั้นทีเดียว จึงตรัสคาถาว่า :-

เราจักไปทำตามที่ท่านสั่งนั้นเดี๋ยวนี้ จักให้พระสมณะนั้นครองผ้า ขอท่านจงดูคู่ผ้าเหล่านั้นอันพระสมณะนั้นรับประทานแล้ว และเราจักคอยดูท่านนุ่งห่มผ้าเป็นอันดี.

ลำดับนั้น เปรตเมื่อจะแสดงว่า ในเวลานี้เป็นเวลาทีพระเถระย่อมแสดงธรรมแก่เทพยดาทั้งหลาย เพราะฉะนั้น เวลานี้ ไม่ใช่เวลาที่ควรจะไปหา จึงกล่าวคาถาว่า :-

ข้าแต่พระเจ้าลิจฉวี ข้าพระองค์ขอประทานพระวโรกาสขอพระองค์อย่าเสด็จเข้าหาบรรพชิตในเวลาไม่ควร การเสด็จเข้าไปหาบรรพชิตในเวลาไม่ควรนี้ ไม่เป็นธรรมเนียมที่ดีของ

กษัตริย์ลิจฉวีทั้งหลาย ก็เมื่อพระองค์เสด็จเข้าไปหาในเวลาอันสมควร ก็จักทรงเห็นภิกษุนั้นนั่งอยู่ในที่สงัด ในที่นั้นเอง.

เมื่อเปรตกล่าวอย่างนี้ พระราชาทรงรับคำแล้ว เสด็จไปพระราชนิเวศน์ของพระองค์ ให้คนถือคู่มือ ๘ คู่ ในเวลาอันสมควรอีก แล้วเข้าไปหาพระเถระ ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ทรงกระทำปฏิสันถารแล้วตรัสว่า ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงรับคู่มือ ๘ คู่นี้. พระเถระได้ฟังดังนั้น เพื่อจะนั่งสนทนาด้วย จึงทูลว่า ข้าแต่มหาบพิตร เมื่อก่อนพระองค์ไม่ทรงบำเพ็ญทาน มีแต่จะเบียดเบียนสมณพราหมณ์เท่านั้น มีพระประสงค์จะถวายผ้าอันประณีตอย่างไรได้. พระราชาครั้นทรงสดับดังนั้นแล้ว เมื่อจะตรัสบอกเหตุแก่ท่าน จึงได้ตรัสบอกถึงการที่เปรตมา และเรื่องที่เปรตกับพระองค์กล่าวแก่พระเถระ จึงได้ถวายผ้าแล้วอุทิศเปรต. ด้วยเหตุนี้ เปรตจึงนุ่งห่มผ้าอันเป็นทิพย์ ประดับตกแต่ง ขึ้นมาได้มาปรากฏข้างหน้าพระเถระและพระราชา. พระราชาครั้นทรงเห็นดังนั้นแล้ว ทรงพอพระทัย เบิกบานพระหฤทัย เกิดปีติโสมนัสตรัสว่า เราเห็นผลแห่งกรรมโดยประจักษ์หนอ บัดนี้ เราจักไม่กระทำความชั่ว จักกระทำแต่บุญเท่านั้น ดังนี้แล้ว ได้ทรงกระทำสักขีพยานกับเปรตนั้น. และเปรตนั้นกราบทูลว่า ข้าแต่พระเจ้าลิจฉวี ตั้งแต่วันนี้ ถ้าพระองค์ละอธรรม ประพฤติธรรมไซ้ร้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ข้าพระองค์จักเป็นสักขีพยานแก่พระองค์ และข้าพระองค์จักมายังสำนักของพระองค์ และขอพระองค์จงให้บุรุษผู้ที่ถูกหลาวเสียบ หลุดจากหลาวโดยเร็ว เมื่อเป็นเช่นนี้ บุรุษนั้นก็จักรอดชีวิต ประพฤติธรรมพ้นจากทุกข์ และพระองค์จงเข้าไปหาพระเถระตามกาลอันควร ฟังธรรม บำเพ็ญบุญ ดังนี้แล้วก็ไป.

ลำดับนั้นพระราชาไหว้พระเถระแล้ว เข้าไปยังพระนครรีบให้

ประชุมบริษัทลิจฉวี ให้คนเหล่านั้นอนุญาต ให้บุรุษนั้นพ้นจากหลาวรับสั่งพวกพยาบาลว่า จงทำบุรุษนี้ ให้หายโรค. ก็แล ครั้นเข้าไปหาพระเถระแล้ว จึงตรัสถามว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ผู้ที่ทำการมอันเป็นเหตุให้ไปสู่นรกแล้ว ดำรงอยู่ จะพึงพ้นจากนรกหรือไม่หนอ. พระเถระทูลว่า พึงพ้นได้ มหาบพิตร ถ้าผู้นั้นทำบุญให้มากก็พ้นได้ จึงให้พระราชชาติตั้งอยู่ในสรวงและศีล. พระราชาตั้งอยู่ในสรวงและศีลนั้นแล้ว ตั้งอยู่ในโอวาทของพระเถระ. ได้เป็นพระโสดาบัน. ฝ่ายบุรุษผู้ถูกหลาวเสียบเป็นผู้หายโรค เกิดความสังเวช ได้ขอบวชในหมู่ภิกษุ ไม่นานนักก็บรรลุพระอรหัตผล. พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลาย เมื่อจะแสดงเรื่องนั้น จึงได้กล่าวคาถาทิ้งหลายว่า :-

พระเจ้าลิจฉวีตรัสอย่างนั้นแล้ว ก็แหวดล่อมไปด้วยหมู่ข้าราชการบริวาร เสด็จไปในพระนครนั้น ครั้นเสด็จเข้าไปยังพระนครนั้นแล้ว จึงเสด็จเข้าไปยังที่ประทับ ในนิเวศน์ของพระองค์ ทรงกระทำกิจของคฤหัสถ์ทั้งหลาย ทรงสรงสถานและทรงดื่มน้ำแล้ว ได้เวลาอันสมควร จึงทรงเลือกผ้า ๘ คู่จากหีบรับสั่งให้หมู่ข้าราชการถือไป พระราชาครั้นเสด็จเข้าไปในประเทศนั้นแล้ว ได้ทอดพระเนตรเห็นสมณะรูปหนึ่ง ผู้มีจิตสงบระงับกลับจากที่โคจร เป็นผู้เยือกเย็น นั่งอยู่ที่โคนต้นไม้ ครั้นได้ตรัสถามสมณะนั้น ถึงความเป็นผู้มีอาพาธน้อย การอยู่สำราญ และตรัสบอกนามของพระองค์ให้ทรงทราบ ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ฉันเป็นกษัตริย์ลิจฉวี อยู่ในเมืองเวสาลี ชาวลิจฉวีเรียกฉันว่า อัมพสักขระ ขอท่านจงรับผ้า ๘ คู่นี้ ของฉัน ฉันขอถวายท่าน ฉันมาในที่นี้ด้วยความประสงค์เพียงเท่านี้ ฉันมีความปลาบปลื้มใจนัก.

พระเถระทูลถามว่า :-

สมณะพราหมณ์ทั้งหลาย พวกมันละเว้นพระราชนิเวศน์ของมหาบพิตร แต่ที่ไกลทีเดียว เพราะพระราชนิเวศน์ของมหาบพิตร บาตรย่อมแตก แม้สังฆาฏิกิ์ถูกเขาฉีกทำลาย เมื่อก่อนสมณะทั้งหลาย มีศีรษะห้อยลง ตกลงไปจากเชิงเท้ามหาบพิตรได้เบียดเบียนบรรพชิตเช่นนี้ สมณะทั้งหลายเคยถูกมหาบพิตร ทำการเบียดเบียนมาแล้ว มหาบพิตรไม่เคยพระราชทานแม้แต่้ำมันสักหยดหนึ่งเลย ไม่ตรัสบอกทางให้คนหลงทาง จึงเอาไม้เท้าจากมือคนตาบอดเสียเอง มหาบพิตรเป็นคนตระหนี่ ไม่ถาวรรม เช่นนี้ แต่บัดนี้ เพราะเหตุอะไรมหาบพิตร ทรงเป็นผลอะไร จึงทรงจำแนกแจกจ่ายกับอาณาภาพทั้งหลายเล่า.

พระราชชาติรัสว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ฉันขอรับผิด ฉันได้เบียดเบียนสมณะทั้งหลาย ดังคำที่ท่านพูด ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ฉันมีความประสงค์จะล้อเล่นไม่มีจิตคิดประทุษร้าย แต่กรรมอันชั่วช้านี้ฉันทำแล้ว เด็กหนุ่มเปลือยกาย มีโศคน้อย ได้สั่งสมบาปเพื่อจะล้อเล่น จึงต้องเสวยทุกข์ ก็ทุกข์อะไรเล่าที่เป็นทุกข์แก่ความเปลือยกายย่อมมีแก่เปรตนั้น ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเห็นเหตุอันน่าสังเวชและเศร้าหมองนั้นแล้ว จึงให้ท่าน เพราะเหตุนั้นเป็นปัจจัย ขอท่านจงรับผ้า ๘ คู่นี้ ทักขิณาทันฉวยนี้ จงสำเร็จผลแก่เปรตนั้น.

พระเถระทูลว่า :-

เพราะการให้ทาน นักปราชญ์ทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็น
ต้น สรรเสริญไว้โดยมากแท้ และเมื่อพระองค์ถวายทานวัตถุ
จงอย่ามีความเสียดาย อาตมภาพรับผ้า ๘ คู่ของมหาบพิตร
ขอทักษิณาทานเหล่านี้ จงสำเร็จผลแก่เปรตนั้น

ลำดับนั้น พระเจ้าลิจฉวี ทรงชำระพระหัตถ์ และพระบาทแล้ว
ทรงถวายผ้า ๘ คู่ แก่พระเถระ พอพระเถระรับประเคนผ้าเหล่านั้น
แล้ว พระราชาทรงเห็น เปรตหนุ่มห่มผ้าเรียวยร่อย ลูบไล้ด้วยจุนจันท์
แดง มีผิวพรรณเปล่งปลั่ง ประดับประดา นุ่งผ้าดี ซีม้าอาชาไนย
มีบริวารหอมล้อม สำเร็จมहिทธิฤทธิ์ของเทวดา ครั้นทรงเห็นเช่น
นั้นแล้ว ทรงปลื้มพระหฤทัย เกิดปีติปราโมทย์ มีพระหฤทัยร่าเริง
เบิกบาน พระเจ้าลิจฉวีได้ทรงเห็นกรรมและวิบากแห่งกรรม แจ้ง
ประจักษ์ด้วยพระองค์เองแล้ว จึงเสด็จเข้าไปใกล้แล้วตรัสกะเปรต
นั้นว่า

เราจักให้ทานแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย เราควรให้ทาน
ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ คู่ก่อนเปรต ท่านมีอุปการะแก่เรามาก.

เปรตนั้นกราบทูลว่า :-

ข้าแต่กษัตริย์ลิจฉวี ก็พระองค์ได้พระราชทานแก่ข้าพระ-
องค์ส่วนหนึ่ง แต่การพระราชทานนั้น มิได้ไ้ผล ข้าพระองค์
เป็นเทวดา จักทำความเป็นสหายกับพระองค์ผู้เป็นมนุษย์.

พระราชชาติรัสว่า :-

ท่านเป็นคฤ เป็นเผ่าพันธุ์ เป็นที่ยึดเหนี่ยว เป็นมิตรและ
เป็นเทวดาของเรา คู่ก่อนเปรต เราขอทำอัญชลีท่าน ปรารณา
เพื่อจะเห็นท่านแม้อีก.

เปรตกราบทูลว่า :-

ถ้าพระองค์จักเป็นผู้ไม่มีศรัทธา มีความตระหนี่ มีจิตไม่เลื่อมใส พระองค์จักไม่เห็นข้าพระองค์และข้าพระองค์ก็จักไม่เห็น ไม่ได้เจรจากับพระองค์อีก ถ้าพระองค์จักทรงเคารพธรรม ทรงยินดีในการบริจาคทาน ทรงสงเคราะห์ ทรงเป็นดั่งบ่อน้ำของสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ด้วยอาการอย่างนี้ พระองค์ก็จักได้ทรงเห็นข้าพระองค์ และข้าพระองค์ จักได้เห็น ได้เจรจากับพระองค์ ขอพระองค์โปรดทรงปล่อยบรูชนี้จากหลาวโดยเร็วเถิด เพราะการปล่อยบรูชนี้ เราทั้งสองจักได้เป็นสหายกัน ข้าพระองค์เข้าใจว่า เราทั้งสองจักได้เป็นสหายกันและกัน เพราะเหตุแห่งบรูษผู้ถูกหลาวเสียบ ก็บรูษผู้ถูกหลาวเสียบนี้ อันพระองค์ทรงรีบปล่อยแล้ว ฟังเป็นผู้ประพฤติธรรมโดยเคารพ ฟังพ้นจากนรกนั้นแน่นอน ฟังพ้นจากกรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งเวทนา พระองค์เสด็จเข้าไปหาแก้ปิตกภิกษุแล้ว ทรงจำแนกทานกะท่าน ในเวลาที่สมควร จงเสด็จเข้าไปหาแล้ว ตรัสถามด้วยพระองค์เอง ท่านจะทูลเนื้อความนั้น แก่พระองค์ ก็พระองค์ทรงพระประสงค์บุญ มีจิตไม่ประทุษร้าย ก็เชิญเสด็จเข้าไปหาภิกษุนั้นเถิด ท่านจักแสดงธรรมทั้งปวง ที่ทรงสดับแล้ว และยังไม่ได้ทรงสดับแก่พระองค์ ตามความรู้เห็น พระองค์ได้ทรงฟังธรรมนั้นแล้ว จักทรงเห็นสุคติ.

พระเจ้าอัมพลักษระ ทรงเจรจาทำความเป็นสหายกับเวทदानั้นแล้ว เสด็จไปจากเปรตนั้น ได้กล่าวกะบริษัทแห่งกษัตริย์ลิจฉวีทั้งหลายพร้อมกับบุตรของตน ซึ่งนั่งประชุมกันอยู่ว่า

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ของจงฟังคำอย่างหนึ่งของเรา เราจักเลือกพร จักได้ประโยชน์ บุรุษที่ถูกเสียบด้วยหลาว มีกรรมอันหยาบช้า มีอาชญาอันตั้งไว้แล้ว ถูกหลาวร็อยจะตายหรือไม่ตาย ประมาณ ๒๐ ราตรีเท่านั้น เดียวนี้ เราจักปล่อยเขาตามความชอบใจของเรา ขอหม่อมท่านจงอนุญาต จงรีบปล่อยบุรุษนั้นและบุรุษอื่นที่พระราชารับสั่งให้ลงอาชญา โดยเร็วเถิด ใครฟังบอกท่าน ผู้ทำกรรมอย่างนั้น ท่านรู้้อย่างไร จึงทำอย่างนั้น หม่อมท่านย่อมอนุญาตตามชอบใจ

พระเจ้าลิจจวีเสด็จเข้าไปสู่ประเทศนั้นแล้ว รีบปล่อยบุรุษที่ถูกเสียบด้วยหลาว โดยเร็ว และได้ตรัสกะบุรุษนั้นว่า อ่ยากแล้วเลยเพื่อน และรับสั่งให้หม่อมมาพยาบาลบาดแผล แล้วเสด็จไปหากับปิตกภิกษุแล้ว ทรงถวายทานกับท่านในเวลาอันสมควร มีพระประสงค์จะทรงทราบเหตุ จึงเสด็จเข้าไปใกล้แล้วตรัสถามด้วยพระองค์เองว่า

บุรุษผู้ถูกเสียบด้วยหลาว มีกรรมอันหยาบช้า มีอาชญาอันตั้งไว้แล้ว ถูกหลาวร็อย จักตายหรือไม่ตาย ประมาณ ๒๐ ราตรีเท่านั้น ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เดียวนี้ ดิฉันปล่อยเขาไปแล้ว เขาไปบอกเปรตนั้น เหตุอะไร ๆ ที่จะไม่ต้องไปสู่นรกนั้น ฟังมีหรือหนอ ถ้ามีขอท่านโปรดบอกแก่ดิฉัน ดิฉันรอฟังเหตุที่ควรเชื่อถือจากท่าน.

กัปิตกภิกษุทูลว่า :-

ความพินาศแห่งกรรมเหล่านั้น ย่อมไม่มี ความพินาศในโลกลี้ เกิดขึ้นเพราะความไม่รู้แจ้ง ถ้าเขาฟังเป็นผู้ไม่ประมาท ประพฤติธรรมทั้งหลาย โดยเคารพตลอดคืนและวัน เขาฟัง

พ้นจากนรกนั้นได้แน่ กรรมอันเว้นจากการให้ผลพึงมี.

พระราชชาตรีว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ผู้มีปัญญากว้างขวาง ประโยชน์ของ
บุรุษนี้ ฉันรู้ทั่วถึงแล้ว บัดนี้ ขอท่านอนุเคราะห์ฉันบ้าง ขอ
ท่านได้กล่าวตักเตือนพร่ำสอนฉัน โดยวิธีที่ฉันจะไม่ฟังไปสู่น
นรกด้วยเถิด.

กัปิตกภิกษุทูลว่า :-

วันนี้ ขอมหาบพิตร จงมีพระหทัยเลื่อมใส ถึงพระพุทธ-
เจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะ จงทรงสักขาบท อย่า
ให้ขาดและต่างพร้อย จงทรงงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ลักทรัพย์
ทรงยินดีด้วยพระมหะสิทธิ์ของพระองค์ ไม่ทรงพูดเท็จ ไม่ทรง
ดื่มน้ำจัณฑ์ และทรงสมาทานอุโบสถศีลอันประกอบด้วยองค์
๘ ประการอันประเสริฐ เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร จงทรง
พระราชทานจีวร ภัณฑาบาด ที่นอนและที่นั่ง ถิลานปัจฉัย
ข้าว น้ำ ของเคี้ยว ของกิน ผ้า เสนาสนะ ในภิกษุผู้มีจิต
ซื่อตรงทั้งหลาย บุญย่อมเจริญทุกเมื่อ ทรงอภิสัทธาทุก
หลาย ผู้สมบุรณ์ด้วยศีล ปราศจากราคะ เป็นพหูสูต ให้อิม
หน้า ด้วยข้าวและน้ำ บุญย่อมเพิ่มพูนทุกเมื่อ เมื่อบุคคลเป็นผู้
ไม่ประมาท ประพฤติธรรมโดยเคารพ ตลอดคืนและวันอย่าง
นี้ พึงพ้นจากนรกนั้น กรรมที่เว้นจากการให้ผลพึงมี.

พระราชชาตรีว่า :-

วันนี้ ฉันมีจิตเลื่อมใส ขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและ
พระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ ขอสมาทานสักขาบท ๕ ประการ ไม่

ให้ขาด ไม่ให้ค้างพริ้ว ของดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ จักยินดีด้วยภรรยาของตน ไม่กล่าวคำเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา และ จักสมาทานอุโบสถศีล อันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการอัน ประเสริฐ เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร จักถวายจีวร บิณฑบาต ที่นอน ที่นั่ง คิลานปัจจัย ข้าวน้ำ ของเคี้ยว ของกิน ผ้า และเสนาสนะ แก่ภิกษุทั้งหลาย ผู้สมบรูณ์ด้วยศีล ปราศจากราคะ เป็นพหูสูต ไม่มีความกำหนัด ยินดีแล้วในศาสนา ของ พระพุทธเจ้าทั้งหลาย.

พระเจ้าลิจฉวี ทรงพระนามว่า อัมพสักขระ ได้เป็นอุบาสกคนหนึ่ง ในเมืองเวสาลี ทรงมีศรัทธา มีพระหทัยอ่อนโยน ทรงทำอุปัฏฐการแก่ภิกษุ ทรงบำรุงสงฆ์ โดยความเคารพ ในกาลนั้น บุรุษผู้ถูกเสียบด้วยหลาวหายโรค เป็นสุขสบายดี เข้าถึงการบรรพชา แม้ชนทั้งสองอาศัยกับปิตกภิกษุผู้ประเสริฐ ได้บรรลุสามัญญผล การคบหา สัตบุรุษเช่นนี้ ย่อมมีผลมากตั้งร้อยประการพันประการแก่วิญญูชนผู้ รู้แจ้ง บุรุษผู้ถูกเสียบด้วยหลาว ได้บรรลุผลอันยอดเยี่ยมคือได้บรรลุ พระอรหัตตผล ส่วนพระเจ้าอัมพสักขระ ได้บรรลุโสดาปัตติผล.

ท่านพระกัปปิตก ได้ไปถึงกรุงสาวัตถี เพื่อถวายบังคมพระ ศาสดา จึงได้กราบทูลความที่พระราชา เปรต และตน กล่าวแล้ว อย่างนี้ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระศาสดา ทรงกระทำเรื่องนั้น ให้ เป็นอัตถุပ္ปัตติเหตุ แล้วแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว เทศนา นั้นได้มีประโยชน์แก่มหาชน ฉะนั้นแล.

จบ อรรถกถาอัมพสักขรเปตวัตถุที่ ๑

๒. เสรีสกเปตวัตถุ

(พึงดูในเรื่องที่ ๑๐ แห่งสุนิกขิตตวรรคที่ ๗ ในวิมานวัตถุ)

จบ เสรีสกเปตวัตถุที่ ๒

๓. นันทกเปตวัตถุ

ว่าด้วยขัดขวางการให้ทานไปเกิดเป็นเปรต

[๑๒๓] มีพระราชพงศาวดารหนึ่ง ทรงพระนามว่าปิงคะ เป็นใหญ่ในสุวรรณภูมิประเทศ เสด็จไปเฝ้าพระเจ้าโมริยะแล้ว กลับมาสู่สุวรรณภูมิประเทศ เสด็จมาถึงที่มีเปือกตม ในเวลาเที่ยงซึ่งเป็นเวลาร้อน ทอดพระเนตรเห็นทางอันรื่นรมย์ เป็นทางที่เปรตเนรมิตไว้ จึงตรัสบอกนายสารตีว่าทางนี้น่ารื่นรมย์ เป็นทางปลอดภัย มีความสวัสดิ ไม่มีอุปัทวันตราย ดูก่อนนายสารตี ท่านจงตรงไปทางนี้แหละ เมื่อเราไปโดยทางนี้ จักถึงเขตเมืองสุวรรณภูมิเร็วทีเดียว พระเจ้าสุวรรณภูมิได้เสด็จไปโดยทางนั้น พร้อมด้วยจตุรงคเสนา บุรุษคนหนึ่งสะดุ้งตกใจกลัว ได้กราบทูลพระเจ้าสุวรรณภูมิว่า พวกเราเดินทางผิด เป็นทางนำกล้วขนพองสยองเกล้า เพราะทางปรากฏเฉพาะข้างหน้า แต่ข้างหลังไม่ปรากฏ พวกเราเดินทางผิดเสียแล้ว พวกเราเห็นจะเดินมาใกล้สำนักพวกอมมนุษย์ กลิ่นอมมนุษย์ย้อมฟุ้งไปเข้าพระองค์ได้ยินเสียงอันพิลึกน่าสะพรึงกลัว พระเจ้าสุวรรณภูมิทรงสะดุ้งพระทัย ตรัสกะนายสารตีว่า พวกเราเดินทางผิดเสียแล้ว เป็นทางนำกล้วขนพองสยองเกล้า เพราะทางปรากฏเฉพาะข้างหน้า แต่ข้างหลังไม่ปรากฏ พวกเราเดินทางผิด

พวกเราเห็นจะเดินมาใกล้สำนักพวกอมมนุษย์ กลิ่นอมมนุษย์
ย้อมฟุ้งไป เราได้ยินเสียงอันน่าสะพรึงกลัว แล้วเสด็จขึ้นสู่
คอช้าง ทอดพระเนตรไปในทิศทั้ง ๔ ได้ทรงเห็นต้นไทรต้น
หนึ่ง มีร่มเงาชิดสนิทดี เขียวชอุ่มดุดสีเมฆ มีสีและลักษณะ
คล้ายเมฆ จึงรับสั่งกะนายสารดีว่า ป่าใหญ่เขียวชอุ่มดุดสีเมฆ
มีสีและลักษณะคล้ายเมฆปรากฏอยู่นั้นใช่ใหม.

นายสารดีกราบทูลว่า :-

ข้าแต่พระมหาราชานั้นเป็นต้นไทร มีร่มเงาชิดสนิท
เขียวชอุ่ม มีสีและลักษณะคล้ายเมฆ.

พระเจ้าสุริยวงศ์เสด็จเข้าไปจนถึงต้นไทรใหญ่ที่ปรากฏอยู่ แล้ว
เสด็จลงจากคอช้าง เสด็จเข้าไปสู่ต้นไทร ประทับหนึ่งที่โคนต้น พร้อม
ด้วยหมู่อำมาตย์ราชบริพาร ได้ทอดพระเนตรเห็นชั้นน้ำมีน้ำเต็ม
และขนมอันหวานอร่อย บุรุษผู้หนึ่งมีเพศดังเทวดา ประดับด้วย
สรรพาวรณ์ เข้าไปเฝ้าพระเจ้าสุริยวงศ์แล้วได้กราบทูลว่า

ข้าแต่พระมหาราช พระองค์เสด็จมาดีแล้ว และพระองค์
ไม่ได้เสด็จมาร้าย ข้าแต่พระองค์ผู้กำจัดศัตรู เขียวพระองค์
เสวยน้ำและขนมเถิด พระเจ้าข้า.

พระเจ้าสุริยวงศ์พร้อมด้วยอำมาตย์และข้าราชการบริพาร พากันดื่ม
น้ำและกินขนมแล้ว จึงถามว่า

ท่านเป็นเทพ เป็นคนธรรพ์ หรือเป็นท้าวสักกบุรินท-
ทะ พวกเราไม่รู้จักท่าน จึงจะขอถาม พวกเราพึงรู้จักท่าน
อย่างไร.

นั้นทกเปรตกราบทูลว่า :-

ข้าแต่พระมหाराชา ข้าพระองค์ไม่ใช่เทวดา ไม่ใช่คน-
ธรรพ์ ไม่ใช่ท้าวสักกบุรินททะ ข้าพระองค์เป็นเปรต จาก
ประเทศสุรภูมิมายู่ที่นี่.

พระราชชาตรีถามว่า :-

เมื่อก่อน ท่านอยู่ในประเทศสุรภูมิมียกตัวอย่างไร มีความ
ประพฤติอย่างไร ท่านมีอนุภาพอย่างไร เพราะพรหมจรรย์
อะไร.

นันทกเปรตตอบว่า :-

ข้าแต่พระมหाराชาผู้กำจัดศัตรู ผู้ผดุงรัฐให้เจริญ ขอ
พระองค์ อำมาตย์ราชบริพารและปุโรหิต จงสดับฟัง ข้าแต่
พระองค์ผู้ประเสริฐ เมื่อก่อน ข้าพระองค์เป็นบุรุษอยู่ในเมือง
สุรภูมि เป็นคนใจบาป เป็นมิจฉาทิฎฐิ เป็นคนทุศีล ตระหนี่
บริภาษสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ห้ามปรามมหาชนซึ่งพากัน
ทำบุญให้ทาน ทำอันตรายแก่หมู่ชนเหล่าอื่นผู้กำลังให้ทาน
ได้ห้ามว่า ผลแห่งทานไม่มี ผลแห่งการตำรวมจักมีแต่ที่ไหน
ใคร ๆ ผู้ถือว่าเป็นอาจารย์ไม่มี ใครจักฝึกฝนบุคคลผู้ไม่เคย
ฝึกฝนแล้วได้เล่า สัตว์ทั้งหลายเป็นสัตว์เสมอกันทั้งสิ้น การ
เคารพอ่อนน้อมต่อผู้เจริญในตระกูล จักมีแต่ที่ไหน กำลังหรือ
ความเพียรไม่มี ความพากเพียรของบุรุษจักมีแต่ที่ไหน ผล
ทานไม่มี ทานและศีลไม่ทำบุคคลผู้มีเวรให้หมดจดได้ สัตว์
ย่อมได้ของที่ควรได้เอง สัตว์เมื่อจะได้สุขหรือทุกข์ ย่อมได้
สุขหรือทุกข์อันเกิดแต่ที่น้อมมาเอง มารดา บิดา พี่ชาย น้อง
ชายไม่มี โลกอื่นจากโลกนี้ก็ไม่มี ทานอันบุคคลให้แล้วย่อม
ไม่มีผล พลิกกรรมไม่มีผล แม้ทานอันบุคคลตั้งไว้ดีแล้วก็ไม่
มีผล บุรุษใดมาบุรุษอื่น และตัดศีรษะบุรุษอื่น จะจัดว่าบุรุษนั้น

ทำลายชีวิตของผู้อื่นหาได้ไม่ ไม่มีใครฆ่าใคร เป็นแต่ศาตรา
ย่อมเข้าไปในระหว่างอันเป็นช่องกาย ๗ ช่องเท่านั้น ชีพของ
สัตว์ทั้งหลายไม่ขาดสูญ ไม่แตกทำลาย บางคราวมี ๘ เหลี่ยม
บางคราวกลมเหมือนงบน้ำอ้อย บางคราวสูงตั้ง ๕๐๐ โยชน์
ใครเล่าสามารถตัดชีพให้ขาดได้ เหมือนหลอดด้ายอันบุคคล
ซัดไปแล้ว. หลอดด้ายนั้นอันด้ายคลายอยู่ ย่อมกลิ้งไปได้
ฉันใด ชีพนั้นก็ฉันนั้น ย่อมแหวกหนีไปจากร่างได้ บุคคลผู้
ออกจากบ้านนี้ไปเข้าบ้านอื่น ฉันใด ชีพนั้นก็ออกจากร่างนี้
แล้วไปเข้าร่างอื่น ฉันนั้นเหมือนกัน บุคคลออกจากเรือนหลัง
นี้แล้วไปเข้าเรือนหลังอื่น ฉันใด แม้ชีพนั้นก็ออกจากร่างนี้
แล้วเข้าไปอาศัยร่างอื่นฉันนั้นเหมือนกัน เมื่อสิ้นกำหนด ๘
ล้าน ๔ แสนมหากัป สัตว์ทั้งหลายทั้งที่เป็นพาล ทั้งที่เป็น
บัณฑิต จักยังสงสารให้สิ้นไป แล้วจักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้
เอง สุขทุกข์เหมือนดักดวงได้ด้วยทะนานและกระเช้า พระ
ชินเจ้าย่อมรู้ทั่วถึงสุขทุกข์ทั้งปวง สัตว์นอกนี้ล้วนเป็นผู้ลุ่ม
หลง เมื่อชาติก่อน ข้าพระองค์มีความเห็นผิดอย่างนี้จึงได้
เป็นคนหลง ถูกลมโห่ครอบงำ เป็นมิจฉาทิฏฐิ ทูศีล ตระ-
หณี บริภาษสมณพราหมณ์ ภายใน ๖ เดือน ข้าพระองค์
จักทำกาลกิริยา จักตกไปนรกอันเผ็ดร้อน ร้ายกาจโดยส่วน
เดียว นรกนั้นมี ๔ เหลี่ยม ๔ ประตู จำแนกออกเป็นส่วน
ๆ ล้อมด้วยกำแพงเหล็ก ครอบด้วยแผ่นเหล็ก พื้นนรกนั้น
เป็นเหล็กแดง ลุกเป็นเปลวเพลิงโชติช่วง แผ่ไปร้อยโยชน์โดย
รอบ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ ล่วงไปแสนปี ในกาลนั้น ข้าพระองค์
จึงจะได้ยินเสียงในนรกนั้นว่า แน่ะเพื่อนยาก เมื่อพวกเรา
ไปหม้อยู่ในนรกนี้ กาลประมาณแสนปีล่วงไปแล้ว ข้าแต่พระ

มหาราชาสถาโกฏิปีเป็นกำหนดอายุของสัตว์ผู้หมกไหม้อยู่
ในนรก คนทั้งหลายเป็นมิจฉาปฏิญญา เป็นคนทุศีล ตีเตียน
พระอรียเจ้า ย่อมหมกไหม้อยู่ในนรกสถาโกฏิปี ข้าพระ-
องค์จักเสวยทุกขเวทนาอยู่ในนรกนั้นตลอดกาลนาน นี่เป็น
ผลแห่งกรรมชั่วของข้าพระองค์ เพราะฉะนั้นข้าพระองค์จึง
เสรำโศกนัก ข้าแต่พระมหาราชผู้กำจัดศัตรูเป็นที่เจริญใจ
ของชาวแวนแคว้น ขอพระองค์จงทรงสดับคำของข้าพระ-
องค์ ขอความเจริญจงมีแต่พระองค์ ธิดาของข้าพระองค์
ชื่ออุตตรา ทำแต่กรรมดี ยินดีแล้วในนิจศีลและอุโบสถศีล
ยินดีในการจำแนกแจกทาน รู้ความประสงค์ของผู้ขอ ปราศ-
จากความตระหนี่ มีปกติกระทำไมให้ขาดในสิกขาบท เป็น
สะใภ้อยู่ในตระกูลอื่น เป็นอุบาสิกาของพระศากยมุนีสัมมา-
สัมพุทธเจ้าผู้ทรงศิริ ข้าแต่พระมหาราช ขอความเจริญจงมี
แต่พระองค์ นางอุตตราได้เห็นภิกษุผู้สมบูรณ์ด้วยศีล เข้าไป
บิณฑบาตในบ้าน มีจักขุอันทอดลงแล้ว มีสติ คุ่มครอง
ทวาร ตำรวมดีแล้ว เทียวไปตามลำดับตรอก เข้าไปสู่บ้านนั้น
นางได้ถวายน้ำขันหนึ่งและขนมมีรสหวานอร่อย แล้วอุทิศ
ส่วนกุศลให้ข้าพระองค์ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอผลทาน
ที่ดิฉันถวายนี้ จงพลันสำเร็จแก่บิดาของดิฉันที่ตายไปแล้ว
เถิด” ในทันใดนั้น ผลแห่งทานก็ได้บังเกิดมีแก่ข้าพระองค์ ข้า
พระองค์มีความประสงค์สำเร็จได้ดังความปรารถนา บริโภค
กามสุขเหมือนดังท้าวเวสสุวรรณมหาราช ข้าแต่พระมหาราช
ผู้กำจัดศัตรู เป็นที่เจริญใจของชาวแวนแคว้น ขอพระองค์
จงทรงสดับคำของข้าพระองค์ พระพุทธเจ้าอันบัณฑิตกล่าว
ว่า เป็นผู้เลิศแห่งโลกพร้อมทั้งเทวโลก ขอพระองค์พร้อมทั้ง

พระโอรสและพระอักรมเหสี จึงถึงพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นสระเถิด ชนทั้งหลายย่อมบรรลุมตบตบด้วยมรรคอัน ประกอบด้วยองค์ ๘ ขอพระองค์พร้อมด้วยพระโอรสและ พระอักรมเหสี จึงถึงมรรคมีองค์ ๘ และอมตบตบเป็นสระ เถิด พระอริยบุคคลผู้ปฏิบัติอยู่ในมรรค ๔ จำพวก และผู้ตั้ง อยู่ในผล ๔ จำพวก นี้เป็นพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติชื่อตรง ประกอบ ด้วยปัญญาและศีล ขอพระองค์พร้อมทั้งพระโอรสและพระ อักรมเหสี จึงถึงพระสงฆ์นั้นเป็นสระเถิด ขอพระองค์จง รีบงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ทรงแยใจด้วยพระมเหสี ของพระองค์ ไม่ตรัสเท็จ ไม่ทรงดื่มน้ำจัณฑ์เถิด.

พระราชชาติรัสว่า :-

ดูก่อนเทวดา ท่านเป็นผู้ปรารถนาความเจริญแก่เรา ปราร ปรารถนาประโยชน์แก่เรา เราจักทำตามคำของท่าน ท่าน เป็นอาจารย์ของเรา เราจักเข้าถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและ พระสงฆ์อันยอดเยี่ยมกว่าเทวดาและมนุษย์ว่าเป็นสระ เรา จะรีบงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ลักทรัพย์ จะยินดีด้วยภรรยาของ ตน จะไม่พูดเท็จ ไม่ดื่มน้ำเมา เราจะคลายความเห็นอัน ชั่วช้า เหมือนโปรยเกลบลอยไปในลมอันแรง เหมือนทิ้งหญ้า และใบไม้ลอยไปในแม่น้ำมีกระแสอันเชี่ยว จักเป็นผู้ยินดีใน พระพุทธศาสนา

พระเจ้าสุริยวงศ์ครั้งตรัสดังนี้แล้ว ทรงงดเว้นจากความเห็นอัน ชั่วช้า ทรงนอบน้อมต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว เสด็จขึ้นทรงรถ พระที่นั่ง บ่ายพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก กลับคืนสู่พระนคร.

จบ นันทกเปตวัตถุที่ ๓

อรรถกถานันทกเปตวัตถุที่ ๓

เรื่องนันทกเปตนี้ มีคำเริ่มต้นว่า ราชา ปิงคโลก นาม ดังนี้. การอุปติขันธ์ของเรื่องนั้น เป็นอย่างไร ?

นับแต่พระศาสดาปรินิพพาน ล่วงไปได้ ๒๐๐ ปี ในสุรัฐวิสัย ได้มีพระราชอาชงค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า ปิงคละ. เสนาบดีของพระราชานั้น ชื่อว่า นันทกะ เป็นมิจฉาทิฎฐิ มีความคิดที่ผิดแปลกเที่ยวยกย่องการถือผิด ๆ โดยนัยมีอาทิว่า ทานที่ทายกถวายแล้วไม่มีผล ดังนี้. ฐิตาของนายนันทกะนั้น เป็นอุบาสิกา ชื่อว่า อุตตรา เขาได้ยกให้แต่งงานในตระกูลที่เสมอกัน. ฝ่ายนันทกเสนาบดี ทำกาละแล้ว บังเกิดเป็นเวมานิกเปต ที่ต้นไทรใหญ่ ในคงไฟใหม่. เมื่อนันทกเสนาบดีนั้น ทำกาละแล้ว นางอุตตรา ได้ถวายหมอน้ำดื่ม เต็มด้วยน้ำหอมสะอาดและเยือกเย็น และขันอันเต็มด้วยขนม เพียบพร้อมด้วยสีกลิ่นและรส ที่ปรุงด้วยขนมกุมมาส แต่พระชินาสพเถระรูปหนึ่ง แล้วอุทิสว่า ขอทักษิณานี้จงสำเร็จแก่บิดาของเราเถิด. น้ำดื่มอันเป็นทิพย์ และขนมอันหาประมาณมิได้ ปรากฏแก่เปตนั้น เพราะทานนั้น. เขาเห็นดังนั้น จึงคิดอย่างนี้ว่า เราทำกรรมอันลามกหนอ ที่ให้มหาชนถือเอาผิด ๆ โดยนัยมีอาทิว่า ทานที่ทายกถวายแล้ว ย่อมไม่มีผล ดังนี้ ก็บัดนี้ พระเจ้าปิงคละเสด็จไปโอวาทแต่พระเจ้าธรรมาสก, พระองค์ประทานโอวาทแล้ว จักเสด็จกลับมาเอาเถอะ เราจักบรรเทานัตถิกทิฎฐิ. ไม่นานนักพระเจ้าปิงคละ ได้ให้โอวาทแต่พระเจ้าธรรมาสก เมื่อจะเสด็จกลับ จึงทรงดำเนินไปทางนั้น.

ลำดับนั้น เปตนั้น นิรมิตรหนทางนั้น ให้บายหน้าไปยังที่อยู่ของตน. ในเวลาเที่ยงตรง พระราชา เสด็จไปตามทางนั้น. เมื่อ

พระองค์เสด็จไป หนทางข้างหน้าปรากฏอยู่ แต่หนทางข้างหลังไม่ปรากฏแก่พระองค์. บุรุษผู้ไปหลังพวกเขาทั้งหมด เห็นทางหายไป จึงกลัว ร้องลั่น วิ่งไปกราบทูลแต่พระราชา, พระราชาทรงสดับดังนั้น จึงตกพระหทัย มีพระหทัยสลด ประทับอยู่บนคอช้าง ตรวจดูทิศทั้ง ๔ เห็นต้นไทรอันเป็นที่อยู่ของเปรต จึงได้เสด็จบายพระพักตร์ไปยังต้นไทรนั้น พร้อมด้วยจตุรงคินีเสนา. ครั้นพระราชาเสด็จถึงที่นั้น โดยลำดับ เปรตประดับด้วยอาภรณ์ทั้งปวง เข้าไปเฝ้าพระราชา กระทำปฏิสันถาร ได้ถวายขนมและน้ำดื่ม. พระราชาพร้อมด้วยข้าราชการบริวาร ทรงสงสนาน เสวยขนมแล้วดื่มน้ำ ระวังความเหน็ดเหนื่อยในหนทาง จึงตรัสถามเปรตโดยนัยมีอาทิว่า ท่านเป็นเทวดา หรือเป็นคนธรรมดา. เปรตได้กราบทูลเรื่องของตนตั้งแต่ต้น จึงทำการปลดเปลื้องพระราชา จากความเป็นมัจฉาภิภูฏี ให้ดำรงอยู่ในสรวงและศีล. เพื่อจะแสดงเรื่องนั้น พระสังคีติกาจารย์ทั้งหลาย จึงกล่าวคาถาทั้งหลายว่า :-

ยังมีพระราชาพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า ปิงคละ ได้เป็นใหญ่ในสุริยรัฐประเทศ เสด็จไปเฝ้าพระโมริยะแล้ว กลับมายังสุริยรัฐประเทศ เสด็จมาถึงที่มีเปือกตม ในเวลาเที่ยง ซึ่งเป็นเวลาร้อน ได้ทอดพระเนตรเห็นทางอันนำรึนรมย์เป็นทางที่เปรตนิรมิตรไว้ จึงตรัสบอกนายสารดีว่า ทางนี้นำรึนรมย์เป็นทางปลอดภัย มีความสวัสดิ ไม่มีอุปัทวันตราย ดูก่อนนายสารดี ท่านจงตรงไปทางนี้แหละ เมื่อเราไปโดยทางนี้จักถึงเขตเมืองสุริยรัฐเร็วทีเดียว พระเจ้าสุริยรัฐได้เสด็จไปโดยทางนั้น พร้อมด้วยจตุรงคเสนา บุรุษคนหนึ่งสะดุ้งตกใจกลัว ได้กราบทูลพระเจ้าสุริยรัฐว่า พวกเราเดินทางผิด เป็นทางนำกลัวขนพองสยองเกล้า เพราะทางปรากฏเฉพาะข้างหน้า

แต่ข้างหลังไม่ปรากฏ พวกเราเดินทางผิดเสียแล้ว พวกเรา
เห็นจะเดินมาใกล้สำนักพวกอมมุษย์ กลิ่นอมมุษย์ย้อมฟุ้งไป
เข้าพระองค์ได้ยินเสียงอันพิลึกน่าสะพรึงกลัว พระเจ้าสุริยวงศ์
ทรงสะดุ้งพระหทัย ตรัสกะนายสารเถีว่า พวกเราเดินทางผิด
เสียแล้ว เป็นทางนำกลัว ขนพองสยองเกล้า เพราะทางปรากฏ
เฉพาะหน้า แต่ข้างหลังไม่ปรากฏ พวกเราเดินทางผิด พวก
เราเห็นจะเดินมาใกล้สำนักพวกอมมุษย์ กลิ่นอมมุษย์ย้อมฟุ้ง
ไป เราได้ยินเสียงน่าสะพรึงกลัว แล้วเสด็จขึ้นสู่คอช้าง ทอด
พระเนตรไปในทิศทั้ง ๔ ได้ทรงเห็นต้นไทรต้นหนึ่ง มีร่ม
เงาชิดสนิทดี เขียนข่อมดุษณีเมฆ มีสีและสัณฐานคล้ายเมฆ
จึงรับสั่งกะนายสารเถีว่า ป่าใหญ่เขียนข่อมดุษณีเมฆ มีสีและ
สัณฐานคล้ายเมฆปรากฏอยู่นั้นใช่ใหม ?

นายสารเถีกราบทูลว่า :-

ข้าแต่มหाराช นั้นเป็นต้นไทร มีร่มเงาชิดสนิทดี เขียน
ข่อม มีสีและสัณฐานคล้ายเมฆ

พระเจ้าสุริยวงศ์ เสด็จเข้าไปจนถึงต้นไทรใหญ่ที่ปรากฏอยู่แล้ว
เสด็จลงจากคอช้าง เข้าไปต้นไทร ประทับนั่งที่โคนต้น พร้อมด้วย
หมู่อำมาตย์ราชบริพาร ได้ทอดพระเนตรเห็นชั้นน้ำมีน้ำเต็ม และ
ขนมอันหวานอร่อย บุรุษมีเพศดังเทวดา ประดับด้วยอาภรณ์ทั้งปวง
เข้าไปเฝ้าพระเจ้าสุริยวงศ์แล้ว ได้กราบทูลว่า

ข้าแต่มหाराช พระองค์เสด็จมาดีแล้วและพระองค์ไม่ได้
เสด็จมาร้าย ข้าแต่พระองค์ ผู้กำจัดศัตรู เจริญพระองค์เสวยน้ำ
และขนมเถิดพระเจ้าข้า

พระเจ้าสุริยวงศ์ พร้อมด้วยอำมาตย์และข้าราชการบริพาร พวกนั้นดื่ม
น้ำและขนมแล้ว จึงถามว่า

ท่านเป็นเทพ เป็นคนธรรมดา หรือเป็นท้าวสักกะปุนริท-
ทะ พวกเราไม่รู้จักท่าน จักขอลาม พวกเราจะพึงรู้จักท่านได้
อย่างไร ?

นั้นทกเปรตกราบทูลว่า :-

ข้าแต่มหाराชาเจ้า ข้าพระองค์ไม่ใช่เทวดา ไม่ใช่คนธรรมดา
ไม่ใช่ท้าวสักกะปุนริททะ ข้าพระองค์เป็นเปรต จากประเทศ
สุริยวงศ์ มาอยู่ที่นี้.

พระราชชาติรสถามว่า :-

เมื่อก่อนท่านอยู่ในประเทศสุริยวงศ์มีปกติอย่างไร มีความ
ประพฤติอย่างไร ท่านมีอานุภาพอย่างไร เพราะพรหมจรรย์
อย่างไร ?

นั้นทกเปรตตอบว่า :-

ข้าแต่มหाराชาเจ้า ผู้กำจัดหมู่มัจจุร ผู้ผดุงรัฐให้เจริญ ขอ
พระองค์ อำมาตย์ราชบริพาร และพราหมณ์ปุโรหิต จงสดับ
ฟัง ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ เมื่อก่อนข้าพระองค์เป็นบุรุษ
อยู่ในเมืองสุริยวงศ์ เป็นคนใจบาป เป็นมิจฉาทิฎฐิ เป็นคนทุศีล
เป็นคนตระหนี่ บริภาษสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ห้ามปราม
มหาชน ซึ่งพากันทำบุญให้ทาน ทำอันตรายแก่หมู่มนุษย์คนอื่น
ผู้กำลังให้ทาน ได้ห้ามว่า ผลแห่งทานไม่มี ผลแห่งการตำรวม
จักมีแต่ที่ไหน ใคร ๆ ผู้ชื่อว่า เป็นอาจารย์ไม่มี ใครจักฝึกฝน

บุคคลผู้ไม่เคยฝึกฝนแล้วได้เล่า สัตว์ทั้งหลายเป็นสัตว์เสมอกันทั้งสิ้น การเคารพอ่อนน้อมต่อผู้เจริญในตระกูล จักมีแต่ที่ไหน กำลังหรือความเพียรไม่มี ความพากเพียรของบุรุษ จักมีแต่ที่ไหน ผลแห่งทานไม่มี ทานและศีล ไม่ทำบุคคลผู้มีเวรให้หมดจดได้ สัตว์ย่อมได้ของที่ควรได้เอง สัตว์เมื่อจะได้สุขหรือทุกข์ ย่อมได้สุขหรือทุกข์ อันเกิดแต่ที่น้อมมาเอง มารดาบิดา พี่ชาย น้องชาย ไม่มี โลกอื่นจากโลกนี้ ก็ไม่มี ทานอันบุคคลให้แล้วย่อมไม่มีผล พลิกกรรมไม่มีผล แม้ทานอันบุคคลตั้งไว้ดีแล้ว ก็ไม่มีผล บุรุษใด ฆ่าบุรุษอื่น และตัดศีรษะบุรุษอื่น จะจัดว่าบุรุษนั้นทำลายชีวิตของผู้อื่น หาได้ไม่ ไม่มีใครฆ่าใคร เป็นแต่ศาสตร์าย่อมเข้าไปในระหว่างช่องกาย ๗ ช่องเท่านั้น ชีพของสัตว์ทั้งหลายไม่ขาดสูญ ไม่แตกทำลาย บางคราวมี ๘ เหลี่ยม บางคราวกลมเหมือนงบน้ำอ้อย บางคราวสูงตั้ง ๕๐๐ โยชน์ ใครเล่าจักสามารถตัดชีพให้ขาดได้ เหมือนหลอดด้ายอันบุคคลขาดไปแล้ว หลอดด้ายนั้นอันด้ายคลายอยู่ ย่อมกลิ้งไปได้ ฉันทใด ชีพนั้น ก็ฉันทนั้น ย่อมแหวกหนีไปจากร่างได้ บุคคลผู้ออกไปจากบ้านนี้ไปเข้าบ้านอื่นฉันทใด ชีพนั้นก็ออกจากร่างนี้แล้วไปเข้าร่างอื่นฉันทนั้นเหมือนกัน บุคคลออกจากเรือนหลังนี้ แล้วไปเข้าเรือนหลังอื่นฉันทใด แม้ชีพนั้นก็ออกจากร่างนี้แล้ว ไปเข้าร่างอื่นฉันทนั้นเหมือนกัน เมื่อสิ้นกำหนด ๘,๔๐๐,๐๐๐ มหากัป สัตว์ทั้งหลาย ทั้งที่เป็นพาล ทั้งที่เป็นบัณฑิตจักยังวิญญูสงสารให้สิ้นไปแล้ว จักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้เอง สุขและทุกข์เหมือนตักดวงได้ ด้วยทะนานและกระเช้า พระชินเจ้า ย่อมรู้ทั่วถึงสุขทุกข์ทั้งปวง สัตว์นอกนี้

ล้วนเป็นผู้ลุ่มหลง เมื่อชาติก่อน ข้าพระองค์มีความเห็นผิด
อย่างนี้ จึงได้เป็นคนหลง ถูกโมหะครอบงำ เป็นมิจฉาทิฎฐิ
ทุกศีล ตระหนี่ บริภาษสมณพราหมณ์ จากนี้ไปภายใน ๖ เดือน
ข้าพระองค์จักตายจากภูมิปรตนี้แล้วจักไปตกในนรกอันเผ็ด
ร้อน ร้ายกาจโดยส่วนเดียว นรกนั้นมี ๔ เหลี่ยม ๔ ประตู
จำแนกออกเป็นส่วน ๆ ล้อมด้วยกำแพงเหล็ก ครอบด้วยแผ่น
เหล็ก พื้นนรกนั้น เป็นเหล็กแดง ลุกเป็นเปลวเพลิงโชติช่วง
แผ่ไป ๑๐๐ โยชน์โดยรอบตั้งอยู่ทุกเมื่อ ล่วงไปแสนปี ในกาล
นั้นข้าพระองค์จึงได้ยินเสียงในนรกนั้นว่า แนะ เพื่อนยาก เมื่อ
พวกเราไหม้อยู่ในนรกนี้ กาลประมาณแสนปีล่วงไปแล้ว ข้า
แต่มหाराชเจ้า แสนโกฏิปีเป็นกำหนดอายุของสัตว์ผู้หมกไหม้
อยู่ในนรก ชนทั้งหลายผู้เป็นมิจฉาทิฎฐิ เป็นคนทุศีล ดิเตียน
พระอริยเจ้า ย่อมหมกไหม้อยู่ในนรก แสนโกฏิปี ข้าพระองค์
จักเสวยทุกขเวทนาอยู่ในนรกนั้น ตลอดกาลนาน นี่เป็นผล
แห่งกรรมชั่วของข้าพระองค์ เพราะฉะนั้น ข้าพระองค์ จึง
เสร์้าโศกนั้ก ข้าแต่มหाराชเจ้าผู้กำจััดศัตรูเป็นที่เจริญใจของ
ชาวแวนแคว้น ขอพระองค์จงทรงสดับคำของข้าพระองค์ ขอ
ความเจริญจงมีแด่พระองค์ ชิดาของข้าพระองค์ชื่อ อุตต-
รา ทำแต่ความดี ยินดีแล้วในนิจศีลและอุโบสถศีล ยินดีใน
ทาน และการจำแนกทาน รู้ความประสงค์ของผู้ขอ ปราศจาก
ความตระหนี่ มีปกติทำไม้ให้ขาดในลิกขาบท เป็นลูกสะได้
ในตระกูลอื่น เป็นอุบาสิกาของพระศากยมุนีสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้ทรงศิริ ข้าแต่มหाराชเจ้า ขอความเจริญจงมีแด่พระองค์
นางอุตตราได้เห็นภิกษุผู้สมบุรณ์ด้วยศีล เข้าไปบิณฑบาตใน

บ้าน มีจักขุทอดลงแล้ว มีสติคุ้มครองทวาร ตำรวมดีแล้ว
เที่ยวไปตามลำดับตรอก เข้าไปสู่บ้านนั้น นางได้ถวายน้ำ
ขันหนึ่ง และขนมมีรสหวานอร่อย แล้วอุทิศส่วนกุศลให้ข้า
พระองค์ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอผลทานที่ดิฉันถวายนี จง
พลันสำเร็จ แก่บิดาของดิฉันที่ตายไปแล้วด้วยเถิด” ในทันใด
นั้น ผลแห่งทานก็บังเกิดแก่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์มีความ
ประสงค์สำเร็จได้ดังความปรารถนา บริโภคคามสุข เหมือน
ดังท้าวเวสสุวรรณมหาราช ข้าแต่มหाराชเจ้าผู้กำจัดศัตรู เป็นที่
เจริญใจของชาวแคว้นแคว้น ขอพระองค์จงทรงสดับคำของข้า
พระองค์ พระพุทธเจ้าอันบัณฑิตกล่าว่า เป็นผู้เลิศแห่งโลก
พร้อมทั้งเทวโลก ขอพระองค์พร้อมด้วยพระโอรสและพระ
อัครมเหสี จงถึงพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นเป็นสรณะเถิด ชน
ทั้งหลายย่อมบรรลุมตะ ด้วยมรรคมีองค์ ๘ ขอพระองค์
พร้อมด้วยพระโอรส และพระอัครมเหสี จงถึงมรรคมีองค์ ๘
และอมตะบท ว่าเป็นสรณะเถิด พระอริยบุคคลผู้ปฏิบัติอยู่ใน
มรรค ๘ จำพวก ผู้ตั้งอยู่ในผล ๘ จำพวก นี้เป็นพระสงฆ์
ผู้ปฏิบัติ ชื่อดังตรง ประกอบด้วยปัญญาและศีล ขอพระองค์
พร้อมด้วยพระโอรสและพระอัครมเหสี จงถึงพระสงฆ์นั้น
เป็นสรณะเถิด ขอพระองค์จงรีบงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลัก
ทรัพย์ ทรงยินดีด้วยพระมเหสีของพระองค์ ไม่ตรัสคำเท็จ
ไม่ทรงดื่มน้ำจัณฑ์เถิด.

พระราชชาติรัสว่า :-

ดูก่อนเทวดา ท่านเป็นผู้ปรารถนาความเจริญแก่เรา ปราร
ธนาประโยชน์แก่กุลแก่เรา เราจักทำตามคำของท่าน ท่าน

เป็นอาจารย์ของเรา เราจักเข้าถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและ
พระสงฆ์ อันยอดเยี่ยมกว่าเทวดาและมนุษย์ว่าเป็นสรณะ เรา
จะรีบงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ และยินดีด้วยพระ
มเหสีของตน จะไม่พูดเท็จ จะไม่ดื่มน้ำเมา เราจะคลาย
ความเห็นอันชั่วช้า เหมือนโปรยเกลบให้ลอยไปตามลมอัน
แรง เหมือนทิ้งหญ้าและใบไม้ลอยไปในแม่น้ำมีกระแสอัน
เชี่ยว จักเป็นผู้ยินดีในพระพุทธศาสนา

พระเจ้าสุริยวงศ์ ครั้นตรัสดังนี้แล้ว ทรงงดเว้นจากความเห็นอัน
ชั่วช้า ทรงนอบน้อมต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว เสด็จขึ้นทรงรถพระ-
ที่นั่ง ปายพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก กลับคืนสู่พระนคร. ได้ถึง
พระนครของพระองค์ในวันนั้นนั่นเอง ด้วยอาณูภาพของเทวดา แล้ว
เสด็จเข้าพระราชวัง. สมัยต่อมาท้าวเธอตรัสบอกเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้ง
หลาย ภิกษุทั้งหลายจึงแจ้งเรื่องนั้นแก่พระเถระทั้งหลาย. พระเถระ
ทั้งหลายจึงยกขึ้นสู่สังคายนาในการสังคายนาครั้งที่ ๓ แล.

จบ อรรถกถานันทกเปตวัตถุที่ ๓

๔. เรวดีเปติวัตถุ

[๑๒๔] บุรุษคนใช้ของพญายมราช จะจับนางเรวดีโยนลงไปใน
อุสสทนรก จึงได้กล่าวว่ แม่เรวดีผู้มีกรรมอันแสนจะ
ชั่วช้า จงลุกขึ้น ฯลฯ

(ฟังดูในเรื่องที่ ๒ แห่งมหาภารตที่ ๕ ในวิมานวัตถุ)

จบ เรวดีเปติวัตถุที่ ๔

๕. อัจจุเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตมีไร้อ้อยแต่กินอ้อยไม่ได้

เปรตตนหนึ่งถามพระมหาโมคคัลลานเถระว่า :-

[๑๒๕] ไร้อ้อยใหญ่นี้เกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า เป็นผลบุญไม่น้อย แต่
เดี๋ยวนี้ข้าพเจ้ากินอ้อยนั้นไม่ได้ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่าน
โปรดบอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร ข้าพเจ้าย่อมเดือดร้อน
จะกัดกินพยายามตะเกียกตะกายเพื่อจะบริโภคสักหน่อย ก็
ไม่สมหวัง กำลังก็สิ้นลง บ่นเพื่อนัก นี่เป็นผลแห่งกรรม
อะไร อนึ่ง ข้าพเจ้าถูกความหิวและความกระหายเบียดเบียน
แล้วหมุนล้มไปที่แผ่นดิน กลิ้งเกลือกไปมา ดุจปลาเค็มรอนอยู่
ในที่ร้อน เมื่อข้าพเจ้าร้องให้อยู่สัตว์ทั้งหลายย่อมพากันมา
กินน้ำตาของข้าพเจ้า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านโปรดบอก
นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร ข้าพเจ้าเป็นผู้หิวกระหาย ลำบาก
ดิ้นรนไป ย่อมไม่ประสบความสุขที่น่ายินดี ข้าแต่ท่านผู้
เจริญ ข้าพเจ้าขอถามเนื้อความนั้นกะท่าน ข้าพเจ้าจะพึง
บริโภคอ้อยได้อย่างไร.

พระมหาโมคคัลลานเถระกล่าวว่า

เมื่อชาติก่อน ท่านเกิดเป็นมนุษย์ ได้ทำกรรมไว้ด้วยตน

เอง เราจะบอกเนื้อความนั้นกะท่าน ขอท่านจงฟังแล้วจำเนื้อ
ความข้อนั้นไว้ ท่านเดินกัถกินอ้อยไป และมีบุรุษคนหนึ่งเดิน
ตามหลังท่านไป เขาหวังจะกินอ้อย จึงบอกแก่ท่าน ท่านก็
มิได้พูดอะไร ๆ แก่เขา ท่านไม่พูด เขาจึงได้วิงวอนว่า ขอ
ท่านฟังให้อ้อยเถิด ท่านได้ให้อ้อยแก่บุรุษนั้นโดยข้างหลัง นี้
เป็นผลแห่งกรรมนั้น เชิญท่านฟังไปถือเอาอ้อยโดยทางข้าง
หลังซิ ครั้นถือเอาได้แล้ว จงกินให้อิมหน้าเถิด เพราะเหตุ
นั้นแหละ ท่านจักเป็นผู้เบิกบานร่าเริงบันเทิงใจ เปรตนั้นได้
ไปถือเอาโดยข้างหลัง ครั้นแล้วจึงได้กินอ้อยนั้นจนอิมหน้า
เพราะเหตุนั้นแล เปรตนั้นได้เป็นผู้เบิกบานร่าเริงบันเทิงใจ.

จบ อัจฉุเปตวัตตฤที่ ๕

อรรถกถาอุจฉุเปตวัตตฤที่ ๕

เรื่องอุจฉุเปรตนี้ มีคำเริ่มต้นว่า อิทิ มม อุจฉุณฺหิ มหฺนฺตํ ดังนี้.
เหตุเกิดของเรื่องนั้น เป็นอย่างไร ?

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ในพระเวฬุวันมหาวิหาร บุรุษ
คนหนึ่งมัดลำอ้อย เดินกัถอ้อยลำหนึ่งไป. ลำดับนั้น อุบาสกคน
หนึ่งเป็นผู้มีศีลมีกัลยาณธรรม พร้อมด้วยเด็กอ่อนเดินไปข้างหลัง
ๆ. เด็กเห็นอ้อยแล้วร้องให้ว่า จงให้, อุบาสกเห็นเด็กร้องให้ เมื่อ
จะสงเคราะห์บุรุษนั้น จึงได้เจรจากับบุรุษนั้น ส่วนบุรุษนั้นไม่เจรจา
อะไร ๆ กับอุบาสกนั้น ไม่ให้แม่ท่อนอ้อยแก่เด็ก อุบาสกจึงแสดงเด็ก
นั้นแล้วกล่าวว่า เด็กนี้ร้องให้หนัก ท่านจงให้ท่อนอ้อยแก่เด็กนี้ท่อน
หนึ่ง บุรุษนั้นได้ฟังดังนั้น อดทนไม่ได้ เกิดขัดเคืองจิต จึงขว้างลำ
อ้อยลำหนึ่งไปข้างหลังให้โดยไม่เอื้อเฟื้อ

สมัยต่อมา เขาทำกาละแล้วบังเกิดในหมู่เปรต ด้วยอำนาจความ
โลภที่ครอบงำอยู่นาน. ชื่อว่าผลแห่งกรรมนั้น ย่อมบังเกิดให้เห็น
สมเหตุสมผลกับกรรมของตน แยกแยะทั้งเรื่องดีเรื่องเลว ที่บุคคล
ทำไว้อย่างละเอียดละออโดยไม่ตกหล่น เพราะเหตุนี้ จึงเกิดเป็นไร้
อ้อยใหญ่แน่นที่ไปด้วยอ้อย ต้นโตประมาณเท่าท่อนสาขามีสีเหมือน
ดอกอัญชัน เต็มสถานที่ประมาณ ๘ กรีส. พอเขาเข้าไปจะถือเอา
อ้อย เพราะอยากจะกินอ้อย อ้อยก็ตีเขา เพราะเหตุนี้เขาจึงสลบล้ม
ลง.

ภายหลังวันหนึ่ง ท่านพระมหาโมคคัลลานะ เข้าไปบิณฑบาตยัง
กรุงราชคฤห์ ได้เห็นเปรตนั้นในระหว่างทาง เปรตนั้นเห็นพระเถระ
แล้วจึงถามถึงกรรมที่ตนทำ. คาถาคำถามและคำตอบที่เปรตและ
พระเถระกล่าวนั้น มีความว่า :-

ไร้อ้อยใหญ่นี้บังเกิดแก่ข้าพเจ้า เป็นผลบุญไม่น้อย แต่
บัดนี้ ข้าพเจ้าจะกินอ้อยนั้นไม่ได้ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่าน
โปรดบอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร. ข้าพเจ้าย่อมเดือด
ร้อนถูกใบอ้อยบาด พยายามตะเกียกตะกาย เพื่อจะบริโภคสัก
หน้อยก็ไม่ได้สมหวัง. กำลังก็สิ้นลง บ่นเพื่อนัก นี่เป็นผล
แห่งกรรมอะไร. อนึ่ง ข้าพเจ้าถูกความหิวและความกระหาย
เบียดเบียนแล้วหมุนล้มไปที่แผ่นดิน กลิ้งเกลือกไปมา ดูปลา
ดินรนอยู่ในที่ร้อน เมื่อข้าพเจ้าร้องให้อยู่ สัตว์ทั้งหลายย่อม
พากันมากินน้ำตาของข้าพเจ้า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านโปรด
บอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร. ข้าพเจ้าเป็นผู้หิวกระหาย
ลำบาก ดิ้นรนไปมา ย่อมไม่ประสบความสำเร็จที่น่ายินดี ข้าแต่
ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถามเนื้อความนั้นกะท่าน ข้าพเจ้าจะ

บริโภคอ้อยนั้นได้อย่างไร.

พระมหาโมคคัลลานเถระกล่าวว่า :-

เมื่อชาติก่อนท่านเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำกรรมไว้ด้วยตนเอง เราจะบอกเนื้อความนั้นกะท่าน ขอท่านจงฟังแล้วจำเนื้อความข้อนั้นไว้ คือว่า ท่านเดินกีดกินอ้อยไป และมีบุรุษคนหนึ่งเดินตามหลังท่านไป เขาหวังจะกินอ้อย จึงบอกแก่ท่าน ท่านก็ไม่พูดอะไร ๆ แก่เขา เขาจึงได้พูดวิงวอนว่า ขอท่านจงให้อ้อยเถิด ท่านได้ให้อ้อยแก่บุรุษนั้นโดยข้างหลัง นี่เป็นผลแห่งกรรมนั้น. เชิญท่านฟังไปถือเอาอ้อยโดยทางข้างหลังซิ ครั้นถือเอาได้แล้ว จงกินให้อิมหนาเถิด เพราะเหตุนั้นแหละ ท่านจักเป็นผู้เบิกบาน ร่าเริง บันเทิงใจ.

เปรตนั้นได้ไปถือเอาโดยข้างหลัง ครั้นแล้วจึงได้กินอ้อยนั้นจนอิมหนา เพราะเหตุนั้นแล เปรตนั้นจึงได้เป็นผู้เบิกบาน ร่าเริงบันเทิงใจ.

ความว่า นันทเปรตถือเอาอ้อยโดยทำนองที่พระเถระสั่ง แล้วได้โอกาสเคี้ยวกินตามชอบใจ ถือเอามัดอ้อยมัดใหญ่ น้อมเข้าไปถวายพระเถระ พระเถระเมื่อจะอนุเคราะห์เขา จึงให้เขานั้นแหละ ถือเอามัดอ้อยนั้นไปยังพระเวฬุวันมหาวิหาร ได้ถวายแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ฉันอ้อยนั้น แล้วกระทำอนุโมทนา เปรตมีจิตเลื่อมใส ถวายบังคมแล้วก็ไป ตั้งแต่นั้นมา เขาก็บริโภคอ้อยตามความสบายได้ทุกอาการ ไม่ต้องถือเอาจากข้างหลังแล้ว ด้วยอำนาจแห่งทาน ที่เขาถวายในสำนักของพระศาสดาและหมู่ภิกษุสงฆ์.

สมัยต่อมา เขาทำกาละแล้วไปบังเกิดในหมู่เทพชั้นดาวดึงส์. ก็ประวัติของเปรตนั้นนั้นได้ถูกเล่าขานปรากฏในมนุษย์โลก. ลำดับนั้นพวกมนุษย์เข้าไปเฝ้าพระศาสดาทูลถามเรื่องนั้น พระศาสดาตรัสเรื่องนั้นแก่มนุษย์เหล่านั้นโดยพิสดาร แล้วทรงแสดงธรรม. พวกมนุษย์ได้สดับธรรมนั้นแล้วได้เป็นผู้เว้นขาดจากความตระหนี่ ฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาอุจฺจนเปตวตฺถุที ๕

๖. กุมารเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตมีแต่ความหิวเพราะกรรมอะไร

[๑๒๖] ได้สดับมาดังนี้ว่า มีพระกุมารสององค์เป็นพระราชโอรส อยู่ในพระนครสาวัตถี ข้างประเทศหิมพานต์ พระราชกุมาร ทั้ง ๒ องค์นั้นเป็นผู้มัวเมาในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความ กำหนด ทรงเพลิดเพลินด้วยอำนาจความยินดีในกาม ทรง ติดอยู่ในความสุขปัจจุบัน ไม่ทรงเห็นสุขในอนาคต ครั้น จุติจากความเป็นมนุษย์ ไปจากโลกนี้สู่เปตโลกแล้ว เกิดเป็น เปรต ไม่แสดงกายให้ปรากฏ ร้องประกาศกรรมชั่วของตนที่ ได้กระทำให้ไว้ในกาลก่อนว่า เมื่อพระทักษิณบุคลลมีอยู่เป็น อันมาก และไทยธรรมอันเขาเข้าไปตั้งไว้ก็มีอยู่ พวกเราไม่ อาจทำบุญอันนำมาซึ่งความสุขต่อไปแม้เล็กน้อย และทำตน ให้มีความสวัสดิ์ได้ อะไรจะพึงลามกกว่ากามนั้น พวกเรา จุติจากราชสกุลแล้วไปบังเกิดในเปตวิสัย พรั่งพร้อมไปด้วย ความหิวและกระหาย เมื่อก่อน ในโลกนี้ เราเคยเป็นเจ้าของ ในที่ใด บัดนี้ไซ้ร ย่อมไม่ได้เป็นเจ้าของในที่นั้นอีก มนุษย์ ทั้งหลายเจริญขึ้นแล้วเสื่อมลง ย่อมตายเพราะความหิวและ ความกระหาย นรชนรู้โทษอันเกิดด้วยอำนาจความถือตัวว่า เป็นใหญ่อย่างนี้แล้ว ละความเมาในความเป็นใหญ่ได้แล้ว พึง

ไปสู่สวรรค์ นรชนผู้มีปัญญาเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสวรรค์.

จบ กุมารเปตวัตถุที่ ๖

อรรถกถากุมารเปตวัตถุที่ ๖

พระศาสดาเมื่อเสด็จประทับอยู่ในพระเชตะวันมหาวิหาร ทรงปรารภเปต ๒ ตน จึงตรัสพระคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า สาวตฺถินาม นคร ดังนี้

ได้ยินว่า ในกรุงสาวัตถี พระเจ้าโกศลมีพระโอรส ๒ พระองค์ รูปร่างงามน่าเลื่อมใส กำลังอยู่ในปฐมวัย มัวเมาในความเป็นหนุ่ม กระทำกรรมคือการคบหาภรรยาของคนอื่น ทำกาละแล้ว บังเกิดเป็นเปตที่หลังคู้. ในเวลากลางคืน เปตเหล่านั้นพากันรำพันด้วยเสียงอันน่าสะพรึงกลัว พวกมนุษย์ได้ฟังเสียงนั้น พากันสะดุ้งกลัว คิดว่าเมื่อพวกเราทำอย่างนี้ อวมงคลนี้ย่อมสงบ จึงพากันถวายเป็นทานแต่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดูก่อนอุบาสกและอุบาสิกาทั้งหลาย เพราะได้ยินเสียงนั้น อันตรายอะไร ๆ ย่อมไม่มีแก่พวกท่าน เพื่อจะตรัสบอกเหตุแห่งเสียงนั้นแล้วแสดงธรรมแก่มนุษย์เหล่านั้น จึงได้ตรัสพระคาถาว่า :-

ได้สดับมาดังนี้ว่า มีพระกุมารสองพระองค์ เป็นพระราชโอรสอยู่ในกรุงสาวัตถี ข้างหิมวันตประเทศ พระราชกุมารทั้งสองพระองค์นั้น เป็นผู้มัวเมาในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด ทรงผลิตผลิตินด้วยอำนาจความยินดีในกาม ทรงติดอยู่ในความสุขปัจจุบัน ไม่ทรงเห็นสุขในอนาคต ครั้น

จูดิจากความเป็นมนุษย์ไปจากโลกนี้สู่แปดโลกแล้ว เกิดเป็นเปรตไม่แสดงกายให้ปรากฏ ร้องประกาศกรรมชั่วของตนที่ได้กระทำไว้ในกาลก่อนว่า เมื่อพระทักขิไณยบุคคลมีอยู่เป็นอันมาก และไทยธรรมอันเขาเข้าไปตั้งไว้ก็มีอยู่ พวกเราไม่อาจทำบุญ อันนำมาซึ่งความสุขต่อไปแม้เล็กน้อย และทำตนให้มีความสวัสดิ์ได้ อะไรจะพึงลามกกว่ากามนั้น พวกเราจูดิจากราชสกุลแล้วไปบังเกิดในเปตวิสัย พรั่งพร้อมไปด้วยความหิวและความกระหาย เมื่อก่อนในโลกนี้ เราเคยเป็นเจ้าของในที่ใด บัดนี้ไซ้ร้ย่อมไม่ได้เป็นเจ้าของในที่นั้นอีก มนุษย์ทั้งหลายเจริญขึ้นแล้วกลับเสื่อมลง ย่อมตายเพราะความหิวและความกระหาย นรชนรู้โทษอันเกิดด้วยอำนาจความถือตัวว่าเป็นใหญ่อย่างนี้แล้ว ละความมัวเมาในความเป็นใหญ่ได้แล้ว พึ่งไปสู่อุสววรรค์ นรชนผู้มีปัญญาเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสวรรค์.

พระศาสดาครัั้นตรัสประวัติของเปรตเหล่านั้นด้วยประการดังนี้แล้ว ทรงให้อุทิศทานที่มนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้นกระทำแก่พวกเปรตเหล่านั้น แล้วทรงแสดงธรรม อันเหมาะแก่อริยาสัยของบริษัทผู้ประชุมกัน เทศนาอันนั้นมีประโยชน์แก่มหาชน ฉะนั้นแล.

จบ อรรถกถากุมารเปตวัตถุที่ ๖

๗. ราชปุตตเปตวัตถุ

ว่าด้วยประทุษร้ายต่อฤๅษีตกนรกแล้วมาเป็น
เปรัต

[๑๒๗] ผลแห่งกรรมทั้งหลาย ที่พระราชโอรสทำไว้ในชาติก่อน
พึงยำยี้หัวใจ พระราชโอรสได้เสวยรูป เสียง กลิ่น รส
โผฏฐัพพะ อันน่ารื่นรมย์ใจ และการฟ้อนรำขับร้อง ความ
ยินดีความสนุกสนานเป็นอันมาก เสด็จเที่ยวไปในสวนแล้ว
เข้าไปสู่เมืองราชคฤห์ ได้ทรงเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้านามว่า
สุเนตตะ ผู้มีตนอันฝึกแล้ว มีจิตตั้งมั่น มกน้อย สมบูรณ์
ด้วยhiri ยินดีในอาหารเฉพาะที่มีอยู่ในบาตร จึงเสด็จลงจาก
คอช้างแล้วตรัสถามว่า ได้อะไรบ้างพระผู้เป็นเจ้า แล้วทรง
จับบาตรของพระปัจเจกพุทธเจ้ายกขึ้นสูง แล้วทุ่มลงที่พื้น
ดินให้แตก ทรงพระสรวล หลีกไปหน่อยหนึ่ง ได้ตรัสกะ
พระปัจเจกพุทธเจ้าผู้แลดูอยู่ด้วยอำนาจความกรุณาว่า เรา
เป็นพระราชโอรสของพระเจ้ากิตวะ เนอะภิกษุ ท่านจักทำ
อะไรเรา พระราชโอรสยัดเยียด (ตก) อยู่ในนรกเสวยผล
อันเผ็ดร้อนของกรรมอันหยาบช้านั้น พระราชโอรสผู้เป็น
พาลทำบาปหยาบซ้ำไว้ จึงได้ประสบทุกข์อันกล้าแข็งอยู่ใน

นรก ๘๔,๐๐๐ ปี นอนหงายบ้าง นอนคว่ำบ้าง นอน
ตะแคงซ้ายบ้าง นอนตะแคงขวาบ้าง ทำซี้ซื้นข้างบนบ้าง ยืน
อยู่อย่างนั้นบ้าง หมกไหม้อยู่สิ้นกาลนาน ทำบาปหยาบซ้ำ
ไว้ จึงได้ประสบทุกข์อันกล้าแข็งในนรกหลายหมื่นปีเป็นอัน
มาก บุคคลผู้มีการงานอันลามก พากันประทุษร้ายฤๅษี ผู้ไม่
ประทุษร้ายต่อผู้ประทุษร้าย มีวัตรอันงาม ย่อมได้เสวยทุกข์
อันเผ็ดร้อนอย่างยิ่ง เห็นปานนี้ และเปรตผู้เป็นพระราชบุตร
เสวยทุกข์เป็นอันมากในนรกนั้นสิ้นปีเป็นอันมาก จุติจากนรก
แล้วมาเกิดเป็นเปรตอดอยากอีก บุคคลรู้โทษอันเกิดเพราะ
อำนาจแห่งความมัวเมาในความเป็นใหญ่อย่างนี้แล้ว พึงละ
ความมัวเมาในความเป็นใหญ่เสีย แล้วพึงประพฤดิอ่อนน้อม
ต่อผู้ควรอ่อนน้อม ผู้ใดมีความเคารพในพระพุทธเจ้า พระ
ธรรมและพระสงฆ์ ผู้นั้นอันบุคคลพึงสรรเสริญในปัจจุบัน ผู้นั้น
นั้นเป็นคนมีปัญญา เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสวรรค์.

จบ ราชปุตตเปตวัตถุที่ ๗

อรรถกถาราชปุตตเปตวัตถุที่ ๗

พระศาสดาเมื่อเสด็จประทับในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภ
เปรตราชบุตร ได้ตรัสพระคาถานี้มีคำเริ่มต้นว่า ปุพฺเพ กตานิ กม-
มานิ ดังนี้

ในเรื่องนั้น ในอดีตกาล โอรสของพระเจ้ากิตตะ กระทำผิดในพระ
ปัจเจกพุทธเจ้าในอดีต ได้ถูกลงโทษใหม่ในนรกหลายพันปี ด้วยเศษ
แห่งวิบากของกรรมนั้นนั้นแหละ เขาจึงเกิดในหมู่เปรต ท่านประสงค์

เอาว่า เปรตราชบุตร ในที่นี้. เรื่องของเปรตราชบุตรนั้น มาโดย พิศดารในเรื่องसानุวาสิเปรต ในหนหลังนั้นแล เพราะฉะนั้น ควร ถือเอาโดยนัยที่กล่าวแล้วในเรื่องसानุวาสิเปรตนั่นเอง. จริงอยู่ใน กาลนั้น เมื่อพระเถระกล่าวประวัติของเปรตผู้เป็นญาติของตน พระ ศาสดาจึงตรัสว่า ไม่ใช่เปรตผู้เป็นญาติของท่านอย่างเดียวก่อนนั้น โดยที่แท้ แม้ท่านในกาลก่อนก็จากโลกนี้ ไปเป็นเปรต เสวยทุกข์ อย่างใหญ่ในอัตภาพอันเป็นอดีตโดยลำดับ ดังนี้ อันพระเถระนั้นทูล อารธนาแล้ว จึงตรัสเปตวัตถุนี้ว่า :-

ผลแห่งกรรมทั้งหลายที่พระราชโอรสได้ทำไว้ในชาติก่อน พึงย่ำยีหัวใจ พระราชโอรสได้เสวยรูป เสียง กลิ่น รส โภกฐัพพะ อันนารัณรมย์ใจ และการฟ้อนรำขับร้อง ความ ยินดีความสนุกสนานเป็นอันมาก เสด็จเที่ยวไปในสวนแล้ว เสด็จเข้าไปยังเมืองราชคฤห์ ได้ทรงเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้า นามว่าสุเนตตะ ผู้มีตนอันฝึกแล้ว มีจิตตั้งมั่น มั่นน้อย สมบูรณ์ด้วยhiri ยินดีในอาหารเฉพาะที่มีอยู่ในบาตร จึงเสด็จ ลงจากคอช้าง แล้วตรัสถามว่า ได้อะไรบ้างพระเจ้าผู้เป็นเจ้า แล้ว จับบาตรของพระปัจเจกพุทธเจ้า ยกขึ้นสูงแล้วทุ่มลงที่พื้นดิน ให้แตก ทรงพระสรวล หลีกไปหน่อยหนึ่ง ได้ตรัสกะพระ ปัจเจกพุทธเจ้า ผู้แลดูอยู่ด้วยอำนาจความกรุณาว่า เราเป็น โอรสของพระเจ้ากิตตะ ณะภิกษุ ท่านจักทำอะไรเรา พระ ราชโอรสยัดเยียด (ตก) อยู่ในนรก ได้เสวยผลอันเผ็ดร้อน ของกรรมอันหยาบช้านั้น พระราชโอรสผู้เป็นพาล ทำบาป หยาบซ้ำไว้ จึงได้ประสบทุกข์อันกล้าแข็งอยู่ในนรก ๘๔,๐๐๐ ปี นอนหงายบ้าง นอนคว่ำบ้าง นอนตะแคงซ้ายบ้าง นอน

ตะแคงขวาบ้าง เท้าชี้ขึ้นข้างบนบ้าง ยืนอยู่อย่างนั้นบ้าง หมก
ใหม่อยู่สิ้นกาลนาน ทำบาปหยาบเข้าไว้ จึงได้ประสบทุกข์
อันกล้าแข็งในนรก หลายหมื่นปีเป็นอันมาก บุคคลผู้มีการ
งานอันลามก พวกกันประทุษร้ายฤๅษี ผู้ไม่ประทุษร้ายต่อผู้
ประทุษร้าย ผู้มีวัตรอันงาม ได้เสวยทุกข์อันเผ็ดร้อนอย่าง
ยิ่งเห็นปานนี้ และเปรตผู้เป็นพระราชโอรสเสวยทุกข์เป็นอัน
มากในนรกนั้นสิ้นหลายปี จุติกานรกแล้วมาเกิดเป็นเปรต
อดอยากอีก บุคคลรู้โทษอันเกิดเพราะอำนาจความมัวเมาใน
ความเป็นใหญ่อย่างนี้แล้ว พึงละความมัวเมาในความเป็นใหญ่
เสียแล้วพึงประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ควรอ่อนน้อม ผู้ใดมีความ
เคารพในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ผู้นั้นอัน
บุคคลพึงสรรเสริญในปัจจุบัน เป็นคนมีปัญญา เมื่อตายไป
ย่อมเข้าถึงสวรรค์.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงให้มหาชนผู้ประชุมกันในที่นั้นเกิดความ
สังเวช ในกถาว่าด้วยราชบุตรเปรตอย่างนี้แล้ว จึงประกาศสัจจะยิ่ง
ๆ ขึ้นไป. ในเวลาจบสัจจะ ชนเป็นอันมากบรรลู่ไสตาปัตติผล เป็น
ต้น ฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาราชบุตรเปรตเปตวัตถุที่ ๗

๘. คุณชาทกเปตวัตถุที่ ๑

ว่าด้วยดำพระตกนรกกินของไม่สะอาด

พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเปรตตนหนึ่งว่า :-

[๑๒๘] ท่านเป็นใครหนอ โผล่ขึ้นจากหลุมคูถให้เราเห็นเช่น
นี้ ท่านร้องครวญครางอ้ออิงไปทำไมเล่า ท่านมีภาระงานอัน
ลามกเป็นแน่.

เปรตนั้นตอบว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นเปรตเสวยทุกข์เกิดในยม-
โลก เพราะได้ทำกรรมอันลามกไว้จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า :-

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะผลแห่ง
กรรมอะไร ท่านจึงได้ประสบทุกข์เช่นนี้.

เปรตนั้นตอบว่า :-

ชาติก่อน มีภิกษุรูปหนึ่งเป็นเจ้าของอวาตอยู่ในอวาตของ
ข้าพเจ้า ท่านมีปกติริษยา ตระหนี่ตระกูต มีใจกระด้าง มักด่า
บริภาษ ได้ยกโทษภิกษุอาคันตุกะทั้งหลายที่เรือนของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าฟังคำของภิกษุนั้นแล้ว ได้ดำภิกษุทั้งหลาย เพราะผลแห่งกรรมนั้น ข้าพเจ้าจึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก.

พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า :-

ภิกษุที่เข้าไปสู่ตระกูลของท่าน ไม่ใช่มิตรแท้เป็นมิตรเทียม เป็นคนมีปัญญาทึบ ทำลายชั้นรัศมีไปแล้ว ไปสู่คติไหนหนอ.

เปรตนั้นตอบว่า :-

ข้าพเจ้ายืนอยู่บนศีรษะของภิกษุผู้มีกรรมอันลามกนั้น กุลปภิกษุไปเกิดเป็นเปรตบริวารของข้าพเจ้า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ คนเหล่านี้ถ่ายมูลรดลงในเว็จนี้ มูลรดนั้นเป็นอาหารของข้าพเจ้า และข้าพเจ้ากินมูลรดนั้นแล้ว ถ่ายมูลรดลงไป กุลปเปรตนั้นก็เลี้ยงชีพด้วยมูลรดนั้น.

จบ ปฐมคุณฑาทกเปตวัตถุที่ ๘

อรรถกถาปฐมคุณฑาทกเปตวัตถุที่ ๘

เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภคุณฑาทกเปตตตนหนึ่ง จึงตรัสพระคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า **คฺคฺกฺกฺปโต อฺคฺคนฺตฺวา** ดังนี้.

ได้ยินว่า ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งไม่ไกลแต่กรุงสาวัตถีนี้ ยังมีกฏุมพีผู้หนึ่ง สร้างวิหาร อุทิศถวายภิกษุผู้เป็นชิตันของตน, ภิกษุทั้งหลาย มาจากชนบทต่าง ๆ อยู่อาศัยในวิหารหลังนั้น. มนุษย์ทั้งหลายเห็นภิกษุเหล่านั้นแล้ว มีจิตเลื่อมใส อุปัฏฐากด้วยปัจจัย

อันประณีต. ภิกษุชิตัน อดทนปัจจัยนั้นไม่ได้ เป็นผู้ถูกความริษยา
ครอบงำ เมื่อจะกล่าวโทษของภิกษุเหล่านั้น จึงยกโทษกะกฏุมพี.
กฏุมพีได้พลอยข่มขีบริภาษภิกษุเหล่านั้นตามภิกษุผู้เป็นชิตัน. ลำ-
ดับนั้น ภิกษุผู้เป็นชิตัน ทำกาละแล้ว บังเกิดเป็นเปรตในเวจจุกฎี
(ส้วม) ในวัดนั่นเอง. ฝ่ายกฏุมพี ทำกาละแล้ว บังเกิดเป็นเปรต
ยืนอยู่ข้างบนของพระเปรตนั้นนั้นแล. ลำดับนั้น ท่านพระมหาโมค-
คัลลานะ พอเห็นเปรตกฏุมพีนั้นแล้ว เมื่อจะถามจึงกล่าวคาถาว่า
:-

ท่านเป็นใครหนอ โผล่ขึ้นจากหลุมถูทำให้เราเห็นเช่นนี้
ท่านร้องครวญครางอ้ออิงไปทำไมเล่า ท่านมีภาระงานอันลามก
โดยไม่ต้องสงสัย.

เปรตได้ฟังดังนั้นแล้ว จึงแสดงตนด้วยคาถาว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นเปรตเสวยทุกข์ เกิดใน
ยมโลก เพราะได้ทำกรรมอันลามกไว้ จึงจากโลกนี้ไปสู่เปต-
โลก.

ลำดับนั้นพระเถระจึงถามกรรมที่เปรตนั้นกระทำ ด้วยคาถาว่า :-

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา เพราะผลแห่ง
กรรมอะไร ท่านจึงได้ประสบทุกข์เช่นนี้.

เปรตนั้น ได้บอกกรรมที่ตนทำด้วยคาถา ๒ คาถาว่า :-

เมื่อก่อน มีภิกษุรูปหนึ่ง เป็นเจ้าอาวาสอยู่ในอาวาสของ
ข้าพเจ้า ท่านมีปกติริษยาตระหนี่ในตระกูล มีใจกระด้าง มัก
ด่าบริภาษ ได้ยกโทษภิกษุอาคันตุกะทั้งหลาย ที่เรือนของ
ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าฟังคำของภิกษุนั้นแล้ว ได้พลอยด่าภิกษุทั้ง

หลาย เพราะผลแห่งกรรมนั้น ข้าพเจ้าจากโลกนี้แล้ว ไปสู่
เปตโลก.

พระเถระได้ฟังดังนั้นแล้ว เมื่อจะถามถึงคดีของเปรตนอกนี้ จึง
กล่าวคาถาว่า :-

ภิกษุผู้ชู้ตั้นของท่าน ไม่ใช่มิตรแท้ เป็นแต่มิตรเทียม เป็น
คนมีปัญญาราม ทำลายชั้นรัศไปแล้ว ไปสู่คติไหนหนอ.

เปรตเมื่อจะบอกเรื่องนั้น แก่พระเถระอีก จึงกล่าวคาถา ๒ คาถา
ว่า :-

ข้าพเจ้า ยืนอยู่บนศิรชะ ของภิกษุผู้มีกรรมอันลามกนั้น
ภิกษุผู้ชู้ตั้น ไปเกิดเป็นเปรตบริวารของข้าพเจ้า ข้าแต่ท่านผู้
เจริญ ชนเหล่าอื่น ถ้ายมูตรคูดลงในเวจกฏฐินี้ มูตรคูดนั้น เป็น
อาหารของข้าพเจ้า และข้าพเจ้ากินมูตรคูดนั้นแล้ว ถ้ายมูตร
คูดลึงไคลงไป เปรตผู้เป็นชู้ตั้นนั้น ก็เลี้ยงชีพด้วยมูตรและคูด
นั้น.

ในคนเหล่านั้น กฎุมพี ได้ตำภิกษุผู้มีศีลอันเป็นที่รักว่า การกิน
คูดของพวกท่าน ยังประเสริฐกว่าการบริโภคอาหารอย่างนี้. ส่วน
ภิกษุผู้เป็นชู้ตั้น ชักชวนกฎุมพีในการเช่นนั้นนั้น ตนเองก็ได้ตำเหมือน
เช่นนั้น, ด้วยเหตุนั้น เปรตนั้นจึงมีการเลี้ยงชีพ อันน่าติเตียน แม้
เลวทรามกว่าชั้นของเปรตกฎุมพีนั้น. ท่านพระมหาโมคคัลลา-
นะ กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรง
กระทำเรื่องนั้นให้เป็นอัฐูปปัตติเหตุ แล้วทรงแสดงโทษในการว่า
ร้ายแล้ว ทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว. เทศนานั้นได้มี
ประโยชน์แก่มหาชนฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาปฐมคูดขาทกเปตวัตถุที ๘

๙. คุณชาทกเปติวัตตุที่ ๒

พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเปรตตนหนึ่งว่า :-

[๑๒๕] ท่านเป็นใครหนอ โผล่ขึ้นจากหลุมคูหาให้เราเห็นเช่น
นี้ ท่านมาร้องครวญครางอ้ออิงไปทำไมเล่า ท่านมีกรรมอัน
ลามกเป็นแน่.

นางเปรตนั้นตอบว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันเป็นนางเปรตได้เสวยทุกข์ เกิดใน
ยมโลกเพราะได้ทำกรรมชั่วไว้ จึงจากโลกนี้ไปสู่เปตโลก ฯลฯ
(เหมือนเรื่องที่ ๘)

จบ ทุติยคุณชาทกเปติวัตตุที่ ๙

อรรถกถาทุติยคุณชาทกเปติวัตตุที่ ๙

เมื่อพระศาสดา ประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภ
นางเปรตผู้กินคูคนหนึ่ง จึงตรัสพระธรรมเทศานี้ มีคำเริ่มต้นว่า
คุณกูปโต อุกคหตุวา ดังนี้.

เรื่องของนางเปรตนั้น เช่นกับเรื่องที่ได้ติดต่อกันนั้น. ในเรื่องนั้น
มาโดยอำนาจอุบาสกว่า อุบาสกได้สร้างวิหาร แต่ในเรื่องนี้ มีความ

แปลกกันเท่านั้นว่า อุบาสิกาได้สร้างวิหาร. คำที่เหลือ ในท้องเรื่อง
และในคาถา ไม่เคยมี.

จบ อรรถกถาทุติยคฺคชาทกเปติวัตถุที่ ๙

๑๐. คณเปตวัตถุ

ว่าด้วยเรื่องเปรตหิวน้ำแล้วกินไม่ได้

พระมหาโมคคัลลานเถระได้ถามเปรตทั้งหลายว่า :-

[๑๓๐] ท่านทั้งหลายเปลือยกาย มีรูปร่างผิวพรรณน่าเกลียด ซุบผอม มีตัวสะพรังไปด้วยเส้นเอ็น ผอมจนแลเห็นแต่ซี่โครง เช่นนี้ แน่ะ ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านทั้งหลายเป็นอะไรหนอ.

เปรตทั้งหลายตอบว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าเป็นเปรต เสวยทุกข์ เกิดในยมโลก เพราะทำกรรมชั่วไว้ จึงจากมนุษยโลกไปสู่เปตโลก.

พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า :-

ท่านทั้งหลายทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะผลแห่งกรรมอะไร ท่านทั้งหลายจึงจากมนุษยโลกไปสู่เปตโลก.

เปรตเหล่านั้นตอบว่า :-

เมื่อสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้เป็นที่พึ่งอันหาโทษมิได้มีอยู่ ข้าพเจ้าทั้งหลายมิได้ก่อสร้างกุศลไว้แม้เพียงกึ่งมาสก เมื่อไทยธรรมมีอยู่ก็ไม่ได้ทำที่พึ่งแก่ตน พวกข้าพเจ้าหิวน้ำ จึง

เข้าไปใกล้แม่น้ำ แม่น้ำกลับกลายเป็นว่างเปล่าไป เมื่อเวลา
ร้อน ข้าพเจ้าทั้งหลายเข้าไปสู่ร่มไม้ ร่มไม้กลับกลายเป็น
แดดแผดเผาไป และลมมีดังไฟแผดเผาพวกข้าพเจ้าฟุ้งไป
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายควรที่จะเสวยทุกข์อันมี
ความกระหายเป็นต้นนี้ และทุกข์อย่างอื่นอันชั่วช้ากว่าทุกข์
นั้น อนึ่ง ข้าพเจ้าทั้งหลายเป็นผู้ความหิวแผดเผาแล้วอยาก
อาหาร พวกกันไปเส้นทางหลายโยชน์ ก็ไม่ได้อาหารอะไร ๆ
เลย จึงพากันกลับมา ข้าพเจ้าทั้งหลายนี้หาบุญมิได้หนอ
เมื่อมีความหิวโหยอดโรยมากขึ้น ก็พากันล้มสลบลงที่พื้น
ดิน บางคราวก็ล้มนอนหงาย บางคราวก็ล้มคว่ำ ดิ้นรนไป
มา ก็ข้าพเจ้าเหล่านั้นสลบอยู่ที่พื้นดินตรงที่ล้มอยู่นั่นเอง เหา
ศีรชะชนหน้าอกกันและกัน ข้าพเจ้าเหล่านี้หาบุญมิได้หนอ
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายควรที่จะเสวยทุกข์ อันมี
ความกระหายเป็นต้นนี้ และทุกข์อย่างอื่นอันชั่วช้ากว่าทุกข์
นั้น เพราะเมื่อไทยธรรมมีอยู่ ข้าพเจ้าทั้งหลายก็ไม่ได้ทำที่พึง
แก้ตน ก็ข้าพเจ้านั้นไปจากที่นี่ ถ้าได้กำเนิดเป็นมนุษย์แล้ว จัก
เป็นผู้รู้ความประสงค์ของผู้ขอ เป็นผู้สมบุญด้วยศีล กระทำ
กุศลให้มากเป็นแน่.

จบ คณเปตวัตถุที่ ๑๐

อรรถกถาคณเปตวัตถุที่ ๑๐

เมื่อพระศาสดา ประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภ
เปรตเป็นอันมาก จึงได้ตรัสพระคาถานี้ มีคำเริ่มต้นว่า **นคฺคา**

ทพฺพคุณรูปาตถ ดังนี้.

ได้ยินว่า ในกรุงสาวัตถี มนุษย์เป็นอันมาก เป็นคณะ ไม่มีศรัทธา ไม่มีศีลไม่มีกามมเลส มีจิตถูกมลทินคือความตระหนี่กลุ่มรวม เป็นผู้เบือนหน้าต่อสุจริตมีทานเป็นต้น มีชีวิตอยู่นาน แต่เมื่อหลังจากนั้นเพราะกายแตกตายไป จึงบังเกิดในกำเนิดเปรต ใกล้พระนคร. ภายหลังวันหนึ่ง ท่านพระมหาโมคคัลลานะ กำลังเดินบิณฑบาตในกรุงสาวัตถี เห็นพวกเปรตในระหว่างทาง จึงถามด้วยคาถาว่า :-

พวกท่านเปลือยกาย มีรูปร่างผิวพรรณน่าเกลียด ซุบผอม มีตัวสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ผอมจนเห็นแต่ซี่โครงเช่นนี้ แน่ ท่านผู้นิรทุกข์ พวกท่านเป็นใครหนอ ?

เปรตได้ฟังดังนั้น จึงพากันประกาศความที่ตนเป็นเปรตด้วยคาถาว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าเป็นเปรต เสวยทุกข์ เกิดในยมโลก เพราะการทำความชั่วไว้ จึงจากมนุษยโลก ไปสู่เปตโลก ดังนี้

ถูกพระเถระถามถึงกรรมที่เขาทำไว้อีก ด้วยคาถาว่า :-

ท่านทำความชั่วอะไรไว้ ด้วยกาย วาจา และใจ เพราะผลแห่งกรรมอะไร พวกท่านจึงจากมนุษยโลก ไปสู่เปตโลก.

จึงได้กล่าวกรรมที่ตนทำด้วยคาถาว่า :-

เมื่อสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้เป็นที่พึ่งอันหาโทษมิได้มีอยู่ ข้าพเจ้าทั้งหลาย มิได้ก่อสร้างกุศลไว้ แม้เพียงกิ่งมาสกเมื่อไทยธรรมมีอยู่ ก็ไม่ได้ทำที่พึ่งแก่ตน พวกข้าพเจ้าหิวน้ำ

จึงเข้าไปใกล้แม่น้ำ แม่น้ำกลับกลายเป็นว่างเปล่าไป เมื่อเวลา
ร้อน พวกข้าพเจ้าเข้าไปสู່รมไม้ รมไม้กลับกลายเป็นแดดเผา
เผาไป และลมมีดังไฟเผาเผาพวกข้าพเจ้า ฟุ้งไป ข้าแต่
ท่านผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าควรจะเสวยทุกข์ อันมีความกระหาย
เป็นต้นนี้ และทุกข์อย่างอื่น อันชั่วช้ากว่าทุกข์นั้น อนึ่งพวก
ข้าพเจ้า เป็นผู้ถูกความหิวแผดเผาแล้ว อยากอาหาร พวกกัน
ไปเส้นทางหลายโยชน์ ก็ไม่ได้อาหารอะไร ๆ เลย จึงพากัน
กลับมา พวกข้าพเจ้านี้หาบุญมิได้หนอ เมื่อมีความหิวโหย
อดโรยมากขึ้น ก็พากันล้มสลบลงที่พื้นดิน บางคราวก็ล้มนอน
หงาย บางคราวก็ล้มคว่ำ ดิ้นรนไปมา ก็พวกข้าพเจ้านั้นสลบ
อยู่ที่พื้นดิน ตรงที่ล้มอยู่นั่นเอง เอาศีรษะชนหน้าอกกันและ
กัน พวกข้าพเจ้านี้ หาบุญมิได้หนอ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พวก
ข้าพเจ้าควรที่จะเสวยทุกข์ มีความกระหายเป็นต้นนี้ และทุกข์
อย่างอื่น อันชั่วช้ากว่าทุกข์นั้น เพราะเมื่อไทยธรรมมีอยู่ พวก
ข้าพเจ้าก็ไม่ได้ทำที่พึงแก้ตน ก็พวกข้าพเจ้านั้น ไปจากที่นี่ ถ้า
ได้กำเนิดเป็นมนุษย์ จักเป็นผู้รู้ความประสงค์ของผู้ขอ เป็นผู้
สมบูรณ์ด้วยศีล จักทำกุศลให้มากแน่ ๆ.

พระเถระกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระ-
ภาคเจ้า ทรงทำเรื่องนั้นให้เป็นอัฐบุปป์ตติเหตุ ทรงแสดงธรรมแก่
บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว. มหาชนฟังธรรมนั้นแล้ว ละมลทิน คือความ
ตระหนี่ ได้เป็นผู้ยินดีสุจริต มีทานเป็นต้น ฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาคนเปตวัตถุที่ ๑๐

๑๑. ปาฐลีปุตตเปตวัตถุ

ว่าด้วยหญิงชาวเมืองปาฐลีบุตรสนทนากับนาง เปรต

เวมานิกเปรตตนหนึ่งได้กล่าวกะหญิงมนุษย์คนหนึ่งว่า :-

[๑๓๑] สัตว์นรกบางพวกท่านก็เห็นแล้ว สัตว์เดียรัจฉาน เปรต อสุร มนุษย์ หรือเทวดาบางพวกท่านก็เห็นแล้ว ผลกรรมของ ตนท่านก็เห็นประจักษ์ด้วยตนเองแล้ว เราจักนำท่านไปส่งยัง เมืองปาฐลีบุตร ท่านไปถึงเมืองปาฐลีบุตรแล้วจงทำกรรมอัน เป็นกุศลให้มาก.

เมื่อหญิงนั้นได้ฟังดังนั้นแล้ว มีความปลื้มใจ จึงกล่าวตอบว่า :-

ข้าแต่เทพเจ้าผู้อันบุคคลพึงบูชา ท่านปรารถนาความ เจริญแก่ดิฉัน ปรารถนาประโยชน์แก่กุลแก่ดิฉัน ดิฉันจัก ทำตามคำของท่าน ท่านเป็นอาจารย์ของดิฉัน สัตว์นรกบาง พวก ดิฉันก็เห็นแล้ว สัตว์เดียรัจฉาน เปรต อสุร มนุษย์ หรือ เทวดาบางพวกดิฉันก็เห็นแล้ว ผลกรรมของตน ดิฉันก็ได้เห็น เองแล้ว ดิฉันจักทำบุญให้มาก.

จบ ปาฐลีปุตตเปตวัตถุที่ ๑๑

อรรถกถาปาฏลีปุตตเปตวัตถุที่ ๑๑

เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภวิมานเปรตตนหนึ่ง จึงตรัสคาถานี้มีคำเริ่มต้นว่า **ทิวฺจาทยา นิริยา ตีรจฺจานโยนิ** ดังนี้

ได้ยินว่าพ่อค้าชาวกรุงสาวัตถีและชาวกรุงปาฏลีบุตรเป็นอันมาก เล่นเรือไปยังสุวรรณภูมิ. บรรดาพ่อค้าเหล่านั้น พ่อค้าคนหนึ่งเป็นอุบาสก เกิดป่วยไข้ มีจิตปฏิพัทธ์ในมาตุคาม ได้ทำกาละแล้ว. เขาแม้ได้ทำกุศลไว้ก็ไม่เข้าถึงเทวโลก เกิดเป็นวิมานเปรตในท่ามกลางมหาสมุทร เพราะเป็นมีจิตปฏิพัทธ์ในหญิง. ก็หญิงที่เขามีจิตปฏิพัทธ์นั้น ขึ้นเรือไปยังสุวรรณภูมิ. ลำดับนั้น เปรตนั้นประสงค์จะจับหญิงนั้น จึงปิดกั้นไม่ให้เรือไป. ลำดับนั้น พ่อค้าทั้งหลายพิจารณากันว่า เพราะเหตุอะไรหนอ เรือนี้จึงไม่แล่น จึงให้จับสลากคนกาฬกิติ สลากได้ถึงหญิงนั้นนั้นแหละถึง ๓ ครั้ง โดยการบันดาลของอมนุษย์. พวกพ่อค้าจึงจำเป็นต้องลอยแพหญิงที่เขามีจิตปฏิพัทธ์นั้น ได้ให้หย่อนแพไม้ไผ่ลงในสมุทร ให้หญิงนั้นลงไปอยู่บนแพไม้ไผ่นั้น. พอหญิงนั้นลงไป เรือก็แล่นบ่ายหน้าไปยังสุวรรณภูมิโดยเร็ว. อมนุษย์ยกหญิงนั้นขึ้นยังวิมานของตน อภิรมย์กับหญิงนั้น.

ครั้งล่วงไป ๑ ปี หญิงนั้นเกิดเบื่อหน่าย เมื่อจะขอร้องเปรตนั้น จึงกล่าวว่า ดิฉันอยู่ในที่นี้ก็ไม่ได้เพื่อสร้างประโยชน์ในสัมปรายภพ ดีละท่านผู้นิรทุกข์ ขอท่านจงนำข้าพเจ้าไปเมืองปาฏลีบุตร. เปรตนั้นถูกหญิงนั้นอ้อนวอน จึงกล่าวคาถา :-

**สัตวันรคบางพวกท่านก็เห็นแล้ว สัตว์เดียรัจฉาน เปรต
อสุรกาย มนุษย์ หรือเทวดาบางพวก ท่านก็เห็นแล้ว ผล**

กรรมของท่านเห็นประจักษ์ด้วยตนเองแล้ว เราจะนำท่าน
ไปส่งยังเมืองปาฏลีบุตร ท่านไปถึงเมืองปาฏลีบุตรแล้ว จงทำ
กุศลธรรมให้มากเถิด.

ลำดับนั้น หงฺกัณฺโณ ครั้นได้ฟังคำของเปรตนั้นแล้ว มีความดีใจ
กล่าวคาถาว่า :-

ข้าแต่เทพเจ้า ผู้อันบุคคลพึงบูชา ท่านปรารถนาความ
เจริญแก่ดิฉัน ปรารถนาประโยชน์แก่กุลแก่ดิฉัน ดิฉันจักทำ
ตามคำของท่าน ท่านเป็นอาจารย์ของดิฉัน สัตว์นรกบางพวก
ดิฉันก็เห็นแล้ว สัตว์ดิรัจฉาน เปรต อสูร มนุษย์ หรือเทพดา
บางพวก ดิฉันก็เห็นแล้ว ผลกรรมของตน ดิฉันก็ได้เห็นด้วย
ตนเองแล้ว ดิฉันจักทำบุญไว้มาก.

ลำดับนั้น เปรตนั้น จึงพาหงฺกัณฺโณไปทางอากาศ พักไว้ในท่าม
กลางเมืองปาฏลีบุตร แล้วก็หลีกไป. ลำดับต่อมาญาติและมิตรเป็น
ต้นของหงฺกัณฺโณ เห็นหงฺกัณฺโณแล้ว ดีใจยิ่งนักว่า เมื่อก่อนพวกเราได้
ฟังมาว่า เจ้าถูกเขาโยนลงไปในมหาสมุทรตายแล้ว เจ้านั้นคือหงฺกัณ
โณนี้แหละ พวกเราเห็นแล้วหนอ มาโดยสวัสดิ์ แล้วมาประชุมกัน ถาม
ถึงประวัติของนาง. จำเดิมแต่นั้น นางก็ได้เล่าเรื่องทั้งหมดที่ตน
เห็นและที่ตนเสวยมา แก่พวกญาติและมิตรเป็นต้นนั้น พ่อค้าชาว
กรุงสาวัตถีเหล่านั้น เข้าไปเฝ้าพระศาสดาในเวลาที่ได้ถึงกรุงสาวัตถี
โดยลำดับ ถวายบังคมแล้ว นั่ง ณ ที่ส่วนข้างหนึ่ง กราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำเรื่องนั้นให้
เป็นอัฐอุปปัตติเหตุ จึงแสดงธรรมแก่บริษัท ๔ มหาชน ได้ฟังธรรม
นั้นแล้ว เกิดความสังเวช ได้ยินดีในกุศลธรรมมีท่านเป็นต้น ฉะนั้นแล.

จบ อรรถกถาปาฏลีปุตตเปตวัตถุที่ ๑๑

๑๒. อัมพวนเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตฝากทรัพย์ไปให้ลูกใช้หนี้

พวกพ่อค้าได้ถามเวมานิกเปรตตนหนึ่งว่า :-

[๑๓๒] สระโบกขรณีของท่านนี้น่ารื่นรมย์ดี มีพื้นราบเรียบ มีทำ
อันงดงาม มีน้ำมาก ดารดาชไปด้วยปทุมชาติต่าง ๆ มีดอกอัน
บานดี เกลือ่นกล่นด้วยหมู่ภุมร ท่านได้สระโบกขรณี อันเป็น
ที่พอใจนี้อย่างไร สวณมะม่วงของท่านนี้น่ารื่นรมย์ดี เพลิดเพลิน
ทุกฤดู มีดอกบานเป็นนิตย์นิรันดร์ เกลือ่นกล่นด้วยหมู่ภุมร
ท่านได้วิมานนี้อย่างไร.

เวมานิกเปรตนั้นตอบว่า :-

สระโบกขรณีมีร่มเงาอันเยือกเย็น น่ารื่นรมย์ใจ ข้าพเจ้า
ได้ในที่นี้ เพราะทานที่ธิดาของข้าพเจ้าถวายมะม่วงสุก น้ำ
ข้าวยาสูบ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย.

เวมานิกเปรตนั้น ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว จึงนำพวกพ่อค้าไปดู
ทรัพย์ ๕๐๐ กหาปณะ แล้วสั่งว่า

พวกท่านจงถือเอาเป็นส่วนตัวกึ่งหนึ่งจากทรัพย์นี้ แล้ว
ให้ธิดาของเราใช้หนี้ที่เราขี้มเขามา กึ่งหนึ่งเถิด.

พวกพ่อค้ากลับมาถึงเมืองสาวัตถีแล้ว ได้บอกแก่ธิดาของเปรตนั้น แล้วได้ให้ทรัพย์ส่วนที่เปรตนั้นให้แก่ตนแก่ธิดานั้น นางได้ให้กหาปณะร้อยกหาปณะแก่เจ้าหนี้แล้วให้ทรัพย์ที่เหลือแก่สหายของบิดา ส่วนตนรับทำการใช้สอยกฏุมพินัน้อยู่ กฏุมพินันกลับคืนทรัพย์นั้นให้แก่นาง แล้วยกนางให้เป็นภรรยาของบุตรชายคนหัวปี ต่อมาภายหลัง นางมีบุตรคนหนึ่ง ได้กล่าวคาถาเป็นเชิงกล่อมบุตรว่า :-

ขอท่านทั้งหลาย จงดูผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง และผลของความข่มใจ ความถ่อมใจ เราเป็นทาสีอยู่ในตระกูลของลูกเจ้า บัดนี้ มาเป็นลูกสะใภ้เป็นใหญ่ในเรือน.

ภายหลัง พระศาสดาทรงเห็นนางมีญาณแก่กล้าจึงทรงแผ่พระรัศมีไปแสดงพระองค์ให้ปรากฏ ดุจประทับอยู่เฉพะหน้า แล้วได้ตรัสพระคาถานี้ความว่า :-

**ความประมาท ย่อมครอบงำบุคคลผู้ติดอยู่ในความยินดี
ยินร้าย ในความรักความชัง ในทุกข์และสุข.**

จบ อัมพวนเปตวัตถุที่ ๑๒

อรรถกถาอัมพวนเปตวัตถุที่ ๑๒

เมื่อพระศาสดา ประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี ทรงปรารภอัมพวนเปรต จึงตรัสพระคาถานี้มีคำเริ่มต้นว่า **ออยญจ เต โปกุขรณิสฺสุรมฺมา** ดังนี้.

ได้ยินว่า ในกรุงสาวัตถี มีคฤหบดีคนหนึ่ง ผู้เสื่อมสิ้นจากโภคสมบัติ. ภริยาของเขาก็ตาย ยังมีธิดาคนเดียวเท่านั้น. เขาได้ให้ธิดานั้นไปอยู่เรือนมิตรของตน เอาเงินที่ยืมมา ๑๐๐ กหาปณะ

ไปซื้อสิ่งของ บรรทุกเกวียนไปค้าขาย ไม่นานนักก็ได้เงิน ๕๐๐ กหาปณะ อันเป็นกำไรพร้อมทั้งต้นทุนแล้วกลับมาพร้อมด้วยเกวียน ในระหว่างทางพวกโจรดักข่มปล้นหมู่เกวียน. พวกหมู่เกวียนแตก กระจายหนีไป. ฝ่ายคฤหบดีนั้น ช้อนกหาปณะไว้ที่กอไม้แห่งหนึ่ง แล้ว แอบอยู่ในที่ไม่ไกล. พวกโจรจับคฤหบดีนั้นฆ่าทิ้งเสีย. เพราะ ความโลภในทรัพย์ เขาจึงบังเกิดเป็นเปรตในที่นั้นนั่นเอง.

พวกพ่อค้าไปยังกรุงสาวัตถี เล่าเรื่องนั้น ให้ธิดาของเขาทราบ. ธิดานั้น เกิดโทมนัสอย่างยิ่ง ร่ำไรอย่างหนัก เพราะความตายของ บิดา และเพราะภัยแห่งเลี้ยงชีพ. ลำดับนั้น กงฺกมพีผู้เป็นสหายของ บิดานั้น จึงกล่าวปลอบโยนนางว่า ธรรมดาว่า ภูษณะดินทั้งหมด มีความแตกไปเป็นที่สุด ฉันทใด ชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย ก็มีการแตก ไปในที่ที่สุด ฉันทนั้นเหมือนกัน. ธรรมดาว่า ความตายย่อมทั่วไป แก่สรรพสัตว์ และไม่มีการตอบแทนได้ เพราะฉะนั้น เจ้าอย่าเศร้า โศก อย่าประิเทวะ ถึงบิดาไปหนักเลย เราจะเป็นบิดาของเจ้า เจ้าจง เป็นธิดาของเรา เราจะทำหน้าที่แทนบิดาของเจ้า เจ้าอย่าเสียใจ จง ยินดีอยู่ในเรือนนี้ ให้เหมือนเรือนบิดาของเจ้าเถิด. หญิงนั้น สงบ ความเศร้าโศกลงได้ ตามคำของกงฺกมพีนั้น เกิดความเคารพ และความนับถือมาก ในกงฺกมพีนั้น เหมือนในบิดาเป็นผู้มีปกติทำการ ขวนขวาย ประพฤติตามกงฺกมพีนั้น โดยภาวะที่ตนเป็นคนกำพร้า ปรารถนาจะทำกิจเพื่อผู้ตาย อุทิศถึงบิดา จึงต้มข้าวยาคุแล้ว วาง ผลมะม่วงมีรสอร่อย สุกได้ที่เหมือนสีเหมือนมโนศิลา วางไว้ในถาด สัมฤทธิ์ให้ทาสีถือเอาข้าวยาคุ และผลมะม่วง ไปยังวิหาร ถวาย บังคมพระศาสดา กราบทูลอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ขอ พระองค์จงทำความอนุเคราะห์ ด้วยการรับทักษิณาของหม่อมฉัน พระศาสดามีพระมนัสอันพระมหากษัตริยากระตุนต์เดือน เมื่อจะทรงทำ

มนโรรถของนางให้เต็มเปี่ยม จะแสดงอาการหนึ่ง. นางรำเรงยินดี ได้ ลาดผ้าอันบริสุทธิ์สะอาดที่ตนน้อมเข้าไปในบวรพุทธอาสน์ที่บรรจง จัดไว้ถวาย. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงประทับนั่งบนอาสนะที่ปูลาด แลแล้ว.

ลำดับนั้น หญิงนั้น จึงน้อมข้าวยาคุเข้าไปถวายพระผู้มีพระ- ภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงรับข้าวยาคุแล้ว ลำดับนั้น จึงให้ ถวายข้าวยาคุแม่แก่ภิกษุทั้งหลาย นางน้อมผลมะม่วงเข้าไปถวาย พระผู้มีพระภาคเจ้าอีก. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเสวยผลมะม่วงเหล่านั้น. นางถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว กราบทูลอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ทักษิณาที่หม่อมฉันบำเพ็ญให้เป็นไป ด้วย การถวายเครื่องลาด ข้าวยาคุ และผลมะม่วงนั้น ขอจงถึงบิดาของ หม่อมฉันเถิด. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า จงสำเร็จอย่างนั้นเถิด แล้วทรงกระทำอนุโมทนา นางถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ทำประทักษิณแล้วหลีกไป. พอนางอุทิศส่วนบุญ เปรตนั้นก็กลับได้ สวณมะม่วง วิมาน ต้นกัลปพฤกษ์ และสระโบกขรณี กับทิพยสมบัติ อันใหญ่หลวง.

ครั้งสมัยต่อมา พ่อค้าเหล่านั้น เมื่อจะไปค้าขาย ได้เดินไปทาง นั้นนั้นแหละ ได้พักแรมคืนหนึ่ง ในที่ที่ตนได้เคยอยู่มาก่อน. เปรต นั้น เห็นพ่อค้าเหล่านั้นแล้ว จึงแสดงตนแก่พ่อค้าเหล่านั้น พร้อมกับ สวณและวิมานเป็นต้น. พ่อค้าเหล่านั้น เห็นดังนั้น เมื่อจะถามถึง สมบัติที่เปรตนั้นได้มา จึงได้กล่าวคาถา ๒ คาถาที่ว่า :-

**สระโบกขรณี ของท่านนี้ นำรินรมย์ดี มีพื้นที่ราบเรียบ มี
ท่างดงาม มีน้ำมาก ดารดาษไปด้วยปทุมชาติต่าง ๆ มีดอกอัน
บานสะพรั่ง เคลื่อนกล่นด้วยหม่อมมร ท่านได้สระโบกขรณีอัน**

เป็นที่พอใจอย่างไร ส่วนมะม่วงของท่านนี้ นำรีนรมย์ดี เพลิดเพลิน
ผลทุกฤดูกาล มีดอกบานเป็นนิตยนิรันดร์ เกลื่อนกล่นไปด้วย
หม่อมมร ท่านได้วิมานนี้อย่างไร.

เปรตได้ฟังดังนั้น เมื่อจะบอกถึงเหตุแห่งการได้สระโบกขรณี
เป็นต้น จึงกล่าวคาถาว่า :-

สระโบกขรณี มีร่มเงาอันเยือกเย็น นำรีนรมย์ใจ ข้าพเจ้า
ได้ในที่นี้ เพราะทานที่ธิดาของข้าพเจ้าถวายมะม่วงสุก น้ำ
ข้าวยากู แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า และภิกษุสงฆ์.

ก็แลเปรตนั้น ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว จึงนำพ้อคำเหล่านั้นไป
แสดงทรัพย์สิน ๕๐๐ กหาปณะนั้น แล้วกล่าวว่า ขอท่านจงรับเอาสิ่ง
หนึ่งจากส่วนนี้ จงให้อีกสิ่งหนึ่งแก่ธิดาของเรา ด้วยประสงค์ว่า นาง
จงชำระหนี้ ที่เรากู้เขามา แล้วจงเป็นอยู่สบายเถิด. พ้อคำถึงกรุง
สาวัตถี โดยลำดับแล้ว จึงบอกแก่ธิดาของเปรตนั้นแล้ว ได้ให้ส่วน
ที่เปรตนั้น ได้ให้แก่ตน แก่นางนั่นเอง. นางได้ใช้หนี้ทรัพย์สิน ๑๐๐
กหาปณะ แก่พวกเจ้าหนี้ นอกนั้น ได้ให้แก่กฏุมพินัน ผู้เป็นสหาย
บิดาตน ส่วนตนเองทำการขวนขวายอยู่อาศัย. กฏุมพินันได้ให้คืน
แก่นางนั้นนั่นเอง ด้วยพูดว่า จงเป็นทรัพย์สินของตัวเธอทั้งหมดเถอะ
แล้วให้นางแต่งงานกับบุตรคนโตของตน.

เมื่อกาลผ่านไป นางได้บุตรคนหนึ่ง เมื่อจะล้อเล่นกับบุตร จึง
กล่าวคาถานี้ว่า :-

ขอท่านทั้งหลาย จงดูผลทาน ที่จะพึงเห็นเอง และผล
แห่งความข่มใจ ความสำรวม เราเป็นทาสีอยู่ในตระกูลของลูก
เจ้า บัดนี้ มาเป็นลูกสะใภ้ เป็นใหญ่ในตระกูล

ภายหลังวันหนึ่ง พระศาสดา ทรงตรวจดูนางว่ามีญาณแก่กล้า จึงทรงแผ่พระรัศมีไปแสดงพระองค์ให้ปรากฏ ประหนึ่งประทับอยู่ เฉพาะหน้า แล้วได้ตรัสพระคาถานี้ความว่า :-

**ความประมาท ย่อมครอบงำ บุคคลผู้ติดอยู่ในความยินดี
ยินร้าย ในความรักความชัง ในทุกข์และสุข.**

ในเวลาจบคาถา นางดำรงอยู่ในโสดาปัตติผล. ในวันที่สอง นาง ได้ถวายทานแด่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ได้กราบทูล เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงกระทำ เรื่องนั้นให้เป็นอัฐกุปัติติเหตุ แล้วแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อม แล้ว. เทศนานั้น ได้มีประโยชน์แก่มหาชนคณะนี้แล.

จบ อรรถกถาอัมพวนเปตวัตถุที่ ๑๒

๑๓. อักขรูกขเปตวัตถุ

ว่าด้วยเทวดาเดือนอุบาสก

ภุมมเทวดาตนหนึ่งได้กล่าวเดือนอุบาสกคนหนึ่งว่า

[๑๓๓] บุคคลให้สิ่งใด สิ่งนั้นย่อมไม่มี แต่ผลอย่างอื่นที่น่า
ปรารถนา นำใคร่มีมาก เพราะฉะนั้น ท่านจงให้ทาน แล้ว
ท่านจักพ้นจากทุกข์และความมิบหาย ทั้งจักได้ประสบสุขอัน
เป็นไปในปัจจุบันและสัมปรายภพ เพราะทานนั้น ขอท่านจง
ตั้งเถิดอย่าได้ประมาท.

จบ อักขรูกขเปตวัตถุที่ ๑๓

อรรถกถาอักขรูกขเปตวัตถุที่ ๑๓

เรื่องอักขทายกเปรตนี้ มีคำเริ่มต้นว่า ยัม ททาติ น ตัม โหติ ดังนี้.
เรื่องนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ?

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี มีอุบาสกชาว
เมืองสาวัตถีคนหนึ่ง เอาเกวียนหลายเล่มบรรทุกสินค้าไปขายต่าง
ประเทศ ขายสินค้าของตนในประเทศนั้นแล้ว ก็ซื้อเอาสินค้าต่าง
ประเทศกลับมา เดินทางมุ่งไปกรุงสาวัตถี. เมื่ออุบาสกนั้นกำลังเดิน

ทาง เพลาเกวียนเล่มหนึ่งหักในดง. ลำดับนั้นยังมีบุรุษคนหนึ่งได้เอาผึ้งและขวาน เพื่อจะตัดไม้ออกจากบ้านตนเที่ยวไปในป่า ถึงที่นั้น ได้พบอุบาสกนั้นผู้ถึงความโทมนัสเพราะเพลากวียนหัก จึงคิดว่า พ่อค่านี้อ่าลำบากในดง เพราะเพลากวียนหัก อาศัยความอนุเคราะห์ จึงตัดท่อนไม้มาตามเพลากวียนให้มันคงแล้วประกอบกวียนให้ไป.

สมัยต่อมา บุรุษนั้น ทำกาละแล้ว บังเกิดเป็นภุมมเทวดาอยู่ในดงนั้นนั่นแหละ พิจารณาถึงกรรมของตน ในเวลารাত্রีจึงไปเรือนของอุบาสกนั้น ยืนอยู่ที่ประตูเรือนกล่าวคาถาว่า :-

บุคคลให้สิ่งใด สิ่งนั้นย่อมไม่มี แต่ผลอย่างอื่นที่น่าปรารถนา นำใคร่มีมาก เพราะฉะนั้น ท่านจงให้ท่านแล้ว ท่านจักพ้นจากทุกข์และความฉิบหาย ทั้งจักได้ประสบสุขอันเป็นไปในปัจจุบันและสัมปรายภพ เพราะท่านนั้น ขอท่านจงตื่นเถิด อย่าประมาทเลย.

พ่อค้าพิจารณาถึงกิจของตนแล้ว กลับถึงกรุงสาวัตถี โดยลำดับในวันที่ ๒ จึงเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ถวายบังคมแล้ว นั่ง ณ ที่สมควรข้างหนึ่ง จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระศาสดาทรงกระทำเรื่องนั้น ให้เป็นอัตถุปปัตติเหตุ แล้วทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว. เทศนานั้น ได้มีประโยชน์แก่มหาชน ฉะนั้นแล.

จบ อรรถกถาอักษรูกขเปตวัตถุที่ ๑๓

๑๔. โภคสังฆรณเปติวัตถุ

ว่าด้วยบุพกรรมของเปรตรวบรวมโกศ

ในเวลารাত্রี หญิงเปรต ๔ คน ถูกทุกข์ครอบงำ จึงพากันร้องรำพันด้วยเสียงดังอย่างน่ากลัวว่า :-

[๑๓๔] พวกเรารวบรวมโกศทรัพย์ไว้โดยชอบธรรมบ้าง โดยไม่ชอบธรรมบ้าง แต่คนอื่น ๆ พากันใช้สอยโกศทรัพย์เหล่านั้น ส่วนพวกเรากลับมีส่วนแห่งทุกข์.

จบ โภคสังฆรณเปติวัตถุที่ ๑๔

อรรถกถาโภคสังฆรณเปติวัตถุที่ ๑๔

เรื่องนางโภคสังฆรณเปรตนี้ มีคำเริ่มต้นว่า มย โภเค สหฺริมาหา ดังนี้. เรื่องนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ?

ได้ยินว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ในพระเวฬุวันมหาวิหาร หญิง ๔ คน ในกรุงราชคฤห์ ทำการค้าขายด้วยเนยใส น้ำผึ้ง น้ำมัน และข้าวเปลือกเป็นต้น ด้วยเครื่องนับโกนเป็นต้น รวบรวมโกศเค็ลียงชีพโดยไม่แยบคาย. เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก หญิงเหล่านั้นไปบังเกิดเป็นนางเปรต อยู่ที่หลังคูนอกเมือง ในเวลา

กลางคืน นางเปรตเหล่านั้น ถูกความทุกข์เข้าครอบงำ ร้องบ่นเพ้อ
ด้วยเสียงขรมน่าสะพรึงกลัว ด้วยคาถาว่า :-

**พวกเรารวบรวมโภคทรัพย์ไว้ โดยชอบธรรมบ้าง โดยไม่
ชอบธรรมบ้าง แต่คนอื่น ๆ พวกนี้ใช้สอยโภคทรัพย์เหล่านั้น
แต่พวกเรากลับมีส่วนแห่งทุกข์.**

มนุษย์ทั้งหลาย ฟังเสียงนั้นแล้ว กลัวสะดุ้งตกใจ เมื่อราตรี
สว่าง ตระเตรียมมหาทาน เพื่อภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นประธาน
นิมนต์พระศาสดา และภิกษุสงฆ์ อังคาส ด้วยขานนียะและโกชนี-
ยะอันประณีต เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เสวยพระกระยาหาร
เสร็จแล้ว นำพระหัตถ์ออกจากบาตรแล้ว จึงกราบทูลให้ทรงทราบ
ถึงเรื่องนั้น. พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสว่า อุบาสกและอุบาสิกา
ทั้งหลาย เสียงนั้นไม่มีอันตรายอะไร ๆ แก่ท่านทั้งหลาย ส่วนเปรต
ทั้ง ๔ ตนนั้น ถูกความทุกข์ครอบงำ กล่าวถึงกรรมที่ตนทำชั่วร้องให้
เสียงรำไร พลังกล่าวคาถานี้ว่า :-

**พวกเรารวบรวมโภคทรัพย์ไว้ โดยชอบธรรมบ้าง โดยไม่
ชอบธรรมบ้าง คนอื่น ๆ พวกนี้ใช้สอยโภคทรัพย์เหล่านั้น แต่
พวกเรากลับเป็นผู้มีส่วนแห่งทุกข์.**

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสคาถาที่นางเปรตนั้น กล่าวแล้วอย่างนี้
จึงตรัสประวัติของนางเปรตเหล่านั้น แล้วทรงกระทำเรื่องนั้นให้เป็น
อตุลุปัตติเหตุแล้ว ทรงแสดงธรรมแก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว ทรง
ประกาศสัจจะสูง ๆ ขึ้นไป ในเวลาจบสัจจะ ชนเป็นอันมาก บรรลุ
โสดาปัตติผลเป็นต้น ฉะนี้แล

จบ อรรถกถาโภคสังฆทรนเปตวิวัตถุที่ ๑๔

๑๕. เสฏฐิปุตตเปตวัตถุ

ว่าด้วยที่สุดไม่มี

พระศาสดาได้ตรัสพระคาถาที่เปเรต ๔ ตอน ประรภจะกล่าวคนละคาถาให้บริบูรณ์ว่า :-

[๑๓๕] เมื่อพวกเราพากันหมกหม้ออยู่ในนรก ๖ หมื่นปีเต็มบริบูรณ์ โดยประการทั้งปวง เมื่อไรที่สุดจักมี. ที่สุดไม่มีที่สุดจักมีแต่ที่ไหน ที่สุดย่อมไม่ปรากฏ แนะนำผู้ niratukh เพราะเรากับท่านได้ทำบาปกรรมไว้. พวกเราเหล่านี้ได้ไม่ให้ของที่มีอยู่ พวกเราเหล่านี้ยอมเป็นอยู่ลำบาก เมื่อไทยธรรมมีอยู่พวกเราไม่ได้ทำที่พึงแก่ตน. เรานั้นไปจากเปตโลกนี้ได้กำเนิดเป็นมนุษย์แล้ว จักเป็นผู้รู้ความประสงค์ของผู้ขอสมบูรณ์ด้วยศีล ทำกุศลให้มากเป็นแน่.

จบ เสฏฐิปุตตเปตวัตถุที่ ๑๕

อรรถกถาเสฏฐิปุตตเปตวัตถุที่ ๑๕

เรื่องเปเรตผู้เป็นบุตรเศรษฐีนี้ มีคำเริ่มต้นว่า เสฏฐิ วสฺสสหฺสฺสาณินฺทังนึ. เรื่องนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ?

พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ในพระเชตะวันกรุงสาวัตถี ก็โดยสมัยนั้นแล พระเจ้าปัสเสนทิโกศล ทรงประดับตกแต่งแล้ว เสด็จขึ้นคองช้างเผือกประเสริฐ เสด็จเสียบพระนครด้วยราชฤทธิ์อันใหญ่ ด้วยราชานุกภาพอันใหญ่ ทรงทอดพระเนตรเห็นแล้ว หยึงคนหนึ่ง มีส่วนเปรียบด้วยนางเทพอัปสรเพราะสมบุรณ์ด้วยรูป เปิดหน้าต่างชั้นบนปราสาท ในเรือนหลังหนึ่ง แลดูการตกแต่งองค์ของพระราชานั้น เมื่อพระองค์ได้เห็นหยึงนั้นเข้า ก็มีจิตกลุ่มุ่มด้วยความพึงแห่งกิเลส ที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันในอารมณ์ที่ไม่เคยเห็น แม้จะมีชนในพระราชวังผู้สมบุรณ์ด้วยคุณวิเศษ มีตระกูล รูป และอาจารย์เป็นต้น ก็มีจิตปฏิบัติในหยึงนั้น ด้วยอำนาจจิตที่ข่มได้ยาก เกิดเร็วดับเร็วเป็นสภาวะ จึงได้ให้สัญญาแก่บุรุษผู้นั่งอยู่หลังพระอาสน์ว่า เธอจงตรวจดูปราสาทนี้และหยึงนี้ แล้วเสด็จเข้าไปยังพระราชนิเวศน์. เรื่องอื่นทั้งหมดพึงทราบโดยนัยที่มาแล้วในเรื่องอัมพัสักรเปรตนั้นแล.

ส่วนความแปลกกันมีดังต่อไปนี้ :- ในเรื่องนี้ บุรุษมาในเมื่อพระอาทิตย์ยังไม่อัสดงคต เมื่อเขาปิดประตูเมือง จึงวางดินสีอรุณและดอกกุบลที่ตนนำมา ไว้ที่บานประตูเมือง แล้วไปยังพระเชตะวันมหาวิหารเพื่อจะนอน. ฝ่ายพระราชเจ้าเสด็จเข้าที่ประทับบนที่บรรทมอันเป็นศิริ ในเวลามัชฌิมยาม ได้ทรงสดับอักษร ๔ ตัว เหล่านี้ คือ ส น ทู โส ด้วยเสียงขรม เหมือนเปล่งออกด้วยลำคอใหญ่

ได้ยินว่า ในอดีตกาล เศรษฐีบุตร ๔ คน ชาวเมืองสาวัตถี มัวเมาด้วยความเมาในโภคทรัพย์ ได้ประกอบอกุศลกรรมเป็นอันมาก ด้วยอำนาจความชั่วที่ส้องเสพภรรยาคนอื่นในเวลาเป็นรุ่มหนุ่ม ภายหลังทำกาละแล้ว บังเกิดในโลหกุมภินรกใกล้นครนั้นนั่นเอง ไหม้อยู่ถึงขอบปากโลหกุมภี ประสงค์จะกล่าวคาถาคนละคาถาแต่กล่าวไม่ทัน เพราะถูกกตมให้ลงในหม้อนรกนั้นอย่างเร็วพลัน จึงสามารถกล่าว

ได้เพียงอักษรตะันแห่งคาถาเหล่านั้นที่ตนเปล่งขึ้น ได้รับเวทนาภิก
กลับจมลงสู่โลหกุมภินรกแม่น้ำนั้นอีก.

ฝ่ายพระราชาทรงสดับเสียงนั้น สะดุ้งตกพระทัย ทรงสลด เกิด
ขนพองสยองเกล้า ทรงให้ราตรีที่เหลือนั้นล่องไปโดยลำบาก พอ
ราตรีสว่าง จึงรับสั่งให้เรียกปุโรหิตมาแล้วตรัสเล่าเรื่องนั้น. ปุโรหิต
เป็นคนติดลาภ รู้ว่าพระราชาสะดุ้งตกพระทัย จึงคิดว่า อุบายอันเป็น
เหตุให้เกิดลาภแก่เราและแก่พวกพราหมณ์เกิดขึ้นแล้วแล จึงทูล
ว่า ข้าแต่มหाराช อุบัติวันตรายอย่างใหญ่หลวงนี้เกิดขึ้นแล้วหนอ
ขอพระองค์จงบัญชาญอันประกอบด้วยหมวด ๔ แห่งวัตถุทั้งปวง
พระราชาทรงสดับคำของปุโรหิตนั้นแล้ว จึงสั่งอำมาตย์ทั้งหลายว่า
เออ พวกเธอจงตระเตรียมอุปกรณ์ยัญ ๔ หมวดแห่งวัตถุทั้งมวล.
พระนางมัลลิกาเทวี ได้ทรงสดับดังนั้น จึงทูลพระราชาวาอย่างนี้ว่า ข้า
แต่พระมหाराชเจ้า เพราะเหตุไร พระองค์ทรงสดับคำของปุโรหิตนั้น
แล้ว จึงมีพระประสงค์จะกระทำกิจ คือ การฆ่าและเบียดเบียนสัตว์
เป็นอันมาก พระองค์ควรทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้มีพระญาณ
อันเทียวไปไม่ติดขัดในที่ทั้งปวง มิใช่หรือ. และพระองค์ควรปฏิบัติ
อย่างทีพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพยากรณ์แก่พระองค์. พระราชาทรง
สดับคำของพระเทวีแล้ว เสด็จไปเฝ้าพระศาสดากราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดูก่อนมหาบพิตร
เหตุจากเสียงนั้นทีจะเป็นอันตรายอะไร ๆ แก่พระองค์หาไม่มี ดังนี้
แล้ว จึงได้ตรัสประวัติของสัตว์ทีเกิดในโลหกุมภินรกเหล่านั้น ตั้งแต่
ต้น จึงได้ตรัสคาถาทีเปรตเหล่านั้นเริ่มเปล่งแต่ละตน ให้บริบูรณ์ว่า
:-

**เมื่อพวกเราพากันหมกไหม้ในนรก หกหมื่นปีเต็มบริบูรณ์
โดยประการทั้งปวง เมื่อไรทีสุดจักมี. ทีสุดไม่มี ทีสุดจักมี**

แต่ที่ไหน ที่สุดย่อมไม่ปรากฏ แน่ท่านผู้นิรทุกข์ เพราะเรา
กับท่านได้ทำบาปกรรมไว้. พวกเราเหล่าใดไม่ให้ของที่มีอยู่
พวกเราเหล่านั้นย่อมเป็นอยู่ลำบาก เมื่อไทยธรรมมีอยู่ พวก
เราไม่ได้ทำที่พึ่งแก่ตน. เรานั้นไปจากเขตโลกนี้ ได้กำเนิดเป็น
มนุษย์แล้ว จักเป็นผู้รู้ความประสงค์ของผู้ขอ สมบูรณ์ด้วยศีล
ทำกุศลให้มากเป็นแน่.

พระศาสดาครั้นตรัสพระคาถาเหล่านี้แล้ว จึงทรงแสดงธรรมโดย
พิสดาร เมื่อจบเทศนา บรูษผู้นำดินเหนียวและดอกอุบลแดง ดำรง
อยู่ในโศดาปัตติผล พระราชาทรงเกิดความสังเวช ทรงละความเพ่ง
เล็งในหญิงที่ผู้อื่นหวงแหน ได้เป็นผู้ยินดีแต่ภรรยาของตน ฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาเสฏฐิปุตตเปตวัตถุที ๑๕

๑๖. สัจฉิภูฏสหัสสเปตวัตถุ

ว่าด้วยเปรตถูกข้อนต่อยศิระชะ

วันหนึ่ง พระมหาโมคคัลลานเถระลงจากเขาคิชฌกูฏ ได้เห็นเปรตตนหนึ่ง จึงซักถามด้วยคาถาว่า :-

[๑๓๖] ทำไมหนอ ท่านจึงวิ่งพล่านไปเหมือนคนบ้า เหมือนเนื้อผู้ระวางภัย ท่านมาร้องอ้ออึ้งไปทำไม ท่านคงทำบาปกรรมไว้เป็นแน่.

เปรตนั้นตอบว่า :-

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นเปรตเสวยทุกข์ เกิดในยมโลก เพราะทำบาปกรรมไว้ จึงจากมนุษยโลกนี้ไปสู่เปตโลก น้อนเหล็ก ๖ หมื่น ครอบบริบูรณ์โดยประการทั้งปวง ตกใส่ศิระชะและต่อยกระหม่อมของข้าพเจ้า.

พระเถระถามว่า :-

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะผลแห่งกรรมอะไร ท่านจึงได้รับทุกข์เช่นนี้ อนึ่งน้อนเหล็ก ๖ หมื่น ครอบบริบูรณ์โดยประการทั้งปวง ตกใส่ศิระชะและต่อยศิระชะของท่าน เพราะผลแห่งกรรมอะไร.

เปรตนั้นตอบว่า :-

ครั้งนั้น ข้าพเจ้าได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง นามว่าสุเนตตะ มีอินทรีย้ออันอบรมแล้ว ผู้หาภัยแต่ที่ไหนมิได้นั่งเข้าฌานอยู่ที่โคนต้นไม้ข้าพเจ้าได้ต่อยศีระของท่านแตกด้วยการติดก้อนกรวด เพราะผลแห่งกรรมนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ประสบทุกข์เช่นนี้ น้อนเหล็ก ๖ หมื่น ครอบบริบูรณ์ โดยประการทั้งปวง จึงตกลงใส่ศีระของข้าพเจ้า และต่อยศีระของข้าพเจ้า.

พระเถระกล่าวว่า :-

แน่ะบุรุษชั้ว น้อนเหล็ก ๖ หมื่น ครอบบริบูรณ์ โดยประการทั้งปวง ตกใส่ศีระและต่อยศีระของท่าน เพราะเหตุอันสมควรแก่ท่านแล้ว.

จบ สัจฉิกฎุสหัสสเปตวัตถุที่ ๑๖

อรรถกถาสัจฉิกฎุสเปตวัตถุที่ ๑๖

พระศาสดาเมื่อเสด็จประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภเปรตตนหนึ่ง จึงตรัสพระคาถานี้มีคำเริ่มต้นว่า กิ หนุ อุมมตตุรูปว ตังนี้.

ได้ยินว่า ในอดีตกาล ในกรุงพาราณสี ยังมีบุรุษเปลี่ยนคนหนึ่ง เป็นผู้ฉลาดในการประกอบการติดกรวด เขาถึงความสำเร็จในศิลปการติดกรวดนั้น นั่งอยู่ที่โคนต้นไม้ไทรใกล้ประตูพระนคร แสดงรูปช้างม้า มนุษย์ รถ เรือนยอด ชง และหม้อน้ำเต็มเป็นต้น ที่ไปไทรด้วยการติดกรวด พวกเด็กในพระนคร ให้ทรัพย์หนึ่งมาสกและกึ่ง

มาสก เพื่อประโยชน์แก่การเล่นของตน ให้เขาแสดงศิลปะเหล่านั้นตามความชอบใจ ภายหลังวันหนึ่ง พระเจ้าพาราณสี เสด็จออกจากพระนคร เข้าไปยังโคนต้นไม้ที่นั่น เห็นการจำแนกรูปต่าง ๆ โดยเป็นรูปข้างเป็นต้น ที่แนบสนิทอยู่ที่ใบไทร จึงตรัสถามพวกมนุษย์ว่า ใครหนอกระทำการแต่งจำแนกรูปต่าง ๆ อย่างนี้ ที่ใบไทรเหล่านี้ พวกมนุษย์ชี้ให้ทอดพระเนตรบุรุษเปลี้ยนั้นแล้วทูลว่า บุรุษเปลี้ยนี้กระทำพระเจ้าข้า. พระราชารับสั่งให้เรียกบุรุษเปลี้ยนั้นมา แล้วตรัสอย่างนี้ว่า แน่ะพนาย เธออาจเพื่อจะเอามูลแพะใส่ให้เต็มท้องของบุรุษคนหนึ่ง ผู้ที่เราชี้ให้ ผู้กล่าวอยู่กะพระราชานั้นนั้นแหละได้ไหมหนอ. บุรุษเปลี้ยทูลว่า ได้พระเจ้าข้า. พระราชาจึงนำบุรุษเปลี้ยนั้นเข้าไปยังพระราชวังของพระองค์ เพราะเหตุที่ทรงเบื่อหน่ายปุโรหิตผู้หนึ่งซึ่งเป็นคนพูดมาก จึงรับสั่งให้เรียกตัวปุโรหิตมา หนึ่งปรึกษากันในโอกาสที่สังกัดกับปุโรหิตนั้น อันแวดล้อมด้วยกำแพง คือมัน จึงรับสั่งให้เรียกบุรุษเปลี้ยมา. บุรุษเปลี้ยถือเอามูลแพะประมาณทะนานหนึ่งมา รู้อาการของพระราชา หนึ่งบ่ายหน้าตรงปุโรหิต เมื่อปุโรหิตนั้นอ้าปาก ได้ดีดมูลแพะที่ละก้อนลงที่โคนลำคอของปุโรหิตนั้น ตามช่องกำแพง คือมัน. เขาไม่สามารถจะคายออกเพราะความละเอียดจึงกลืนลงทั้งหมด. ลำดับนั้น พระราชาทรงปล่อยให้ปุโรหิตนั้นผู้มีท้องเต็มด้วยมูลแพะไป ด้วยรับสั่งว่า ไปเถอะพราหมณ์ ท่านได้รับผลแห่งความเป็นผู้พูดมากแล้ว ท่านจงดื่มน้ำยาเพื่อการสำรอกที่ปรุงด้วยผลและเปลือกประยงค์ที่ขยำเป็นต้น แล้วจงถ่ายสำรอกออก ด้วยอาการอย่างนี้ เธอก็จะมีความสุขดี. ก็ด้วยการกระทำของบุรุษเปลี้ยนั้น พระองค์ทรงพอพระทัยได้พระราชทานบ้านส่วย ๑๔ ตำบลแก่เธอ. เธอครั้นได้บ้านส่วย ๑๔ ตำบลแล้ว ทำตนให้คนมีความสุขอิมหน้า ทั้งให้คนบริวารชนได้

รับความสุขอิมหนา ให้อะไร ๆ อันสมควรแก่สมณพราหมณ์เป็นต้น ไม่ทำประโยชน์ปัจจุบันและอนาคตให้เสื่อมไป เลี้ยงชีพโดยความสุขที่เดียว ทั้งให้บำเหน็จรางวัล แก่คนผู้มายังสำนักตนเพื่อศึกษาศิลปะอยู่.

ลำดับนั้น บุรุษคนหนึ่งเข้าไปยังสำนักเขากล่าวอย่างนี้ว่า ดิฉะอาจารย์ ขอท่านอาจารย์ให้ผมศึกษาศิลปะนี้บ้าง กระผมพอแล้ว ด้วยบำเหน็จและรางวัล. บุรุษเปลี่ยให้บุรุษนั้นศึกษาศิลปะ. บุรุษนั้นศึกษาศิลปะได้แล้ว ประสงค์จะทดลองศิลปะ จึงเดินไป เอาเครื่องพิฆาต คือก้อนกรวดทำลายศิระชะของพระปัจเจกพุทธเจ้า นามว่าสุเนตตะผู้นั่งสมาธิอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา พระปัจเจกพุทธเจ้าปรินิพพานที่ฝั่งแม่น้ำคงคานั้นนั่นเอง พวกมนุษย์รู้เรื่องเข้า จึงเอาก้อนดินท่อนไม้เป็นต้น ตีบุรุษนั้นจนสิ้นชีวิตในที่นั้นนั่นเอง. เขาทำกาละแล้วบังเกิดในอเวจีมหานรก ไหม้อยู่ในนรกหลายพันปี ด้วยเศษแห่งวิบากกรรมนั้นนั่นเอง ในพุทธรูปบาทกาลนี้ จึงบังเกิดเป็นเปรตไม้ไกลแต่กรุงราชคฤห์. อันวิบากที่พึงเห็นสมกับกรรมนั้นพึงมี เพราะเหตุนั้น ข้อนเหล็กประมาณหกหมื่นที่กำลังแห่งกรรมสร้างขึ้น กระหน่ำบนกระหม่อมของเปรตทั้งเวลาเช้า เวลาเที่ยง และเวลาเย็น. เปรตนั้นมีศิระชะฉีกขาด ได้รับเวทนาแสนสาหัส ล้มลงที่ภาคพื้น แต่เมื่อพอข้อนเหล็กปราศไป มันก็มีศิระชะตั้งอยู่ตามปกติ.

ภายหลังวันหนึ่ง ท่านพระมหาโมคคัลลานะลงจากเขาติชฌกุกุ เห็นเปรตนั้นจึงถามด้วยคาถานี้ว่า :-

**ทำไมหนอ ท่านจึงวิ่งพล่านไปเหมือนคนบ้า เหมือนเนื้อ
ผู้ระแวงภัย ท่านมาร้องอ้ออึ้งไปทำไม ท่านคงทำบาปกรรมไว้
เป็นแน่.**

เปเรตได้ฟังดังนั้นจึงให้คำตอบด้วยคาถา ๒ คาถา :-

ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นเปเรตเสวยทุกข์เกิดในยมโลก เพราะกระทำบาปกรรมไว้ จึงจากมนุษย์โลกนี้ไปสู่เขตโลก ฆ้อนเหล็กหกหมื่น ครอบบริบูรณ์ โดยประการทั้งปวง กระหน่ำ บนศีรษะและต้อยศีรษะข้าพเจ้า.

ได้ยินว่า ศีรษะของเปเรตนั้นมีขนาดประมาณยอดเขาใหญ่ บังเกิดมีพื้นที่เพียงพอที่จะให้ฆ้อนเหล็กหกหมื่นกระหน่ำ. ฆ้อนเหล็กเหล่านั้น ตกลงกระหน่ำศีรษะของเปเรตนั้น ไม่เหลือสถานที่ว่างแม้เพียงจุดที่สุดปลายขนทรายลงได้ เพราะเหตุดังนี้ เปเรตนั้นจึงกระทำเสียงร้องรบกวนอยู่. จึงกล่าวว่า ฆ้อนเหล็กเหล่านั้นกระหน่ำและทุบศีรษะของข้าพเจ้า โดยประการทั้งปวง.

ลำดับนั้น พระเถระเมื่อจะถามกรรมที่เปเรตนั้นได้กระทำ จึงได้กล่าวคาถา ๒ คาถาว่า :-

ท่านกระทำการชั่วอะไรไว้ ด้วยกายวาจา ใจ เพราะผลแห่งกรรมอะไร ท่านจึงได้รับทุกข์เช่นนี้ อนึ่ง ฆ้อนเหล็กหกหมื่นครอบบริบูรณ์ โดยประการทั้งปวงกระหน่ำบนศีรษะ และต้อยศีรษะของท่าน เพราะผลกรรมอะไร

เปเรตเมื่อจะบอกกรรมที่ตนทำแก่พระเถระนั้น จึงได้กล่าวคาถา ๓ คาถาว่า :-

ครั้งนั้น ข้าพเจ้าได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง นามว่าสุเนตตะ มีอินทรีย์อันอบรมแล้ว ผู้หาภัยแต่ที่ไหนมิได้นั่งข้ามานอยู่ที่โคนต้นไม้ ข้าพเจ้าได้ต้อยศีรษะของท่านแตกด้วยการดีดก้อนกรวด เพราะผลแห่งกรรมนั้น ข้าพเจ้าจึงได้

รับทุกข์เช่นนี้ ฆ้อนเหล็กหกหมื่นครบบริบูรณ์ โดยประการ
ทั้งปวง จึงตกลงบนศีรษะข้าพเจ้า และต่อยศีรษะข้าพเจ้า.

พระเถระครั้นได้ฟังดังนั้นแล้ว เมื่อจะแสดงว่า บัดนี้ เธอได้รับผล
สนองแห่งกรรมเก่า อันสมควรแก่กรรมที่ตนกระทำนั้นเอง จึงกล่าว
คาถาสุดท้ายว่า :-

แนะนำบุรุษชั่ว ฆ้อนเหล็กหกหมื่น ครบบริบูรณ์โดยประการ
ทั้งปวง กระหน่ำบนศีรษะ และต่อยศีรษะของท่าน เพราะเหตุ
อันสมควรแก่ท่านแล้ว.

ท่านแสดงไว้ว่า ผลนี้สมควรแท้ แก่บาปกรรมที่ท่านผู้ผิดในพระ
ปัจเจกพุทธเจ้านั้น กระทำแล้ว เพราะฉะนั้น ผลแห่งบาปกรรมนั้น
แหละ อันใคร ๆ จะเป็นเทวดา มาร พรหม หรือแม้พระสัมมาสัม
พุทธเจ้าก็ตาม จะพึงป้องกันขัดขวางมิได้เลย.

ก็แลครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว จากนั้นจึงเที่ยวไปบิณฑบาตในพระ
นคร กระทำภักตกิจเสร็จแล้ว ในเวลาเย็นจึงเข้าไปเฝ้าพระศาสดา
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรง
กระทำเรื่องนั้นให้เป็นอัตถุပ္ปัตติเหตุ เมื่อจะทรงแสดงธรรมแก่บริ
ษัที่ผู้ถึงพร้อมแล้ว จึงทรงประกาศคุณานุภาพแห่งพระปัจเจกพุทธ
เจ้า และความไม่ดูหมิ่นกรรม มหาชนเกิดความสังเวชละบาปกรรม
แล้ว ได้เป็นผู้ยินดีในบุญมีท่านเป็นต้น ฉะนี้แล.

จบ อรรถกถาสัมมัญญิกฎเปตวัตถุที่ ๑๖

จบ ปรมัตถที่ปนี

อรรถกถาขุททกนิกาย เปตวัตถุ มหาวรรคที่ ๔ ประดับ
ด้วยเรื่อง ๑๖ เรื่อง ด้วยประการฉะนี้

รวมเรื่องที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อัมพสักขรเปตวัตถุ ๒. เสริสกเปตวัตถุ ๓. นันทกเปตวัตถุ
๔. เรวดีเปตวัตถุ ๕. อัจฉุเปตวัตถุ ๖. กุมารเปตวัตถุ ๗. ราชปุตต-
เปตวัตถุ ๘. คุณชาทกเปตวัตถุที่ ๑ ๙. คุณชาทกเปตวัตถุที่ ๒ ๑๐.
คณเปตวัตถุ ๑๑. ปาฏลีปุตตเปตวัตถุ ๑๒. อัมพวนเปตวัตถุ ๑๓.
อักษรุษเปตวัตถุ ๑๔. โภคสังหรณเปตวัตถุ ๑๕. เสฏฐิปุตตเปต-
วัตถุ ๑๖. สักกัฏฐสหัสสเปตวัตถุ.

จบ มหาวรรคที่ ๔

จบ เปตวัตถุบริบูรณ์

กถาสรูปท้าย

ก็ด้วยลำดับคำมีประมาณเท่านี้ อรรถสังวรรณนาอันประกาศผลอันเผ็ดร้อนลามกของกรรมอันเป็นเหตุให้สัตว์ผู้กระทำชั่ว บังเกิดเป็นเปรตโดยประจักษ์ โดยการบูชา วิสัชชา และโดยนิยามแห่งเทศนา ทำความสลัดใจให้เกิดแก่สัตว์ทั้งหลาย ข้าพเจ้าอาศัยนัยแห่งอรรถกถาเก่า ริเริ่มไว้ เพื่อจะประกาศเนื้อความของเรื่องที่ทำนผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ผู้ฉลาดในเรื่องถ้อยคำ กำหนดรู้เรื่องได้อย่างดี ร้อยกรองไว้ โดยชื่อว่า เปตวัตถุ อันประกาศอรรถอย่างดีไว้ในเปตวัตถุนั้น ตามสมควรในเรื่องนั้น ๆ โดยชื่อว่า คัมภีร์ปรมัตถทีปนี มีวิจิตรไม่สับสน จบบริบูรณ์แล้ว โดยพระบาลีประมาณ ๑๕ ภาณวาร ดังนั้น บุญนั้นโดยที่ข้าพเจ้าผู้รจนापรมัตถทีปนีนั้น ได้ประสบแล้ว ด้วยอาณูภาพแห่งบุญนั้น ขอเหล่าสัตว์แม่ทั้งปวงจงหยั่งลงสู่ศาสนาของพระโลกนาถ แล้วเป็นผู้มีส่วนแห่งวิมุตติรส ด้วยข้อปฏิบัติมีศีลเป็นต้นอันบริสุทธิ์ ขอศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จงดำรงอยู่ในโลกตลอดกาลนาน ขอให้สัตว์ทุกหมู่เหล่า จงมีความเคารพในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเป็นนิตยนิรันดร์ แม้ฝนก็จงหยั่งลงยังพื้นปฐพีดีล โดยถูกต้องตามฤดูกาล ขอท่านผู้ยินดีในพระสัทธรรมจงปกครองชาวโลกโดยธรรม เทอญ.

จบ สังวรรณนาเปตวัตถุ

อันท่านพระภัททันตาจารย์ธรรมปาละ ผู้เป็นนักบวชผู้ประ-
เสริฐในหมู่มุณี ผู้อยู่ในพรตตถวิหาร รจนา

จบ บริบูรณ์

อธิบายศัพท์แปลวัตถุ

กฏุมพี ผู้มีอันจะกิน อิศรชน ชั้นกลาง

ขันติ ความอดทน ความอดกลั้น

โคจรคาม ขอบเขตเส้นทางหรือเขตบ้านที่ภิกษุไปบิณฑบาต

ไถยธรรม ธรรมที่น่าประโยชน์ยิ่งใหญ่มากผู้รู้

ดุษณิภาพ โดยอาการสงบ โดยอาการนิ่ง

โดยปริยาย โดยบางส่วน โดยนัย โดยเข้าใจได้เองแม้ไม่ได้แสดง
ออกอย่างชัดแจ้ง

ต้นกลปพฤกษ์ ต้นไม้ในตำนานที่เล่าว่า เมื่อผู้ใดอยากได้สิ่งของ
อันใด ก็สามารถไปสอยเอาได้สมปรารถนาตามต้องการที่ต้น
กลปพฤกษ์ คือจะมีของทิพย์ให้สอยไปใช้ตามความต้องการ
ของผู้นั้น

ทายก ผู้ให้ทานที่เป็นผู้ชาย

ทายิกา ผู้ให้ทานที่เป็นผู้หญิง

ท้าวสักกะ พระอินทร์ เทวราชที่เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ทุดติ ภพภูมิชั้นต่ำที่ผู้มีบาปจะไปเกิด

ทุติยสังคีติ การสังคายนาครั้งที่ ๒ กระทำที่เมืองเวสาลี เมื่อพระ-
พุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วหนึ่งร้อยปี

ทุศีล ไม่มีศีล ผิดศีล

ท่ากालะ ตาย

ท่าประทักษิณ เดินรอบเวียนไปทางขวา

ไทยธรรม วัตถุที่จะนำไปบำเพ็ญทาน

ธมกรก ที่กรองน้ำ เป็นบริวารหนึ่งของพระภิกษุมิไวยใช้กรองน้ำดื่ม

นิตยภัต ภัตอาหารที่ถวายแก่พระภิกษุเป็นนิจ

น้ำทักษิโณทก น้ำที่เทลงในพิธีกรรมอุทิศกุศลไปให้ผู้ล่วงลับ

ปฐมมหาสังคีติ การสังคายนาครั้งที่ ๑ กระทำที่เมืองราชคฤห์ เมื่อ
พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วสามเดือน

ปัจฉาสมณะ พระผู้ติดตามไปด้วย

ปฎิคาหก ผู้รับทาน

ปริพาชกา นักบวชหญิงนอกศาสนาจำพวกหนึ่งในครั้งพุทธกาล

ผ้าอหฺวาท ผ้าชิ้นส่วนหนึ่งในการตัดเย็บจีวร อยู่แถบชาย ๆ ของ
ผ้าจีวร

ผ้าแคว้นกาสิ ผ้าที่ทอโดยชาวเมืองพาราณสี เป็นผ้าที่นิยมว่าคุณ-
ภาพดีมากในครั้งพุทธกาล ปัจจุบันที่เมืองพาราณสียังมีมือ
การทอผ้าดั้งเดิมอยู่

พระเวฬุวัน กลันทกนิวาปวิหาร วัดเวฬุวันป่าไผ่ที่เมืองราชคฤห์

ที่ซึ่งเดิมทีเป็นที่เลี้ยงอาหารกระแต

พุทธันดร ช่วงเวลาจากศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งไปถึง
ศาสนาของพระพุทธเจ้าอีกพระองค์หนึ่ง

พุทธรูปบาทกาล ช่วงเวลาที่มีพระพุทธศาสนา

พระโลกนาถ พระผู้เป็นที่พึ่งของชาวโลกหมายถึงพระพุทธเจ้า

ภุมมเทพ ภูมิเทวดา เทวดาซึ่งสิงสถิตตามภูมิประเทศต่าง ๆ

มัจฉริยะ ความตระหนี่

มิจฉาทิฎฐิ ความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

มนสิการ การพิจารณา

ยมโลก โลกเบื้องต่ำ ภพภูมิเบื้องต่ำ

ยัญ พิธีการบูชา เช่นสรวงสักการะ

รุกขเทวดา เทวดาที่สิงสถิตอยู่ตามต้นไม้

วิชาและจรณะ ความรู้ที่ดีและความประพฤติที่ดี

วจิตุจริต วาจาที่ไปทางอกุศล

วจิตุสุจริต วาจาที่ไปทางกุศล

สามิจิกรรม การกระทำอันสมควร เรื่องที่ควรทำ

สมณศากยบุตร พระภิกษุซึ่งเป็นนักบวชในศาสนาของพระพุทธเจ้า

สังเวช สลดใจจากการเห็นสังขารความจริง

สังวรณนา บรรยายความอย่างพิถีพิถัน

สังคายนา การร้อยกรองแยกแยะธรรมะเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวก
ในการดำรงรักษาสืบทอดและท่องจำ

สัปปายะ ที่สบายเหมาะแก่การประกอบกิจทางธรรม

สัปบุรุษ คนดี

สัปปริสธรรม ธรรมะของคนดี ธรรมะที่ทำให้เป็นคนดี

อรรถ ความหมายคำอธิบายของเรื่องราวหรือของถ้อยคำ

อฏฺฐุปัตติเหตุ เรื่องที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ อันเป็นเหตุให้ได้เป็น
โอกาสสั่งสอนแยกแยะแจกแจงในสิ่งที่มีคุณค่าในสิ่งที่เป็นประ-
โยชน์

อันเตवासิก ลูกศิษย์

อัญชลีกรรม การแสดงอาการคารวะ

สถูปพระสารีบุตรเถระเจ้า พระอัครมหาสาวกเบื้องขวา
ในมหาวิทยาลัยนาลันทา เมืองราชคฤห์

ของฝากท้ายเล่ม

ท่านสาธุชนทั้งหลายชายหญิง เวลาที่มีปัญหาชีวิตประเดประดัง
ขึ้นมา หรือเวลาประสบความผิดหวังอย่างแรง เวลาถึงคราวอัปจน
หนทางแก้ปัญหามันไม่ตก ไม่รู้จะตัดสินใจเลือกทางชีวิตไปทางใดดี จะ
เลี้ยวซ้ายหรือจะหันไปทางขวา ในขณะที่เหตุการณ์ต่าง ๆ มาทำให้
วุ่นวายใจนั้น อย่าเพิ่งรีบด่วนตัดสินใจแก้ปัญหอย่างมั่วหะลุ จะไม่
เกิดประโยชน์อะไร มีแต่เสียกับเสีย หรือบางทีก็คิดร้ายทำลายตน
เองและผู้อื่น ประชดประชันชีวิตต่าง ๆ นา ๆ แล้วเมื่อเหตุการณ์
ผ่านไป จะมานั่งเสียใจว่าไม่เนาทำ

ขอแนะนำท่านสาธุชนทั้งหลายว่า เวลาที่มีเรื่องคับขันทั้งหลาย
ดั่งที่บรรยายมาข้างต้นเกิดขึ้น ให้หันหลังกลับมา นั่งสำรวมจิตสวด
มนต์ไหว้พระดีกว่า แล้วจะบังเกิดปัญญาสามารถรู้วิธีแก้ปัญหได้
อย่างอัศจรรย์ใจ เพราะว่า บารมีของพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระ
สงฆ์เจ้า และเทวดาทั้งหลาย ท่านจะตั้งใจให้รู้วิธีแก้ไขให้เจอวิธีที่ดี
ที่สุด สูญเสียน้อยที่สุด หรือไม่ท่านก็จะไปชักจูงคนที่เคยมีบุญบารมี
เนื่องกับเรามาช่วยเหลือเกื้อหนุน

ถึงแม้ว่าช่วงเวลาที่เรามีปัญหาจะทำให้จิตใจเราฟุ้งซ่านจำบท
สวดมนต์ไม่ได้ ก็ให้อ่านหนังสือสวดมนต์มาอ่านออกเสียงไป อ่าน
ผิดบ้างถูกบ้างเพราะใจไม่สงบ ก็ยังดีกว่านั่งคิดให้กลุ่มประสาทเสีย
เปล่า ๆ หรือถ้ามันวุ่นวายจริง ๆ ก็ให้ถือโอกาสออกไปทำบุญไหว้

พระโหว่เจตีย์โหว่พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่ห่างไกลบ้านเรามากนัก อธิษฐานขอพรขอบารมีท่านให้รู้วิธีแก้ไขที่ดีที่สุด และก็อย่าตั้งหน้าตั้งตาไปขอท่านอย่างเดียว เอาอะไรไปถวายท่านด้วย เช่น ดอกไม้ รูป เทียน เตรียมเงินไปหยอดตู้อนุโมทนาที่นั่นด้วย มีก็ตู้จงหยอดให้ครบทุกตู้ ไม่มีเงินมากก็แลกเหรียญบาทไปหยอดก็ยังมีดี แต่จงตั้งใจทำทานด้วยความเคารพ อย่าแสดงอาการเหมือนเอาของไปทิ้ง เพราะว่าการทำบุญโดยเคารพจะช่วยให้เรามีเดชบารมีที่จะแก้ปัญหาชีวิตได้ แต่ถ้าทำบุญโดยไม่เคารพ เราจะไร้เดชบารมีที่จะนำมาแก้ปัญหาตัวเองและคนรอบข้างได้

จงจำไว้ให้มัน สำเนียงใจไว้ในใจว่า เมื่อเจอปัญหาชีวิต จงชนะปัญหาทั้งหลายด้วยความดี อย่าคิดว่าจะไปเอาชนะได้ด้วย ความชั่ว ความเลว ถ้าเอาความเลวไปสู้ จะมีแต่แพ้กับแพ้ เริ่มต้นก็แพ้ใจตัวเอง พ่ายแพ้กิเลสตัวเอง คือกิเลสความโลภ ความโกรธ ความหลงไปแล้ว ต่อไปก็จะไปแพ้คนอื่น พ่ายแพ้ในเกมชีวิต รวมความว่า ถ้าตั้งต้นด้วยความชั่วความเลวแล้ว แพ้หมด จนกระทั่งต้องสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตไป

เมื่อเจอปัญหาชีวิตอัปสรรคทางขึ้นมา ชั้นแรกต้องตั้งตนไว้ให้ชอบ ตั้งตนไว้ในความดี ตั้งตนไว้ในทาน ศีล สวดมนต์ภาวนา โหว่พระ แผ่เมตตา อโหสิ ขอบมา ให้อภัย อุทิศส่วนกุศล กตัญญูรู้คุณคน ตั้งตนไว้ให้ชอบ อย่างนี้ให้มันคงอยู่เถิด ปัญหาทั้งหลายไม่ว่าใหญ่เพียงใด เราจะสามารถชนะได้ จะสามารถแก้ไข คลี่คลายสลายปัญหาไปได้หมด

ฉะนั้นทำหนังสือเล่มนี้จึงรวบรวมคำอธิษฐานดี ๆ มาให้ท่านสาธุชนนำไปใช้ เอาไปอธิษฐานบ่อย ๆ บทไหนชอบและถูกจริตจงเอาไปอธิษฐานทุกวัน ท่องไม่ได้ก็ไม่เป็นไร อ่านไปตามหนังสือ

ทำใจให้สบาย แล้วชีวิตของท่านจะดีขึ้นเรื่อย ๆ มีปัญหาอะไรก็จะ
แก้ไขได้ง่าย ความทุกข์กังวลใจก็จะน้อยลง ปฏิบัติธรรมก็จะบรรลุ
ผลได้เร็ว

ขอให้ท่านสาธุชนจงได้ประโยชน์จากหนังสือทั้งเล่ม และโดย
เฉพาะอย่างยิ่ง ขอให้ได้ประโยชน์จากของฝากท้ายเล่มเถิด

ขออนุโมทนา

พระชุมพล พลปญโญ

๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๗

บทปลงสังขาร

มนุษย์เราเอ๋ย	เกิดมาทำไม
นิพพานมีสุข	อยู่ใยมิไป
ค้นหาห้วงหนัก	ห้วงชั๊กห้วงไว้
ฉันไปมิได้	ค้นหาผูกพัน
ห้วงนั้นพันผูก	ห้วงลูกห้วงหลาน
ห้วงทรัพย์สิ้นศฤงคาร	จงสละเสียเถิด
จะได้ไปนิพพาน	ข้ามพ้นภพสาม
ยามหนุ่มสาวน้อย	หน้าตาแฉ่มช้อย
งามแล้วทุกประการ	แก่เฒ่าหนึ่งยาน
แต่ล้วนเครื่องเหม็น	เอ็นใหญ่เก้าร้อย
เอ็นน้อยเก้าพัน	มันมาทำเช็ญ
ให้ร้อนให้เย็น	เมื่อยขบทั้งตัว
ชนคิ้วก็ขาว	นัยน์ตาก็มัว
เส้นผมบนหัว	ดำแล้วกลับหงอก
หน้าตาเว้าวอก	ดูน่าบัดสี
จะลูกก็โอย	จะนั่งก็โอย
เหมือนดอกไม้โรย	ไม่มีเกสร
จะเข้าที่นอน	พึงสอนภาวนา
พระอนิจจัง	พระอนัตตา
เราท่านเกิดมา	รังแต่จะตาย
ผู้ดีเช็ญใจ	ก็ตายเหมือนกัน
เงินทองทั้งนั้น	มิติดตัวไป
ตายไปเป็นผี	ลูกเมียผัวรัก

เขาชักหน้าหนี
เปื้อยเนาพุพอง
เขาหามเอาไป
เขานั่งร้องไห้
อยู่แต่ผู้เดียว
เหลียวไม่เห็นใคร
เห็นแต่ฝูงกา
ย้อแยงกันกิน
กระดุกกู่เอ๋ย
แรงกาหมากิน
เที่ยงคืนสงบ
ไม่เห็นลูกหลาน
เห็นแต่นกเค้า
เห็นแต่นกแสก
เห็นแต่ฝูงผี
มนุษย์เราเอ๋ย
ไม่มีแก่นสาร
คำจุนเอาไว้
จะได้ทันพระพุทธเจ้า

เขาเหม็นซากผี
หมู่ญาติพี่น้อง
เขาวางลงไว้
แล้วกลับคืนมา
ป่าไม้ชายเขี้ยว
เห็นแต่ฝูงแร้ง
เห็นแต่ฝูงหมา
ดูน่าสมเพช
เรียรายแผ่นดิน
เอาเป็นอาหาร
ตื่นขึ้นมีน่าน
พี่น้องเผ่าพันธุ์
จับเจ้าเรียงกัน
ร้องแรกแหกขัวญ
ร้องให้หากัน
อย่าหลงนักเลย
อุตส่าห์ทำบุญ
จะได้ไปสวรรค์
จะได้เข้านิพพาน

อหิ วนุทามิ สพุพโต

อหิ วนุทามิ นิพพานปัจจุโย โหตุ

คาถาเงินล้าน

ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระราชพรหมยาน (ฤๅษีลิงดำ)
วัดจันทาราม (ท่าซุง) ต.น้ำซึม อ.เมือง จ.อุทัยธานี
ศิษย์หลวงปู่ปาน วัดบางนมโค อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

(นะโม ๓ จบ เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า ก่อนสวดคาถา)

- **สัมปะจิตฉามิ** (คาถาสมองกลับ หรือ คาถาอภิญญา)
- **นาสังสิโม** (คาถาพญาเต่าเรือน หรือ คาถาพระพุทธรักษสป)
- **พรหมา จะ มหาเทวา สัพเพยักขา ประรายันติ** (คาถาตัดอุปสรรคลาภที่จะมา)
- **พรหมา จะ มหาเทวา อภิลามา ภาวันตุเม** (คาถาเงินแสน)
- **มหาปุญโญ महाลาโภ ภาวันตุเม** (คาถาลาภมาไม่ขาดสาย)
- **मितพาหุหะติ** (คาถาเงินล้าน)
- **พุททะ มะอะอุ นะโมพุทธาเย วิระทะโย วิระโคนายัง วิระหิงสา วิระทาสี วิระทาสา วิระอิตถियो พุทธัสสะมานี มามะ พุทธัสสะ สวาโหม** (คาถาพระปัจเจกพุทธเจ้า)
- **สัมปะติจฉามิ** (คาถาเร่งรัดลาภให้ได้เร็วขึ้น)
- **เพ็ง ๆ พา ๆ หา ๆ ฤา ๆ** (คาถามหาลาภของโบราณ)

(บูชา ๙ จบ ตัวคาถาต้องว่าทั้งหมด)

คาถานี้เป็นคาถามหาลาภ จะช่วยให้ผู้ที่ท่องด้วยความเคารพมีลาภไม่ขาดแคลนตามสมควรแก่วาสนาบารมี ก่อนจะว่าคาถาให้นี้ถึงพระพุทธเจ้าและท่านเจ้าของคาถาด้วยความเคารพก่อน การท่องคาถาจะท่องในอิริยาบถใดหรือเวลาใดก็ได้ ขอเพียงให้ท่องด้วยใจเคารพ ถ้าผู้ท่องมีการให้ทานด้วย จะทำให้คาถาให้ผลดียิ่งขึ้น ถ้าท่องคาถาก่อนให้ทานขณะให้ทาน และหลังให้ทานด้วย คาถายิ่งมีพลัง ยิ่งถ้าทำจิตให้เป็นสมาธิขณะท่องด้วยก็ยิ่งดี วันหนึ่งอย่างน้อยให้ท่องคาถา ๙ จบ ถ้ายิ่งท่องมาก จบเท่าไรก็ได้ยิ่งดี จะไม่อัศจรรย์ขาดแคลนในสิ่งทั้งปวง รักษาศีล ๕ ด้วยยิ่งดีมากขึ้น

จริยธรรมของพระโพธิสัตว์ ๑๐ ประการ

๑. พระโพธิสัตว์ไม่ปรารถนาเลยว่าร่างกายจะไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ

(มีโรคภัยไข้เจ็บเป็นธรรมดา)

๒. พระโพธิสัตว์ครองชีพโดยไม่ปรารถนาว่าจะไม่มีภัยอันตราย

(มีภัยอันตรายเป็นธรรมดา)

๓. พระโพธิสัตว์ไม่ปรารถนาเลยว่าจะไม่มีอุปสรรคในการชำระจิตให้บริสุทธิ์

(ย่อมมีอุปสรรคเป็นธรรมดา)

๔. พระโพธิสัตว์ไม่ปรารถนาเลยว่าจะไม่มีมารขัดขวางการปฏิบัติภารกิจ

(จะต้องมีมารมาขัดขวางการปฏิบัติโพธิจิตเป็นธรรมดา)

๕. พระโพธิสัตว์คิดว่าจะทำงานให้นานที่สุด โดยไม่ปรารถนาจะให้สำเร็จผลเร็ว

(ปล่อยวางเรื่องกาลเวลา ทำงานเพื่องาน)

๖. พระโพธิสัตว์คบเพื่อนโดยไม่ปรารถนาว่าจะได้ผลประโยชน์จากเพื่อน

(รักผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ)

๗. พระโพธิสัตว์ไม่ปรารถนาเลยว่าจะให้คนอื่นตามใจตนเองเสมอไปทุกอย่าง
(ไม่มีความเห็นแก่ตัว)
๘. พระโพธิสัตว์ทำความดีกับคนอื่น ไม่ปรารถนาสิ่งตอบแทน
(ต้องการให้คนอื่นพ้นทุกข์)
๙. พระโพธิสัตว์เห็นลาภแล้ว ไม่ปรารถนาจะมีหุ้นส่วนด้วย
(ไม่ปรารถนาในลาภและสรรเสริญ)
๑๐. พระโพธิสัตว์ เมื่อถูกใส่ร้ายป้ายสี ตีเตียน นินทาแล้ว ไม่ปรารถนาจะได้โต้ตอบหรือฟ้องร้อง
(การใส่ร้ายป้ายสี ตีเตียน นินทา เป็นธรรมดาของโลก)

จริยธรรมทั้ง ๑๐ ประการนี้ เป็นการปฏิบัติธรรมชั้นสูงของพระโพธิสัตว์ทุกพระองค์ เรียกว่า “มหาอุปสรรค” ซึ่งถ้าท่านผู้ปฏิบัติธรรมนำมาท่องทุกวัน จะช่วยขัดเกลาจิตใจให้ตั้งงาม ช่วยให้ง่ายต่อการบรรลุมรรคผลนิพพาน

คำอุทิศส่วนกุศลเวลาบำเพ็ญทาน

อิทัม เม ปุญญัง ผลบุญอันนี้ ที่ข้าพเจ้าได้น้อมถวาย ขอให้ เป็นปัจจัย แก่บรรดผลนิพพาน ในอนาคตกาลอันใกล้นี้ด้วย เทอญ

อิทัม เม ทานัง ผลทานอันนี้ ที่ข้าพเจ้าได้น้อมถวาย ขอให้ ถึง แก่ บิดามารดา วงศาคณาญาติ และมิตรสหาย เปเรต อสุรกาย เทวดาทั้งหลาย สรรพสัตว์ทั้งหลาย เจ้ากรรมนายเวร พระภูมิเจ้าที่ และบริวารของพระภูมิเจ้าที่ ที่บ้านของข้าพเจ้า ที่ทำงานของข้าพเจ้า ขอให้ได้รับ เอากุศลอันนี้ ที่ข้าพเจ้าได้น้อมถวาย สิ้นกาลนานเทอญ

คำขอขมาลาโทษทั้ง ๓๑ ภูมิ

ของพระอาจารย์จำเนียร สีสเสฏโฐ

วัดถ้ำเสือ อ.เมือง จ.กระบี่

กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓ กรรมดีอันใด เป็นบุญกุศล ที่ข้าพเจ้าได้กระทำแล้ว ด้วยกาย วาจา ใจ ในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี ขอให้ถึง แก่ท่านทั้งหลาย ที่มีภพภูมิ มีชาติเป็นแดนเกิด มีชรามรณะ มีจิต มีชีวิต มีวิญญูณ มีขันธสันดาน มีวิบากแห่งกรรม มีการกระทำ เจ้ากรรมนายเวร เจ้าการบัญชี จตุโลกบาลทั้ง ๔ ยมบาล มนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖ พรหม ๒๐ อบายภูมิทั้ง ๔ บัดนี้ข้าพเจ้า ได้สร้างกองการกุศล มีผลทานผลศีล ผลภาวนา ผลแผ่เมตตา ขอให้ถึง แก่ท่านทั้งหลาย ที่ข้าพเจ้า ได้ล่วงเกิน ทำกรรมไว้ ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี เจตนาที่ดี ไม่เจตนาที่ดี รู้ก็ดี ไม่รู้ก็ดี ต่อหน้ากันก็ดี ลับหลังกันก็ดี ขอให้ท่านทั้งหลาย จงอโหสิกรรม ให้แก่ข้าพเจ้า ตั้งแต่บัดนี้ เป็นต้นไป อย่ามีเวรภัย เกิดชาติหนึ่งภพใด ขอให้ได้สร้าง แต่กรรมดี สร้างบารมีของตน ให้พ้นภัยพาล ล่วงบ่วงมาร ในอนาคตกาล อันใกล้นี้ ด้วยเทอญ

ข้าพเจ้าคิดจะประกอบกิจการอันใด ที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม ขอให้สำเร็จสมปรารถนา เป็นอัจฉรย์ เหนือมนุษย์ทั้งปวง

คำถอนอธิษฐานที่เป็นมิจฉาทิฎฐิ

โดย พระชุมพล พลปญโญ

๔ ตุลาคม ๒๕๔๓

อิมัง มิจฉา อะริษฐานัง ปัจจุทระรามิ
ทุคคัมปิ อิมัง มิจฉา อะริษฐานัง ปัจจุทระรามิ
ตะคคัมปิ อิมัง มิจฉา อะริษฐานัง ปัจจุทระรามิ

ข้าพเจ้าขอถอนคำอธิษฐาน ถอนคำสาป ถอนคำแช่ง ที่ข้าพเจ้า
ได้ตั้งขึ้น ถึงพร้อมแล้ว ด้วยกิเลส ด้วยตัณหา ด้วยอุปาทาน ด้วย
ราคะ ด้วยโทสะ ด้วยโมหะ ด้วยมานะ ด้วยมิจฉาทิฎฐิ เป็นไป
เพื่อความพยายาบทเบียดเบียน สร้างเวรสร้างกรรม ไม่ประกอบด้วย
ธรรม ไม่ประกอบด้วยวินัย ไม่ประกอบด้วยกุศล ไม่ประกอบด้วย
ปัญญา ไม่ประกอบด้วยบารมี ที่ข้าพเจ้าได้อธิษฐานไว้ สาปไว้ แช่ง
ไว้ ในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี ระลึกได้ก็ดี ระลึกไม่ได้ก็ดี ทั้ง
หมดทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าขออ้อเอาพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า แม่
พระชรรณี แม่พระคงคา แม่พระเพลิง แม่พระพาย และเทวดาทิ้ง
หลายทั้งปวง มาเป็นพยาน ว่าข้าพเจ้าขอถอนคำอธิษฐานเหล่านั้น
ถอนคำสาปเหล่านั้น ถอนคำแช่งเหล่านั้น ร้อยหน พันหน หมื่นหน
แสนหน ล้านหน โกฏิหน ฦ กาลบัดเดี๋ยวนี้ด้วยเทอญ

นะถอน โมถอน พุทถอน ชาติถอน ยะถอน

นะคถอน โมคถอน พุทคถอน ชาติคถอน ยะคถอน

ถอนด้วย นะ โม พุท ชาติ ยะ

ข้าพเจ้าขอยกโทษ อโหสิกรรม และให้อภัย ในความบกพร่อง
ผิดพลาด ของสรรพสัตว์ ทั้งหลายทั้งปวง ทุกชีวิต ทุกจิตวิญญาณ

ในที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อเทอญ

พระชุมพล พลปณฺโณ เขียนเมื่อ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๓

คำอธิษฐานข้างบนนี้ ถ้าใครใช้อธิษฐานทุกวัน จะช่วยลดวิบากกรรม
เวรกรรมทางใจลงได้อย่างมาก

พระชุมพล พลปณฺโณ

๔ ตุลาคม ๒๕๔๓

คำแผ่บารมีกุศลมหาอธิษฐาน

โดย พระชุมพล พลปญโญ

๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๔

ข้าพเจ้าขออาราธนาบารมีของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกพระองค์ พระสาวกทุกองค์ พระโพธิสัตว์ทุกองค์ พรหมทุกองค์ เทวดาทุกองค์ พ่อแม่ครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน จงมาสถิตอยู่เหนือเศียรเกล้าของข้าพเจ้า ขอให้คำอธิษฐานของข้าพเจ้าศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์จงทุกประการเทอญ

บุญกุศลที่ข้าพเจ้าบำเพ็ญมาในอดีตชาติก็ดี ในปัจจุบันชาติก็ดี และที่จะบำเพ็ญไปจนกว่าที่จะถึงซึ่งพระนิพพานก็ดี ที่จะให้ผลแก่ข้าพเจ้าเพียงใด ข้าพเจ้าขออุทิศส่วนกุศลนั้น ให้แก่จิตวิญญาณทุกคน ทั้งหมื่นโลกธาตุ แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล ขอให้ท่านทั้งหลายจงได้อนุโมทนาในกุศลนั้น และจงพลันบังเกิดเป็นเครื่องสักการะบรรณาการอันเป็นทิพย์ ที่ท่านยินดีพอใจเป็นร้อยเท่าพันทวีที่ ท่านต้องการ ขอให้ท่านจงเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธรรมสาร สมบัติ พืชพรรณมงคล สมบูรณ์พูนผล ด้วยลาภ ยศ สุข สรรเสริญ และอธิปไตยอันเป็นทิพย์ยิ่งยิ่งขึ้นไป ท่านคิดปรารถนาสิ่งใด ขอจงได้สำเร็จสมความปรารถนาทุกสิ่งทุกประการตลอดเวลา ขอให้ท่านจงสถิตอยู่ในฐานะบิดา มารดา ช่วยบำรุงรักษาข้าพเจ้าซึ่งอยู่ในฐานะลูกสาว-ลูกชาย ให้ปราศจากภัยอันตรายจะมาแผ้วพาน ขอให้เจริญรุ่งเรืองในทุกสิ่งทุกประการ จนกว่าจะเข้าถึงซึ่งพระนิพพานในอนาคตกาลอันใกล้นี้ด้วยเทอญ

อนึ่ง บุญใดที่ท่านทั้งหลายได้บำเพ็ญมาทุกภพทุกชาติ ข้าพเจ้าขออนุโมทนา ขอให้ข้าพเจ้าจึงมีส่วนแห่งบุญนั้นจงทุกประการ ขออุทิศบุญจากการอนุโมทนา ให้แก่เจ้ากรรมนายเวรและเทวดาที่

รักษาข้าพเจ้า ขอป่าวประกาศคุณงามความดีของท่าน ไปตลอด
หมื่นโลกธาตु แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล จิตวิญญานทุกดวง
ทุกเทวสมาคม ทุกเทวสภา จงรับรู้รับทราบ คุณงามความดี ที่ท่าน
ได้ทำแล้ว จงทุกประการเทอญ

สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยล่วงเกินท่านทั้งหลายด้วยกายกรรม วชิ
กรรม มโนกรรม ในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี ข้าพเจ้าขอกราบ
แทบเท้าขอขมา ขอท่านทั้งหลายจงโปรดเมตตา ยกโทษอโหสิกรรม
ให้แก่ข้าพเจ้าด้วยเทอญ

สิ่งใดที่ท่านทั้งหลายได้เคยล่วงเกินข้าพเจ้ามาในอดีตชาติก็ดี
ปัจจุบันชาติก็ดี ข้าพเจ้าขอยกโทษอโหสิกรรมให้ทั้งหมดทั้งสิ้น

ขออุทิศกุศล ไปกับกระแสนเมตตาจิตของท่าน ลูกหลานบริวาร
และผู้ที่เกี่ยวข้องกับท่าน จะอยู่ภพใดภูมิใด ขอจงได้รับบุญกุศลจาก
ข้าพเจ้า จงทุกประการเทอญ

ขอท่านทั้งหลายจงช่วยเสริมพลังบารมีแก่ข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้า
คิดจะประกอบกิจการอันใด ที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม ขอให้พลัง
สำเร็จเป็นอัครจรรยเห็นอมนุษย์ทั้งปวงด้วยเทอญ

ขออัญเชิญพระศรีอารีย์ เจ้าแม่กวนอิม พระกษิติครรภ์โพธิสัตว์
พระอรหันต์จิ้งง เซียนทั้งแปด พระอิศวรนารายณ์ พระอินทร์ พระ
พรหม พระยม พระกาล ท้าวจตุโลกบาลทั้ง ๔ แม่พระธรณี แม่พระ
คงคา แม่พระเพลิง แม่พระพาย พระโพธิสัตว์ทั้งหลาย เทวดาทั้ง
หลาย นายนิรบาลทั้งหลาย ท่านผู้มีตาทิพย์ หูทิพย์ ใจทิพย์ทั้ง
หลาย ท่านผู้มีวิชา อภิญญา ปฏิสัมภิทาทั้งหลาย จงมารับเอาส่วน
กุศล และเป็นพยานในการสร้างกุศลและอุทิศส่วนกุศล พร้อมทั้งนำ
ข่าวคำอธิษฐานของข้าพเจ้า ไปบอกกล่าวแก่สรรพสัตว์ให้รู้ทั่วหน้า
กันทุกภูมิทุกชั้น และช่วยทำคำอธิษฐานนั้นให้เป็นจริงด้วยเทอญ

(คำแผ่บารมีกุศลมหาอธิษฐานนี้ ถ้าใครใช้อธิษฐานทุกวันจะช่วยเสริม
บารมีให้สำเร็จผลตั้งใจปรารถนาทุกประการ)

(ไม่สงวนลิขสิทธิ์ เอาไปพิมพ์เผยแพร่ได้)

คำอธิษฐานเพื่อพ้นทุกข์โทษเวรภัย

หลวงพ่อชมพล พลบุญโณ

๑๕ มกราคม ๒๕๔๗

สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยกระทำไปโดยไม่สมควรแก่ศักดิ์ศรี และฐานะ กระทำไปโดยไม่ละอายต่อบาป ไม่เกรงกลัวต่อบาป

ได้เคยหักหลังทรยศ คดโกง ต่อท่านผู้มีพระคุณ ผู้มีบุญคุณ ต่อท่านผู้มีคุณความซื่อสัตย์ จงรักภักดี จริงใจ ต่อข้าพเจ้า

ได้เคยลบหลู่ล่วงเกิน ต่อท่านผู้มีคุณธรรมอันสูงส่ง เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ดี หรือเพราะความเย่อหยิ่งถือดี ยกตนข่มท่าน มาในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี

บัดนี้ข้าพเจ้าสำนึกผิดแล้ว ข้าพเจ้ายอมรับผิดแล้ว ข้าพเจ้าขอส่งจิตไปกราบแทบเท้า ขอขมาขอลาโทษ ต่อทุกท่าน ที่ข้าพเจ้าได้เคยล่วงเกิน มาแล้วทั้งหลาย

ขอพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ ได้โปรดเมตตามาเป็นพยาน ในการขอขมาขอลาโทษ ณ กาลครั้งนี้ด้วยเทอญ

ขอให้ข้าพเจ้า พ้นจากทุกข์โทษเวรภัยทั้งปวง พ้นจากเคราะห์กรรมทั้งปวง พ้นจากคำสาปแช่งทั้งปวง พ้นจากโรคประสาททั้งปวง พ้นจากความเดือดร้อนกระวนกระวายใจทั้งปวง ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้ด้วยเทอญ

คำประกาศโทษตน

หลวงพ่อบุญรอด พุทฺธมฺโณ

๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ข้าพเจ้าขอป่าวประกาศโทษตนต่อเทวดาผู้ทรงเกียรติทั้งหลายทั้งปวง

อันตัวข้าพเจ้านี้ ได้มีความเคารพต่อพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ว่าเป็นสัจธรรมที่พึ่งอันสูงสุดมานานแล้ว แต่มีความชั่วที่ยังแก้ไขไม่หมดอยู่หลายข้อ และมีความดีที่ยังทำไม่ลุล่วงอยู่หลายประการ ถือว่าเป็นข้อบกพร่องของข้าพเจ้าอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าขอกราบขอขมาขอลาโทษต่อพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า และเทวดาผู้ทรงเกียรติทั้งหลายทั้งปวง มา ณ โอกาสนี้

ขอให้เทวดาผู้ทรงเกียรติทั้งหลายทั้งปวง จงโปรดเมตตา ยกโทษ อโหสิกรรม ให้อภัย และช่วยเหลือข้าพเจ้า ในที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อเทอญ

(คำประกาศโทษตนนี้ ใครใช้วิธีฐานทุกวันจะทำให้จิตใจผ่องใสเจริญก้าวหน้าในทางธรรมเป็นที่รักแก่เทวดาทั้งหลายทั้งปวง)

คำอธิษฐานเพื่อเจริญธรรม

หลวงพ่อชมพล พลบุญโณ

๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๗

ความผิดพลาดใด ๆ ที่ข้าพเจ้าได้ก่อไว้ในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี แล้วต่อต้านไม่ยอมรับ หรือปัดโยนบาปไปให้ผู้อื่น ต้องรับโทษเดือดร้อนแทน ที่ข้าพเจ้าระลึกได้ดี ระลึกไม่ได้ก็ดี

บัดนี้ ข้าพเจ้าได้บังเกิดความละอายต่อบาป ความเกรงกลัวต่อบาปเป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าขอยอมรับสำนึกผิด ตั้งจิตขอมาต่อหน้าพระพุทธ ต่อหน้าพระธรรม ต่อหน้าพระสงฆ์ ต่อหน้าพระโพธิสัตว์ทุกองค์ ต่อหน้าเทวดาทั้งหลาย ต่อหน้าจิตวิญญาณทุกดวง

ขอแสดงอาการ ละพยศ ลดมานะ ละทิฏฐิ ขอสำนึกผิดในบาปกรรมที่ทำมา ต่อไปนี้จะตั้งตา ละชั่ว ประพฤติดี ทำจิตให้ขาวรอบ เชื่อฟังพระพุทธเจ้า เคารพพระธรรม เดินตามพระอริยสงฆ์

ขอให้ข้าพเจ้าพ้นจากทุกข์โทษเวรภัย พ้นจากเสนียดจัญไร ข้าพเจ้าจะสร้างกุศลอันใด ขอให้สำเร็จสมปรารถนา เจริญก้าวหน้าในเส้นทางนิพพาน คุณธรรมทุกประการจงบังเกิดขึ้นในใจข้าพเจ้า ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้ด้วย เทอญ

(คำอธิษฐานเพื่อเจริญธรรมนี้ ใครใช้อธิษฐานทุกวัน จะช่วยให้จิตใจเบิกบาน ไม่เศร้าหมอง เจริญก้าวหน้าในทางธรรม)

คาถาเชื่อมจิตกับพระโพธิสัตว์ทุกองค์

หลวงพ่อบุญพล พลบุญ

๑๓ กันยายน ๒๕๔๘

ตั้งเครื่องสักการะขึ้นมา (คำว่าเครื่องสักการะนั้นอาจเป็นรูปเทียนหรือดอกไม้หรือพวงมาลัยหรือน้ำหนึ่งแก้วก็ได้ ถ้าไม่มีอะไรเลยให้เอาดวงจิตที่อ่อนนุ่มเป็นเครื่องสักการะ ขอเพียงให้ทำด้วยความเคารพ เอาใจเป็นใหญ่) จากนั้นอธิษฐานดังนี้

เครื่องสักการะนี้ ข้าพเจ้าขอประดิษฐาน เพื่อถวายเป็นเกียรติแก่ พระโพธิสัตว์ทุกองค์และบริวารทั้งปวง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระศรีอาริยมุตไตรยโพธิสัตว์และบริวาร พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์และบริวาร พระกษิติครรภ์โพธิสัตว์และบริวาร (อาจเพิ่มพระโพธิสัตว์ที่เราเคารพเป็นพิเศษไปอีกได้ตามสะดวกและตามศรัทธา เช่นหลวงปู่ทวดวัดช้างไห้และบริวาร หลวงพ่อปานวัดบางนมโคและบริวาร ครูบาศรีวิชัยและบริวารเป็นต้น ก็ได้)

บุญกุศลที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาในอดีตชาติก็ดีปัจจุบันชาติก็ดี ที่จะให้ผลแก่ข้าพเจ้าเพียงไร ข้าพเจ้าขออุทิศกุศลนั้น ให้แก่พระโพธิสัตว์ทุกองค์และบริวารทั้งปวง จงทุกประการเทอญ

อนึ่งบุญใดที่พระโพธิสัตว์ทุกองค์และบริวารทั้งปวง ได้บำเพ็ญมาทุกภพทุกชาติ ข้าพเจ้าขอกราบอนุโมทนา ขอให้ข้าพเจ้า จงมีส่วนแห่งบุญนั้น จงทุกประการ ขออุทิศบุญจากการอนุโมทนานี้ ให้แก่เจ้ากรรมนายเวรและเทวดาที่รักษาข้าพเจ้า ขอป่าวประกาศ คุณงามความดีของท่าน ไปตลอดหมื่นโลกธาตุ แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล จิตวิญญาณทุกดวง ทุกเทวสมาคม ทุกเทวสภา จงรับรู้รับทราบ คุณงามความดี ที่ท่านได้ทำแล้ว จงทุกประการเทอญ

สิ่งใดข้าพเจ้า ได้เคยล่วงเกินท่านทั้งหลาย ด้วยกายกรรม วจี-

กรรม มโนกรรม ข้าพเจ้าขอกราบแทบเท้าขอขมา ขอท่านจงโปรดเมตตา ยกโทษอโหสิกรรม ให้แก่ข้าพเจ้าด้วยเทอญ

สิ่งใดที่ท่านได้เคยล่วงเกินข้าพเจ้า มาในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี ข้าพเจ้าขอปวารณาให้เป็นอโหสิกรรมทั้งหมดทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าขออุทิศกุศล ไปกับกระแสมेतตาคิจิต ของพระโพธิสัตว์ทุกองค์และบริวารทั้งปวง สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงทั้งหมื่นโลกธาตุแสนโกฏิจักรวาลอนันตจักรวาล จงมีส่วนแห่งกุศล ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาจงทุกประการเทอญ

ข้าพเจ้าขอพรว่า เมื่อใดที่ข้าพเจ้า อุทิศกุศล แผ่เมตตา และอธิษฐานจิต ขอให้ศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์ คล้ายประหนึ่งว่า ท่านทั้งหลายได้โปรดเมตตาบันดาลให้เป็นไปด้วยเทอญ

(การเชื่อมจิตกับพระโพธิสัตว์ทุกองค์และบริวารทั้งปวงหมายถึงเราได้ทำการผูกมิตรกับท่านผู้ที่อยู่ในสายการสร้างบารมีทั้งหมดทั้งสิ้นเลย ฉะนั้นคาถาเชื่อมจิตกับพระโพธิสัตว์ทุกองค์นี้ถ้าใครใช้ทุกวันจะทำให้ผู้นั้นมีจิตพิเศษกว่าคนธรรมดาทั่วไป เวลาอธิษฐานอะไร ถ้าไม่ผิดทำนองคลองธรรม จะสัมฤทธิ์ผลง่ายกว่าคนทั้งหลาย เวลาประกอบกิจการอันเป็นกุศลที่อยู่ในขอบข่ายการสร้างบารมีก็จะสำเร็จง่าย เพราะพระโพธิสัตว์ทุกองค์และบริวารทั้งปวงจะมาช่วย)

คำแผ่เมตตา ๖ ทิศ

หลวงพ่อบุญรอด พลปญโญ

๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ในทิศเบื้องหน้า จงเป็นสุขเถิด จง
พ้นทุกข์เถิด จงมีส่วนแห่งกุศล ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาแล้ว
ด้วยดี ในกาลทุกเมื่อเถิด

(เปลี่ยน ทิศเบื้องหน้า เป็น ทิศเบื้องขวา, ทิศเบื้องหลัง, ทิศเบื้อง
ซ้าย, ทิศเบื้องล่าง และ ทิศเบื้องบน ตามลำดับ เพื่อให้ครบ ๖ ทิศ)

ขอกระแสน้ำแห่งความอ่อนน้อมถ่อมตน และกระแสเมตตา-
จิตของข้าพเจ้า จงแผ่ไปตลอดหมื่นโลกธาตุ แสนโกฏิจักรวาล
อนันตจักรวาล จิตวิญญูณดวงใดสัมผัสกระแสนี้ ขอให้มีส่วน
แห่งบุญที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาแล้วจงทุกประการ จิตวิญญูณ
ดวงใดที่รู้แล้ว ขอจงอนุโมทนาเองเถิด จิตวิญญูณดวงใดที่
ยังไม่รู้ ขอให้เทวดาผู้ทรงเกียรติทั้งหลายจงบอกจิตวิญญูณ
เหล่านั้นให้รู้ เพราะเหตุที่ได้อนุโมทนาในกุศลที่ข้าพเจ้าได้บำ-
เพ็ญ จิตวิญญูณเหล่านั้นจงเป็นสุขพ้นทุกข์ทั้งปวง ความปรารถนา
ที่ดีงามของจิตวิญญูณเหล่านั้นจงเต็มรอบบริบูรณ์ทุกประ-
การด้วยเถิด

เทวดาผู้ทรงเกียรติองค์ใดที่นำกระแสจิตของข้าพเจ้าไป
ปรากฏในที่ต่าง ๆ ขอให้มีส่วนในบุญของข้าพเจ้าจงทุกประ-
การ

คำอธิษฐานที่พุทธคยา

หลวงพ่อชมพล พลบุญโผ

ตุลาคม ๒๕๕๐

ขอให้ข้าพเจ้าได้รู้แจ้งแทงตลอดบรรลุเข้าถึงตามในสิ่งที่พระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แจ้งที่โพธิมณฑล

ขอให้ข้าพเจ้ามีบารมียิ่งใหญ่ถึงพร้อมด้วยทรัพย์ สุขภาพ ปัญญา
อภิปัญญา คุณธรรมและบริวาร เพื่อที่จะสืบพระศาสนาของพระโคตม
สัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อใดที่ข้าพเจ้าคิดประกอบในกิจอันเป็นกุศล ขอให้เทวดา
และมนุษย์ทั้งปวงช่วยเกื้อหนุนและโอบอุ้มผ่อนตามอุปถัมภ์คำช
ู่ให้กิจการนั้นสำเร็จเป็นอัจฉริยะ

ขอให้จิตของข้าพเจ้าใกล้ชิดกับพระพุทธรูปเป็นที่ยิ่งจนสามารถ
เข้าถึงคุณธรรมอันพิเศษทั้งปวงอันเป็นส่วนวิเศษ อภิปัญญา ปฏิสัม
ภिता และ โลกุตตร ด้วยวิธีการเพียงแค่วรรณถึงพระพุทธรูปด้วย
ความเคารพ

ขอให้เทวดาที่เป็นฝ่ายสัมมาทิฐิและฝ่ายอริยะทั้งหลายจงรับ
รู้จิตที่มีความศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นที่ยิ่งของข้าพเจ้าและมา
ให้ความเมตตาเอ็นดูคุ้มครองรักษาช่วยเหลือเกื้อหนุนให้ข้าพเจ้า
ปราศจากภัยอันตรายและมีความเจริญรุ่งเรืองในทิศทางที่บัณฑิต
ปรารถนาในกาลทุกเมื่อ

ขอให้ข้าพเจ้าได้ตาทิพย์หูทิพย์และเจโตปริยญาณ สามารถระ
ลึกชาติแต่หนหลัง มีญาณรอบรู้เหตุการณ์ทั้งปวง ได้মনโสมยทิ
สามารถหยั่งรู้ความคิดคน ขอให้รู้อดีตอนาคตปัจจุบัน วัฏกรรมของ
สัตว์ ภูมิภูมิทั้งปวง ขอให้หมดอวิชชาตัดหนออุปาทานและอกุศล

กรรม สำเร็จอรหันต์พร้อมด้วยปฏิสัมภทา ๔ อภิญญา ๖ วิโมกข์ ๘
พันทุข์พันโสภพันโรคพันภยพันเคราะห์เสนียดจัญไรปราศจากภัย
อันตรายทั้งหลายทั้งปวง

เมื่อใดที่ข้าพเจ้าคิดจะให้ท่านขออย่าได้ขาดแคลนซึ่งไทยธรรม

ผู้ใดอธิษฐานจิตถึงข้าพเจ้า ขอให้ได้รับการช่วยเหลือตามสม-
ควรแก่กรณี

ผู้ใดคิดถึงข้าพเจ้าหรือเข้าไปใกล้ข้าพเจ้าขอให้หมดความทุกข์ความ
กระวนกระวายใจ ขอให้เป็นผู้สุขสงบใจ

เมื่อใดที่ข้าพเจ้าอุทิศกุศล แม่เมตตา และอธิษฐานจิต ขอให้
ศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์และถึงทุกคนที่ข้าพเจ้าตั้งใจประสงค์

เมื่อใดที่ข้าพเจ้าตั้งจิตอธิษฐานอันประกอบด้วยธรรม ขอให้
เทวดาทั้งหลายไม่สามารถเพิกเฉยต่อคำอธิษฐานอันเป็นธรรมนั้น
ได้

ขอให้ข้าพเจ้าชนะมารชนะอุปสรรคทั้งปวงในกาลทุกเมื่อ

ขอให้ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย ชื่นเชื่อว่าการเกิดอย่าได้มีแก่ข้าพ-
เจ้าอีกเลย ตายจากชาตินี้ขอให้เข้าถึงพระนิพพานตามพระสัมมา-
สัมพุทธเจ้าไป

ขอให้ข้าพเจ้าเจริญในพรหมจรรย์เจริญในพระพุทธศาสนา แดก-
จกานก้าวหน้าในทางธรรม ขอให้ดับทุกข์ทั้งปวงสิ้นลงในอนาคตอัน
ใกล้

ขอให้มีโอกาสพบบัณฑิต ครูบาอาจารย์ และสหธรรมิก ที่เป็น
อริยะหรือที่เป็นพระชินาสพ พร้อมทั้งได้รับการเกื้อหนุนในเส้นทาง
ไปสู่นิพพาน

เมื่อใดที่ข้าพเจ้าคิดประกอบกิจการอันเป็นกุศลเป็นธรรม ขอ

อย่าได้มีใครมาขัดขวาง

ขอให้ข้าพเจ้าได้บริวารที่ซื่อสัตย์จงรักภักดี ไม่หักหลังทรยศ
คดโกงและถึงพร้อมด้วยคุณธรรม

ที่ใดที่ข้าพเจ้าแผ่กระแสเมตตาจิตไป ขอให้ที่นั่นสงบร่มเย็นเป็น
สันติสุข

ขอให้ข้าพเจ้ามีลาภ มีความสามารถ มีอำนาจ มีเดช ที่จะ
ตอบแทนบุญคุณพระศาสนา บุพการีชน ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณ
และญาติมิตรบริวารที่ซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อข้าพเจ้า

ผู้ใดที่ระลึกถึงข้าพเจ้าด้วยความเคารพขอให้ผู้นั้นจงเข้าสู่อริย-
มรรคอริยผลได้อย่างง่ายดาย

ข้าพเจ้าอยู่ที่ใดขอให้ที่นั่นเป็นมงคลสถานสำหรับการบำเพ็ญ
ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา และเข้าถึงธรรมได้อย่าง
ง่ายดาย หรือแม้แต่ว่า ผม ขน เล็บ ฟัน กระดูก ของข้าพเจ้า
ประดิษฐานในที่ใด ขอให้สถานที่นั้นเป็นมงคลสถานของผู้ใฝ่ธรรม
ด้วย

เมื่อใดที่ข้าพเจ้าแผ่เมตตาและอุทิศส่วนกุศล ขอให้กระแสเมตตา
และคำอธิษฐานจิตอุทิศกุศลของข้าพเจ้า จงแผ่ไปตลอดอนันตจักรวาล
ถ้าหากไม่มีกรรมมาขวางกั้นแล้ว ขอให้จิตวิญญาณทั้งหลายสา-
มารถรับกระแสเมตตาและส่วนบุญของข้าพเจ้าได้ไม่ว่าจะอยู่ในจักร-
วาลอาณาเขตใดก็ตาม

เมื่อใดที่ข้าพเจ้าอธิษฐานจิตในเรื่องที่เป็นกุศลแล้ว ขอให้เทวดา
ที่เป็นสัมมาทิฐิทั้งหลายมาเกื้อหนุนให้คำอธิษฐานนั้นสำเร็จเป็น
อัศจรรย์ในกาลทุกเมื่อเทอญ

บุคคลใดที่ช่วยเหลือเกื้อกูลข้าพเจ้าขอให้เขาผู้นั้นได้รับความ

ช่วยเหลือเกื้อกูลจากเทวดาทั้งหลาย

ขอให้ข้าพเจ้าปราศจากภัยอันตรายต่อการปฏิบัติธรรม ทั้งภัยที่เกิดจากภายนอกและภัยที่เกิดจากภายใน

บุคคลใดระลึกนึกถึงข้าพเจ้า ขอให้ผู้นั้นเกิดศรัทธาคิดบริจาทานในพระพุทธศาสนา คิตรักษาศีล คิดประพฤติธรรม

บุคคลผู้ใดที่ไม่เป็นอาภัพบุคคล ที่มีความเคารพศรัทธาและประพฤติตามโอวาทของข้าพเจ้าอย่างจริงจังไม่ลังเล ขอให้เขาเหล่านั้นได้ดวงตาเห็นธรรมอย่างง่ายดาย

ขอให้กระแสน้ำจิตและวาทะสุภาสิตของข้าพเจ้าสามารถช่วยให้คนเข้าถึงธรรมได้ง่ายดายยิ่งขึ้น

วันใดที่ข้าพเจ้าดับขันธ์ ขอให้บังเกิดธรรมสังเวชแก่สรรพสัตว์จำนวนมากมาย และจงเป็นเหตุให้สัตว์เหล่านั้นเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงและได้เข้าสู่ธรรมขั้นสูงในกาลต่อไป

ธรรมะใดที่ข้าพเจ้า เขียน บันทึก แสดงไว้ ขอให้ธรรมะเหล่านั้นได้รับการเผยแผ่แพร่สืบทอดต่อไปอีกอย่างน้อย ๕๐๐ ปี นับจากวันที่ข้าพเจ้าดับขันธ์ ขอให้เรื่องราวของข้าพเจ้าและธรรมะที่ข้าพเจ้าแสดงไว้จงเป็นปัจจัยให้สัตว์จำนวนมากเข้าถึงพระไตรสรณาคมน์และโลกุตตรธรรม

สถานที่ใดที่ ผม ขน เล็บ ฟัน กระดูกของข้าพเจ้าประดิษฐานอยู่ ขอให้ที่นั้นไม่มีผู้ดอยากขาดแคลน บุคคลใดที่เคารพบูชา จงเจริญด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และคุณธรรมทั้งปวง

เทวดาองค์ใดที่ช่วยทำให้คำอธิษฐานของข้าพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ขอให้มีส่วนกุศลทั้งปวงของข้าพเจ้า ขอให้เจริญด้วยทิพยสมบัติ ได้เข้าสู่สุคติภูมิที่ละเอียดยิ่ง ๆ ขึ้นไปจนถึงนิพพาน

(พระชุมพล พลปณฺโณ เขียนคำอธิษฐานนี้เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๐ ตามคำขอของลูกศิษย์ที่อยากมีตัวอย่างคำอธิษฐานที่จะได้นำไปปรับปรุงเนื้อหาและถ้อยคำ เพื่อนำไปใช้ตามความต้องการและศรัทธาของแต่ละคน จึงได้จินตนาการเขียนตัวอย่างมาให้ดู ส่วนใครอยากจะทำอธิษฐานเรื่องอะไรแบบไหนอย่างไร ก็เป็นสิทธิที่แต่ละบุคคลจะทำได้ทั้งนั้น ถ้าไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน)

คำอธิษฐานย้ายบัญชีทองคำ

หลวงพ่อบุญรอด พนมพณฺโส

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๒

(ตั้งเครื่องสักการะต่อหน้าพระพุทธรูปเครื่องสักการะนี้อาจจะเป็นบายศรีหรือดอกไม้รูปเทียนเท่าที่พอจะจัดหาได้ ถ้าไม่มีอะไรเลยก็ตั้งน้ำบริสุทธีขึ้นมาสักแก้ว ให้ตั้งใจเอาเจตนากุศลเป็นสำคัญ)

(คำบูชาครู)

ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมสักการะครูบาอาจารย์เจ้าทั้งหลาย อันมีสมเด็จพระพุทธเจ้าทุกพระองค์เป็นอาทิ ในฐานะพระบรมครูของโลกธาตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมเด็จพระพุทธเจ้าองค์ปฐมบรมครู ขอรบอาราธนาอัญเชิญพระผู้มีพระภาคเจ้าทั้งหลาย มาประสิทธิเหนือเกล้าเหนือเกศของข้าพเจ้า ที่จะดำเนินมงคลพิธีให้ศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ์ และข้าพเจ้าขอสักการะครูบาอาจารย์ของข้าพเจ้าทุกภพทุกชาติ ครูบาอาจารย์ที่ช่วยให้ข้าพเจ้าแตกฉานในสรรพวิชา การครูบาอาจารย์ที่สอนวิชาการที่ไม่เป็นโทษ ขอจงโปรดเมตตาต่อมอญลงมารับการสักการะบูชาครูบาอาจารย์ของข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งความอ่อนน้อมถ่อมตนและความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์นี้ ขอให้ข้าพเจ้าทั้งหลาย ประกอบมงคลพิธี ได้ศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของข้าพเจ้าทั้งหลาย ด้วยเดชแห่งบารมีของครูบาอาจารย์เจ้าทั้งหลาย เมตตาบันดาลให้เป็นไป ในกาลทุกเมื่อเทอญ

เครื่องสักการะทั้งหลายเหล่านี้ ข้าพเจ้าขอตั้งเพื่อเป็นเกียรติแก่ พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกพระองค์ พระอริยสาวกทุกองค์ พระโพธิสัตว์ทุกองค์ พรหมทุกองค์ เทวดาทุกองค์ พ่อแม่ครูบาอาจารย์ ท่านผู้มีพระคุณทุกท่าน ขอท่านจงโปรดเมตตา

ต่อมองค์ลงมารับการบูชาสักการะเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความ
สุข เพื่อมงคลชีวิต เพื่อความเจริญก้าวหน้า ในการปฏิบัติธรรมของ
ข้าพเจ้า ตลอดสิ้นกาลนาน จนกว่าจะถึงพระนิพพาน ในอนาคตกาล
อันใกล้นี้ด้วยเทอญ

(บทบวงสรวงท้าวมหाराชทั้ง ๔)

ปรีมัญจะ ทิสัง ราชา	ชะตะรัฎฐ ปะสาสะติ
คันธัพพานัง อาธิปะติ	มะหาราชา ยะสัสสิ โส
ปุตตาปี ตัสสะ พะหะโว	อินทะนามา มะหัพพะลา
อิทธิมันโต ชุติมันโต	วัณณะวันโต ยะสัสสิโน
โมทะมานา อัญญังสุ	

ทักขินัญจะ ทิสัง ราชา	วิรุพโห ตัปะปะสาสะติ
กุมภกันทานัง อาธิปะติ	มะหาราชา ยะสัสสิ โส
ปุตตาปี ตัสสะ พะหะโว	อินทะนามา มะหัพพะลา
อิทธิมันโต ชุติมันโต	วัณณะวันโต ยะสัสสิโน
โมทะมานา อัญญังสุ	

ปัจฉิมัญจะ ทิสัง ราชา	วิรุปักโข ปะสาสะติ
นาคานัง อาธิปะติ	มะหาราชา ยะสัสสิ โส
ปุตตาปี ตัสสะ พะหะโว	อินทะนามา มะหัพพะลา
อิทธิมันโต ชุติมันโต	วัณณะวันโต ยะสัสสิโน
โมทะมานา อัญญังสุ	

อุตตะรัญจะ ทิสัง ราชา	กุเวโร ตัปะปะสาสะติ
ยักขานัง อาธิปะติ	มะหาราชา ยะสัสสิ โส
ปุตตาปี ตัสสะ พะหะโว	อินทะนามา มะหัพพะลา

อิทธิมันโต ชุติมันโต
โมทะมานา อัญญังสุ

วันณะวันโต ยะสัสติโน

ปริมะทิสัง ฐะตะรัฎฐโฐ
ปัจฉิเมณะ วิรุปักโข
จัตตาโร เต มะหาราชา
ทัททลละมานา อัญญังสุ

ทักขิณณะ วิรุพะโก
กุเวโร อุตตะรัง ทิสัง
สะมันตา จะตุโร ทิสา

(บทชุมนุมเทวดา)

สักเค กาเม จะ รูเป คิริติคะระตะเถ จันตะลิกเข วิมาน
ทีเป รัฎฐโฐ จะ คาเม ตะรุวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต
ภุมมา จายันตุ เทวา ษะละละละวิสะเม ยักขะคันธัพพะนาคา
ติฎฐันตา สันติเก ยัง มุนิวะระวะจะนัง สาระโว เม สุตันตุ
ฯ ัฒมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา ัฒมัสสะวะนะกาโล
อะยัมภะทันตา ัฒมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา ฯ

ข้าพเจ้าขอตั้งคารวจิตและกัลยาณจิตแก่เทวดาผู้ทรงคุณ และ
บริวารผู้ทรงเกียรติทั้งหลายทั้งปวง บุญกุศลที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญ
มาในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี และที่บำเพ็ญไปจนกว่าที่จะถึง
ซึ่งพระนิพพานก็ดี ที่จะให้ผลแก่ข้าพเจ้าเพียงไร ขอถวายแก่ท่าน
ทั้งหลายที่มาในมงคลพิธีนี้ อย่างเต็มที่จงทุกประการ ขอให้ท่าน
จงได้อนุโมทนาในกุศลนั้น และจงพลันบังเกิดเป็นเครื่องสักการะ
บรรณาการอันเป็นทิพย์ ที่ท่านยินดีพอใจเป็นร้อยเท่าพันทวีที่ท่าน
ต้องการ ขอท่านจงเจริญในภูมิทิพย์ภูมิธรรมของท่านยิ่ง ๆ ขึ้นไป
ด้วยเทอญ

อนึ่ง บุญใดที่ท่านทั้งหลายได้บำเพ็ญมาทุกภพทุกชาติ ข้าพเจ้า
ขอนุโมทนา ขอให้ข้าพเจ้าจึงมีส่วนแห่งบุญนั้นจงทุกประการ ขอ

อุทิศบุญจากการอนุโมทนาให้แก่เจ้ากรรมนายเวรและเทวดาที่
รักษาข้าพเจ้า ขอปาวประกาศคุณงามความดีของท่าน ไปตลอด
หมื่นโลกธาตุ แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล จิตวิญญูณทุก
ดวง ทุกเทวสมาคม ทุกเทวสภา จงรับรู้รับทราบคุณงามความ
ดีที่ท่านบำเพ็ญมาแล้วด้วยดีในกาลทุกเมื่อด้วยเทอญ ข้าพเจ้าขอ
ฝากฝังท่านไว้ต่อเทวสมาคมและเทวสภาที่ท่านเกี่ยวข้อง เมื่อใดที่
ท่านเข้าไปสู่เทวสมาคมและเทวสภานั้น ๆ ขอให้ท่านจงได้รับที่นั้ง
อันมีเกียรติ การต้อนรับอันมีเกียรติ การเชื้อเชิญอันมีเกียรติ ใน
เทวสมาคมและเทวสภานั้น ๆ ทุกครั้งไป เทวดาองค์ใดที่เมตตาทำ
ตามคำขอร้องของข้าพเจ้า ขอให้มีส่วนบุญจากข้าพเจ้าตลอดกาล
เป็นนิตย์ในกาลทุกเมื่อเทอญ

สิ่งใดที่ข้าพเจ้าเคยล่วงเกินท่านทั้งหลายด้วยกายกรรม วจี
กรรม มโนกรรม ข้าพเจ้าขอกราบแทบเท้าขอขมา ขอท่านจงโปรด
เมตตายกโทษอโหสิกรรมให้แก่ข้าพเจ้าด้วยเทอญ

สิ่งใดในการเวียนว่ายตายเกิด ท่านทั้งหลายเคยล่วงเกินข้า
พเจ้ามาในภพใดชาติใด ข้าพเจ้าขอปวารณาให้เป็นอโหสิกรรมทั้ง
หมดทั้งสิ้น ขอกรรมอันนั้นอย่าได้ไปเบียดเบียนบืหาท่าน ในกรณี
ใด ๆ ต่อไปอีกเลย

ขออุทิศกุศลไปกับกระแสเมตตาจิตของท่าน ลูกหลานบริวาร
และผู้เกี่ยวข้องของท่านจะอยู่ภพใดภูมิใด ข้าพเจ้าขออุทิศบุญไป
กับกระแสเมตตาจิตของท่านไปถึงเขาเหล่านั้น ขอลูกหลานบริวาร
และผู้เกี่ยวข้องของท่านจงได้รับส่วนบุญจากข้าพเจ้าอย่างเต็มที่ ขอ
ท่านทั้งหลายจงอยู่ดีมีสุข พร้อมด้วยลูกหลานบริวารและผู้เกี่ยวข้อง
พร้อมหน้าพร้อมตา อยู่ดีมีสุขเจริญทั่วหน้าในภูมิทิพย์ภูมิธรรมของ
ท่านยิ่ง ๆ ขึ้นไปในกาลทุกเมื่อเทอญ

ข้าพเจ้าขอตั้งเครื่องสักการะนี้เพื่อเป็นเกียรติแก่ท่านผู้บำเพ็ญ
ทานทุกท่าน ท่านผู้บำเพ็ญศีลทุกท่าน ท่านผู้บำเพ็ญภาวนาทุก
ท่าน ท่านผู้บำเพ็ญบารมีทุกท่าน ท่านผู้บำเพ็ญความดีทุกท่าน
ท่านผู้บำเพ็ญกุศลจิตทุกท่าน ขออนุโมทนาในบุญกุศลของท่านผู้
บำเพ็ญทาน ผู้บำเพ็ญศีล ผู้บำเพ็ญภาวนา ผู้บำเพ็ญบารมี ท่าน
ผู้บำเพ็ญความดี ท่านผู้บำเพ็ญกุศลจิตทุกท่าน ขอป่าวประกาศ
คุณงามความดีของท่านไปตลอดหมื่นโลกธาตุ แสนโกฏิจักรวาล
อนันตจักรวาล จิตวิญญานทุกดวง ทุกเทวสมาคม ทุกเทวสภา จง
มาชื่นชมยินดีอนุโมทนาต่อจิตวิญญานผู้สร้างบารมีสร้างความดีใน
โลกธาตุทั้งปวงในกาลทุกเมื่อเทอญ

สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยผิดพลาดบกพร่องต่อท่านทั้งปวง ต่อศีล
ทั้งปวง ต่อการบำเพ็ญภาวนาทั้งปวง ต่อการสร้างบารมีทั้งปวง
ต่อการสร้างความดีทั้งปวง ต่อการสร้างกุศลจิตทั้งปวง ข้าพเจ้า
ขอตั้งจิตด้วยความเจียมตัวเจียมตน แสดงการกราบขอขมาขอลา
โทษ ต่อความบกพร่องของข้าพเจ้าต่อท่านทั้งปวง ต่อศีลทั้งปวง
ต่อภาวนาทั้งปวง ต่อบารมีทั้งปวง ต่อความดีทั้งปวง ต่อกุศลจิตทั้ง
ปวง ต่อไปข้าพเจ้าจะตั้งจิตวิญญานของข้าพเจ้าให้เป็นผู้เกรงอก
เกรงใจ ยำเกรง ต่อท่านทั้งปวง ต่อศีลทั้งปวง ต่อภาวนาทั้งปวง ต่อ
บารมีทั้งปวง ต่อความดีทั้งปวง ต่อกุศลจิตทั้งปวง และข้าพเจ้าจะ
ตั้งจิตเคารพยำเกรงต่อท่านผู้บำเพ็ญทานทั้งปวง ต่อท่านผู้บำเพ็ญ
ศีลทั้งปวง ต่อท่านผู้บำเพ็ญภาวนาทั้งปวง ต่อท่านผู้บำเพ็ญบารมี
ทั้งปวง ต่อท่านผู้บำเพ็ญความดีทั้งปวง ต่อท่านผู้บำเพ็ญกุศลจิตทั้ง
ปวง

พระศาสดาตรัสว่า บุคคลใดบำเพ็ญทานและสร้างบารมีโดย
เคารพ จะได้านิสงส์ยิ่งใหญ่กว่าผู้ที่สร้างโดยไม่เคารพ วันนี้ข้าพเจ้า
ได้มาตั้งเครื่องสักการะแสดงสามัคคีธรรม ต่อการบำเพ็ญทานทั้งปวง

ต่อการบำเพ็ญศีลทั้งปวง ต่อการบำเพ็ญภาวนาทั้งปวง ต่อการบำเพ็ญบารมีทั้งปวง ต่อการบำเพ็ญความดีทั้งปวง ต่อการบำเพ็ญกุศลจิตทั้งปวง

ขอให้เทวดาทั้งหลาย จงจำข้าพเจ้าไว้ว่า ต่อไปนี้ ข้าพเจ้าจะเป็นผู้บำเพ็ญทานด้วยจิตเคารพ เป็นผู้บำเพ็ญศีลด้วยจิตเคารพ เป็นผู้บำเพ็ญภาวนาด้วยจิตเคารพ เป็นผู้บำเพ็ญบารมีด้วยจิตเคารพ เป็นผู้บำเพ็ญความดีด้วยจิตเคารพ เป็นผู้บำเพ็ญกุศลจิตด้วยจิตเคารพ ข้าพเจ้าจะน้อมจิตยำเกรงต่อความดีทั้งปวง สิ่งใดที่ข้าพเจ้าเคยล่วงเกินต่อความดี ต่อคนดีทั้งปวง มาในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี หรือข้าพเจ้าเคยล่วงเกินบุคคลใด ๆ ผู้มีเจตนาในการสร้างบารมีในภพชาติใด ๆ

ข้าพเจ้าขอตั้งความอ่อนน้อมถ่อมตัว ขอยอมรับสำนึกผิด ตั้งจิตขอขมา ต่อหน้าพระพุทธ ต่อหน้าพระธรรม ต่อหน้าพระสงฆ์ ต่อหน้าพระโพธิสัตว์ทุกองค์ ต่อหน้าเทวดาทั้งหลาย ต่อหน้าจิตวิญญาณทุกดวง ขอแสดงอาการละพยศ ลดมานะ ละทิฏฐิ สำนึกผิดในบาปกรรมที่ทำมา ต่อไปนี้จะตั้งตา ละชั่ว ประพฤติดี ทำจิตให้ขาว รอบ เชื่อฟังพระพุทธเจ้า เคารพพระธรรม เดินตามพระอริยสงฆ์ ขอให้ข้าพเจ้าพ้นจากทุกขโศกเวรภัย พ้นจากเสนียดจัญไร ข้าพเจ้าจะสร้างกุศลอันใด ขอให้สำเร็จสมปรารถนา เจริญก้าวหน้าในเส้นทางนิพพาน คุณธรรมทุกประการ จงบังเกิดขึ้นในใจของข้าพเจ้า ฦกกาลบัดเดี๋ยวนี้นี้ด้วยเทอญ

บัดนี้ ข้าพเจ้าได้ตั้งจิตเคารพต่อทานทั้งปวง ต่อศีลทั้งปวง ต่อการบำเพ็ญภาวนาทั้งปวง ต่อการสร้างบารมีทั้งปวง ต่อการสร้างความดีทั้งปวง ต่อการสร้างกุศลจิตทั้งปวง และได้ขอขมาลาโทษต่อความบกพร่องที่ข้าพเจ้าเคยมีต่อการบำเพ็ญทานทั้งปวง ต่อการ

บำเพ็ญศีลทั้งปวง ต่อการบำเพ็ญภาวนาทั้งปวง ต่อการบำเพ็ญ
บารมีทั้งปวง ต่อการบำเพ็ญความดีทั้งปวง ต่อการบำเพ็ญกุศลจิต
ทั้งปวงแล้ว ข้าพเจ้าขอประกาศต่อเทวดาทั้งหลาย ขอให้ท่านจงนำ
ข่าวสาร ไปบอกนายบุญซีที่จดจารึกคุณความดีของข้าพเจ้าในอดีต
กาล ถ้าในอดีตกาล ข้าพเจ้าเคยให้ท่านโดยไม่เคารพ รักษาศีลโดย
ไม่เคารพ บำเพ็ญภาวนาโดยไม่เคารพ สร้างบารมีโดยไม่เคารพ
สร้างคุณความดีโดยไม่เคารพ สร้างกุศลจิตโดยไม่เคารพ บัดนี้ข้าพเจ้า
ได้สำนึกผิดและตั้งจิตกราบขอขมาขอลาโทษแล้ว ขอนายบุญซีทั้ง
หลายจงเปลี่ยนการจารึกบุญของข้าพเจ้าในอดีตที่ทำโดยไม่เคารพ
ที่จารึกเอาไว้ในบุญซีชั้นรอง ขอนายบุญซีทั้งหลายจงเปลี่ยนการ
จารึกบุญนั้นไปสู่บุญซีทองคำ บุญซีทองคำฝั่งเพชร บุญบารมีใดที่
ข้าพเจ้าเคยสร้างโดยไม่เคารพในอดีตกาล แล้วเป็นเหตุให้บุญกุศล
นั้นมาส่งผลให้ข้าพเจ้าในปัจจุบันนี้อย่างไม่เต็มที่ อย่างเหลือบ่ากว่า
แรง อย่างหมดแรง อย่างไม่มีแรง อย่างฝืดเคือง อย่างยากลำบาก

ตั้งแต่นี้ต่อไป ขอนายบุญซีจงป่าวประกาศการจารึกบุญของข้า-
พเจ้าที่เปลี่ยนมาจารึกใหม่ในบุญซีทองคำ บุญซีทองคำฝั่งเพชร อัน
เป็นที่จารึกของบุคคลผู้ทำบุญด้วยความเคารพ ให้ท่านโดยเคารพ
รักษาศีลโดยเคารพ เจริญภาวนาโดยเคารพ สร้างบารมีโดยเคารพ
สร้างคุณความดีโดยเคารพ สร้างกุศลจิตโดยเคารพ ขอเทวดาทั้งหลาย
จงป่าวประกาศต่อโลกธาตุว่าเดี๋ยวนี้ข้าพเจ้าได้เป็นคนใหม่แล้ว ได้
เปลี่ยนตัวเองมาเป็นผู้ที่มีความเจียมตัว มีความเคารพยำเกรงอย่าง
แรงกล้า ต่อความดีและคนดีทั้งปวง ขอให้เทวดาซึ่งเป็นหมู่ญาติทั้ง
หลายและเทวดาทั้งหลายที่เคยร่วมบุญกุศลกับข้าพเจ้ามาในอดีต
กาล จงมาช่วยเหลือข้าพเจ้าอย่างแข็งขัน ให้ข้าพเจ้าเจริญรุ่งเรือง
ในกาลต่อไป เพราะข้าพเจ้าในตอนนี้ได้เปลี่ยนจิตของข้าพเจ้าให้มา
สร้างกุศลบารมีด้วยความเคารพแล้ว

ด้วยเดชบารมีแห่งบุญกุศลที่ข้าพเจ้าบำเพ็ญโดยเคารพและบารมีของเทวดาหมู่ญาติที่รับรู้คำอธิษฐานที่ข้าพเจ้าตั้งขึ้นนี้ ตั้งแต่บัดนี้ต่อไปขอให้ข้าพเจ้าพ้นทุกข์ พ้นโศก พ้นโรค พ้นภัย พ้นเคราะห์ เสนียดจัญไร พ้นวิบากกรรมทั้งปวง พ้นหนี้สินทั้งปวง พ้นปัญหาทั้งปวง พ้นอุปสรรคทั้งปวง พ้นคนเลวทั้งปวง พ้นคนชั่วทั้งปวง พ้นคนใส่ร้ายป้ายสีทั้งปวง พ้นคนหักหลังทรยศทั้งปวง ข้าพเจ้าประกอบกิจการอันใด ขอให้สำเร็จสมปรารถนา เจริญก้าวหน้าทุกประการ บุญกุศลทั้งปวงของข้าพเจ้าที่ได้เปลี่ยนมาจาริกในบัญญัติทองคำ บัญชีทองคำฝั่งเพชรนี้แล้ว จงมาเกื้อหนุนให้ข้าพเจ้าเข้าถึงพระนิพพานอย่างง่ายดาย トラบใดที่ยังไม่ถึงพระนิพพาน ขึ้นชื่อคำว่าไม่มีและไม่รู้ อย่าได้ประสบพบเจอ ข้าพเจ้าประกอบกิจการอันใด ขอให้คล่องตัวทุกอย่าง ราบรื่นทุกอย่าง รุ่งเรืองทุกอย่าง สำเร็จทุกอย่าง สมปรารถนาทุกอย่างทุกประการในกาลทุกเมื่อเทอญ ข้าพเจ้าประกอบกิจการอันใดที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม ขอให้สำเร็จสมปรารถนา เป็นอัครจรรย์เหนือมนุษย์ทั้งปวง ด้วยบารมีเทวานุภาพบันดาลให้เป็นไป เทวดาองค์ใดช่วยทำคำอธิษฐานของข้าพเจ้าให้ ศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์ ขอให้มีส่วนบุญจากข้าพเจ้าตลอดกาลเป็นนิตย์ในกาลทุกเมื่อเทอญ

ด้วยอำนาจบุญกุศลของข้าพเจ้าที่ได้ย้ายมาจาริกบนบัญชีทองคำ บัญชีทองคำฝั่งเพชร ณ กาลบัดนี้แล้ว กุศลบารมีนั้นอันเป็นบารมีสีทอง บารมีแสงทอง บารมีสีธรรม บารมีแสงธรรม ขอบารมีเหล่านั้น จงมารวมตัวกัน ให้ข้าพเจ้าเจริญในพระพุทธศาสนา เจริญในธรรมะทั้งปวง แดกฉานในธรรม แก่กล้าในธรรม ได้บรรลุธรรม ได้บรรลุมรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ อย่างง่ายดาย ได้บรรลุปฏิสัมภีทา ๔ อภิญญา ๖ วิโมกข์ ๘ และคุณธรรมทั้งหลายที่บัณฑิตทางพระพุทธศาสนาสรรเสริญได้อย่างง่ายดาย ด้วยเดชบารมีบุญกุศลของ

ข้าพเจ้าที่ย้ายมาจาริกในบัญชีทองคำ บัญชีทองคำฝั่งเพชร ตั้งแต่บัดนี้ต่อไป จนกว่าข้าพเจ้าจะถึงพระนิพพานในอนาคตกาลอันใกล้นี้ด้วยเทอญ

สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้หาญกล้ามาอธิษฐานนี้ ถ้าหากว่าล่วงเกินสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในกรณีใด ๆ ข้าพเจ้าขอกราบแทบเท้าขอขมาขอลาโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงโปรดเมตตายกโทษอโหสิกรรมให้อภัยและช่วยเหลือข้าพเจ้าในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อเทอญ

พุทธัง ปติทธี ธรรมัง ปติทธี สังฆัง ปติทธี

ขอให้คำอธิษฐานของข้าพเจ้าในวันนี้ จงศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์อย่างเต็มที่ ด้วยบารมีพระพุทธรูปเจ้าทุกพระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกพระองค์ พระอริยสาวกทุกองค์ พระโพธิสัตว์ทุกองค์ พรหมทุกองค์ เทวดาทุกองค์ พ่อแม่ครูบาอาจารย์ทุกท่าน ท่านผู้มีพระคุณผู้มีบุญคุณทุกท่าน และบารมีบุญกุศลของข้าพเจ้าที่ย้ายมาจาริกในบัญชีสีทอง บัญชีทองคำ บัญชีทองคำฝั่งเพชร และเทวดาที่เคยสร้างบารมีกับข้าพเจ้าทั้งหลาย เมตตาบันดาลให้เป็นไป ให้สัมฤทธิ์ผลศักดิ์สิทธิ์ ทุกข้อทุกประการในกาลทุกเมื่อเทอญ

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงในทิศเบื้องหน้า จงเป็นสุขเถิด จงพ้นทุกข์เถิด จงมีส่วนแห่งบุญของข้าพเจ้าเถิด สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงในทิศเบื้องขวา จงเป็นสุขเถิด จงพ้นทุกข์เถิด จงมีส่วนแห่งบุญของข้าพเจ้าเถิด สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงในทิศเบื้องหลัง จงเป็นสุขเถิด จงพ้นทุกข์เถิด จงมีส่วนแห่งบุญของข้าพเจ้าเถิด สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงในทิศเบื้องซ้าย จงเป็นสุขเถิด จงพ้นทุกข์เถิด จงมีส่วนแห่งบุญของข้าพเจ้าเถิด สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงในทิศเบื้องล่าง จงเป็นสุขเถิด จงพ้นทุกข์เถิด จงมีส่วนแห่งบุญของข้าพเจ้าเถิด สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงในทิศเบื้องบน จงเป็นสุขเถิด จงพ้นทุกข์เถิด จงมีส่วนแห่งบุญของ

ข้าพเจ้าเกิด

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงทุกทิศทุกทาง จงเป็นสุขเกิด จงพ้นทุกข์
เกิด จงมีส่วนแห่งบุญของข้าพเจ้าเกิด

ขอกระแสดความอ่อนน้อมถ่อมตน และกระแสมेतตาคจิตของข้าพเจ้า จงแผ่ไปตลอดหมีนโลกธาตุ แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล จิตวิญญานดวงใดสัมผัสกระแสนี้ ขอให้มีส่วนแห่งบุญจากข้าพเจ้า จงทุกประการ จิตวิญญานดวงใดที่รู้แล้ว ขอให้อนุโมทนาเองเกิด จิตวิญญานดวงใดที่ยังไม่รู้ ขอให้เทวดาทั้งหลายจงบอกจิตวิญญานเหล่านั้นให้รู้ เพราะเหตุที่ได้อนุโมทนาในกุศลที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญ จิตวิญญานเหล่านั้นจงเป็นสุข พ้นทุกข์ทั้งปวง ความปรารถนาที่ติงามของท่านจงเต็มรอบบริบูรณ์ทุกประการในกาลทุกเมื่อเทอญ เทวดาองค์ใดที่นำกระแสมेतตาคจิตของข้าพเจ้าไปปรากฏในที่ต่าง ๆ ขอให้มีส่วนบุญจากข้าพเจ้าตลอดกาลเป็นนิตย์ในกาลทุกเมื่อเทอญ

ขอเชิญเทวดาทั้งหลายที่เมตตามาสู่สมาคมนี มาสู่มงคลพิธีนี้ หรือวาระรับรู้ในมงคลพิธีนี้ ขอให้อภัยเชิญท่านทั้งหลาย จงโปรดเมตตามาเป็นกัลยาณมิตรฝ่ายภูมิทิพย์ภูมิธรรมของข้าพเจ้า บุญกุศลที่ข้าพเจ้าบำเพ็ญทั้งปวง ขอจงได้แก่ท่านเทวดาทั้งหลาย ที่เมตตาท่อมองค์ลงมาเป็นกัลยาณมิตรในฝ่ายภูมิทิพย์ภูมิธรรมของข้าพเจ้าในกาลทุกเมื่อ ข้าพเจ้าขออนุโมทนาในบุญกุศลของท่านเทวดาทั้งหลายทั้งปวง ขอให้ข้าพเจ้ามีส่วนบุญจากท่านทั้งหลาย จงทุกประการ ขอป่าวประกาศคุณงามความดีของท่านทั้งหลายไปตลอดหมีนโลกธาตุ แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล จิตวิญญานทุกดวง ทุกเทวสมาคม ทุกเทวสภา จงรับรู้รับทราบ คุณงามความดีที่ท่านบำเพ็ญมาแล้วด้วยดีในกาลทุกเมื่อเทอญ ขออุทิศกุศลไปถึงเจ้ากรรมนายเวรของท่านที่ท่านเคยล่วงเกินเข้ามาในอดีต-

กาล เจ้ากรรมนายเวรเหล่านั้นจึงได้รับบุญกุศลจากข้าพเจ้าและจงยกโทษโอหสิกรรมให้แก่ท่านเทวดาทั้งหลาย ที่เมตตามาเป็นกัลยาณมิตรในฝ่ายภูมิทิพย์ภูมิธรรมของข้าพเจ้า เมื่อใดที่ข้าพเจ้าบำเพ็ญบุญกุศล ขออุทิศบุญถวายแก่ท่านเป็นอัตโนมัติทุกครั้ง ท่านจงอนุโมทนาเอาเองทุกครั้ง ทุกครั้งเถิด ขอเราจงมีส่วนเจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนาร่วมกัน ขอให้ท่านจงเจริญในภูมิทิพย์ภูมิธรรมของท่าน ขอให้ข้าพเจ้าที่สร้างบารมีในเมืองมนุษย์นี้จงเจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนา เจริญในบุญบารมีธรรม ประกอบกิจการอันใดที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม ขอให้สำเร็จสมปรารถนาเป็นอัศจรรย์เหนือมนุษย์ทั้งปวง ด้วยบารมีเทวานุภาพบันดาลให้เป็นไป เทวดาองค์ใดเมตตาทำคำอธิษฐานของข้าพเจ้าให้ศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์ ขอให้มีส่วนบุญจากข้าพเจ้า ตลอดกาลเป็นนิตย์ ในกาลทุกเมื่อเทอญ

คำอธิษฐานเมื่อออกรถและเดินทางไกล

สาธุ พุทฺธัง อาราธนาณัง ฆัมมัง อาราธนาณัง สังฆัง อาราธนาณัง
ข้าพเจ้าขออาราธนาบารมี พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ขอให้คำ
อธิษฐานของข้าพเจ้าศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์จงทุกประการเทอญ

ข้าพเจ้าขออาราธนาบารมีของพระพุทฺธเจ้าทุกพระองค์ พระ
ปัจเจกพุทฺธเจ้าทุกพระองค์ พระสาวกทุกองค์ พระโพรสิตฺว์ทุกองค์
พรหมทุกองค์ เทวดาทุกองค์ พ่อแม่ครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณ
ทุกท่าน จงโปรดเมตตาตามาคุ้มครองรักษารถคันนี้ ให้สะดวกปลอดภัย
ภัยปราศจากอันตรายทั้งหลายทั้งปวงด้วยเทอญ

ข้าพเจ้าขออาราธนาบารมี พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ขอ
ให้บุญกุศลที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาทุกภพทุกชาติจงรวมตัว ขออุทิศ
ให้แก่พระศรีอาริย์ เจ้าแม่กวนอิม ท้าวสักกะเทวราช ท้าวจตุโลก-
บาลทั้งสี่ และเทวดาทั้งหลายทั้งปวง ขอให้ท่านจงอนุโมทนาและ
จงโปรดเมตตาส่งเทวดาที่เป็นสัมมาทิฏฐิมาคุ้มครองรักษารถคันนี้
ด้วยเทอญ

เทวดาองค์ใดที่โปรดเมตตาตามาคุ้มครองรักษารถคันนี้ ในตอนนี้
ก็ดี หรือที่จะมีเมตตาตามาคุ้มครองรักษารถคันนี้ในโอกาสกาลต่อไป
ข้างหน้าก็ดี ข้าพเจ้าขอตั้งคำอธิษฐานจิตไว้ว่า ขอให้ท่านได้มีส่วน
ในบุญกุศลทั้งปวงที่ข้าพเจ้าได้เคยบำเพ็ญมา ทั้งในอดีตชาติและ
ปัจจุบันชาติจงทุกประการด้วยเทอญ และขอให้ท่านจงโปรดเมตตา
คุ้มครองรักษารถคันนี้และผู้โดยสาร ให้ปราศจากอันตรายทั้งหลาย
ทั้งปวง คิดประกอบกิจการอันใด ขอให้สำเร็จเป็นอัศจรรย์ ด้วยเหตุ
แห่งบุญบารมีของท่านทั้งหลาย ได้โปรดเมตตาบันดาลให้เป็นไปใน

กาลทุกเมื่อด้วยเทอญ

ข้าพเจ้าขออาราธนาบารมี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ขอ
ให้บุญกุศลที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาทุกภพทุกชาติจงรวมตัว ขออุทิศ
ให้แก่จิตวิญญาณตลอดรายนางที่ข้าพเจ้าขับรถคันนี้ผ่านไป ขอ
ให้ท่านจงมีส่วนแห่งบุญที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาแล้วจงทุกประการ
และขอให้ท่านจงคุ้มครองรักษาปกป้องคุ้มครองกันภัยให้แก่รถคันนี้ ให้
ปราศจากอุปสรรคเภทภัยที่จะมาเบียดเบียนบีฑา ในตลอดทุกเส้น
ทางที่ขับผ่านไปในการทุกเมื่อด้วยเทอญ

พุทธัง ปติธิ ัมมัง ปติธิ สัมมัง ปติธิ ขอบารมี พระพุทธ-
เจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ประสิทธิ์ให้คำอธิษฐานของข้าพเจ้า
นี้สำเร็จสมความมุ่งมาดปรารถนาจงทุกประการเทอญ สาธุ

พระชุมพล พลปญโญ เขียนเมื่อ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๗

บทขอขมากรรมสำนึกผิด

หลวงพ่อชมพล พลปัญญา

๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๓

ด้วยเดชะ พุทธบารมี ธรรมบารมี สังฆบารมี ข้าพเจ้าจะขอน้อม
อัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเทวดาทั้งหมื่นโลกธาตุ แสนโกฏิจักรวาล
อนันตจักรวาล มาเป็นพยานในการขอขมาลาโทษ ขออโหสิกรรม
สำนึกผิด ตั้งจิตใหม่ ของข้าพเจ้า ในกาลบัดนี้ด้วยเทอญ

ข้าพเจ้าจะขอตั้งความเฝื่อน ความละอายต่อบาป และความเกรง
กลัวต่อบาป ไว้เป็นเบื้องหน้า จะกราบแทบเท้าขอขมา ขอลาโทษ
กระทำคืนความผิดของตน ต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนี้

๑. สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยล่วงเกินต่อพระพุทธเจ้าทุกพระองค์
พระธรรมเจ้าทุกพระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุก
พระองค์ พระอริยสงฆ์สาวกทุกองค์ และปวงชนียวัตถุสถาน
อันเกี่ยวเนื่องกับพระรัตนตรัยและสิ่งมีคุณทุกทุกสิ่งสถาน มา
ในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี เจตนาที่ดี ไม่เจตนาที่ดี ทั้ง
หมดทั้งสิ้น
๒. สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยล่วงเกินต่อพระโพธิสัตว์ทุกองค์ และ
ท่านผู้ทรงคุณ ซึ่งกำลังชวนชวยสร้างบารมี อยู่ในเส้นทาง
เครือข่ายแห่งพุทธะทั้งปวง มาในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็
ดี เจตนาที่ดี ไม่เจตนาที่ดี ทั้งหมดทั้งสิ้น
๓. สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยล่วงเกินต่อบิดามารดาผู้มีพระคุณชูป
เลี้ยงข้าพเจ้ามาตั้งแต่เท่าเท่าฝาหอย มีการไม่รู้จักรักสำนึกบุญ-
คุณที่ท่านชูปเลี้ยงมา ดื้อดำนไม่ฟังคำสั่งสอน ต่อล้อต่อเถียง

ทำให้ท่านเสียใจ ไม่กระทำตามโอวาทที่ท่านสอนสั่ง ไม่ชวน-
ชวนตอบแทนบุญคุณท่าน มาในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็
ดี เจตนาที่ดี ไม่เจตนาที่ดี ทั้งหมดทั้งสิ้น

๔. สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยล่วงเกิน ต่อครูบาอาจารย์ผู้สอนสั่งด้วย
หวังดี โอบอ้อมอารีมีพระคุณเกื้อหนุนด้วยเมตตา โดยทำให้
ท่านต้องระอา เพราะความตื้อด้านถือตัวหัวแข็ง บ้างก็แข่ง
ดีเข้าใจว่าตัวเองนี้เก่งกล้า ทั้งที่สงวนรักษาความโง่เขลาเบา
ปัญญาไว้อย่างประคบประหม่อม ไม่น้อมรับโอวาทที่ท่านเมตตา
สอนสั่งด้วยหวังดี ทำให้ท่านผู้หวังดีต้องคับแค้นแน่นใจ มา
ในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี เจตนาที่ดี ไม่เจตนาที่ดี ทั้ง
หมดทั้งสิ้น

๕. สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยหักหลัง ทรยศ คดโกง ต่อท่านผู้มีพระ-
คุณ ผู้มีบุญคุณ ต่อท่านผู้มีความซื่อสัตย์ จงรักภักดี จริงใจ
ต่อข้าพเจ้า มาในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี เจตนาที่ดี ไม่
เจตนาที่ดี ทั้งหมดทั้งสิ้น

๖. สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยลบหลู่ล่วงเกิน ต่อท่านผู้มีคุณธรรมอัน
สูงส่ง เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ดี หรือเพราะความเยอ-
หยิ่งถือดี ยกตนข่มท่าน มาในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี
เจตนาที่ดี ไม่เจตนาที่ดี ทั้งหมดทั้งสิ้น

๗. สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยแสดงความไม่ยำเกรง ต่อจิตวิญญาณ
ทั้งในภูมิชั้นสูง ภูมิชั้นกลาง ภูมิชั้นต่ำ ได้เคยล่วงเกินทำร้าย
ทำลายให้ท่านเดือดร้อน ด้วยกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม
มาในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี เจตนาที่ดี ไม่เจตนาที่ดี ทั้ง
หมดทั้งสิ้น

๘. สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยทำให้ท่านผู้ใกล้ชิดสนิทแน่น ทั้งเป็น
ญาติมิตรสามีภรรยาลูกหลานเหลนสืบสายโลหิต ต้องคับแค้น
ขัดข้อง ผิดหมองใจ โดยการแสดงนิสัยอันธพาลมารโหดร้าย
ต่อคนใกล้ชิด มองข้ามคนสนิทไปสนใจแต่คนนอก ทำให้ท่าน
ต้องน้อยใจ เสียใจ น้ำตาตก เพราะว่าข้าพเจ้าถือทิฐิหยาบ
กระด้าง เอาแต่ใจและความต้องการของตัวเองเป็นใหญ่ มา
ในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี เจตนาที่ดี ไม่เจตนาที่ดี ทั้ง
หมดทั้งสิ้น
๙. สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยกระทำไปโดยไม่สมควรแก่ศักดิ์ศรีและ
ฐานะ กระทำไปโดยไม่ละอายต่อบาป ไม่เกรงกลัวต่อบาป ผิด
สัจจะ ผิดศีล ผิดธรรม ไม่ยำเกรงต่อโอวาทของพระศาสดา
โดยละเมิดข้อห้าม หรือไม่เอื้อเฟื้อเพื่อกระทำตามที่พระองค์สั่ง
สอน มาในอดีตชาติก็ดี ปัจจุบันชาติก็ดี เจตนาที่ดี ไม่เจตนา
ก็ดี ทั้งหมดทั้งสิ้น
๑๐. สิ่งใดที่ข้าพเจ้าได้เคยกระทำการกัซพะ เขี้ยวโหด เลวร้าย
อาฆาต พยาบาท สาปแช่ง จ้องเวร อิจฉา ริษยา ไม่อยาก
ให้คนอื่นได้ดี ทั้งดำ่ว่า ใส่ร้ายป้ายสี นินทา กล่าววาจาสะอ-
เสียดยุยงให้แตกสามัคคีกัน ปั่นโยนความผิดให้ผู้อื่นโดยไม่
เป็นความจริง หรือพูดจาพล่อย ๆ โดยไม่ยั้งคิดไม่รับผิดชอบ
อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นต้องลำบากเดือดร้อน มาในอดีตชาติก็ดี
ปัจจุบันชาติก็ดี เจตนาที่ดี ไม่เจตนาที่ดี ทั้งหมดทั้งสิ้น

ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน ข้าพเจ้าขอตีแผ่ความจริงใจ ใน
การยอมรับสำนึกผิดของข้าพเจ้า ไปตลอดหมื่นโลกธาตุ แสนโกฏิ
จักรวาล อนันตจักรวาล

ขอพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกทุกพระองค์ ได้โปรดเมตตามาเป็นพระประธาน ในการขอขมาลาโทษของข้าพเจ้า ในกาลครั้งนี้ด้วยเทอญ

ขอแสดงอาการ ละพยศ ลดมานะ ละทิฏฐิ ขอสำนึกผิดในบาปกรรมที่ทำมา ต่อไปนี้จะตั้งตา ละชั่ว ประพฤติดี ทำจิตให้ขาวรอบ เชื่อฟังพระพุทธรเจ้า เคารพพระธรรม เดินตามพระอริยสงฆ์

ด้วยอำนาจเดชพระเมตตาของพระบรมศาสดาจารย์เจ้าในวาระโอกาสที่ข้าพเจ้าได้กราบขอขมาลาโทษ ยอมรับสำนึกผิดในกาลครั้งนี้ ขอให้ญาณบารมีของข้าพเจ้าได้ผุดเกิดใหม่ ภายใต้วรรณมรอยพระพุทธรบาท ปกเกล้า ปกเกศ ให้ข้าพเจ้าได้เจริญรุ่งเรือง ร่มเย็นเป็นสุข ในเส้นทางธรรมยาตราของพระพุทธรองค์ตลอดไป

ในวาระมงคลโอกาส ที่ข้าพเจ้าได้เกิดใหม่ ภายใต้วรรณมบารมีธรรมญาณของพระองค์เจ้านี้ ข้าพเจ้าจะพึงแสดงออก ซึ่งกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม อันประกอบด้วยกุศลและเมตตา ต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ข้าพเจ้าจะตั้งจิตยำเกรงอย่างแรงกล้า ต่อพระพุทธรเจ้า ต่อพระธรรมเจ้า ต่อพระสงฆ์เจ้า มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป มีความยินดีในการบริจาคทาน ในการรักษาศีล ในการเจริญภาวนา ในการสร้างบารมี ในการสร้างความดี ในการสร้างกุศลจิตในที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อ

เพราะว่าข้าพเจ้าได้มีศรัทธาความเชื่ออย่างแรงกล้าในเรื่องกฎแห่งกรรม ว่าบุคคลกระทำการสิ่งใด ไม่ว่าดีหรือชั่วก็ตาม ตนเองนั้นแล ที่จะเป็นผู้รับทั้งผลดีและผลชั่ว ไม่ใช่ผู้อื่นจะมาเป็นผู้รับผล ตนเองนั้นแลที่จะเป็นผู้รับผลอย่างเต็มที่ อย่างถี่ถ้วนทุกคดี ไม่ว่าชั่วหรือดี เป็นกฎตายตัว ตลอดกาลนาน จนสิ้นโลก

ข้าพเจ้าขอตีแผ่ความจริงใจไปตลอดโลกธาตุ ประกาศโทษตน

ด้วยความละอายต่อบาป และความเกรงกลัวต่อบาป ข้าพเจ้าจะ
ขวนขวายปรับปรุงตนเป็นคนใหม่ จะเห็นโทษในความชั่วแม่เล็ก
น้อย แล้วไม่ฝืนกระทำความผิด จะเห็นคุณในความดีแม่เล็กน้อย แล้วขวน
ขวายกระทำโดยเคารพเอื้อเฟื้อ จะไม่ประมาท ไม่ทอดธุระ ไม่เชื่อน
แซ่ ต่อความดีและคนดีทั้งปวง จะไม่ทำตัวให้คนอื่นเป็นสหายใกล้
ชิด ต่อความชั่วและคนชั่วทั้งปวง จะขวนขวายคบหากัลยาณมิตรผู้
เป็นบัณฑิต เพื่อเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ในเส้นทางแห่งการปฏิบัติ
บูชา ด้วยความยำเกรงอย่างแรงกล้าต่อพระธรรม ไปจนกว่าที่จะถึง
ซึ่งพระนิพพาน ในอนาคตกาลอันใกล้นี้ด้วยเทอญ

พระชุมพล พลปญโญ เขียนเพื่อเป็นพุทธบูชา ในวันวิสาขบูชา
๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๓

(บทขอขมากรรมสำนึกผิดนี้ ถ้าใครใช้ทุกวันจะช่วยแก้ไขวิบากเวร
กรรมให้เบาบางลง และช่วยให้เจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมเป็นอย่าง
ยิ่ง)

(ไม่สงวนลิขสิทธิ์)

หากพบหนังสือเสียหายจากการพิมพ์
กรุณาส่งคืน
บริษัท สยามคัลเลอร์พรีน จำกัด
ตามที่อยู่ด้านหน้า
ทางโรงพิมพ์จะจัดส่งหนังสือเล่มใหม่ไปให้
โดยไม่คิดมูลค่า

พระมหาเจดีย์ ที่กุสินารา
สถานที่ปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

บุคคลผู้ไม่ตระหนี่ ควรทำเหตุอย่างใดอย่าง
หนึ่ง คือปรารภถึงบุรพเปตชน เทวดาผู้สิง
อยู่ในเรือน หรือทำวมหาราชทั้ง ๔ ผู้รักษา
โลก ผู้มียศ คือ ทำวธตฐ ๑ ทำววิรุพหค ๑
ทำววิรุปักษ ๑ ทำวกุเวร ๑ ให้เป็นอารมณ์
แล้ว พึงให้ทาน ทานเหล่านั้นเป็นอันบุคคล
ได้บูชาแล้ว และทายกก็ไม่ไร้ผล ความ
ร้องให้ ความเศร้าโศก หรือความร่ำไห้อย่าง
อื่น ไม่ควรทำเลย เพราะความร้องให้เป็นต้น
นั้น ย่อมไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ล่วงลับไป
แล้ว ญาติทั้งหลายคงตั้งอยู่ตามธรรมดาของ
ตน ๆ อันทักษิณาทานนี้ ที่ท่านเข้าไปตั้งไว้ดี
แล้วในสงฆ์ ให้แล้ว ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่
บุรพเปตชนโดยทันที ลิ่นกาลนาน.

จาก ปิฎฐุธีตลิกเปตวัตถุ

